

نەفسىرى رەوان

بۇ تىگە يىشتى قورئان

بەرگى [۱۵]

نووسىنى

مەلا مە جوودى گە لا ئە يى

جزمى ۳۰

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تەفسىرى رەۋان

بۆ تىگە يىشتىنى قورئان

بەرگى شانزە يەم

نووسىنى

مە لا مە حمودى گە لا ئە يى

جزمى (۳۰)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

-
- تەفسیری رەوان بۆ تیگەیشتنی قورئان.
 - نوسینی : مەلا مەحموودی گەلاڵەیی.
 - چاپی یەكەم.
 - چاپخانەى ئۆفیسىتى تیشك.
 - تیراژ: (۵۰۰) دانە.
 - ژمارەى سپاردن: (۳۶۹) ی سالى ۲۰۰۲
 - مافی چاپکردنەوہى پارێزراوہو تەنہا ھى نووسەرە.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (النبأ)

ئەم سورەتە ناوئراوە بە سورەتی (النبأ) چونکە سەرتای سورەتە کە ی بە
ئایەتی ﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ النَّبَأِ الْعَظِيمِ﴾ دەست پێ کردووە؛ ژمائی
ئایەتە کانی چل ئایەتە..

پێویستە ئاماژە بەو بەکەین: کە ئەم جزمە هەمووی: جگە لە سورەتی
(البینة، النصر) هەموو سورەتە کانی تری مەککین، هەمووشیان کورتە
سورەتن، هەرچەندە کورتییە کە یان جودا وازیان هەیە، وە لێ هەموو
سورەتە کان بە شیوەیە کێ گشتی و بە تێکرا ئوسلوب و شیوازیان، سیبەرو
تارماییان مەوضوع و ناوەرۆکیان، تەوجیھو خیطابیان لێک دەچێ، وەختە
بلیتین: وە حەدی مەوضوعییان هەیە.

هەموو سورەتە کان خیطاب ئاراستە ی دلە کان دە کەن و لێ کە دان لێ کە دان
لە دەرگایان دە دەن و تێیان رادە خوێن و هاواریان لێ دە کەن، نقورچیان
لێ دە گرن، لە خەوی بێ داری راستیان دە کە نەو، چاوی مەستە خەو و دلی
مردوویان هۆشیار دە کە نەو، جزمە کە هەمووی تە قولبایی دەرگای دلە کان
دە کاو بە هێز رایان دە تە قێنی، بە دەنگی بەرز بانگی نوستوو بی تاگا و
سەر خۆشە کان دە کا، تێیانەو دە ژەنی و ختوکیان دە دا، بۆ ئەو ی
سەر خۆش و خەو الوە کان راپەرینی، هاواریان لێ دە کاو دە لێ: رابن، لە خەو
هەلسن، سەیر بکەن و وردبینەو، بزائن خودایە کە هەیە ئەم بونەوەرە ی
بە دی هێناو، بە ویستی خۆ ی هە لێ دە سورپینی، نەخشەو پلانی بۆ
داناو و ئە ندازە ی گرتوو، بێ هودە وە دی نە هێناو، تاقیکردنەو وە
لێ پرسینەو ی هەیە، عە زاب و نیعمە تی هەیە. جار دوا جارو خیرا خیرا

ئاگاداریان ده کاته وه، واده زانی نوستووه کان چاو هه لده یین و سهرخۆشه کان سه حویه که رویان تیده کاو خیرا خه و دایان ده گریته وه و مهستی به که یان لی تازه ده بیته وه، ئیتر خیرا دهستی که به هیژو ده نگیکی بهرز سهر له نوی ده یان هه ژینیتته وه بانگیان لی ده کاته وه. جار جاریش نوستووه کان و مهسته کان به ئاگا دینه وه، بۆ شه وهی سوربوونی خویان و سه ره قی خویان دوباره بکه نه وه و قسه ی رهق و ناشرین ئاراسته ی شه و که سه بکه ن: که دل سوژه بۆیان و ده یه وی له خه وی غه فله ت و ه ناگیان بییتته وه .

جزمه که هه مووی دیمه وه رایانده نوینی، هه مووی هه قاتیقن و ده یان نوینی، دیمه نی بونه وه رو سروشت، دیمه نه کانی روژی قیامه ت دیمه نه کانی دنیا و یرانبون و گوپانی سروشت، به لکوو تی که چونی هه موو بونه وه رو رابونی قیامه ت.

ئه گهر سه ره نجیکی ئهم سوره ته بده یین، ده یینین میحوهره که ی چه سپاندنی رابونی قیامه ته له روانگی به لگی جوړاو جوړه وه، بۆیه سه ره تای سوره ته که ی به باسی پرسیار کردنی موشریکه کان له هاتنی قیامه ت ده ست پی ده کا. باسی روداوو کاره ساته کانی روژی قیامه ت ده کاو هه ره شه له موشریکه کان ده کا له سه ره شه ئینکاری هاتنی قیامه ت ده که ن و بروایان به زیندو بونه وه نیه.

ئه عجار به لگی جوړاو جوړ ده هییتته وه له سه ره رابوونی قیامه ت و زیندو بوونه وه. پاشان جوړه کانی سزا بۆ تاوانباران و نیعمه ته زۆرو هه مه جوړه کانی خودا بۆ خودا په رستان راده نوینی. کو تایی سوره ته که کش به وه ده هیتی: که روژی قیامه ت هه ردی گو مان له هاتنی دانیه، له و روژه دا کافره کان ئاواته خوازی شه ون که له ناو بچن و ببه نه وه به خۆل.

هه والی رابوونی قیامهت وبه لگه له سه ر هاتنی نهو روزه

بسم الله الرحمن الرحيم

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿١﴾ عَنِ النَّبِإِ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾
 كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهْدًا ﴿٦﴾
 وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿٧﴾ وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا
 ﴿٩﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾ وَبَنَيْنَا
 فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٣﴾ وَأَنْزَلْنَا
 مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾ وَجَنَّاتٍ
 أَلْفَافًا ﴿١٦﴾

سوره ته که به پرسیاریکی سه رنج راکیش و سه ر سو رپهینه ر ده ست
 پی ده کاو ده فه رموی: ﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ النَّبِإِ الْعَظِيمِ﴾ نه وه نهو
 موشریکانه له ناو خو یاندا له چی پرسیار ده که ن؟ ده مه قالی و ده مه ده می ی
 چیانه؟ په روه دگار خوی وه لام ده داته وه ده فه رموی: پرسیاره که یان له
 هه والیکی گه وره یه. پرسیاره که یان ده رباره ی روداو یکی گه وره و گرنگه.
 ﴿الَّذِينَ هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ﴾ نهو روداو ی نه وان تییدا دوو به ره کین، واته:
 ئاده میزاده کان خو یان که وتوونه کی شه وه ده رباره ی رابوونی قیامهت:
 هه یانه بروای به هاتنی قیامهت هه یه وه یانه به دروی ده زانی. هه یانه

سوورە لەسەر كوفرو ھەيانە ئىمانى ھىناوہ. كافرەكان پىيان وابوو ژيان ھەر ژيانى دونياىە دوای مردن زىندوو بونەوہ نيە؛ وەكوو پەرودگار لەسەر زوبانى ئەوان دەفرموى: ﴿ان هي الا حياتنا الدنيا، نموت ونحيا، وما نحن بمبعوثين﴾ (المؤمنون/۳۷) -

سەرەتای سورەتەكە بە پرسىارىكى ئىنكار ئامىز دەست پى دەکا. دەلى: جىگای سەر سورمانە: کە ئەوانە پرسىار لەوہ بکەن و لەوہ دا بکەونە شک و گومانەوہ.

﴿کلا سيعلمون، ثم کلا سيعلمون﴾ ئە با پەشيمان ببنەوہ، نابى لەشتى وادا شک و گومانيان ھەبى، ناگوئى ئەوانە دەربارەى رابوونى قىامەت گومانيان ھەبى، چونکە ھاتنى قىامەت حەقىقەتیکەو گومانى تىدانىە، لەوہ بەولاولە ئەوانەى پروايان بە ھاتنى ئەو رۆژە نيە سەرئىجامى ئەوبى پروايىيەى خۆيان دەزانن. دەى کەوايە با ئەوانە واز لەو ھەلۆستە نادروستەى خۆيان بەيئن چونکە لە ئىستە بەولاولەو پاش کەمىكى تر ئاکامى بىرو باوہرى خۆيان بۆ رون دەبيتەوہو دەزانن چەند بەدبەخت و چارە رەشن چىيان بەسەردى!

ئەجار پەرودەگار ھەندى دياردەى دەسلالتى بەر فراوانى خوى رادەنوئى، ئاورىک بە مەردوم دەداتەوہ بەلای ھەندىک لەو شتانەى لە بونەوہردا نیشانەى مېھرەبانى پەرودەگارن، سەرئىجان رادەکىشى بەلای دياردەى دەريايى رەحم و فەضلى بى پايانى زاتى پاکی خودای بە تواناو خاوەن دەسلالت بەسەر ھەموو شتىک دا بەر رابوونى قىامەتیشەوہ.

دەفرموى: ﴿ألم نجعل الارض مهاداً، والجبال أوتاداً﴾ ئىوہ بەچ عەقلىکەوہ ئىنکاری زىندو بوونەوہ دەکەن؟ خو ئەوہ تا بەچاوى خۆتان نیشانەى دەسلالتى رەھای پەرودەگار دەبينن. ئايا ئىمە زەويمان بۆ بلاو نەکردونەوہ و امان لى نەکرد بەئاسانى بەسەريدا بىن و بچن؟ و امان

لى كىردۈە دەلىتى بىشكەيە تىيدا دەخەون و ئارام دەگرن. ئايا كىۋە كانمان
نە كىردۈە بە مىخ و بەزە و يمان دا نە كوتاون تا لەنگەر بگىرىۋ گيانلە بەران
بتوانن بە ئاسانى لەسەرى ھەلسۈرپىن و ژيانى لەسەر بەسەر بەرن.
پىداۋىستى ژيانى تىدا بە دەست بىنن.

﴿وخلقناكم أزواجاً﴾ ئىۋە مان دروست كىردۈە بە دو رەگەز، واتە:
بە نىرو مى، بۇ درىۋە دان بە ژيان و رىكخستنى خىزان و پىكھىنانى
كۆمەل و پەرۋەردە كىردنى مندال رزاندى تۋى خۆشەۋىستى لە نىۋان ژن
و مىردو بارك و دايك و مندال و خزم و كەس و كاردا ۋە كۈۋ لە ئايە تىكى
تردا نامازە بەۋ مانايە دەكاو دەفەرمىۋى: ﴿ومن آياته ان خلق لكم من
انفسكم أزواجاً لتسكنوا اليها وجعل بينكم مودة ورحمة، ان فى ذلك
لآيات لقوم يتفكرون﴾ (الروم/۳۱).

﴿وجعلنا نومكم سباتاً، وجعلنا الليل لباساً﴾ نوستنمان بۇ كىردون بە
مايەى خەسانەۋە و ئارامگرتن؟ بە راستى خەۋ بە ھەرەيەكى زۆرگەۋرەۋ
بە نىرخە، بۇ ھەمۋو گيانلە بەرىك، بە تايىبەتى بۇ ئادەمىزاد: كە لە ھەمۋو
شەۋورۇژىك دا بە ھۆى ھەۋلدان بۇ دابىن كىردنى بژىۋو خويندن و دەرس
گوتنەۋەۋ لىكۆلىنەۋەۋ بىر كىردنەۋەۋ گەلى نىش و كارى ترەۋە جەستەى
ماندوۋ شەكەت دەبىۋ مىشكى كۈل دەبى، لە ئەنجامى نوستنى چەند
سەعاتىك بە تايىبەتى ئەگەر لە شەۋدابى، ماندوى دەجەسىتتەۋە، ھىزو
تواناى تازە دەبىتتەۋە، عەقل و ھۆش و بىرى تىزۇ دەبنەۋە، بە نىشات و
وزەيەكى تازەۋە سەرلەنوى دەست بە كارەكانى دەكاتەۋە!!

شەۋ بە تارىكى خۆى سىروشت دادەپۆشى، واتە: ۋە كۈۋ چۆن پۆشاك
جەستە دادەپۆشىۋ لە سەرماۋ گەرما دەپپارىزى، شەۋىش ئاۋا بە تارىكى
خۆى ئادەمىزادۋ گيانلە بەرانى تر لە ناحەزانىان دەپپارىزى، ھەر كەسىك
بىەۋى كارىكى خۆى بە نەھىتى ئەنجام بدا، شەۋ باشتىن كاتە بۇ

ئەنجام دانسی، ئەو زیندەوهرە ی لە رۆژدا لە ترسی دوژمنی، خۆی
 ھەشاردابێ، لە ژێر پەردە ی تاریکی دا دەتوانی خۆی رزگار بکاو
 پێداویستی بە کانی ژیا نی دابین بکا.

﴿وجعلنا النهار معاشاً﴾ رۆژمان گێڕاوە بە کاتی گونجاو بۆ
 تێدا ھەلسۆران و ھەولدان بۆ دەستە بەرکردنی بژیو پێداویستی ژیا نی .
 وەکوو چۆن شەو کاتی گونجاو بۆ ئارامگرتن و نوستن و ھەسانەو،
 رۆژیش کاتی گونجاو بۆ تێدا ھەلسۆران و ھەولدان بۆ کارو کاسبی.

﴿وبینا فوقکم سبعاً شداداً﴾ و جەلنا سراجاً و ھاجاً دروستان کردووە
 لە ژوورتانەو ھەوت ئاسمانی تۆکمەو پتەو، تابلیتی مەحکەم و
 قایم و بەھێزن. ئاسمانی دونیا مان بە ئەستێرەکان رازاندۆتەو، خۆرمان
 کردووە بە چرایەکی درەخشان و پرتەو بەخش، بەروناکی خۆی بوونەوەر
 روناک دەکاتەو و گەرمی دەبەخشی بەزەوی و مایە ی ژیا نی خۆتان و ئازەل
 و کشت و کال بەروبوتمانە، سەرچاوە ی ھێزو وزە ی ھەموو زیندەوەر و
 درەخت و روھکیکە. چونکە تیشکە کە ی روناکی و گەرمی دەبەخشی. ھەر
 بەھۆی گەرمی خۆیەو شێو تەری لە زەوی و دەریا ھەلدەمژی بۆ ژورو ی
 کێش دەکاو ھەور پەیدا دەبێ ...

﴿وأنزلنا من المعصرات ماءً ثجاجاً﴾ نازلمان کردووە لە ھەورەکانەو
 کە بەھۆی بای بارانەو دەیانگوشین و بارانیان لی دەباری؛ بارانی بە خوڕو
 لیژمە دەبارین، ﴿لنخرج به حبا و نباتاً و جنات ألفافاً﴾ بۆ ئەو ی
 زەوی وزاری پێ ئاوەدەین، کشت و کال و درەخت و روھکی پێ دەروینین،
 دانەوێلەو بەرومومی پێ پێ دەگەینین، باران دەبارین بۆ ئەو ی زەوی
 سەر لەنو ی زیندوو بکەینەو گۆگیا و روھ و درەختی پێ بروینین و
 سروشتی پێ ئارایش بەدەین و بەجۆرەھا دیمەن زەوی پرازییتەو جۆرەھا
 دانەوێلەو بەروبووم و میوہ جات بۆ ئێو دابین بکەین. باخ و باخاتی چروپ

بهیینه دیو گهش و نمایان تی بکهوی، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿وفی الارض قطع متجاورات وجنات من اعناب، وزرع ونخيل صنوان وغير صنوان یسقی بماء واحد ونفضل بعضها علی بعض فی الاکل، ان فی ذلك لآیات لقوم یعقلون﴾ (الرعد/۴) .

چۆنیه تی رۆژی قیامت و نیشانه کانی و جۆری عذاب

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴿١٧﴾ يَوْمَ يُفْخَخُ فِي السُّورِ
فَنَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿١٩﴾ وَسُيِّرَتِ
الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلطَّالِعِينَ
مَآبًا ﴿٢٢﴾ لِيُثَبِّتَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا
﴿٢٤﴾ إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَاقًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً وَفَاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا
لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ﴿٢٨﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ
أَخْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَذُقُوا فَلَنْ تَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

لهوه پیش نهوهی راگه یاند: که خودا دنیا و یران ده کاو جیهانیکی تر دینیته کایه وه، نه مجار باسی رۆژی قیامت ده کاو چۆنیه تی رابوونی نهوه رۆژه و دیمه نه سامناکه کانی بهیان ده کاو ده فهرموی: ﴿ان یوم الفصل کان میقاتاً﴾ بیگومان رۆژی قیامت کاتی زیندو کردنه وه و کو کردنه وهی ههموو ئاده میزاده ههر لهیه کهم فەردیانه وه تادوا کهسیان، لهو رۆژه دا ههرچی له دنیا دا وادهیان پی دراوه، دیته دیو ده یاند ریتی. خودا بهرستان

به نازو نیعمه تی خودا ده گهن و به ههشتی رازوه یان ده دریتی، تاوانبارانیش سزای سهختی دۆزه خیانی پی ده بری. رۆژی قیامت به (یوم الفصل) ناونراوه چونکه لهو رۆژهدا خودا حهق و به تال لیک جیا ده کاتهوه، به بریاری عادلانه ی خۆی به ههشتی و دۆزه خه لیك هه لده هاویری .

﴿یوم ینفخ فی الصور، فتأتون أفواجا﴾ رۆژی قیامت نهو رۆژهیه: که نیسرافیل فوو به شاخی صوردا ده کا، نیوه نهی ناده میزادینه؛ له گۆره کانتان راست ده بنه وهو پۆل پۆل و کۆمه ل کۆمه ل به رهو ساری مه حشر دین. هه موو گه ل ونه ته وهیه که له گه ل پیغه مبه ره که یان دا دینه ناو گۆره پانی مه حشره وه. وه کوو له نایه تیکی تردا ناماژه بهو مانایه ده کاو ده فهرموئ: ﴿یوم ندعو کلّ اناس بامامهم﴾ (الإسراء / ۷۱) .

نیتر نهو رۆژه هه موو که سیك چاوی به کرده وهی خۆی ده که ویۆ بهری هه ول و کۆششی دونیای ده بینئ، پاداشی چاکه و سزای خراپه ی خۆی وه رده گریتته وه .

﴿وفتحت السماء فكانت أبواباً﴾ ئاسمان شهق و پهق ده بیۆ هه مووی ده بی به ده رگا و کۆلان و فریشته ی پیدا دینه خوار! وه کوو له نایه تیکی تردا ناماژه بهم مانایه ده کاو ده فهرموئ: ﴿ویوم تشقق السماء بالغمام ونزل الملائكة تنزیلاً﴾ (الفرقان/ ۲۵). لهو رۆژهدا ده ستورو یاسای ئاسمان تیکده چی، هیژی کیشنده نامیئ، نه ستیره کان و زهوی خولگه و جه مسهریان نامیئ، په رت و بلاوده بن و ده بنه ته پ و تۆزو سه ر له به ربوونه وه گرینی به سه ردا دی.

﴿وسیرت الجبال فكانت سراباً﴾ کتیه کان له بیخ هه لده که ندرین و وردو خاش ده کرین و ده کرینه ته پ و تۆزو به هه وادا ده روا.. سه ره تا دنیا و یرانبوون به لیکدان و پیامالینی زهوی ده ست پی ده کا! وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموئ: ﴿وحملت الارض والجبال فدکتا

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېيارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەى ملھورو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردى بۆ تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كەدەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا داناو، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىانە.

﴿ انهم كانوا لا يرجون حساباً، وكذبوا بآياتنا كذاباً ﴾ بیگومان نهو
 بهد بهختانه جوړه ها کرده هی ناشرینیان نه نجام داوه، جوړه ها تاوانیان
 کرده، چونکه نهوان به ته ما زیندو بونه وه نه بوون، چاوه پروانی پاداش و
 ترسی سزایان نه بوو، ئیمانیان به هاتنی روژی قیامت نه بوو، بی دین و بی
 باوه پروون، په یامی قورئانیان ره تکرده وه، هر به لگه و نیشانه یه کیان له
 سر تاك و ته نهایی خداو رابونی قیامت بو بهیترایه وه، نهوان به درویان
 ده زانی و ټینکاریان ده کړد. ته نانه تینکاری حه قیان کړدو
 پیغه مبه رانیان به درو خسته وه.

﴿ وكل شيء أحصيناه كتاباً ﴾ نیمه ناگاداری هه موو کرده وه یه کی
 ناده میزاد بووین و له سهرمان تو مار کړدون، هیچ شتیکی نه وانمان
 فراموش نه کړده، به گویره ی کرده وه کانیان سزاو پاداشتیان ده دینه وه؛
 چاکه به چاکه و خراپه به خراپه.

﴿ فذوقوا فلن نزيدكم الا عذاباً ﴾ به دوزه خیه کان ده گوتری: بچیژن
 نهو عه زابه ی وان له ناوی دا، دلنیا بن نیمه جگه له عذاب هیچی تر تان
 بو زیاد ناکه یین، سات دواسات عه زابیان له سهر گران ده که یین.

حال و وه زعی به خته وه ران

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٣﴾ وَكَأْسًا
 دِهَاقًا ﴿٣٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِدًّا ﴿٣٥﴾ جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءً
 حِسَابًا ﴿٣٦﴾

له وه پیښ حال و وه زعی دوزه خیه کانی به بیان کړد، نه مجار دیته سهر
 باسی به خته وه ران و به مراز گه یشته وه کان: که له ناگری دوزه خ رزگاریان

بووه و خراونه ناو بههشتی رازاوه وه، له نیعمه ته جوراو جوره کانی له ززه ت وهرده گرن. ده فمرموی:

﴿ان للمتقين مفازاً﴾ بینگومان چی پیروزی و به مرز گه یشتن و له ززه ت و خوشی ههیه بۆ ئه و که سانهیه: که خویان له تاوان ده پارێژن و هه میشه ترسی خودایان له دل دایه. له ززه ت و خوشیه کانی بههشت زۆره و هه مه جورن.

﴿حدائق و أعناباً﴾ له ززه ت وهرگرتن له باخ و باخاتی رازاوه و پۆشناخ و هه موو جوره تریکی به تام و له ززه ت. ﴿و کواعب أتراباً﴾ ههروه ها له ززه ت وهرگرتن له کچانی تازه مەمک خرکردوی هاوته مەن، که مە میان شل نه بووه و شۆر نه بۆته وه.

﴿و كأساً دهاقاً﴾ ههروه ها له ززه ت وهرگرتن له پیاله ی پر له مە ی. وه لی ئه و مەیه سەر خوشکەر نیه، عه قل و شعور نابا، نابیتته هۆی چه قه چه ق و ئازاوه و شه ره جنیوو ناکۆکی، له ئاکامی ئه و مە ی خواردنه وه دا.

﴿لا یسمعون فیها لغواً ولا کذاباً﴾ له بههشت دا قسه ی پر و پوچ نابیستن کهس درۆ ناکاو کهس کهس به درۆ ناخاته وه، کهش و هه واکه ی پاک و خاوینه، قسه یه کی وای تیدا ناکرێ هه ست و شعور بریندار بکا، به پیچه وانه ی حالی دنیا: که رۆژانه به گویره ی خۆت جوره ها قسه ی ناخۆش و پر و پوچ ده بیستی، هه ست و شعور بریندار ده بن. قسه ی بێ سودی تیدا ناکرێ، هه مووی ناشتی و براهه تییه. به م جوره پاداشتی چاکان ده دریتته وه.

﴿جزاء من ربك عطاءً حساباً﴾ پاداشته که له خودا وه عه طاو به خشی که به فەضل و ئیحسان ی خۆی له پاداشی کرده وه باشه کانیان دا پی ی به خشیون، پاداشتیکی کافی و وافیه.

گه ورهیی خوداو جه ختکردنه وه له سهر هاتنی روژی قیامت و
هه ره شه له موشرکه کان

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ
مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ
إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ
شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ
يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ بَلَيْتَنِي كُنْتُ ثَرِيًّا ﴿٤٠﴾

دوای هه ره شه له کافره کان و واده دان به خودا پهرستان، باسی
گه ورهیی و شکۆمه ندی خۆی ده کا، باسی ره جمه تی بهر فراوان و له بن
نه هاتووی خۆی ده کا، نه بجا نه وه راده گه یه نی: که روژی قیامت حقه و
گومان له هاتنی دا نیه، لهو روژه دا ناده میزاد ده کرین به دوو تا قم و لیک
جیاده کرینه وه کۆمه لیک له خودا دوورن و دۆزه خین، تا قمیکیشیان له
خودا نزیکن و به هه شتین، ده فهرموئ:

﴿رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا﴾
پاداشتی باش و ته و او بو خودا پهرستان له لایهن خودایه که وه یه :
که خاوه نی ئاسمانه کان وزه وی و نه وهی له ناویان دایه، خودای بوونه وه رو
به دیهینه ری هه موو شتی که، خودایه کی خاوهن رحم و به زه بی یه،
میهره بانئ به شی هه موو کهس و هه موو شتی که ده کا، و تپرای نه و
میهره بانئ یه له بهر شکۆمه ندی و هه یبهت وجه لالی لهو روژه دا کهس

دكة واحدة ﴿(الحاقة/١٤)﴾ درایی زهري و کيوه کانی وه کوو لوکهی کراوه یان لی دئی. وه کوو ده فهرموی: ﴿وتكون الجبال كالعهن المنفوش﴾ (القارعة/٥) ، نه مجار هه موویان وردوخاش ده بن، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/٤-٦) نه مجار ده بنه ته پ وتوژ به هه وادا ده روا وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/١٠٥) .

ئەبجار پەروەدگار باسی ئەو عەزەب و نازەھەتییە دەکا: کە توشی کافرەکان دەبی، دەفەر موی: ﴿ان جهنم کانت مرصداً للطاغین مآباً﴾ لا بئین فیها أحقاباً ﴿بیگومان دۆزەخ چاوەروانی ملهوپو سته مکارانه، له بریارو حوکمی خودا دا ئاماده کراوه بۆ تاوانباران، ئاکام و شوینی حەوانەو هی ملهوپو سته مکارو یاخی بووه کانه، روژی قیامت بەریسوایی یه وه تۆر دەدرینه ناوی وچه نده ها ههزار سال و زهمانی دورودریژ تییدا ده مینه وه: کە ئەو ماوه دورو دریژانه تهواو بوون، ماوهی تریان بۆ دیاری ده کری بۆ ههتا ههتایه.

﴿ لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً ﴾ به دريژايي ئەو ماوه بى كۆتايى يەى
لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ە فەنكايى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم
بكاتەو ە تاويك بچەسىنەو ە، ئاويك ناخۆنەو ە ساردبى و تىنەو ەتى بشكىنى.
﴿ الا حميماً و غساقاً، جزاء وفاقاً ﴾ جگە لە ئاوى كولاو كىم و
زوخوايىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو عەزابە سەخت و دژوارە
پراوپرى كردهو ە خراپەكانيانە، هىچ تاوانيەك لە ھەل و ئدانان بۆ خودا
گەورەترنەى، هىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازاتر نەى، ئەوان لە ژيانى
دونيانيان دا ھاو ەليان بۆ خودا داناو ە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرين. سزاي
دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

تۆیه له تاوانه کانی بکاو رویکاته خودا په رستی، بۆ شهوهی لهو رۆژه دا
خودا له رهحه تی خۆی نزیکه بکاته وه له سزاو عیقابی خۆی بیپاریزی
نه مجار ده گهریتته وه بۆ سه ره په شه کردن له کافره کانی مه ککه و
وینه کانیان، ده فهرموی:

﴿ انا انذرناکم عذابا قریبا، یوم ینظر المرء ما قدمت یداه، ویقول
الکافر یا لیتنی کنت ترابا ﴾ ئەهلی مه ککه وه موو نه وانیه
کافرو بی پروان؛ نیمه ئیوه مان ترساند له عه زابیکی نزیک په یدابوو؛
که عه زابی رۆژی قیامه ته. بیگومان له بهر شهوهی رابونی
قیامت سه د ده ره سه ده، بۆیه هاتنه که به نزیک دانا، گو تراره:
(کل ما هو آت قریب) وه کوو له نایه تیکی تر دا ناماژه به وه
ده کاو ده فهرموی: ﴿ کانهم یوم یرونها لم یلبثوا الا عشیه اوضحاها ﴾
(النازعات/ ۴۶) .

لهو رۆژه نزیک په یدابوو ده، هه موو ئاده میزادیک سه یری کرده وه کانی
خۆی ده کا، چاکه و خراپه ی خۆی دیتته وه پیتشی، وه کوو له نایه تیکی تر دا
ده فهرموی: ﴿ یوم تجد کل نفس ما عملت من خیر محضراً وما عملت
من سوء تود لو ان بینها و بینه امدأ بعیداً ﴾ (آل عمران/ ۳۰) .

نهو رۆژه کافره کان له بهر سه ختی عه زاب و ناخۆشی حالیان ده ئین:
خۆزگه سه د خۆزگه هه ر گل و خۆل بوینایه و زیندونه کراینایه وه یان خۆزگه
وه کوو ئاژهل بوینایه وه گل، چونکه هه یوانات دوا ی دادگایی کردن و تۆله
ستانده وه لییان بۆیان ده بنه وه به گل.^(۱)

(۱) ته فسیری ئیبنو که ثیر ج/ ۴- ۱۹۸۵.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (النازعات)

نهم سورته ناو تراوه سورته تی (النازعات) چونکه سهره تای سورته که به سویند خواردنی خودا به (النازعات) دهستی پی کردوه. (النازعات) نهو فریشتانهن که روحی ئاده میزادن ده کیشن، گیانی خودا په رستان به هیدی وله سهره خوئی ده کیشن، گیانی کافره کان به توندیژی ده کیشن. په یوه ندی نهم سورته به سورته پی شوویه له چند رویه که وه به:

۱- ناوهرؤکی ههردوک سورته که لیک ده چن، سهره تای ههردوکیان باسی رابونی قیامت وزیندو بونه وه ده کهن. باسی سهره نجامی خودا په رستان و ئاکامی تاوانباران ده کهن

۲- سهره تاو کو تای ههردوک سورته که لیک ده کهن. سورته که به شیویه کی گشتی باسی بنه ماکانی عه قیده ده کاو گرنگی به ته وحیدو پیغه مبه ریتی و زیندو بوونه وه ده دا .

جه ختگردنه وه له سهر رابونی قیامت و حال و وه زعی موشریکه کان لهو رژه دا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْاقًا ﴿١﴾ وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا ﴿٢﴾ وَالسَّيِّحَاتِ سَبَّحًا ﴿٣﴾ فَالْسَّيِّقَاتِ سَبْقًا ﴿٤﴾ فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا ﴿٥﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ﴿٦﴾

۶ تَبِعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿۷﴾ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿۸﴾ أَبْصَرُهَا
 خَشِيعَةً ﴿۹﴾ يَقُولُونَ أَيْنَا الْمَرْدُودُونَ فِي الْخَافِرَةِ ﴿۱۰﴾ أَيْنَا كُنَّا
 عِظَمًا نَخِرَةً ﴿۱۱﴾ قَالُوا تِلْكَ إِذْ أَكَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿۱۲﴾ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ
 وَاحِدَةٌ ﴿۱۳﴾ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ﴿۱۴﴾

ده فرموی: ﴿ والنازعات غرقاً ﴾ سویند بهو فریشتانهی به توندی
 گیانی کافر ده کیشن وهی خودا په رستان به هیدی و له سهره خوئی. یان
 سویند بهو ته ستیرانهی به دریزایی رۆژگار دین و ده پۆن و هله ده خولین، له
 ته وهری خویندا ده سوپینه وه .

﴿ والسابحات سبحاً ﴾ سویند بهو فریشتانهی وه کوو مه له وان
 به ناسانی و به خیرایی بو به جی هینانی فرمانی خودا به ناو بونه وهر دا دین
 و ده چن. یان سویند بهو ته ستیرانهی که له بوشایی دا مه له ده کهن.

﴿ والناشطات نشطاً ﴾ سویند بهو فریشتانهی به خیرایی بو
 ته نفیذ کردنی فرمانی خودا له ناسمانه وه داده به زن، یان سویند بهو
 ته ستیرانهی : که هر یه که یان له که لوو (برج) یکم وه ده گوژی ته وه بو
 برجیکی تر، هر شه وه له شوینی که وه هله دین.

﴿ فالسابقات سبقاً ﴾ سویند بهو فریشتانهی پیشبرکی ده کهن بو خیرا
 بردنی گیانی موسولمانان بو به هشت. یان سویند بهو ته ستیرانهی له
 گهر دو خولیندا هندی کیان پیش هندی کیان ده کهون.

﴿ فالمدبرات أمراً ﴾ سویند بهو فریشتانهی کاروباری ناو بونه وهر
 جی به جی ده کهن، باسی حلال و حرام به نیگا ده هینن بو پیغه مبه ران،
 بهر پرسى باوو بارانن، ههروا هر کاریک که له لایهن خودا وه

پییان پسپیردری. یان سویند بهو ئهستیرانهی ته دبیری کاروباری ههندی له جیهانیان پی ته نجام ده دری وه کوو مانگ که له ناکامی ههلسورانی دا دوانزه مانگهو وهرزه کانی سالی لی پهیدا ده بی و مه دو جه زری ده ریاو گه لی شتی تر، نه وه جگه له مانگه شه وه که ی که زور که لکی ههیه بو گژوگیاو روهک ... هتد .

ههروه ها خور، که به هو ی هاتوچوی له بورجه کانی دا وهرزه کانی سال پیک دی، هه موو زینده وهریک پیویتی به تیشکی خور ههیه . ههندی مه عنای تریش بو ئه م پینج شته سویند . پی خوراوانه ههیه . جوابی سوینده کان مه حزوفه . واته : ده فهرمو ی: سویند به ئه و شتانه ی باس کران ئیوه ئه ی ئاده میزاده کان دوا ی مردتان زیندو ده کرینه وه .

﴿ یوم ترجف الراجفة، تتبعها الرادفة ﴾ ئه و رۆژه ی زهوی ده که ویته له رزه و کتیه کان شه قه تۆله یان پی ده که و ی، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرمو ی: ﴿ یوم ترجف الارض والجبال ﴾ (المزمّل/ ۱۴) ئه مجار ئاسمان شهق ده بی و ئهستیره کان هه لده وهرن .

﴿ قلوب یومئذ واجفة، أبصارها خاشعة ﴾ چه ند دل وده ورونیك له و رۆژه دا ترس وله رزیانه، کاتیك روداوه سامناکه کانی ده بینن، ده که ونه هه له که سه ماو دله کوته، چاو شوړو زه لیل و ریسوا، چونکه کافربون و له سه ر کوفر گیانیان ده رچووه و ئیمانیان به زیندو بونه وه نه بووه .

﴿ ویقولون: أئنا لمردودون فی الحافرة، أئذاکنا عظاماً نخرة، قالوا: تلك اذا کرة خاسرة ﴾ موشریکه قوره یشیه کان و هاو وینه کانیان: که پروایان به زیندو بونه وه نیه، ئه گهر پییان بگوتری: ئیوه دوا ی مردن زیندو ده کرینه وه، به گالتنه و لاقرتیوه ده لئین: ئایا که ئیمه مردین ده گپ در یینه وه بو ژیانیکی ئاسایی وه ک ژیان ی پیش مردغان؟ ئایا ئیمه: که بووین به ئیسقانه رزیو، چۆن زیندو ده کری نه وه؟ بی پروا کان به گالتنه وه وتیان: ئه گهر راست بی زیندو بوونه وه ههیه، ئه وه ئیمه خه سه له تمه ندین، چونکه

ئیمه پیغه مبرمان به درۆختۆته وه ئه وه ده مه ئه وه ی موحه مه د پی ی
راگه یاندوین توشمان ده بی و سزامان لی ده سه ندری، له هه مان کات دا
به درۆش ده که وینه وه. که ده لیتین: زیندوبونه وه نیه. به شیوه یه کی گالته
نامیز نه م قسانه ده که ن.

﴿فَاغَا هِيَ زَجْرًا وَاحِدًا، فَاذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ﴾ رابوونی قیامه تتان
به لاوه دوور نه بی، ئه وه بۆخودا کاریکی ئاسانه، رابوونی قیامه ت
ته نها بریتییه له ده نگینک که پهیدا ده بی، له فوکردنیک به شاخی وردا
که نه فخری دووه مه، له پرێکا ده بینن مه خلوقات هه موویان له ساری
مه حشره دا کۆده بنه وه؛ هه موو ئاده میزاد زیندو کرانه وه ئاماده کران بۆ
حیساب ولینکۆلینه وه. (الساهرة) زه ی ساری مه حشره، زه وییه کی
ده شتی سپی بی که ندو له ند، بۆیه ناو نراوه (الساهرة) چونکه که س
له سه ری ناخه وی، که س نوستنی پی تاکری.

هه ره شه له کافره کان به گێرانه وه ی چیرۆکی هه زره تی موسا علیه السلام

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١٥﴾

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿١٧﴾

فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَٰهٌ إِلَّا أَن تَرْكَنِي ﴿١٨﴾ وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ﴿١٩﴾ فَأَرَاهُ

الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾ ثُمَّ أَذْبَرَ سَعًى ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ

فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٤﴾ فَأَخَذَهُ اللَّهُ تَكَالًا لِّلْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ

﴿٢٥﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٢٦﴾

له وه پێش پهروه دگار باسی کافره کانی قوره یش و سوربونیان له سه ر
 ئینکار یکردنی زیندو بوونه وه و گالته کردنیان به پیغه مبه ر ﷺ کرد، ئه بچار
 بو دلدانه وه ی پیغه مبه ر ﷺ و ته سه للا هاتنه وه ی چیرۆکی هه زره تی موسا و
 به ربه ره کانی فیرعه ونی مله ورو سته مکاری گیرایه وه، هه ره شه ی له
 کافره کان کرد به وه ی ئه گه ر واز له سه ر ره قی خۆیان نه هیتن دوورینه خودا
 به عه زابی سه ختی خۆی ئه وانیش ریشه کیش نه کا. ده فه رموی:

﴿ هل أتاك حديث موسى، إذ نادى ربه بالوادی المقدس طوى ﴾
 ئه ی موحه ممه د! ئه وه چیرۆکی موسا و فیرعه ونه بو نه هاتوه؟ واته
 به راستی ئه و سه رگورشته ت بو هاتوه و پیت گه یشتووه که پهروه دگار
 موسای کرد به پیغه مبه رو موعجیزه ی گه وه ی پێ به خشین، کاتیک خودا
 له شه ودا بانگی له موسا کرد له شیوی پاک و پیرۆزی (طوی) که له دامینی
 (طوری) سینایه. له وێ ناخاوتنی له گه ل دا ئه بجم دا، ئه رکێ
 پیغه مبه رایه تی خسته ئه ستۆی و پێی فه رمو:

﴿ اذهب إلى فرعون انه طغى ﴾ بڕۆ بو سه ر فیرعه ون و دارو
 ده سته که ی، بێگومان فیرعه ون له رێ ده رچووه و له تاوان و سته مکاری دا
 زیده ره و ی کردوه، خۆی به سه ر نه ته وه ی ئیسرا ئیل دا سه پاندوه و لافێ
 خودایه تی لی ده دا.

﴿ فقل: هل لك إلى أن تزكى، وأهديك إلى ربك فتخشى ﴾
 به فیرعه ون بلی: ده ته وێ خۆت له تاوانی کوفرو سته مکاری پاک
 بکه یته وه؟ من شاره زاییت بکه م بو ناسینی خودا و تاك ته نهایی و
 عیباده ت بو کردنی، ئیتر له سزای سه ختی خودا بترسی و پا به ندی
 فه رمان و جله و گیریه کانی بی؟ خودا فه رمانی به موسا کرد؛ به م جوړه
 بانگه وازی بکا و شیوه ی نه رم و نیانی له گه ل دا به کاربێنی، چونکه
 ئاموژگاری ئه و جوړه مله ورا نه به ئوسلوبی ئاوا نه رم و نیان گاریگه رتره.

پتر هیوای نهوهی لی ده کری ئاموژگاریکراو به خوئی دابجیتتهوه، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّیْنَا، لَعَلَّه یَتَذَکَّرُ اَوْ یَخْشَى ﴾ (طه/۴۴).

کاتیک حه زره قی موسا چوو له ی فرعه ون به م شیتوه په یامی پهروه دگاری پی راگه یاند، نهویش برپوای پی نه کرد، ﴿ فَأَرَاهُ الْاِیةَ الْکُبْرٰی ﴾ حه زره قی موسا ﷺ موعجیزه ی گهروه ی نیشانی فرعه ون دا، موعجیزه ی عه صاکه ی: که بووه نه ژدیهاو ماریکی گهروه و چست و چالاک و هه موو ماره درۆزنه کانی ساحیره کانی قوت دان، هه روا چه ند موعجیزه ی تری بۆ نواندن، که هه موویان به لگه بوون له سه ر راستی پیغه مبه رایه قی یه که ی.

﴿ فَکَذَّبْ وَ عَصٰی، ثُمَّ اَدْبَرَ یَسْعٰی ﴾ فرعه ون حه زره قی موسای به درۆ خسته وه، په یامی حق و راستی ره تکرده وه، له خودا یاخی بوو، نه بچار پستی هه لکردو روی له نیمانه ینان وه رگپرا، دهستی کرد به ناشوب نانه وه و فساد بلا و کردنه وه بهر بهر هه کانی په یامی حه زره قی موسا به هه موو جوړیک. ﴿ فَحَشَرَ فَنَادٰی، فَقَالَ اَنَا رَبُّکُمْ الْاَعْلٰی ﴾ دارو دهسته ی خوئی خر کرده وه بۆ راویژو برپاردان ده باره ی په یامی موسا، یان ساحیره کانی کو کرده وه بۆ بهر بهر هه کانی و بهر گژدا چونه وه ی موعجیزه کانی حه زره قی موسا، نه بچار له شوینی کو بوونه وه که دا بانگی هه لداو وتی: مَنْ خُودَایْ بِالَا دهست و فرمانپه و او خاوه ن دهسته لاتی ره هاتانم، جگه له مَنْ خُودَایْ تر تان نیه و هیچ خودایه ک نیه له ژوور منه وه بی!

﴿ فَاُخِذْهُ اللّٰهُ نِکَالِ الْاٰخِرَةِ وَالْاَوَّلٰی، اِنَّ فِیْ ذٰلِکَ لَعِبْرَةً لِّمَنْ یَخْشٰی ﴾ پهروه دگار له تۆله ی نهو خۆبه زلزانو و لوتبه رزیو خۆبه خودا زانییه ی گرتی به لām گرتن! تۆله ی لی ستاند به شیتوه یه ک بوو به په ندی دونیاو قیامهت، جینگای نهو یه هه موو یاخی بوو لوتبه رزیک عیبه رته قی

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قىيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

یان ده فەرموی: ﴿اولیس الذی خلق السموات والارض بقادر علی ان یخلق مثلهم﴾ (یس/۸۱) .

دهی که سینک بتوانی ئاسمان بهو هه موو پان و پۆریو به رزیو قه باره گه و رانه وه دروست بکا، بهو هه موو ئه ستی رانه بپرا زینیت ته وه، چۆن ناتوانی ئیوه ی ئاده میزاد دوا ی مردن زیندو بکاته وه؟

ئه بچار باسی دروست کردنی ئاسمانان بۆ ده کاو ده فەرموی: پهروه دگار ئاسمانی به دیه پناوه و پێکی هیناوه و لێکی داوه رێکی خستوه کردویه تی به یه کپار چهو قه باره که ی به رز کردۆ ته وه، وای لی کردوه ده لێی سه قفیکی به رزه له ژوور زه و بییه وه، به بی کۆله که وه ستاندویه تی، هه ر خودا بۆ خو ی ده زانی چه ند به رزو چه ند ئه ستوو چه ند پان و پۆره، زانیاری ئیمه ی ئاده میزاد په ی پی نابا. تالی ی پروانی و به چاوی ئاسایی و ئامیری پیشکه وتوو لی ورد ببنه وه هه ر ئه وه ده بین: که سه قفیکی به رزو پان و پۆری بی چال و چۆیل و درزو کون و که له به ره، به ئه ستیره ی زۆرو جوړاو جوړ رازیندرا وه ته وه، ئه وه موو ملیۆنه ها ئه ستیره له و فەزا بهر فراوانه دا هه ر یه که یان له مه داری خو یان دا دین و ده چن، بی ئه وه ی هیچ قه باره یه که له و هه موو قه باره زه للاح و هه مه جوړانه، لێک بخشین، یان ده عم بکه ن و رێگه به یه کتر بگرن!

﴿وَأَغْطِشْ لَيْلَهَا﴾ شهوی ئاسمانی تاریک کرد به ئاوابوونی خۆر لی ی. ﴿وَأَخْرِجْ ضَحَاهَا﴾ رۆژی روناک کردوه به لیه لاتنی خۆر، شهو و رۆژی به شوین یه کدی دا هیناوه، جودا وازی کهش و هه وای خستۆ ته نیوان وه رزه کانی ساله وه، تازه وی بگنجی بۆ تیدا ژیان. هه ر خودا ده زانی چه ند هه زار سال شهو و رۆژ به شوین یه کدی دا هاتوون و چون، تا زه وی وای لی هاتوو به که لکی ئه وه بی ئاده میزادو گیان له به رانی تر له سه ری بژین. بۆیه ده فەرموی: ﴿وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا﴾ دوا ی دروست کردنی

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سهری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وهو گونجاندیمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهُ اَنْدَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه بی و را خرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعًا لِّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژو گی او دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوترا ون، بو ئه وه ی له ره و راتله قان دن نه کا و گیانله به را ن بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه مو و نه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم ه یئا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

سزاو پاداشتی خودا په رستان و کافره کان و تاییه تمه نندی زانیاری
ده براره ی قیامت به خوداوه

إِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ

الْكُبْرَىٰ ﴿٢٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٢٥﴾ وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ

لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ ﴿٣٧﴾ وَءَاثَرَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ

هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ

﴿٤٠﴾ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا

﴿٤٢﴾ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا ﴿٤٣﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْهَلَا ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ

مَنْ يَخْشَاهَا ﴿٤٥﴾ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يُرَوَّنَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا لَاعِشَةً أَوْ ضَحَا ﴿٤٦﴾

ده براره ی نازل بوونی نایه تی ژماره (۴۲) حاکم و ټیبنو جه ریر له خاتو
عائیشه وه ریوایه ده کهن ده فهرموی: پیغه مبهړ ښه پرسیاری له هاتنی
قیامت ده کرد هدتا نایه تی ښه یسألونک عن الساعة أيان مرساها ښه
بو سهر نازل بوو.

ټیبنو نه بی حاتم له ټیبنو عه بیاسه وه ریوایه ده که ده فهرموی:
موشریکه کانی مه کهکه پرسیاریان له پیغه مبهړ ښه کرد، وتیان: قیامت
که ی را ده بی؟ پرسیاره که یان به شیوه ی گالته نامیز ده کرد ټیتر په روه دگار
نایه تی ښه یسألونک عن الساعة أيان مرساها ښه نازل کرد.

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كەدەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا داناو، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىانە.

نه بچار پهروه دگار حوكم و برپاری خوۍ ده داو ده فهرموۍ:
﴿فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا، فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ جا كه سيك
له دونيادا ياخي بووبۍ، له سنووري ياسای خودا ده چووبۍ، زيده رهوی
كردبۍ له كوفرو بيديني دا، ژيانی دونيای هه لېږاردبۍ به سهر ژيانی
قيامت دا، نه وه به د به ختمو بيگومان دوزخ شويڼي حه وان هه يه تی.

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ﴾ نه وه كه سه يش ترسابۍ له پايه وه مه قامی
پهروه دگاری خوۍ، ترسی روژی راوه ستان له بهردهم پهروه دگاری دا
هه بووبۍ. ﴿وَنَهَىٰ النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ﴾ جله وگيري له نه فسی خوۍ كردبۍ
نه يه يشتبۍ تاوان نه نجام بدا، له تاره زوۍ خراپه ی گيږايته وه، رامی كردبۍ
بو ته قواو خودا په رستی. ﴿فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ نه وه به هه شت شوين و
جيگايه تی، بو ناو نه وه نازوني عمه ته به پرۍ ده كړۍ خه نی له خوۍ!

نه بچار پهروه دگار باسی پرسيار كړدنې موشريكه كان ده كا، كه به گالته وه
پرسياريان له پيغه مبه رﷺ ده كړد ده ربه رهی کاتي هاتنی قیامت.
ده فهرموۍ: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا﴾ نه ی پيغه مبه ر!
موشريكه كان پرسيارت لی ده كه ن قیامت كه ی راده بی و خودا كه ی نه وه
كاره ساته ده قه وميڼۍ، يان قیامت چو ن هه لده ستی و له كوی و كه ی
هه لده ستی؟ نه م پرسيارانه يان كاتي ك ده كړدن: كه پيغه مبه رﷺ باسی
قيامت ی به شي وه ی سامناك بو وه صف ده كړدن، نه وانیش به گالته
پيكر دنه وه ده يانگوت نه وه كه ی راده بی؟! نيتر پهروه دگار نه م نايه ته ی نازل
كردو فهرموۍ:

﴿فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا، إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا﴾ نه تو نه ی پيغه مبه ر؛
چيت داوه له زانینی نه وه روژه؛ تو بو پرسيار له هاتن وکاتي هاتنی
قيامت ده كه ی؟ تو بو نه وه نده به ته نگه وه ی کاته كه ی بزانی و وه لامی
موشريكه کانی پی بده يه وه؟ واته: زانياری ده ربه رهی کاتي هاتنی قیامت

دكة واحدة ﴿(الحاقة/١٤)﴾ دوايي زهري و كيٲوه كاني وه كوو لوٲهي كراوه يان لي دي. وه كوو ده فهرموي: ﴿وتكون الجبال كالعهن المنفوش﴾ (القارعة/٥) ، ئه مجار هه موويان وردوخاش ده بن، وه كوو له نايه تيكي تر دا ده فهرموي: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/٤-٦) ئه مجار ده بنه ته پ وتوژ به هه وادا ده روا وه كوو له نايه تيكي تر دا ده فهرموي: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفاً﴾ (طه/١٠٥) .

ئەبجار پەرودەگار باسی ئەو عەزەب و نەرەحەتییە دەکا: کە توشی
کافرەکان دەبی، دەفەرموی: ﴿ان جهنم کانت مرصداً للطاغین مآباء
لابثین فیها أحقاباً﴾ بێگومان دۆزەخ چاوەڕوانی ملهپوړو سته‌مکارانه، له
بریارو حوکمی خودا دا ئاماده کراوه بۆ تاوانباران، ئاکام و شوینی
حه‌وانه‌وه‌ی ملهپوړو سته‌مکارو یاخی بووه‌کانه، روژی قیامەت
به‌ریسوایی یه‌وه تۆر دەرینه ناوی وچه‌نده‌ها هه‌زار سال و زه‌مانی
دورو درێژ تی‌یدا ده‌می‌ننه‌وه: کە ئەو ماوه دورو درێژانه ته‌واو بوون،
ماوه‌ی تریان بۆ دیاری ده‌کړی بۆ هه‌تا هه‌تایه.

﴿ لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً ﴾ به دريژايي ئەو ماوه بى كۆتايى يەى
لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ە فېنكايى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم
بكاتەو ە تاويك بچەسىنەو ە، ئاويك ناخۆنەو ە ساردبى و تىنەو ەتى بشكىنى.
﴿ الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً ﴾ جگە لە ئاوى كولاو كىم و
زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو عەزابە سەخت و دژوارە
پراوپرى كردهو ە خراپەكانيانە، هېچ تاوانيک لە ھەل و ئادانان بۆ خودا
گەورەترنەى، هېچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازاتر نەى، ئەوان لە ژيانى
دونيانيان دا ھاو ەليان بۆ خودا داناو ە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرين. سزاي
دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (عبس)

ئەم سورەتە مەکیەو چل و دوو نایەتە. ناوی نراوە بە سورەتی (عبس) چونکە بەو وشەیە دەستی پێ کراوەو تەعبیر لەوەیە و حالەتیک دەکا: کە سروشتی ئادەمیزاد داخوایەتی.. واتە: کاتیک: کە یەکیەک سەرگەرمی ئەنجامدانی کاریکی گەرمی، یەکیکی تر بیهوی دەستی پێلەو کارە هەلبەگرتی، روخساری ئەو حالەتی بەسەردادی..

بابەت و ناوەڕۆکی سورەتەکە وەکۆو باقی سورەتە مەکییەکان باسی عەقیدەو پیغەمبەراییە، باسی ئەخلاق و ڕەوشتە، ئەخلاق و ڕەوشتیک کە لەسەر بنەمای یەکسانی نێوان بەندەکان دادەمەزرێ و بەرزو نزمی بەندەکان بە تەقواو خودا پەرستی دیاری دەکری.

سەبەب نزولی ئەم سورەتە وەکۆو ریوایەت کراوە روداوی عەبدوللای کورپی (أم مەکتوم) ه، کورپی خاڵی خەدیجە بوو، ریوایەتکراوە رۆژیک پیغەمبەر ﷺ لەگەڵ سەرانی قورەیش دا (عوتبەو شەبیە: دوو کورپی رەبیعەو ئەبو جەهل و عەبباسی کورپی موطەلب و ئومییە کورپی خەلف و وەلیدی کورپی موعەیرە) کۆیویووەو بانگەوازی دەکردن بۆ ئیماننەیان، بە هیوای موسوڵمانبوونیان، بە موسوڵمانبوونی ئەوانیش موسوڵمانبوونی مەکییەکان چاوەڕوان دەکرا. لەو کاتەدا کە پیغەمبەر ﷺ سەرگەرمی گەت و گۆو نامۆژگاریکردنیان بوو، عەبدوللای هات و تی: ئەی پیغەمبەری خودا نیگاو سروشتی تازەم فیڕیکە، چەند جارێک ئەم قەسەیی دووبارە کردەووەو نەیدەزانی: کە پیغەمبەر ﷺ لەگەڵ ئەو کۆمەڵە قورەیشیانەدا مەشغولە، پیغەمبەر ﷺ ئەم قەسە برینەیی

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۈەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرەمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەرۋەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرەمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەرۋانى ملھورۋ ستەمكارانە، لە بېرپارۋ ھۈكىمى خودا دا ئامادە كراۋە بۆ تاۋانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھورۋ ستەمكارۋ ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەۋە تۆر دەدرىنە ناۋى ۋچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەۋە: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەۋاۋ بوۋن، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەۋە فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەۋە تاۋىك بىسېننەۋە، تاۋىك ناخۆنەۋە ساردبىۋ تىنۋەتى بشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژۋارە پراۋپرى كردهۋە خراپەكانىانە، ھىچ تاۋاننىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەۋرەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىە، ئەوان لە ژيانى دونيانان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

﴿وما يدريك لعله يزكى﴾ نهی موحه مه د! تۆ چوزانیت، تۆ ناگات له زانیاری ئه و کابرایه نه بوو، به لککوو ئه و کویره بیهوی خۆی له تاوان پاک بکاتهوه به و قسانه ی له تۆیان ده بیسی.

﴿أو يذكر فتنفعه الذكرى﴾ یان ئه و نامۆزگارییه ی له بیرى چۆته وه بیرى بکه و یتته وه. ئه و کاته ئه و نامۆزگاری و بیرکه و تنه وه یه سودی پى بگه یه نى، نایه ته که ناماژه ی نه وه ی تى دایه: که نه وانیه ی پیغه مبه ر ﷺ خه ریکى نامۆزگاری کردنیان بووه له موشریکه کان هیواى ئیمانیه تانیان لی ناکری. له هه مان کات دا ناماژه به پله و پایه و ریزی عه بدوللای کورپى (أم مه کتوم) یش ده کا.

هه لبه ته ئه م کردارو ته صه روفه له لایه ن پیغه مبه ر ﷺ به گونا ه ناژمی ردری، له گه ل عیصمه تی پیغه مبه ریتی دا دژ ناوه سستی. به لککوو ته رکی ئیحتیات و وازه تیان له (أفضل) هه به س! ده چیتته چوار چیوه ی (حسنات الابرار سیئات المقربین) هه وه. پیغه مبه ر ﷺ ئه وه هه لویسته ی له بواریک دا لی دهرکه و ته وه: که له چوار چیوه ی سروشتی ئاده می دا یه و کاریکی (جبلی) و ده رونی یه، ته کلیفی شه رعی تى دانیه. چونکه ئه وه په یوه ندی به دلته وه هه یه وه ده سه لاتى ئاده میزادی تى دانیه. تۆ به ده ست خۆت نیه، جارى واهیه به شتیك رازی ده چیتته دلته وه به شتیك نارازی و خۆشت ناوی. ئه مجار باسی ئه و کرده وه ی پیغه مبه ر ﷺ ده کا: که بووه ته هۆی عیتاب لیگرته که وه ده فهرموی:

﴿أما من استغنى فانت له تصدى﴾ ئه ما ئه و که سه ی به مال و سامان و هیزو ده سه لاتى خۆی ده نازی و خۆی بى نیاز ده گری له هیدایه تی قورئان و ئیمانیه تیان و رو له په یامه که ت وهرده گیپى، ئه وه تۆ

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سهری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وهو گونجاندیمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه یی و راخرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَٰهَا، مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژو گی او دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بو ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم هینا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

قورئان نامۆزگاری و بیر خه ره وهیه، نیعمه تی خودایه

كَلَّا اِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكِّرْهُ ﴿١٢﴾ فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ ﴿١٣﴾ مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ﴿١٤﴾ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾ قُلْ لَا اِنْسَانٌ مَّا اَكْفَرَهُ ﴿١٧﴾ مِنْ اَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾ مِنْ نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ﴿١٩﴾ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ اَمَّا نُهُ فَاقْبَرَهُ ﴿٢١﴾ ثُمَّ اِذَا شَاءَ اَنْشُرَهُ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَّا اَمْرُهُ ﴿٢٣﴾

له وه پيش پهروه دگار ره خنهی له پیغه مبه ر^ﷺ گرت، له سهر نه وه: که ناو چه وانی گرژ کردو روی له عه بدللای کوری (أم مه کتوم) وه رگیژا. به هوئی نه وه وه که مه شغولی وتویژ بوو له گهل سهرانی قوره یش دا. نه جار لیژه دا رینومایی پیغه مبه ر ده کا: که جاریکی تر نه وه هلو یسته نه نوینی و سهیری روالهت نه کا، ته قواو خودا په رستی بکاته پیوه رو بهو ته رازوه ورد خوینه وه نه ندازه ی باشی و خراپی ناده میزاده کان مه زنده بکا، ده فهرموی:

﴿کلا، انها تذکره﴾ جاریکی تر کاری وامه که وه هلو یستی لهو جوړه مه نوینه، چه لیک دی روو له هه ژار وه مه گپره روبکه یت ده و له مه ند، له کاتیک دا هه ژاره که ده یه وی خوئی له تاوان پاک بکاته وه وه ده و له مه ند که له پیژری خو پاکه ره وه کان نیه. پیوه ری ناده میتی له لات خودا په رستی و زیره کی و تیگه یشتن بی، نه ک مال و سامان و ده ست رویش تویی. گرنگی بده به وانه ی دلیان زیندوه و خوټ به وانه وه خه ریک بکه. نه که یت ده ست

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض ائتیا طوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعتین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه یی و را خرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَٰهَا، مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژو گی او دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دا بین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کو تراون، بو ئه وه ی له ره و راتله قان دن نه کا و گیانله به ره ان بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم ه یئا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

نوسراوه‌نه‌وه، به‌رزو پاک و خاوینن له‌لای خودا، پرن له زانیاری و
حیکمه‌ت و له له‌وحوله‌حفوظه‌ نازل بوون، فریشته نه‌بی له‌وی که‌سی‌تر
ده‌ستی ناگاته‌ثم قورئانه، له شه‌یاتینی و کافر پاریزراوه، نامه‌یه‌کی
ته‌واوو بی که‌م و کورپییه، به‌ده‌ست چند فریشته‌یه که‌وه‌یه: که به‌ر
پرسیاری هیئانی نیگا و سروشتن له خوداوه بو پیغه‌مبه‌ران، بو شه‌وه‌ی
ئه‌وانیش به‌ئاده‌میزادی رابگه‌یه‌نن، ئه‌و فریشتانه لای خودا ریزدارن،
گوپرایه‌لی فرمانی خودا و راستگوئن له ئیمان که‌یان دا.

وه‌کو له نایه‌تیکی تردا ده‌باره‌یان ده‌فرموی: ﴿بل عباد مکرمون﴾
(الانبیاء/۲۶) یان ده‌فرموی: ﴿لا یعصون الله ما امرهم ویفعلون
ما یؤمرون﴾ (التحریم/۶).

ئه‌جار په‌روه‌دگار سه‌ر زه‌نشتی ئه‌وانه ده‌کا: که بر‌وایان به‌زیندوبونه‌وه
نیه و کافرو بی‌پروان، ده‌فرموی: ﴿قتل الانسان ما اکفره﴾ ده‌ک به‌کوش
چی ئاده‌می و عه‌مری نه‌می‌نی چهند سیله‌و پینه‌زانه؟! چهند سه‌ر ره‌ق
و کافرو بی‌پروایه؟ به‌راستی هیئده خراب و بی‌ویردانه، شیایو ژیان نیه،
ئه‌و هه‌موو نازو نیعمه‌ته‌ی خودای به‌سه‌ره‌وه‌ن، ته‌نانه‌ت له هه‌موو
هه‌ناسه دانیکدا دوو نیعمه‌ت هه‌یه، خودا ئه‌و هه‌موو فه‌ضلو ئی‌حسانه‌ی
له‌گه‌ل کردوه، که‌چی ناشکوری ده‌کا و سوپاسگوزار نیه، یادی خودا نا‌کا،
ئه‌گه‌ر بیریشی بخیرته‌وه گوپی پی‌نادا، ئه‌گه‌ر نامۆژگاری بکری روی
لی‌وه‌رده‌گیرپی، بانگه‌وازی بکری پشت هه‌لده‌کا. ده‌بویه‌ توژی بیری
بکردایه‌وه نه‌ختیک له سروشتی خو‌ی ورد بویایه‌وه تا‌بزان
﴿من أي شی خلقه﴾ خودا له‌چی ئه‌وی دروست‌کردوه؟

﴿من نطفة خلقه فقدره﴾ په‌روه‌دگار ئینسانی له دلوپه ئاوئیکی پ‌رو
پوچ دروست‌کردوه، مه‌زنده‌ی شیوه‌و روخسار و ته‌مه‌ن و رزق و روژی
کردوه، ریکی خسته‌وه ئه‌ندامه‌کانی جه‌سته‌ی و دروست‌کردون بتوانی

به ویستی خۆی هه‌ریه‌که‌یان بۆ کاری خۆی به‌کاربینی، هی‌زو تواناو
عه‌قل و ژیری پێداوه، بۆ نه‌وه‌ی بیر له‌ بونه‌وه‌ر بکاته‌وه، هه‌ست
به‌نازو نیعمه‌ته‌کانی خودا بکا، نه‌وه‌ نه‌ندام و نه‌امیرانه‌ی له‌ شتی‌ک دا
به‌کار نه‌هێنی: که‌ خودا پێ ناخۆشه. له‌ شتی‌کا به‌کاریان بینی که‌ جی‌گای
ره‌زامه‌ندی خودان.

﴿ثم السبيل يسره﴾ له‌ره‌حه‌می دایکی دا دروستی کردوه و رێکی
خستوه پاشان به‌ئاسانی له‌ منداڵدانی دایکییه‌وه هیناویه‌ته ده‌ره‌وه.
یان مانا که به‌م جو‌ریه‌، په‌روه‌دگار ئاده‌میزادی له‌ دلۆپه‌ ناوی‌ک
دروستکردوه، جه‌سته‌ی رێکخستوه‌وه عه‌قل و ژیری پێ به‌خشیوه، رێگای
چاک و خراپی بۆ لێ‌ک جیاکردۆته‌وه، ویست و ئیراده‌ی پێ داوه، کام رێگایه
ده‌گری بایه‌گری، وه‌کو له‌ نایه‌تی‌کی تر دا ده‌فه‌رموی: ﴿انا هديناه
السبيل اما شاكرًا واما كفورًا﴾ (الدهر/۳) به‌لێ ئاده‌میزاد به‌ ویست و
ئیراده‌ی خۆی کاره‌کانی ده‌کا و بۆ خۆی لێیان به‌ر په‌رسیاره.

﴿ثم امامه فاقبره، ثم اذا شاء انشره﴾ دوا‌ی دروستکردنی و
رێکخستنی جه‌سته‌ی به‌و شیوه: که‌ بتوانی پێداویستی خۆی دابین بکا،
پێ به‌خشی‌نی هه‌سته‌کان و عه‌قل و ژیری بۆ نه‌وه‌ی ئاموژگاری ببیسی و
بیربکاته‌وه و رێگای ژیا‌نی خۆی هه‌لبژێری، نه‌جار ده‌میری‌نی و ده‌یخاته
ناو گو‌په‌وه نه‌مه‌ش بۆ رێزلی‌نان و قه‌درزانی‌یه‌تی: که‌ خودا ئاده‌میزادی
فی‌ری مردو شار‌دنه‌وه کردوه، پاشان هه‌ر کاتی‌ک ویستی قیامه‌ت
هه‌لده‌سی‌نی و مردوه‌کان زین‌دو ده‌کاته‌وه له‌ گو‌په‌کانیان ده‌ریان دینی بۆ
حی‌ساب و لێ‌کۆلینه‌وه و پاداش و سزا.

مردن بۆ خۆی نیعمه‌ته، عه‌یب و عاری پیری و نه‌خۆشی داده‌پۆشی،
له‌قه‌بر خستنی‌ش رێز لێ‌تانه بۆ ئاده‌میزاد بۆ نه‌وه‌ی درنده‌و بالنده‌
گوشتخۆره‌کان نه‌یخۆن و نه‌بنه‌ مایه‌ی بلا‌بونه‌وه‌ی و نه‌خۆشی پی‌س بوونی

کەش و هەوا. زیندو کردنەوهش ئەوپەڕی عەدالەتکاری و فەضلو
ئەحسانى خودایە بۆ ئادەمیزاد!!

ئەجار لۆمەى دەکا لەسەر کەمتەرخەمى و سەپلەو پێنەزانینی.
دەفەرموی: ﴿كَلَّا لَئِمَّا يَقْضَىٰ مَا أَمْرُهُ﴾ نەخەیر، تائیتسا ئادەمیزاد ئەوهی
فەرمانى پێی کراوه ئەنجامى نەداوه، هیچ ئادەمیزادێک لە کەمتەرخەمى و
سەر پێچی خالى نیه، بڕێکیان کافرن، بڕێکیان یاخی بوو تاوانکارن،
بڕێکیان کاری وا دەکەن خێلافەلتەولایەو شایستەى پلەو پایەى ئەو نیه.
کەم ئادەمیزاد هەیه ئەوهی خودا داواى لى کردووه ئەنجامى داى.

بەر راستى ئادەمیزاد سەپرو سەمەرەیهو جیگای سەر سوورمانە،
هەندێکیان ئینکاری هەبوونی خودا دەکەن، لە کاتێک دا ئەو هەموو
بەلگەو دەلیلە لەسەر هەبوونی هەن لە ئاسمان و زەوى دا. هەندێکیان
بەرامبەر نەعمەتەکانى سەپلەو پێنەزانن، شوکرو سوپاسى ناکەن، دەلێن:
بە دەست و دوى خۆمان و لە ئاکامى هەول و تەقەللای خۆماندا ئەم
شتانەمان بۆ خۆمان داوین کردووه. هەندێکیان وێرای هەبوونی بەلگەو
رێنمونى بۆخودا پەرستى و هەستکردنیان بەزىانی تاوان لەخودا یاخی دەبن.

بڕێک لە نەعمەتەکانى خودا کە بۆ ئادەمیزادى رەخساندوون

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ ﴿٢٤﴾ أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا

﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾ فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾ وَعَيْنًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾ وَحَدَائِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾ وَفَيْكَةً وَأَبَا ﴿٣١﴾ مَسْعَاكُمُ

وَلَا نَعْمَكُمُ ﴿٣٢﴾

له وه پيش هه ندى به لگه ی له سهر ده سه لات و توانای خودا هینا یه وه،
برئ له نیعمه ته کانی رانواندن، نه مجار برئ له و نیعمه تانه باس ده کا: که
هوی دریشه پیدانی ژیانن و به بی نه وان ژیان نابئ. ده فهرموی:
﴿فلینظر الانسان الى طعامه﴾ با ناده میزاد له و خوارده مه نییه ورد بیتوه
که مایه ی دریشه پیدانی ژیانیه تی، پروانی خودا چون نه و خوراکه ی
له زه ویه کی رهق و تهق بو به دی هیناوه؛ له هه موو جوړه خوارده مه نی و
خوراوه یه ک .

﴿انا صبينا الماء صبا﴾ نیمه باران له به مرزایی یه وه ده بارینین بارانیکي
زور، زهوی پی ناو ده ده یین، ده نکه تۆمه کانی پی زیندو ده که ینه وه و
چه که ره ی پی ده که یین و ده پروینین.

﴿ثم شققنا الارض شقا﴾ نه مجار زه ویمان قه لشانده وه به قه لشانده وه،
هه موو نه و گژوگیایه سهری ده ره یئاو روبهری زه ویمان پی رازانده وه،
جوړه ها درهخت و روک و گژوگیا به جوړه ها به روبوم و میوه جات و
دانه ویتله به رهنگ و تام و بونی جیا جیا خو یان نواندو به یدهستی نیوه ی
ناده میزاد بوون، بو نه وه ی له زه زه تیان لی ببینن و بیانکه نه بژیوی
خوتان و ناژه له کانتان.

نه مجار پهروه دگار ههشت جوړ له درهخت و روک باس ده کاو
ده فهرموی: ﴿فأنبثنا فيها حبا﴾ رواندومانه له زهوی داو به دیمان هیناوه
دانه ویتله وه کوو گه نم و جوو زورپات هتد: که ده کریته قوت و بژیو
﴿وعنبا﴾ تریی جوړاو جوړ ﴿وقضبا﴾ وینجه و گژوگیا بو ئالقی
ناژه له کانتان ﴿وزيتونا ونحلا﴾ ههروه ها داری زهیتون و داری خورماشان
رواندوه ﴿وحدائق غلبا، وفاکته وأبا﴾ باخی درهخت گه وره و پرو چری
زورمان دروست کردوه، ههروه ها میوه ی زورو هه مه جوړی وه کوو سیوو

مؤزو قوځ و هه نځیرو گه لی میوه ی ترمان به دیهیناوه، ههروه ها گژوگیاو له وه پرگای پتیوستان بۆ ئاژه له کانتان دروستکردوه.

﴿أَب﴾ بریتیه له هه رچی گیاو گژ هیه: که ئاده میزاد نا یخواو نایروینی و خۆراکی ئاژه ل و گیانله به رانی تره. ئهم گژوگیایانه مان بۆ به دی هینان ﴿مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنعَامِكُمْ﴾ بۆ ئه وه ی بینه قوت و بژیوی خۆتان و ئاژه له کانتان و سودیان لی وه ر بگرن و له پاساویان دا سوپاسی خودا بکه ن!!

روداوه سامناکه کانی رۆژی قیامهت

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاعَةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾
وَأُمِّهِ وَأَيِّهِ ﴿٣٥﴾ وَصَحْبِهِ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ أَمْرٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ
يُعِينُهُ ﴿٣٧﴾ وَجْوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌُ
يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرَةُ الْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

له وه پیش باسی نیعمه ته کانی خودای کرد به سه ر بهنده کانی دا، به لگه و نیشانه ی جۆراو جۆری هینانه وه له بونه وه رو له خودی ئاده میزاده کان خۆیان له سه ر قودرهت و توانای بی سنوری پهروه دگار، نه مجار دیمه ن و کاره ساتی ئه و رۆژه راده نوینی بۆ ئه وه ی ئاده میزاد بیرتیک له خۆیان بکه نه وه له هه لویستی تاوانکارانه ی خۆیان په شیمان بینه وه، نه مجار ئه وه راده گه یه نی: که له و رۆژه دا ئاده میزاد دوو تاقمن؛ تاقمی به خته وه ران و تاقمی به دب خته کان.

دەفەرمۇي: ﴿فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَةُ﴾ كاتىك قىامەت رابو، يان گرمەو ئالەى قىامەت هات؛ كە گويچكە دەهاخنى و كەرى دەكا. هەلبەتە وشەى ﴿صَاخَةُ﴾ بەو دەنگە دەگوترى: كەلە ئاكامى لە يەككەوتنى دووشتى رەقى زۆر گەورە پەيدا دەبى، چونكە لەو رۆژەدا هېزى كېشندە نامىنى، قەبارەى خۆرو مانگ و ئەستېرەكان لىك دەدەن، لە مەوە شاخەو گرمەو ئالەىەكى وا پەيدا دەبى هەموو گويچكەىەك كەر دەكا. ئەو رۆژە دەستورو ياساى بونەوەر تىككەچى و كەس ئاگای لەكەس نامىنى.

﴿يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ، وَأُمُّهُ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ لِكُلِّ امْرِئٍ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يَغْنِيهِ﴾ رۆزى قىامەت ئەو رۆژەىە: كە پىاو خۆشەويستىرەن كەس و كارى خۆى دەبىنى لەبەرى هەلدى، لەو رۆژە دا پىاو لە بەر براى خۆى و دايك و باوكى و خىزانى و كۆرەكانى هەلدى، رۆزى نەفسى نەفسىيە، كەس وەسەر كەسى ناپرژى، ئەو رۆژە هەموو ئادەمىزادىك كارو مەشغەلەتتىكى واى هەيە ناپرژىتە سەر كەسى ترو خىزم و خۆشەويستى بىرنايەتەو، ئەگەر بېشىيان بىنى خۆيان لى دەشارىتەو و لەبەريان هەلدى، نەوەكوو داواى شتىكى لى بكن، يان بۆ ئەوەى پىئىنەزانن لە چ حالەتتىكى ناخۆش و رىسوا ئامىزدايە ...

بە كورتى ئىنسان لە دونىادا ئەگەر توشى ناخۆشىيەك دى، هانا بۆ خىزم و كەس و كارى نىزىكى دەبا بە هاناىەوېتىن، بەلام لە قىامەت دا بە پىچەوانەو ئىنسان لەبەر خىزم و كەس و كارى خۆى هەلدى، چەندىك لە ناخۆشى دابى هانا بۆ خىزم و خۆشەويستەكانى نابا، نەوەكوو ئەوان داواى يارمەتى لى بكن و وەندەى تر بارى گرانى قورس تر بكن! يان نەوەكوو ئەوان بەو شەرمەزارىيە چاويان پى بكهوى!!

ده توانری بگوتری: لهو رۆژه دا کهس گرنگی به کهس نادا، هەر کهسه مه شغولی خۆیه تی و رۆژی نه فسی نه فسی یه، چونکه رسته ی ﴿لکل امرئ یومئذ شأن یغنیه﴾ ئاماژه به وه ده کا. ئه بو حاتم و نه سائی و تیرمیذی له ئیبنو عبباسه وه ده فهرموی: پێغه مبه ر ﷺ فهرموی: (تحشرون حفاة عراة غرلا) ئیوه رۆژی قیامت به پی خواسی و روتی و خه ته نه نه کراوی حه شر ده کرین، یه کئ له خیزانه کانی وتی: ئه ی پێغه مبه ری خودا بۆچی لهو رۆژه دا عه و ره تی یه کتری ده بینن؟ یان نایا لهو رۆژه دا سه یری شه رمگای یه کتری ده کهین؟ له وه لامدا پێغه مبه ر ﷺ فهرموی: ﴿لکل امرئ یومئذ شأن یغنیه﴾.

ئه بجار پهروه دگار ناده میزاده کانی سارای مه حشر ده کاته دوو تاقم و ده فهرموی: ﴿ووجه یومئذ مسفرة، ضاحكة مستبشرة﴾ زۆر رو خسارو دهم و چاو گه شاهو دره و شاهو، پێده که نن و مژده به یه کدی ده دن و ته ر ده ماخ و که یف خۆشن. چونکه ده زانن خودا چ نازو نیعمه تیکی بۆ داناون. نه وانه خودا پێداو به خته و ره به هه شتییه کائن.

﴿ووجه یومئذ علیها غبرة ترهقها قرة أولئك هم الکفرة الفجرة﴾ زۆر دهم و چاوی تر هه ن، لهو رۆژه دا ناشرین و ته پ و تۆزاوی، رهنگیان ره ش هه لگه پاره و جۆش داماون، چاو به ره و ژێرو ریسوا، هیوا برارو خه فه تبار، نه وانه کافرو خودا نه ناسه کائن، نه وانه ی براریان به هه بوونی خودا نه بوو، په یامی پێغه مبه رانی خودایان ره تکرده وه، تاوانی گه و ره ی تریان نه نجام دا هه م کافربون و هه م فاجر. هه لبه ته وێرای هه بوونی ئه م دوو تاقمه تاقمی تریش هه ن: که نه وه نده به خته و ره ن نه نه وه نده ش چاره ره شن. هه ندیکیان به عه زاییکی که م و هه ندیکیان به شه فاعه تی پێغه مبه رو هه ندیکیان به هو ی شتی تره وه: که خودا بۆ خۆی ده زانی، رزگاریان ده بی.

ئاسمانه کان و شهوو روژ به هه زاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بووه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بووه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهُ اَنْدَاداً﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بووه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکراوه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کراوه ته هیلکه یی و راخراوه و وای لی کراوه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندراوه، به م نه وعه: که..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَٰهَا، مَتَاعاً لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده رهیناوه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به روبوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهه م هیناوه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

قیامه ته ﴿واذا النجوم انكدرت﴾ کاتیک ته ستیره کان هه لوه رین و پهرت و بلا و بوونه وه، ﴿واذا الجبال سیرت﴾ وه ختیک کیوه کان له بیخ هه لکه ندران و بوون به ته پ و تۆزو به هه وادا رۆیه ندران، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿وسیرت الجبال فکانت سراباً﴾ (النبا/۲۰) یان ده فهرموی: ﴿ویوم نسیر الجبال وترى الارض بارزة﴾ (الکھف/۴۷). ههروه ها ﴿واذا العشار عطلت﴾ کاتیک حوشتی ئاوس و سکپر که لای عه ره ب به نرخترین مال و سامانه به ره لا کراو گوئی پی ته دراو کهس سه ره رشتی نه کرد.

﴿واذا الوحوش حشرت﴾ کاتیک جان هه وه ران هه موویان کو کرانه وه بو دادا گایی کردنیان و تۆله لی ستاندنیان، یان هه موویان مرینه ندران.

﴿واذا البحار سجرت﴾ کاتیک ده ریاکان به هوی بومه له رزه وه و بورکانی ناوسکی زه و بیه وه بوونه ناگرو داگیرسان و سه ر ریژیان بو سه ر به کتر کردو بوون به به کپارچه ناگری سه رتاسه ری و هه موو سه ر زه وی بوو به ناگر. وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿واذا البحار فجرت﴾ (الانفطار/۳) یان ده فهرموی: ﴿والبحر المسجور﴾ (الطور/۶).

﴿واذا النفوس زوجت﴾ تهو ده مه ی گیانه کان له گهل جهسته کانیان به ک ده گرنه وه و زیندو ده کرینه وه.

﴿واذا الموءودة سئلت، بأي ذنب قتلت﴾ کاتیک کچه زینده به چالکراوه کان زیندو کرانه وه و پرسیاریان لی کرا، بۆچی کوژراون؟! له پیش هاتنی ئیسلام دا داب و نه ریتی هه ندی ختلی عه ره ب و ابوو پییان شه رم بوو کچیان هه بی، بۆیه: که کچیان ده بوو به زیندویی ده یا خسته گوړه وه. به راستی ته مه گه وره ترین تاوان بوو به رامهر مرۆقایه تی به گشتی و ره گه زی میینه به تایبه تی نه نجامیان ده دا!!

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىڭ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىڭانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىڭايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاۋىك بىھىيەنەوہ، تاۋىك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولالوۋ كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

سویند خواردن لهسه ر راستی پیغه مبه ریتی حه زره تی (محمد) و
راستی به یامه که ی

﴿۱۵﴾ فَلَا أُقْسِمُ بِالْخَنَسِ
الْجَوَارِ الْكُنَسِ ﴿۱۶﴾ وَالْيَلِّ إِذَا عَسَّسَ ﴿۱۷﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا نَفَسَ ﴿۱۸﴾
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿۱۹﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿۲۰﴾ مُطَاعٍ
ثُمَّ أَمِينٍ ﴿۲۱﴾ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ﴿۲۲﴾ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْئِ الْمُبِينِ ﴿۲۳﴾
وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿۲۴﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿۲۵﴾
فَأَتَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿۲۶﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿۲۷﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ
يَسْتَقِيمَ ﴿۲۸﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۲۹﴾

وه کوو لهوه پیش چند جارێک ئاماژه مان پێ کردوه له ناو
عه ره ب دا و اباو بووه، نه گهر به کێک بیویستایه له سه ر شتیکی ناشکرا
سویند بخوا، ده یگوت: ﴿لا أقسم﴾ واته: سویند ناخۆم چونکه شته که
ئه وه نه ده ناشکرایه، سویند له سه ر خواردنی ناوی. جا یان وشه ی
(لا) زیده یه، یان وه لآمی قسه یه کی پیشووه، یان له سه ر مانای
خۆیه تی و بۆ نه فیه.

به کورتی رسته ی (لا أقسم) سێ مانای هیه. وه کوو لهوه پیش و
له سه ره تای سوره تی (القیامه) دا ئاماژه مان بۆ کرد.

دەفەرمۇي: ﴿فَلَا أَقْسَمُ بِالْخَنسِ، الْجَوَارِي الْكُنَسِ﴾ سۆيىندى ناخۇم بە ھەموو ئەو ئەستىرانەى بە رۆژ بە ھۆى تىشكى خۆرەو دىار نامىتن، رۆژى جارىك لەگەل خۆردا دەورەيەكى زەوى تەواو دەكەن و ھەريەكەيان لە چەمەرەى خۆى دا ھاتوچۆدەكا، بەشەو لە خۆر ھەلاتەو ھە سەر دەردىننەو ھەكوو چۆن ناسك لە لانەو ھىلانەى خۆيەو ھە سەر دەردىنى... پەرەدگار بۆيە سۆيىندى بەو ئەستىرانە خوارد چونكە لە دىاردەى بەدەر كەوتن و خۆشاردنەو ھەيان دا بەلگەى جۆراو جۆر ھەن لەسەر دەسەلاتى رەھاي بەدەيھنەرەكەيان.

جەماوهرى زانايان دەفەرموون: مەبەست بەو ئەستىرانە ئەستىرە گەرۆكەكانن، ھەندىكىشيان پىيان وايە جگە لە مانگ و خۆر ھەموو ئەستىرەكان دەگريتەو.

﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ، وَالصَّحْرِ إِذَا تَفَنَسَ﴾ سۆيىندى بە شەو كاتىك بەتارىكى خۆى ھىرش دىنى، يان كاتىك پشت ھەلدەكاو بەرەو كۆتايى دەروا، (ھەردوماناكە دەگونجىن) سۆيىندى بە بەيانى كاتىك شەبەق دەداو ناسۆ روناك دەكاتەو ھەدەم ھەموو شتىكەو پى دەكەنى.

﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ قورئان كەلامىكە فرستادەيەكى گەورە گەياندوئەتى، وتەيەكە جوئرائىلى ئەمىن لە خوداوە بە نيگا ھىناوئەتى بۆ لای پىغەمبەرى خودا كە ھەزەرەتى موھەممەد ﷺ، قسەو ئاخاوتنى ئادەمىزاد نى، كەلامى خودايەو بە جوئرائىل دا ئاردوئەتى بۆ پىغەمبەر ﷺ تا ئەويش بە ئادەمىزادو پەرى رابگەيەنى.

﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ، مَطَاعٌ لِّمَ أَمِينٍ﴾ ئەو فروستادەى قورئان پىدا نىردراو ھە پىغەمبەر ﷺ. كە ھەزەرەتى جوئرائىلە، خاوەنى ھىزو تواناي تەواو، لە ژيىرو بىرو تىفكرىن دا، خاوەنى رىزو نرخە، لای خوداي خاوەن ھەرش پلەو پايەى بەرزە، لە ئاوپىرى فرىشتەى بالا دا

قسه رویشتووه، پرسی پی ده کهن و به قسه ی ده کهن، له فریشته ریزدارو
نزیکه کانی باره گای نه قده سه. نه مینداری هینانی نیگا و سروشه بو
پیغه مبه ران و گه لیك کاری تریشی پی سپی راهه. نه مه صیفه ت و
ره وشتی فروستاده ی نیگاهینمهره: که جویرانیله.

نه مجار دیته سهر باس و به یانکردنی صیفه تی نیگا بو هاتوو:
که حه زره تی موحه مده ده فهرموی: ﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ﴾
ته ی دانیشتوانی مه که که؛ موحه مده ده فهرموی که له میژده شاره زای نه خلاق و
ره وشتینی و پیغه مبه ری ناخر زه مانه بو سهر ئیوه و هه موو ئاده میزاد
ره وانه کراوه، شی ت و ویت نیه. به لکوو هه لبارده ی ئیوه و هه موو
ئاده میزاده، عاقلترین و کاملترین ئاده میزاده.

وه کوو له نایه تی کی ترده ده فهرموی: ﴿أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ
مِنْ جَنَّةٍ أَن هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مِّبِینٍ﴾ (الاعراف/ ۱۸۴)، به کورتی نه و
موحه مده ی: که له مندالیه وه ده یناسن و شاره زای ره وشت و هه لئس و
که وتینی، له سهره خو و ژیرو عاقل و هوشمهنده، تائیستا هیچ خراپه به کتان
لی نه دیوه، ئیستا که ته مه نی چل ساله و ده لی: پیغه مبه ری خودام و
باسی روژی دوا بیتان بو ده کاو موژده ی به هه شتتان پی ده داو له
عه زابی دوزه خ ده تانترسینی، به لگه و ده لیلی به هیزی به ده سته وهن و
موعجیزه ی گه وره ده نوینی. چو ن پی ی ده لی ن: شی ته، به
چ عه قلیك قورئان به سیحر ده زانن و چو ن ده لی ن جندو که و شه یاتینی
فی ری ده کهن؟

﴿وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْمَبِینِ﴾ بیگومان حه زره تی موحه مده ده جویرانیلی
له سهر شیوه ی خو ی بین، شه شصه د بالی هه بوو، له ئاسوی روناک و
ئاشکراوه چاوی پیکه وت، له ئاسوی خو ره وه له لای خو ره لاته وه بین و
زانباری ته واوی بو پهیدا بوو: که نه و زاته فریشته ی خودایه و نیگای بو

دینی. ئەم بینینه ی پیغەمبەر ﷺ: کە جویرائیلی بینی دوای بینینی
یە کە مجارو سەرەتای هێنانی نیگایە. کە لە خوار ئەشکەوتی حیرادا
بینی و چاوی پیکەوت.

هەندیک پێیان وایە: ئەم بینینه لە لای (سدرۃ المنتهی) بسووه. وەکوو
لە شوێنیکی تردا دەفرموی: ﴿ما کذب الفؤاد ما رأی افتمارونه علی
ما یری، ولقد رآه نزلة أخرى عند سدرۃ المنتهی﴾ (النجم/ ۱۱-۱۴).
﴿وما هو علی الغیب بضنین﴾ موحەممەد ﷺ دەربارە ی ئەو نیگاو
سروشە ی لە خوداوە بۆی دی رژدو چروک نیە، کە مەتەر خەم نیە
لە گە یانندن و فێرکردنی نیگاو سروش دا، بەرێک و پێکی و بە دڵسۆزی
ئەرکی سەر شانی خۆی ئەنجام دەدا. ئە حکامی ئاین فێری مەردووم دەکاو
هیچی لی زیادو کەم ناکا، بتمانە پیکراوە و لە خۆیەو هێچ نالی،
هیچی لی ناگۆری.

﴿وما هو بقول شیطان رجیم﴾ قورئان قسە ی شەیتان نیە، شە یاتینی
نە یان دزیووە بە تیر ئەستێرە رەجم کرابن، قورئان: کە پە یامی موحەممەدە
نە شیعرە و نە سیحرە و نە فال و کۆلەووە نانی یە. وەکوو ئێو بوختانی
بۆ دەکەن. بە لکوو نیگاو سروشی خودایە بە جویرائیل دا بۆی
ناردووە، وەکوو لە نایە تیکی تردا ئاماژە بەو دەکاو دەفرموی:
﴿وما تنزلت به الشیاطین، وما ینبغی لهم وما یستطیعون، انهم عن
السمع لمعزولون﴾ (الشعراء/ ۲۱۰-۲۱۲).

﴿فاین تذهبون﴾ بۆ کوی دەروژن و چ رێگە یە کی ناوۆلا دەگرە بەر؟
پیغەمبەر ﷺ لە کوی ئەم بیرو بۆچوونە ناوۆلایانە ی ئێو لە کوی؟!
چۆن و بە چ عەقلێک قورئان بە درۆ دەخەنەو؟! لە کاتی کا ئاشکراو
نایانە: کە قورئان حەقە و لە خوداوە هاتووە.

﴿ان هو الا ذکر للعالمین، لمن شاء منکم ان یستقیم﴾ ئەم قورئانە نامۆژگاری و بیرخەرەوێ نادەمیزادە بە گشتی، بیر هێنەرەوێ نادەمیزادە بۆ شتێک: کە لە سروشتیان دا هەیه: کە بریتیه لە چاکە، وەلی ئارەزووبازی و بانگەشە کوفرو ئیلحادو نەخۆشییه کۆمەلایەتیهکان لەیادیانی بردۆتەو. بیرخەرەوێه بۆ کەسێک: کە بیهوێ رێبازی راست بگرێتەبەر، بۆ خۆیان نامادەباشیان تێدایە بۆ چاکو چاکەکاری، حەزیان لی یە پابەندی حەق و خوداپەرستی بن. بەلام ئەوانە بۆ خۆیان نامادەباشی چاکە کردیان تێدانیەو هەمیشە بەندە بگویی لەمستی ئارەزوکانیان، ئەوانە قورئان کاریان تێناکاو لە خەوی گرانی خۆیان بیداریان ناکاتەو.

﴿وما تشاؤون الا ان یشاء الله رب العالمین﴾ ئێوە ئەم موشریکەکان: ئارەزوێ رێبازی حەق و راست ناکەن، مەگەر خودای بونەرەوەر حەز بکا رێگای راست بگرێتەبەر واتە: بە زۆر بتاغاتە سەر رێبازی راست. بەم رەنگە لە ناسمانەو یەکە یەکە نامەتان بۆ بنوسری بە پیت و نووسینی رهوان تێیدا نوسرابی لە خوداوه بۆ فلانی کوپی فلان. موخەمەد پیغەمبەری منو باوەری پێ بکا. پەیامەکە بۆ راستەو پەیرهوی بکا. ئەگەر وابوایە هەموو کەسێک بە ناچاری بروای بە پیغەمبەر دەکرد ئەو کاتە ئیختیارو سەر بەخۆیی مرۆڤ لە ئیماننەتێکدا نەدەما. دەی خۆ روژی قیامت سزاو پاداش بەری ئەو کردەوانەیه: کە مرۆڤ بە ئارەزووی خۆی ئەنجامیان دەدا.

لێردا پێویستە ناماژە بە راستییەک بکەین و سەرنجێک لە نایه تی ﴿ان هو الا ذکر للعالمین﴾ بدەین. ئاشکرایە ئەم سورەتە هەمووی مەحکیبەو لە مەحکە هاتۆتە خوار، ئەم نایه تەش جەخت لەسەر ئەو دەکاتەو: کە بانگەوازی ئیسلامی هەر لە سەرەتاوه بانگەوازیکی

جیهانی بووه و ئاراسته ی هه موو کهس کراوه. ئەمەش خۆی لە خۆی دا دەمکو تانە وە ی دوژمنانی ئیسلام و پیغەمبەر ﷺ، رەتکردنە وە ی بیروبوو چوونی هه موو ئەوانە یه: که دەلێن: پیغەمبەر ﷺ تا لە مەککە بووه و موسوڵمانان بێ هیژبوون هەر ئیدیعیای پیغەمبەراییەتی عەرەبەکانی کردوه و خۆی به پیغەمبەرێکی ناوچهیی و نەتە وە یی لە قەلەم داوه: دوا یی که کۆچی کردوه بۆ مەدینە و موسوڵمانان به هیژبوون، ئەجار ئیدیعیای پیغەمبەرێتی هه موو جیهانی کردوه!

به راستی ئەم ئایەتە و نمونەکانی بەلگە یه کی به هیژن بۆ پوچو لکردنە وە ی ئەو جۆره بۆچونانە ئەگەر وابوایه دەبوو ئەو جۆره ئایەتانە هەر لە سوپەرته مەدینە یی یه کان دا هه بوو نایه بەلام ئەو هتا لە سوپەرته مەککیه کانیش دا ئەم جۆره ئایەتانە هەن و هەندێکیان هەر لە سەر هتای هاتنە خواره وە ی قورئان و پەیدا بوونی ئیسلام دا هاتوونه خواری، وەکوو لەم سوپەرته داو لە سوپەرته ی (یوسف، ص، قلم) دا دەبیندرین. به تایبەتی سوپەرته ی قەلەم: کەله بەرەبە یانی هاتنە خواره وە ی قورئان دا هاتووته خواری.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الانفطار)

ئەم سوپەرته مەککیه و نۆزده ئایەتە و دوا ی سوپەرته ی (نازعات) هاتووته خواری. ناری نراوه سوپەرته ی (الانفطار) چونکه به ئایەتی ﴿اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ﴾ دەستی پێ کراوه. ئەم سوپەرتهش وەکوو سوپەرته ی ته کویر باسی دیمەن و روداوهکانی رۆژی قیامت دەکا: که برابووون پێیان به شیکن لە بنەمای عەقیده.

سوره تی (الانفطار)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ
فُجِرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ
وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي
خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾

دهه فرموی: ﴿اذا السماء انفطرت و اذا الكواكب انتشرت﴾ و هختیک
ناسمان شهقار شهقار بوو، بهم رهنکه هیژی کیشنده نه ماو دهستوروو
یاسای ناسمانه کان تیچچوو، شهو کاته نهستیره کان - دواي شهقبوونی
ناسمان - لیک بلاویوون و ههلوهرین، دیاره شهو کاته زهویش دهکهویتنه
جونبوش و تهکاندان و بهیه کا هاتن، دهریاکان دهکهونه شهپۆلدان و
تیکه لاو بهیه کتر دهبن و زهوی دادهپۆشن، وهکوو دهه فرموی:

﴿واذا البحار فجرت﴾ شهو کاتهی دهریاکان تیکه ل بهیه ک دهبن و
سهراپا گر دهگرن و دهبنه یه کپارچه ناگر، ﴿واذا القبور بعثرت﴾ گۆری
مردوه کان ههلهوگیتر کران، چی لهناو سکی زهوی دایه له مردو دهر
دهکهویو مردووه کان زیندو دهکریتهوه، واته: که شهم روداو سامناکانه
رویای داو شهم نیشانانهی رابوونی قیامهت هاتنه دی، به تهواوی
بونه وهر تیچچوو، شهو کاته.

﴿علمت نفس ما قدمت وأخرت﴾ هەر کهسه کردهوی خۆی دیته وه پێ ده زانی چ کردهویه کی له پێش خۆی دا ناردوه له خێرو شهر. چی دوا خۆی خستوه به شوینی دا بچی!! وه کوو له ثایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿يَنْبَأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾ (القيامة/۱۳).

دواي به یانکردنی شیوهی دنیا و یرانبون و راناندنی هەندێ له دیمه کانی؛ نهجار پهروه دگار سه رزه نشتی ئاده میزاد ده کا له سه ر که مته رخه می و ته مبه لی له نه نجامدانی کاری خێرو سپله یی و ئینکاریکردنی له بهرام بهر نیعمه ته کانی دا.

ده فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَ﴾ نهی ئاده میزاد: که به هۆی ژیری و لیها تویت هه بویته جی نیشینی خودا له سه ر زه وی، چی تو ی فریب داوه و چۆن جه ساره تی نه وه ده که ی له خودای که ریم و به خشنده ی خۆت یاخی ببی، نه و خودایه ی له دلۆپه ئاوێک دروستی کردوی و ریکی خستوی، به ژن و بالای جوان و رهنگ و روخساری شیرینی پی به خشیوی. له جوانترین شیوه و دیمه ن دا دروستی کردوی. هه ست و شعور و عه قلی پێداوی.

﴿فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ﴾ له جوانترین و ریک و پیکترین شیوه یه که خودا خۆی په سندی کردوه پیک هیناوی، نه تو بو خۆت شیوه و روخساری خۆت هه لته بژاردوه پهروه دگار به و جوانی و قوزیه دایرشتوی. وه کوو له ثایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ (التین/۴). ده ی خودایه که نه وه نده به ره حم و خاوه ن به زه یی بی، نه و هه موو نیعمه ته جۆرا و جۆرانه ی به سه ردا رشتووی. چۆن هه روا به ره لالت ده کا و ازت لی دینی چۆن پاداشتی چاکه و تۆله ی خراپه ت لی ناسیننه وه.

سپلهیی ئاده میزادو ئینکاریکردنیان بو نیعمه ته کانی خوداو
چاو دیری فریشته به سه ریانه وه

كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ ﴿١﴾ وَإِنْ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿٢﴾ كِرَامًا
كُنْبِينَ ﴿٣﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٤﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٥﴾ وَإِنَّ
الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿٦﴾ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الَّذِينَ ﴿٧﴾ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ﴿٨﴾
وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الَّذِينَ ﴿٩﴾ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الَّذِينَ ﴿١٠﴾
يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَ لِلَّهِ ﴿١١﴾

له وه پیش نیشانه کانی رابوونی قیامه تی به یانکردن، نیعمه ته کانی
خۆی به سه ره بنده کانی ژماردن، سپلهیی ئاده میزادی به رامبه ره نه
نیعمه تانه راگه یاند؟ نه ججار هۆکاری نه سپلهیی به دیاری ده کا
ده ره رموی:

﴿ کلا بل تکذبون بالذین ﴾ ئیوه چی تر به که ره م و لیبوردیهی خودا
لیتتان له خۆتان بایی مه بن، مۆله تدانی خودا مه که نه هۆی درێژه دان به
کوفرو ئیلحاد، هیچ هۆکاریک نیه بو یاخی بونتان، نه گهر به ته مای
میهره بانی خودان، ده بویه میهره بانی خودا کیشتان بکا بو پروا کردن و
ئیمان سهیئان به خوداو به روژی دوایی. که چی نه وهی
لی نه ترسن و بیرى لی نه که نه وه روژی قیامه ته. به لکو وهاتنی روژی
قیامه ت به درۆ ده زانن، ترسی سزاو تۆله ی نه روژه تان نیه، نه گینا
ده بویه داچله کینایه وه له ترسی حیساب و سزای نه روژه خۆتان له

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۈەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرەمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەرۋەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرەمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەرۋانى ملھورۋ ستەمكارانە، لە بېرپارۋ حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەى ملھورۋ ستەمكارۋ ياخى بوۈەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەۋە تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەۋە: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەۋاۋ بوون، ماۋەى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەى لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەۋە فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەۋەۋ تاۋىك بىھىيىنەۋە، تاۋىك ناخۆنەۋە ساردبىۋ تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژۋارە پراۋپرى كردهۋە خراپەكانيانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەۋرەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانيانە.

ئەجار لەو رۆژەدا ئادەمیزاد دەبنسە دوو تاقم، پێڕیکیان بەختەوەر و خوشنود، کۆمەڵیکیشیان بەدبەخت و چارە پرەش. وەکوو دەفەرموی: ﴿ان الابرار لفي نعيم وان الفجار لفي جحيم، يصلونها يوم الدين﴾
خودا پەرستان و چاکان لەناو بەهەشت دان، تاوانباران لە دۆزەخدان رۆژی جەزا دەچنە ناوییهو، بە ئاگری سوتینەری دۆزەخ دەسوتیندرێن و عەزابی سەخت و دژواری دەچێژن و زرگار بوونیان نیە. ئەمەش لە تۆلەهەلوێستی ناشرین و بەدروختنەوهیان بۆ پەيامی پیغەمبەر!

﴿وما هم عنها بغائبين﴾ ئەوانە لە دۆزەخ جیانابنەوهو عەزابی سەخت و دژواریان لە کۆڵ ناییتەوهو بۆشیان سوک و کەم ناکرێتەوه، بەلکوو بۆ هەتاهەتایی تییدا دەمێننەوه، وەکوو لە ئایەتیکی تردا دەفەرموی: ﴿وما هم بخارجين منها﴾ (البقرة/۱۶۷).

ئەجار وەصفیکی کورتی سامناکی رۆژی قیامت دەکاو دەفەرموی: ﴿وما أدراك ما يوم الدين، ثم ما ادراك ما يوم الدين؟﴾ ئەتۆ چوزانی رۆژی قیامت چۆنە، رۆژی سزاو تۆلە چیە؟ دووبارە تۆ چی لە رۆژی پاداش و سزا دەزانی؟ دووجار رستەکی دووبارە کردەوه بۆ زێدە گرنگی پێدان و سامناکی، ئەگەر ئادەمیزاد بەراستی هەستی بە ترسناکی ئەو رۆژە بکردایەو بیزانیایە بەلاو کارەساتەکانی ئەو رۆژە چۆن، ساتە وەختیک لە طاعەتی خودا بێ ناگا نەدەبوو؛ بەتەواوی لە تاوان و ستەمکاری دوور دەکەوتەوه، وەلی ئادەمیزاد لە غەفلەت و بێ ناگایی دا دەژی و پشت بە خەیاڵ و هیوا دەبەستی و لە واقع هەلیدی، ئەگینا دەبوايە زۆر بەجیددی خۆی بۆ ئەو رۆژە ئامادە بکردایەو تیشووی پێویستی بۆ ئەو سەفەرە ئامادەبکردایە.

﴿يوم لا تملك نفس لنفس شيئاً و الأمر يومئذ لله﴾ ئەو رۆژە رەش و سامناکە رۆژیکە هیچ کەس ناتوانی یامەتی کەس بدا، کەس ناتوانی

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وه ی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بووه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بووه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهُ اَنْدَاداً﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بووه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکراوه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کراوه ته هیلکه یی و راخراوه و وای لی کراوه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندراوه، به م نه وعه: که..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعاً لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئاوه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به روبوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهه م هیناوه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

- ۲- له سوره تی پیشوودا باسی ئهو فریشتانه ی کرد: که کرده و دو گوشتاری ناده میزاد تو مار ده کهن. فەرموی: ﴿وان علیکم لحافظین کراما کاتبین﴾ لیرهش دا باسی نوو سراوه که ی کردو فەرموی: ﴿کتاب مرقوم...﴾
- ۳- هەردوو سوره ته که دیمه نه کانی روژی قیامت راده نویتن.

هه ره شه له ته رازو بازان

بسم الله الرحمن الرحيم

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾
وَأِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ
مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

نەسائی و ئیبنو ماجه بەسەندەو رىوايه تىكى راست، له ئیبنو عەباسەو رىوايه ت دەكەن دەلى: كه پیغه مبهرد گەشتە مەدینه، تەرازو بازىيان تیدا بوو! بەلكوو زۆر زێدە رەوىيان تیدا دەکرد، ئیتر: كه نایه تی ﴿وېل للمطففین﴾ نازل بوو، وازیان لەو کاره دزیوهی خویان هیئا، کێشانهو پێوانه ی خۆیان رێك خستن.

(السدی) دەلى: له مەدینه دا پیاویك هەبوو ناوی ئەبو جوهەینه بوو، دوو نامیری پێوانه و کێشانه ی هەبوون، ئەگەر شتی بکریایه بە ربه ر قسناغ و حوققه ی گهوره پێوانه و کێشانه ی دەکرد، ئەگەر بیفرۆشتایه بە نامیره پچوکه که دەیدانى، ئیتر ئەم سوره ته که دوا سوره تی مەکیه، نازل بوو. که وایی به قسه ی ئیبنو مەسعودو (الضحاک) و موقاتیل ئەم سوره ته مەکیه، به قسه ی (الحسن) و عیكرمه سوره ته که مەدەنییه،

ریوایه تکراره: که پیغه مبه رﷺ گه یشته مه دینه، دانیشتوانه که ی خرابترین کۆمه ل بوون له باره ی ته رازو بازییه وه، ئیتر ئهم سوره ته نازل بوو، خه لکه که ی وازیان له ته رازو بازی هیئا. به گویره ی ئهم ریوایه ته، سوره ته که مه ده نی یه یان مه ککیه و پیغه مبه رﷺ که گه یشته مه دینه به سه ر دانیشتوانه که ی دا خوینده وه.

﴿وَلِلْمُطَفِّفِينَ﴾ شیوی ناخۆشی پر عه زابی دۆزه خ بو ئه وانیه ی له کپین و فرۆشتن دا ته رازو بازی ده کهن. ربه و قسناغ کیلۆو حوققه ته غاریان که م وزیادی تیدا یه. ئه جار پهروه گار بو خۆی ته فسیری ﴿المطففین﴾ ده کاته وه ده فهرمو ی: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ وَ إِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ﴾ ته رازو باز ئه وانن ئه گهر شت و مه ک له خه لک وه ربگرن به باشی کیشانه و پتوانه ده کهن و پراوپر، یان زیاد له مافی خۆیان وه ده گرن، خۆ ئه گهر شت به غهیر بفروشن له کیشانه و پتوانه دا که میان ده ده نی ولتییان ده دزنه وه.

وادیاره له سه ر و به ندی هاتنی ئایینی ئیسلام دا دیارده ی ته رازو بازی زۆر به زهقی له ناو بازار په کانی مه ککه و مه دینه دا باو بووه، بازرگانه کان ده سه لاتیک ی ته واویان هه به وه به ئاره زوی خۆیان: که شتیان کپیه به زیاده وه پتوانه و کیشانه ی ئه و کالایه یان کردوه که کپیوانه کاتیکیش شتیان فرۆشتوه که میان به کپیاره کان داوه، به که له گایی سته میان له په شه خه لکه که کردوه کهس نه یو تیراوه فزه بکاو به ناچاری زۆریان داوه که میان وه رگرتوه.

له راستی دا ئایینی ئیسلام زۆر دژی ته رازو بازی و ئه و زو لثم و سته مه بوو: که بازرگانه بی وێژدانه کان له ره شه خه لک و بۆره پیاوه کانیان ده کرد، بۆیه ههر چه نده هیشتا ئیسلام خۆی دانه کوتابوو، جله وی فرمان په وایی و به پتوه بردنی به ده سته وه نه گرتبوو، به لام ههر زوو به م سوره ته و چه ند

نایه تیکی تر خه لکه که ی ناگادار کرده وه بازار گانه - سامان په رسته کانی
راچله کاندو هه ره شه ی توندی لی کردن و فهرموی:

﴿أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنهْم مَبْعُوثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ، يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ نایا نهو ته رازو بازانه پییان وانیه که له ره ژتیکی سامناک و
کاره ساتباردا زیندو ده کریته وه ، نازانن: که له ره ژتیکی به لاواوی و پر
مهینه ت دا، زیندو ده کریته وه و ده برینه به رده م خودایه کی خاوه ن
ده سه لات و زاناو به توانا! بیتگومان نه وانه زیندو ده کریته وه، وه له
ره ژتیک دا تابلی تی سهخت و دژواره، مهردوم هه مووی روت و پیخواس،
چاوه پروانی بریاری خوداو حیساب و لیکنولینه وهن..

ناشکراشه: که نه م هه ره شه یه ی قورئان له ته رازو بازی و ته رازو بازان،
به لگه یه له سه ر گه وه یی تاوانی ته رازو بازی و تۆله ی سهخت و دژوار
له سه ری، چونکه له حه قیقته ت دا ته رازو بازی خیانه ته له نه مانه ت و
خواردنی مال و سامانی خه لکه به ناحق. چه وساندنه وه ی هه ژارو بی
نه وایانه، نه وه شمان له بیر نه چی: که (تطفیف) ته رازو بازی زور شت
ده گریته وه، وه کوو ده رختنی عه یب و عار له مالی خه لک و شاردرنه وه ی
هه مان عه یب و عار له مالی خزی دا.... هتد.

سجل و دۆسیه ی تاوانباران

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ
مَّرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَبِئْسَ يَوْمِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ يَوْمَ الدِّينِ ﴿١١﴾
وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ
الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىڭ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىڭانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىڭايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونيانان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

بۆیه موحه ممدی کوری که عبی قوره ظی، ده لئی: رسته ی ﴿ کتاب مرقوم ﴾ ته فسیری ﴿ وما أدراك ما سجين ﴾ نیه. به لکوو ﴿ کتاب مرقوم ﴾ به م مانایه: که سهره نجامیان بۆ ناو بنکلی دۆزه خه و بریاریکه بۆیان دراوه و براوه ته وه زیادو که م ناکری.

﴿ ويل یؤمئذ للمکذبین ﴾ شیوی دۆزه خ یان عه زابی به ئیش له رۆژی قیامت دا بۆ نهوانه ی پیغه مبه ران به درۆ ده خه نه وه و رۆژی قیامت و زیندو بونه وه یان به لاوه په شه!

﴿ الذین یکذبون بیوم الدین ﴾ نهوانه ی پروایان به رۆژی سزاو پاداش نیه و رابوونی قیامه تیان به لاوه دوره و هیچ ناماده باشی بۆ ناکهن و خۆیانی بۆ حازر ناکهن! ﴿ وما یکذب به الا کل معتد أثیم، اذا تتلی علیه آیاتنا، قال: أساطیر الأولین ﴾ هیچ کهس رابوونی قیامت به درۆ نازانی، مه گهر که سانیک: که رهوشتی ناشرینیان تیدا بن:

۱- ده سترێژیکارو سته مکارو سنوور به زین بن .

۲- له تاوان و تاوانکاری دا نه غرۆ بووه و هه ره خه ریکی حه رام و خراپه کارییه و کاریکی هه لال و موباح ناکا.

۳- هه ر کاتیگ قورثانی به سه ردا بخویندریته وه ده لئی: نه مه نامه ی ئاسمانی و که ته لوکی بوونه وه رو به رنامه ی ژیا نه. ده رمانی هه موو ده ردیکی ده روونی و رهوشتی و کۆمه لایه تییه، هه ر که سیگ په پره ی بکا له هه ر دو دنیادا سه ر فرازو به خته وه ره وه لی شه موشریک و نه فامانه به هۆی داب و نه ریتی ناشرین و لاسایی کردنه وه ی باب و باپیرانیان، رهوشته و خۆی خراپی خۆیان په رده ی رهش دل و ده روونی داپۆشیون، سته م و تاوانکاریان بووه ته له مپه رو ناهیلێ برپا به قورشان بکه ن. ده رگا و په نجهره ی دل و ده رونیانیانی هاخنیوه، مله مای لی بریون نورو روناکی نایین ناچیتته ناو دلایانه وه.

ئاسمانه کان و شهوو روژ به هه زاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فه رموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض ائتیا طوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعتین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه یی و را خرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اُخْرِجْ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژو گی او دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دا بین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کو تراون، بو ئه وه ی له ره و راتله قان دن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم ه یئا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

سجلی چاکان و حال و وه زعی خودا په رستان له قیامت دا

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ

﴿۱۸﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿۱۹﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿۲۰﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ

﴿۲۱﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿۲۲﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿۲۳﴾ تَعْرِفُ فِي

وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿۲۴﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ﴿۲۵﴾

خِتَمُهُمْ سِكَ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿۲۶﴾ وَمِمَّا أَجُورُ

مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿۲۷﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿۲۸﴾

له وه پيش هره شهی له تهر ازوبازان و نهوانه رابوونی قیامت به درو ده زانن — کرد، به شوین نه وه دا حال و وه زعی به خته وه ران به یان ده کا؛ نهوانه پروایان به خودا و به پیغه مبهرو به رابوونی قیامت هیه. له ژیان دونیایان دا کرده وهی باشیان نه نجام داوه، باسی وه زع و حال و پله و پایه یان ده کا و ده فرموی: ﴿کلا﴾ حق و راسته و گومانی تیدانیه. ﴿ان کتاب الأبرار لفی علین﴾ بیگومان نامه ی کرداری خودا په رستان له ناو ده فته ریکی گه وره و بهرز دایه، به نووسینی گه وره و خوشخوین نووسراوه، یان ده فته ره که یان له لای ژوورووی به هه شته.

﴿وما أدراک ما علیون﴾ کتاب مرقوم یشده المقربون ﴿تو چوزانی علیون﴾ چیه؟ نهو سجل و دوسییه زور بهر زو بهرزو پیروزه. نامه و ده فته ریکی نووسراوه، ناو و کردار و گوفتاری بهنده خودا په رسته کانی

له خۆگرتووه، ههركه سێ ناوی لهوی دا تۆمار کرابێ به خسته وهرو
سهرفرازه، دهفته رێکی گهروهو نیشانه کراوه بهوهی تایبه ته به چاکانهوه،
دهسته دهسته و پۆل پۆل فریشته ته ماشای دهکهن .

﴿ان الابرار لفي نعيم، على الأرائك ينظرون﴾ بێگومان
خودا په رست و کردار چاک و بهنده موخلیصه کان له رۆژی قیامت دا له
ناو نازو نیعمه تی جۆراو جۆردان، له ناو بهههشتی رازاوهو بهرین دا،
له سهر کورسی و قهنه فو موپیله کان داده نیشن و پال دهده نهوه، سهیری
نهو هه موو نازو نیعمه تانه دهکهن: که خودا بۆی ئاماده کردون،
ههست بهو رێزو پلهو پایه مادیو مهعنه و بیانه دهکهن: که خودا بۆی
ئاماده کردون و پێ به خشیون، چاویان له ته ماشا کردن تێرنا بۆ که یف
وشاد بیان دوا بی نایه .

﴿تعرف في وجوههم نضرة النعيم﴾ هه ر کاتی بیان بینسی دیاردهی
له زهت و خۆشیو ته ر ده ماخیان پێوه دیاره، ده م و چاویان گهش و
دره وشاوهیه، نورو جوانیو رهونه قیان لی دهباری، چونکه خودا زیده
جوانی و قه شهنگی پێداون، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فره مو ی:
﴿وجوه يومئذ مسفرة ضاحكة مستبشرة﴾ (عبس/ ۳۸-۳۹) .

ئه مجار باسی هه ندی لهو شتانه دهکا: که له بهههشت دا بۆ له زهت و
خۆشی ده یخۆنه وه، ده فره مو ی: ﴿يسقون من رحيق مختوم، ختامه
مسك، وفي ذلك فليتنافس المتنافسون﴾ شه را بێکیان ده دریتی بۆ
خواردنه وه، بێ غهش و بێ ماده دی سه ر خۆشکهر، له پیا له ی سه ر
مۆردایه و نهو خودا پێداوانه خۆیان هه لی ده پچرن و دوا قومی بۆنی وهك
بۆنی میسك وایه و وه کوو شه را بی دنیا تال و تفت و تیژنیه، ده ی با بۆ
گه یشتن بهو نازو نیعمه تانه دهست پێشخه ران دهست پێشخه ری بکه ن و

هه میسه له کی برکی دابن و خویان بگه یه نی وه کوو له ئایه تی کی تردا ده فهرموئ: ﴿لَمْثَلْ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ﴾ (الصافات/۶۱).

ئیمام ئەحمەد لە ئەبو سەعیدی خودرییه وه ریوایه تی کی هیناوه، ده یگه یه نیته پیغه مبه رﷺ که فهرموویه تی: (ههر موسولمانیک له سه ر تینه و ته قومه ناویک بدا به یه کیک روژی قیامت خودا له ره قیقی سه ر مؤر شه رابی ده داتی. ههر موسولمانیک موسولمانیکی برسی تی ربکا، خودا روژی قیامت له میوه جاتی به هه شت تی ری ده کا، ههر موسولمانیک هه ژاریکی روت پوشته بکا خودا روژی قیامت له پوشاکی سه وزی به هه شتی له بهر ده کا.

﴿ومزاجه من تسینم، عینا یشرب بها المقربون﴾ تی که لاوه ی ئەو شه رابه بی غه ل و غه شه ناویکه سه رچاوه که ی پی تی ده گو ترئ (ته سنیم) له شوینیکی بهرزو بلنده وه هه لده رژی. ههر که سیک بیه وئ شه رابی (ره حیق) بهرونی بخواته وه زور خه ست نه بی، له و ناوه ی تی که ل ده کا، چ ناویک؟ ناوی سه رچاوه یه که نه ویش جو ره شه راییکه وه ههر بهنده چاک و هه لبارده کانی خودا لی تی ده خو نه وه نایا بترین شه رابی به هه شته.

ئینو مه سعود ده فهرموئ: (ته سنیم) سه رچاوه یه که له به هه شت دا بهنده نزیکه کانی باره گای باری به بی ئەوه ی هیچی تری تی که ل بکه ن نو شی ده که ن، ئەصحابولئه مینیش شتی تری تی که ل ده که ن!

هه لئو یستی ناشرینی کافره کان بهرام بهر موسولمانان له دونیا دا له قیامه تیش دا موسولمانان تۆله یان لی ده که نه وه

إِنَّ الَّذِينَ

أَجْرُمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ

يَنۡغَامِرُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا أُنۡقَلَبُوا۟ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمۡ أُنۡقَلَبُوا۟ فِكَهِيۡنَ ﴿٣١﴾
وَإِذَا رَأَوْهُمۡ قَالُوا۟ إِنَّا هَنۡوَلَاءِ لَصَالُوۡنَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أُرۡسِلُوا۟ عَلَيْهِمۡ
حَافِظِيۡنَ ﴿٣٣﴾ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنَ الْكُفَّارِ يَضۡحَكُونَ ﴿٣٤﴾
عَلَىٰٓ الْأَرَاۤئِكِ يَنۡظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ تُؤۡبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا۟ يَفۡعَلُونَ ﴿٣٦﴾

لهوه پیش وه زع و حالی کافره کان و موسولمانه کانی به بیان کرد: که له
قیامت دا خودا چی بو ناماده کردون، نه مجار لیږه دا بری کرده وه و
هه لویستی ناشینی کافره کان رون ده کاته وه: که بریتیه له گالته پیکردن
و نه زیه تدانی موسولمانان له دنیا دا، بویه له قیامت دا موسولمانه کان
هه مان مامه له بیان له گه له دا ده کنه وه.

ده فهرموی: ﴿ان الذين أجمعوا كانوا من الذين آمنوا يضحكون﴾
بیگومان کافره کانی قورده یش و هه وا خواهانیان له دنیا دا گالته به خودا
په رستان ده کهن، به هه لاس و کهوت و ناین داریان پی ده کهنن، نه مهش
داب و نه پیتی مله پور ده وله مهندي بوغرایه، له هه موو سه رده م و
روژگار یکه دا، لاقرتی به نویژ کهرو هه ژارو خاوهن نه دهب و رهو شته
نیسلا مییه کان ده کهن، له خویان بابی دهن و پشت به هیژو ده سه لاتی
خویان ده به ستن و به مال و سامانی خویان ده نازن، موسولمانه کان ده کهنه
گالته چی خویان.

زانایانی ته فسیر له راقه کردنی نه م نایه ته دا فهرموویانه نه و موجریانه
وه لیدی کورې موغه یږه و عوقبه ی کورې نه بو موغه یط و عاصی کورې
وائیل و نه سوهدی کورې عه بدیه غوث و عاصی کورې هیشام و

نه بوجه هل و نه ضری کوری حارث بوون: که گالته یان به عه ممارو خه بباب صوهه یب و بیلال ده کرد.

﴿واذا مروا بهم يتغامزون﴾ همر کاتیک ئەو کافرانه به لای موسولمانه کاندای تیپه رین به چاوی قیزهون و لیو دا قرچاندن و چاو لی داگرتن و عدیب لی گرتن و بزه ی سوکایه تی پیکردنه وه سهیریان ده کهن، واته: به چاوو برؤ ناماژهی سوکایه تی پیکردنیان پی ده کهن له ککه و عه بییان لی ده گرتن، ده لیتن: سهیری نه مانه بکهن: خوین ماندوو ده کهن و له ززهت و خویشی له خوین قه ده غه ده کهن، خوین ده خه نه هیلاکت و ناره حه تی وه، به ته مای پاداشی روژی قیامه تن و شوین کلاوه ی بابر دو که وتوون.

﴿واذا انقلبوا الى أهلهم انقلبوا فکھین﴾: که کافره کان له بازارو نادای ده گهر پینه وه بؤ ناو مال و مندالی خوین به که یفخویشی و ته پرده ماخی ده گهر پینه وه، دلخویش به وه ی گالته سوکایه تییان به خودا په رستان کردوه، به تانه و شهر لیدان و قه شمیری کردنیان به موسولمانان توکه ی سیتلیان دی.

﴿واذا رأوهم قالوا: ان هؤلاء لضالون﴾ نه گهر موشریکه کان موسولمانه هه ژاره کانیان ده بیینی، ده یانگوت: نه وانه سهیریان لی شیتاوه، ناییینی باوک و باپیرانی خوین وه لا ناوه، شوین موحه مه د که وتوون و پابه ندی په یام و بانگه وازییه که بیینی، وازیان له له ززهت و خویشی نیستا هیتاوه به ته مای پاداشی دوا زیندوبوونه ون، نازاین هیه یان نیه؟ نیتر پهروه دگار به رپه چی دانده وه فهرموی:

﴿وما أرسلوا عليهم حافظین﴾ ئەو تاوانبارو مله ورو له خوایی بوانه له لایهن خودا وه نه نیردراون بین به چاودیزو ره قیب به سه ر موسولمانانه وه، نه وان چییان به سه ر خودا په رستانه وه هیه؟ خو له

هه موو شتیکیان تی هه لده قوتینن، بچی حال و وه زع و کردارو گوفتاریان ده خنه ژیر چاو دیرییه وه. نه وان بهرپرسی حال و وه زعی خویانن.

بهراستی هه همیشه میژوو ده گهریته وه دوباره ده بیته وه، هه ده مه و نه و جوړه که سانه له ناو بهرگ و پوښاک و دیو جامه یه که دا خویان ده ده خن، تا نابین کزتری و ره وشت و نه خلاقه نیسلامی که م بیته وه نه م جوړه شه قاوه و بوغرابوانه زیاتر سه هه لده دن و په ره ده ستینن. بی شهرم و حه یایی زور ده بی، گه وره و بچوکی نامیتنی، هه تیوه گالته به پیاو ماقول ده کا، سه سه ری و نه فامان قشهری به زاناو عاقل و ژيرو دانیشمه نده کان ده کهن، ده م پوت و خویری هه تیومچه له پوی پیره میژوو ریش سپی هه لده گهریته وه بی دین و چه پره و گالته به دیندارو خودا په رسته کان ده کهن، زورمان ینیوه، هه تیوه و سه سه ری بازان جوړه ها لاقرتی و گالته یان به پیشه وای زاناو دانا کرده، زور جاریش وابوه پیاوی زاناو دانا له رقی خویری ده مروت و ناکهس په چه ولاتی جی هیښوه. نه گهر نمونه بینینه وه له هه ژمار نایه !!

﴿فاليوم الدين آمنوا من الكفار يضحكون﴾ له روژی قیامت دا موسولمان و خودا په رسته کان گالته به کافره کان ده که نه وه که ده یان بینن سه رکزو ریسواو رهنګ هه لېزپکاو، کیښی ناو دوزه خ ده کړپن و کهس به هانا یانه وه نایه پیان پی ده کهنن، توله ی دویایان لی ده که نه وه.

﴿على الأرائك ينظرون﴾ موسولمانه خودا پیداوه کان له سه سه کورسی و مویله و قه نه فه کان پالیان لی داوه ته وه و به مراز گه یشتون و جیپان ویستوه بویان دابین کراوه، نیت ته ماشای دوژمنانی خودا ده کهنن: که له ناو سزای دژواردا ده تلینه وه، نه وه نده ی تر ژیان خویان له لا خوش

دهبی و لهزهت و نیعمه ته کانیاں له لا بایه خدار دهبی. به چاوی خوین
دهبینن و بۆیان روڤ ده بیته وه.

﴿هل ثوب الكفار ما كانوا يفعلون﴾ ئایا کافره کان
پاداشی کرده وه کانی جیهانیان و هرگرتوه؟ تۆله ی تانه و ته شهرو
له ککه داریان لی سه ندر او ته وه؟ به لئی بیگومان کافره کان پراوپر سزای
خوین و هرگرتوه..

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الانشقاق)

ئهم سوپه ته مه ککیه و (۲۵) ئایه ته. ناوی نراوه سوپه تی ئینشیقاق
چونکه به پسته ی ﴿اذا السماء انشقت﴾ دهستی پی کردوه.
ئهم سوپه ته و سی سوپه ته کانی پیشوو: که سوپه تی (المطففین،
الانفطار، التکویر) نهر چواریان ده باره ی دیمه ن و دیارده کانی قیامت
ده دوین، قۆناغه کانی دنیا و یرانبوون باس ده کهن. تیکرا و ه حده یه کی
بابه تی پیک دینن..

زوربه ی زۆری سوپه تی (التکویر) و هه موو سوپه تی (الانفطار) باسی
دیمه نه سامناکه کانی پیش زیندو بوونه وه ده کهن. سوپه تی (المطففین) حال و
وه زعی به دبخت و به خته وه رانی رۆژی قیامت به یان ده کا،
سوپه تی (الانشقاق) باسی دیمه نه کانی پیش زیندو بوونه وه و
دوا زیندو بوونه وه ده کا، باسی حیسابو لی کۆلینه وه ی ناسان له گهل خودا
پهرستانو توندوتیژی له گهل سته مکارو تاوانباران ده کا، میحوهری
سوپه ته که وه کوو باقی سوپه ته مه ککیه کانی تر له ته وه رانی باسی عه قیده دا
ده خولیتته وه ..

سوره تی (الانشقاق)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ
 ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَتَأَيَّهَا
 الْإِنْسَنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدًّا حَافِلًا لِّقِيهِ ﴿٦﴾ فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ
 كِتَابَهُ يُبَيِّنُ لَهُ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَيَنْقَلِبُ
 إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ
 يَدْعُوا ثُبُورًا ﴿١١﴾ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾
 إِنَّهُمْ ظَنُّوا أَنَّهُ لَنْ يَحْجُورَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰ إِنْ رَبَّهُمْ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾

ده فەرموی: ﴿اذا السماء انشقت وأذنت لربها وحقت﴾ کاتیەک ئاسمان لەت بوو، سەرەتای وێرانبوونی بوونەوەر دەستی پێکرد، ملکه چی فەرمانی خودای خۆی بوو، جی ی خۆشیه تی فەرمانبەر داری فەرمانی خودای خۆی بێ. چونکه خودا بالا دەست و فەرمانڕه‌وایه، کهس نیه بهر هه‌ڵستکاری بێ و کۆسپ و ته‌گه‌ره‌ی بۆ دروست بکا.

﴿واذا الارض مدت، وألقت ما فيها وتخلت﴾ کاتیەک زه‌وی ته‌خت کرا و کێو گردۆلکه‌و شیوو چال و چۆلی نه‌ما و هه‌موویان داروخان و تێک روخان و ته‌فرو تونا بوون، ئیتر زه‌وی راکیشرا، قه‌باره‌ی گه‌وره‌تر بوو، هه‌رچی له‌ ناو سکی دا به‌ توپی دایه‌ ده‌روه‌ه. به‌ ئاده‌میزادو گه‌نج و

جهواهیراتهوه، هیچی تیدا نهماو خۆی خالی کرد، نهجار یه خهی خۆی له ههموو ئادهمیزاد دادپێو له خۆیان و کردهوهیان بێ. بهری بوو؛ ﴿وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحَقَّتْ﴾ گوی بیسی فهرمانی خودا بوو، جیسی خوشیه تی: که خۆی له ئادهمیزادو گهنج و خهزینه خالی بکاو گوی بیس و پابهندی فهرمانی خودایی، چونکه له ژیر دهسهلاتی بێ سنووری پهروهگار دایه، نهو کاتهی نه م روداوانه هاتنه دی، ئیتر ئیوهی ئادهمیزاد کردهوهی خۆتان دیته وهپێو چاکه و خراپه ی خۆتان دهبیننهوه!

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ﴾ نهی ئادهمیزاد؛ -مه بهست ههموو ئادهمیزاده به موسوڵمان و کافرهوه - بێگومان تو تیکۆشهرو کۆلنه ده ریت، هه میسه له ههول و تهقه لادایت و بهر بهره ره وه مردن ههنگاو هه ل دینێ، کرداری چاکه و خراپه نه نجام ده دهی و بۆلای خودا ده پێوی. له وه بهو لاوه کردهوه کانی خۆت، -چاکه یان خراپه - دینه وه ریت!

نه بو داودی ته یالیسی له جابیره وه ر یوایه ت ده کا. ده لێ: پێغه مبه ر ﷺ فهرموی: جو برائیل وتی: نهی موحه ممد؛ بژی نه وه ندهی ده ته وی بژی، بێگومان رۆژێک له رۆژان مردن یه خه ت ده گریو تو ده مری. کیت خوش ده وی خۆشت بو، دلنیا به لی جیا ده بیسه وه، چی ده که ی بیکه له ژیان دا، بێگومان رۆژێک دی ر به پوی کردهوه کانی خۆت ده بیسه وه.

راناو له وشه ی (ملاقیه) دا ده گه رپته وه بۆ کردهوه خیری یان شه رپی. یان ده گه رته وه بۆ (ربک) واته: توشی خودای خۆت ده بیسه وه، سزا یان پادش له سه ر کردهوه کانت ده داته وه.

نه جار پهروهگار وه زع و حالێ ئادهمیزاده کان لهو رۆژه دا دیاری ده کاو به دوو تا قم پۆلێنیا ن ده کاو ده فهرموی: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْتَىٰ كِتَابَهُ بِمِثْنَةٍ

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سهری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه یی و را خرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَٰهَا، مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاٰنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانیاو و جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کو و گو لمیخ دا کوتراون، بو ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم هینا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

نامه ی کرده وه کانی له پشته وه را ده درپته دهستی چه پی و دهستی راستی به ملیه وه به زنجیر شه ته ک دراره. نامه که ی ده بین ی و ده یخوینیتته وه هاواری لی هه لدهستی و ده لی: مال ویران و چاره رهش خۆم، خۆزگه نامه م پی نه درایه وه هر نه مزانیایه چی تیدایه، خۆزگه هر زیندو نه کرامایه وه؛ خۆزگه پیش نه وه ی نامه ی عه مه لم بینم برده مایه، وه کوو له نایه تی کی ترده ده فرموی: ﴿و اما من اوتی کتابه بشماله، فیقول یا لیتنی لم اوت کتابیه، و لم ادر ما حسابیه، یالیتها کانت القاضیه﴾ (الحاقه/ ۲۵-۲۸)، پاشان نه و نامه رده تو پر ده درپته ناو دۆزه خه وه له بهر دووشت، که هر دوکیان له بی باوه پییه وه بوون.

۱. ﴿انه کان فی أهله مسروراً﴾ نه و کابرایه له ژیا نی دنیا دا که یفخۆش و ته پر ده ماخ بووه، هه وه سبازو ئاره زۆ په رست بووه، سه رگرمی له ززه ت و خۆش رابواردن بوو، قیامه تی هر به خه یال دا نه ده هات.

۲. ﴿انه ظن أن لن یحور﴾ له ئاکامی نه و که یفخۆشی و ته پر ده ماخی به پی و ابوو: بۆلای خودا ناگه پرپته وه، قیامه ت رانابی و زیندو نا کرپته وه، حیساب و لی کو ئینه وه نیه.

﴿بلی ان ربه کان به بصیراً﴾ به لی: نه و زیندو ده کرپته وه و بۆلای خودا ده گه پرپته وه، خودا زیندوی ده کاته وه و کی شی ده کا بو ساری مه حشه رو حیساب و لی کو ئینه وه ی له گه ل ده کا. به گویره ی کرده وه کانی سزا و پاداشی ده داته وه، بیگومان خودا ئاگاداری کرده وه کانیه تی و چی ده کا و نایکا له سه ری تو مار ده کا و هیچ شتی کی لی گوم نابو و هیچی لی تیک ناچی.

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه بی و راخرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَافًا، مَتَاعًا لِّكُمُ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بو ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم هینا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

داهاتنی شهوو ئارامگرتن تیتیدا. ههروهها سویند به شهوی تاریک و هه موو ئه و شتانهی له خویان دهگری، هه موو ئه و شتانهی بهروژ دیارن و شهو دایان دهپۆشی؛ ههروهها سویند به مانگ که خوی کامل دهکاو خهرمانه ده داو ده بیته مانگی شهوی چوارده. سویند به و شتانه که نیشانهی گه ورهیی خودای به دیهینهریانن.

﴿لَرَكِبْنَ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾ ئیوه قوناغ به قوناغ و پله به پله به رهو گه رانهوه بۆلای خوداو سه رنجامتان ده پۆن توشی جۆرهها حال و وه زع ده بن هه ندیکیان له هه ندیکیان قورسترو به سامترن. وه کوو مردن و ژیا نی ناو گوژو ناستهنگ و دیمه نه کانی روژی قیامهت و حیساب و لی کو ئینه وه نه جار ژیا نی هه تا هه تای له ناو عه زابی دۆزهخ دا (خودا په نامان بدا) یان ژیا نی به خته وه ریو رابواردنی ناو به هه شتی رازاوه بۆ هه تا هه تایه (خودا به نسیبمانی بکا) نمونهی ئه م نایه ته نایه تیکی تره: که ده فهرموی: ﴿بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثْنَ، ثُمَّ لَتَنْبُوْنَ بِمَا عَمِلْتُمْ﴾ (التغابن/ ۷).

نه جار پهروه دگار سه ر زه نشتی کافره کان ده کا: که بۆچی زیندو بوونه وه یان به لاوه دووره. ده فهرموی: ﴿فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ چیه بۆچی ئیمان ناهینن؟ چ شتیک ریگای ئیمان نهینان به خوداو به پیغه مبهرو به رابوونی قیامهت و زیندو بوونه وه یان لی دهگری؟ خو هه رچی سهیری بکه ن نیشانهی هه بوون و به توانایی خودایه، دیارده کانی بوونه وهرو موعجیزه کانی پیغه مبه ر نیشانهی هه بوونی خودای تاک و ته نهاو راستی پیغه مبه ریه تی هه زه تهی موحه مده ن. دهی بۆچی ئیمان ناهینن؟

﴿وَإِذَا قَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ لَا يَسْجُدُونَ﴾ ئه وه بۆچی: که قورئانیان به سه ردا ده خویندریته وه خیرا سوژده بۆ خودا نابهن و به ندایه تی خویان بۆ خودا راناگه یه نن؟ دان به گه ورهیی و به توانایی خودادا نایتین؟! ئه و موشریکانهی مه که که له بواری به لاغه و زمانه وهانی دا شوژه سواری

مهیدان، که گوئیان له قورئان ده بی نه گهر دلی بده نی و گوئی بو کلور بکن، ده زانن نه وه که لامی ناده میزادنیسه و موعجیزه یه، ده ی بو دلی ناده نی و گوئی بو کلور ناکه ن؟

نه مجار پهروه دگار هوئی ئیمان نه هیئانیان رون ده کاته وه و ده فهرموئی: ﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ﴾ به لکوو کافره کان قورئان به درو ده خه نه وه، نه و قورئانه ی پره له به لگهی جوړاو جوړ له سهر هه بوون و تاک و ته نه های خودا، له سهر رابوونی قیامت و هه بوونی سزاو پاداش، ره تی ده که نه وه، به چیرۆکه کوون و نه فسانه ی له قه لیم ده ده ن، یان ده لئین: سیحره یا شیعره .. نه مه ش: که ده که ن له بهر حه سوودی و چاو چنۆکیانه، یان ترسی له ده ستدانی بهر ژه وه ندی پله و پایه و مال و سامانیان هه یه، یان له پوی سهر ره قی و لاسایی کردنه وه ی باوک و باپیرانیان ...!

﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ﴾ خودا له هه موو مه خلوقات باشت ده زانی و ناگادارتره به سهر نه و شتانه ی له دلیان دا حه شاریان داوه. به لکوو ههر خودا ده زانی چی له دلیان دایه. ﴿فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ نه ی پیغه مبه ر خه به ریان بده ری به وه: که خودا عه زابی به ئیشی بو ناماده کردون. موژده یان بده ری به سزای دۆزه خ.

﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ به لام نه وانه ی ئیمانیان به خودا و به پیغه مبه ری خودا و به رابوونی قیامت هه یه و پابه ندی فهرمان و جله و گیرییه کانی قورئانن، کرده وه کانیان ره نگدانه وه ی ئیمانه که یانه، له گهل ئیمانه که یاندا کرداری چاک ده که ن، نه وانه پاداشی نه برپاوه بی که مو کوری و بی منه تیان ده دریتی. نه وانه به خته وهرن و پاداشتیان به هه شتی پان و به رین و رازاوه یه ..

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (البروج)

نهم سوپه ته مه ککيه و بیست و دوو نایه ته، ناوی نراوه سوپه تی (بروج) چونکه به سویند خوداردنی پدروه دگار به ناسمانی خاوه ن که لوو ده ست پی ده کا به بیوه ندی نهم سوپه ته به هی پی شه وهی له چهند رویه که وهیه :

۱- لیکیچوونی سهره تای سوپه ته کان، نه وه تا سهره تای سوپه تی (الانفطار، الانشقاق، البروج، الطارق) به باسی ناسمان ده ست پی ده کا، له سوپه تی پیشوودا فرموی: ﴿اذا السماء انشقت﴾ لی رهش دا ده فرموی: ﴿والسما ذات البروج﴾. له سهره تای سوپه تی (الانفطار) دا فرموی: ﴿اذا السماء انفطرت﴾.

۲- هه ردوو سوپه ته کان واته: سوپه تی (الانشقاق، البروج) واده به خودا په رستان و هه ره شه له کافرانی له خوگرتووه. له هه ردووکیان دا ناماژه به گه وره بی خودا کراوه.

۳- له سوپه تی پیشوودا نه وهی راگه یاند: که موشریکه کان رق و کینه ی زۆریان دژی پیغه مبه رﷻ و موسولمانان له دلی خویان دا کوگردۆته وه. به ناشکراو به نهی نی ته عزیز و نه شککه نجیه یان ده دهن، له م سوپه ته ش دا نه وه راده گه یه نی که نه وه داب و نه ری تی گه له پیشینه کافره کان بسووه، نه مهش ناموژگاری و دل دانه وهی پیغه مبه رﷻ موسولمانه کانی تیدایه.

سه به ب نزولی سوپه ته که دل دانه وهی پیغه مبه رﷻ موسولمانه کانه، نه وه رون ده کاته وه: که هه موو نه ته وه پیشینه کافره کان وه کوو موشریکه کانی مه که هه لئس و کهوتیان کردوه، نه وه نه صاحبول ئو خود

له نه جرانی یه مهن و قهومی فیرعه ون و قهومی عادو شهمود ... هتد
 هه موویان کافر بوون و پیغه مبه ره کانی خویان به درؤ خستوته وه، پروایان
 پی نه کردون و په یامه که یان ره تکر دوته وه. خودا تۆله ی لی ستاندون به
 عه زابی کۆ کۆز له ناوی بردون.

چیرۆکی شه صاحبو لئو خود و ه کوو له (الصحاب) دا له پیغه مبه ره وه
 ریوایه تکر وه، ده فهرموی: یه کیك له پاشا کانی رابردو و ساحیر یکی هه بوو،
 که پیر بوو، کورپه لای یکی برده لای خوی بۆ شه وه ی فییری سیحری بکا،
 هه موو رۆژی کورپه لاهه که ده چوو بۆ لای کابرای ساحیر و دهرسی سیحری
 له لا ده خویند: له سهر ریی کورپه لاهه که راهیب یك هه بوو، نامۆژگاری
 تاده میزاده کانی ده کردو خه لکی هه لده نا بۆ خودا پرستی.

هه موو رۆژی کورپه لاهه که ده چوو بۆ لای کابرای ساحیر گوئی
 له نامۆژگاری و په ندو نه صیحه تی راهیبه که ده گرت و قسه کانی
 له دلی دا گاریگر بوون، رۆژ یك له رۆژان: که ده چوو بۆ لای
 ساحیره که له ریگا بینی و ا جان هه وریك یان نه ژدیها یه که ریگای
 به خه لکی گرتوه، کهس ناویری له و ناقاسته تیپه پری. کورپه لاهه که
 به رد یکی هه لگرت و وتی: خودایه! نه گهر راهیبه که له ساحیره که
 خۆشه و یستره یارمه تیم بده بهم بهرده بیکوژم. بهرده که ی
 تیگرت و کوشتی!!

دوای نه م روداوه کورپه لاهه که هاتو چۆی راهیبه که ی ده کردو شتی لی
 فیرده بوو، هه تاوای لی هات نه خۆشی که پرو لال و به له کی چاک ده کردنه وه.
 راویژکاری پاشا کویر بوو، کورپه لاهه که یان هیئایه سهری چاکی کرده وه،
 پاشا لی یی پرسى کى چاوی چاک کردییه وه؟ وتی خودا چاوی چاک
 کردم هه وه. پاشا رقی لی هه لساو تازارو نه شکنجه ی دا، ناوو ناویشانی
 کورپه لاهه که ی پی گوت. یاساوه کانی پاشا کورپه لاهه که یان هیئایه

خستیانه بهر نازارو ئەشکنجه، هەتا راستی راهیبه کە ی گوت. راهیبیان
هینا خستیانه بهر تەعزيب و لە ئایینی خۆی پەشیمان نەبوەو، بەمشار
دوو لەتیان کردو گیانی سپارد.

ئەجار کۆرە لاوەکیان هینا بردیانە سەر شاخیکی بەرز بۆ ئەوێ
هەلیدین، هاواری لە خودا کردو پاراپەو، ئەوانە ی بردبویان بۆسەر
شاخە کە کەوتنە لەرزە لەرزو خۆیان کەوتنە خوارو ئەو رزگاری بوو، ئەجار
بردیان خستیانه ناو بەلەمی کەو، بۆ ئەوێ لە ناو دەریادا بەلەمە کە خوار
بکەنەو، بکەوێتە ناو ئاوە کەو، بکنکی، بەلام ئەوان خۆیان خنکان و
کۆرە لاوە کە رزگاری بوو.

ئەجار بە پاشای گوت ئەتۆ ناتوانی من بکوژی هەتا هەموو خەلک
کۆنە کە یەو، من هەلەواسی بە درەختیکەو، تیرە بارانم نەکە ی! بەم
جۆرە تیری کە لە تیردانە کەم دەریینەو بلی: ﴿بسم الله رب الغلام﴾ ئەجار
تیرە کەم پێو بنی.

پاشا بەو شیوێ خەلکی کۆکردەو، کۆرە کە ی هەلواسی و تیریکی
لەتیردانی کۆرە کە دەرھینا و خستیە نا ئامیتری تیر هاوێژەو، لە کۆرە کە ی
گرت و لە بنا گوێی داو شەھید بوو، خەلکە کە تیکرا وتیان ئیمانمان هینا
بە خودای ئەم کۆرە لاوە، هەموویان موسولمان بون. راویژکاران بە پاشایان
گوت ئەوێ لی دەترسای ئەو روی دا.

ئەجار پاشا شیلگیر بوو، فەرمانی دا لە ناو کۆلان و سەرەپیدا
خەندە ک و چال هەلکەن و ناگریان تیدا بکەنەو، هەرکەسی نەهاتەو
سەر ئایینی پاشا، بیخەنە ناو چالە ئاگرە کەنەو. خەلکیکی زۆریان
تیفری دا، هەتا سەرە هاتە سەر ئافرەتیک منداڵیک بە باو شەو، بوو،
ئافرەتە کە تۆزیک لەبەر منداڵە کە هەلویستی کرد، منداڵە کە هاتە زوبان و

وتی: دایه صه بریگرو و تو له سهر ریباری حقی، ئیتر ئه ویش چوو و ناو
ئاگره که وه و سوتا.

ئیمامی موسلیم له صه حیخی خۆیدا و نه همه دو نه سائی ئهم
روداو و هیان ریوایهت کردوه، پوخته که ی به م جۆره یه: یه کێک له پاشا
کافره کانی رۆژگاری پێشوو: که (زوناوسی جوله که بووه ناوی زورعه ی
کوپی تو بانی ئه سه ده دی حیمیه ری) بوو، خه به ری پێ گه یشت: که هه ندی
له ره عیهت و مسکینه کانی چوونه سه رنایینی مه سیحی.

ئیت سوپایه کی له حمیه ری به کان پێکه وه ناو چوو و سه ریان
هه مو یانی گرت، سه رپشکی کردن له نێوان سوتان به ئاگرو
گه رانه وه بو سه ر نایینی جوله که. ئه وانیش سوربوون له سه ر
مانه وه له سه ر نایینی مه سیحی. ئیت پاشا فره مانی ده رکرد
چالیان بو هه لکه ندن، ئاگریان تیدا کردنه وه، ئه جار
به خه لکه گیرا وه کانیان گوت: هه ر که سی له نایینی تازهی
ژێوان بێته وه چمان به سه ری وه نیه، ئه وه ی ژێوان نه بێته وه
ده یخه ی نه ناو ئاگره وه.

خه لکه که دانیان به خۆیاندا گرت و له نایینی مه سیح ژێوان
نه بوونه وه، ئیت له پێش چاوی پاشا و داروده سه ته که ی ئه و خه لکه خودا
په رستانه یان خسته ناو چاله ئاگره کانه وه، هه مو یان سوتان و مردن.
هه ندیک پێیان وایه ژماره یان بیست هه زار که س بووه، هه ندیک
ده لێن: دوانزه هه زار که س بوون. کوله بی ده لێ: ئه صحابو لئو خود
حه فتا هه زار بوون!!^(۱)

(۱) ته فسیری نهبو که ثیر ج ۴ / ۵۴۹.

سویند خواردن به چهند دیاردهیه کی بوونه وهر بۆ جه ختکردنه وه
له سهر به فتاره چوونی نه صاحبوئو خودود

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ
﴿٣﴾ قِيلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ﴿٤﴾ النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ ﴿٥﴾ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا
قُعُودٌ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾ وَمَا نَقَمُوا
مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾

﴿والسمااء ذات البروج﴾ سویند دهخۆم به ئاسمان و بورجه کانی، واته:
سویند به ئاسمانی بهرزو فراوان: که نهستییه گه و ره زه به للاحی هه ن، یان
سویند به ئاسمان که خاوه نی چهند مه نزل و که لوویه که بۆ نهستییه کان. که
بریتین له دوانزه بروج بۆ دوانزه نهستییه، خۆر به سالتیک نهو بورجانه
ده بری و مانگیش به بیست و ههشت رۆژ، خودای مه زن سویندیان پی
ده خوا، چونکه کاریگه ری گرنکیان له سهر زهوی ههیه، به گویره ی گۆرانی
نهستییه کان له ناو نهو که لووانه دا گۆرانکاری وهرزه کانی سال دروست
ده بی. گهرماو سه رماو باوو باران له سهر زهوی پهیدا ده بن. ههر به هوی
نهو بورجانه وه سال و مانگ و حیساب ده زاندرین. وه کوو له زانیاری
ئاسمان شوناسی دا ههیه ئاسمان دوانزه بورجی تیدان، شهش که لوویان

له شیمالی هیلی ئیستیواوهن شهش بورجیشیان له خواروی هیلی
ناو براوه وهن.

شهش بورجی سهرو (شیمال)، بورجی: (حه مه ل و شهرو جه وزاو
سه ره طان و نه سه دو سونبله) شه شه که ی تریان که له خواروی هیلی
(استواء) وهن بریتین له بورجی: (میزان و عه قه رب و قه وس و جد دی و
ده لوو حوت) له یه که م رۆژی به هاردا خۆر ده چیتته بورجی حه مه له وه
تا کو تایی به هار که لووی حه مه ل و شهرو جه وزا ده بپری. له یه که م رۆژی
هاوینا ده چیتته بورجی سه ره طانه وه تا کو تایی هاوین که لووی سه ره طان و
نه سه دو سونبله ده بپری. له یه که م رۆژی پاییزدا ده چیتته که لووی میزانه وه
تا کو تایی پاییز که لووی میزان و عه قه رب و قه وس ده بپری له یه که م
رۆژی زستان دا ده چیتته که لووی (جدی) یه وه تا کو تایی زستان که لووی
جد دی و ده لوو حوت ده بپری.

﴿والیوم الموعود﴾ سویندم به رۆژی قیامت که واده مان به هاتن و
رابوونی داوه. ﴿وشاهد و مشهود﴾ سویند به وانهی لهو رۆژه دا حازر
ده کرین و هه موو شتیک ده بینن و هه موو شتیکیان راده نویندری له ساری
مه حشه ردا هه روه ها سویند بهو شتانه ی تییدا ده بیندری. سویند
به شایهت و شایهتی له سه ر دراو.

﴿قتل أصحاب الأخدود﴾ نه صحابو لئو خدود به فتاره چون و
مالویران بوون. له ره حمه تی خودا دوور که و تنه وه. یان دهک به کوشت
بچن و له ره حمه تی خودا دوور بکه و نه وه. نه وانهی خه نده کی قول و
دریژیان لیدان و زه ختیان له موسو لمانه کان کرد، له ئایینی خۆیان
په شیمان بینه وه.

﴿النار ذات الوقود﴾ نه وانهی حازری ناگری هه لگی ساوی بلیسه داری
ناو خه ندهک و چاله کان بوون و هه ر که سی له ئاین ژێوان نه بوویا یه وه،

فریئان ده دایه ناو ئاگری بلیسه داره وه. نه فرینیان لی بی. ﴿اذ هم علیها قعود﴾ لهو کاته دا: که له دهووری ئاگری هه لگی ساوه وه له سهر کورسی و قه نه فه به ریز دانیشتبوون و سهیری دیمه نی سامناکی تیفریدانی نهو خه لکه موسولمانه بی تاوانه یان ده کرد که ده یاغسته نه ناو ئاگری بی ئامانه وه هه لده قرچان و ده بوونه سوته مه نی ئاگره که هیج ره حم و به زه بیان نه ده جولا.

﴿وهم علی ما یفعلون بالمؤمنین شهود﴾ نه وانه؛ واته پاشاو دارو ده سته که ی سهیری نه وه یان ده کرد که به خدا پرسته کانیاان ده کرد، ده یانبینی چۆن نهو ئاده میزاده زیندو له شساغانه یان ده خسته ناو ئاگری بلیسه داره وه چۆن له ماوه یه کی کورت دا هه لده قرچان و ده بوونه قهره بروت.

ئاماده بوینیان بو نهو دیمه نه سامناکه به لگه یه له سهر دلره قی و بی و یژدانی پاشاو دارو ده سته که ی. له هه مان کات دا نیشانه ی خۆراگری و پروا پتهوی موسولمانه کانه. نهو هه موو سزاو نه ندیشه یان چه شت و گیانی خۆیان به خت کرد به بی نه وه ی له ئیمانی خۆیان په شیمان بینه وه. یان ترسیکیان لی بنیشی، به بی په روا گه وره و بچوک و دایکو باوک و خوشک و براخۆیان فری ده دایه ناو ئاگره وه له ئیمانی خۆیان په شیمان نه بوونه وه.

﴿وما نقموا منهم الا أن يؤمنوا بالله العزيز الحمید الذی له ملک السموات والارض، والله علی کل شیء شهید﴾ نهو کافره سهر ره قه دلره قانه تۆله ی هیچیان له سهر نه بوون، جگه له وه ی ئیمانیان هینابوو به خودای بالادهستی سوپاس بۆکراو هیج بیانیان به ده سته وه نه بوو توشی نهو سزایانه یان بکه ن جگه له وه که ئیمانیان به خودای بالادهست و شکۆمه ندو سوپاس بۆکراو هینابوو، نهو خودایه خاوه نی ئاسمانه کان و

دكة واحدة ﴿(الحاقة/١٤)﴾ دوايي زهري و كيٲوه كاني وه كوو لوٲهي كراوه يان لي ڏي. وه كوو ده فهرموي: ﴿وتكون الجبال كالعهن المنفوش﴾ (القارعة/٥) ، ئه مجار هه موويان وردوخاش ده بن، وه كوو له نايه تيكي تر دا ده فهرموي: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/٤-٦) ئه مجار ده بنه ته پ وتوژ به هه وادا ده روا وه كوو له نايه تيكي تر دا ده فهرموي: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفاً﴾ (طه/١٠٥) .

ئەبجار پەروەدگار باسی ئەو عەزەب و نازەھەتییە دەکا: کە توشیی
کافرەکان دەبی، دەفەر موی: ﴿ان جهنم کانت مرصداً للطاغين مآباء
لابثین فیها أحقاباً﴾ بێگومان دۆزەخ چاوەڕوانی ملهوپرو ستهمکارانه، له
بریارو حوکمی خودا دا ئاماده کراوه بۆ تاوانباران، ئاکام و شوینی
ههوانه وهی ملهوپرو ستهمکارو یاخی بووه کانه، روژی قیامهت
به ریسوایی یه وه توێ ده درینه ناوی وچهنده ها ههزار سال و زهمانی
دورو درێژ تییدا ده میننه وه: کە ئەو ماوه دورو درێژانه تهواو بوون،
ماوهی تریان بۆ دیاری ده کری بۆ ههتا ههتایه.

﴿ لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً ﴾ به دريژايي ئەو ماوه بى كۆتايى يەى
لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ە فىنكايى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم
بكاتەو ە تاويك بچەسىنەو ە، ئاويك ناخۆنەو ە ساردبى و تىنەو ەتى بشكىنى.
﴿ الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً ﴾ جگە لە ئاوى كولاو كىم و
زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو عەزابە سەخت و دژوارە
پراوپرى كردهو ە خراپەكانيانە، هىچ تاوانيەك لە ھەل و ئدانان بۆ خودا
گەورەترنەى، هىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازاتر نەى، ئەوان لە ژيانى
دونيانان دا ھاو ەليان بۆ خودا داناو ە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرين. سزاي
دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

نهوانه و هدموو کافرکی تر: که تۆیه یان نه کردبی و تۆیه نه کهن، عه زابی
دۆزه خیان بۆ ناماده کراوه، به ناگری سوتینمر ده یان سوتیپن. چونکه سزا
به گویره ی کرده ویه.

رسته ی ﴿لَمْ يَتُوبُوا﴾ له نایه ته که دا ناماژه ده کا بۆ نه وه: نه گهر نه و
دلره قانه دوا ی نه و هدموو کوفرو ستم و تاوانه، تۆیه یان بکردایه خودا
لییان خوش ده بوو، به لآم هیچیان تۆیه یان نه کرده له هه لوتیستی خو یان
په شیما نه بوونه وه. به راستی خودا بی باک و خاوه ن ره حم و به زهیی یه.
نهوانه خوشه ویستانی پدروه دگاریان به و شیوه دلره قی یه کوشت: که چی
نه گهر تۆیه یان بکردایه لییان خوش ده بوو!!

نه مجار موسولمانان هه لده نی بۆ زیده تاعه ت و به ندایه تی کردن،
ده فهرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ﴾ بیگومان نهوانه ی نیمانیان هیناوه و
کرده و دی چاکیان کرده، بریایان به تاك و ته نهایی خودا و راستی
پیغه مبه رایه تی و رابوونی قیامه ت و زیندو بوونه وه و هه بوونی فریشه
هه یه، بریایان به نامه ناسمانیه کان هه یه و کرده و ی باشیان نه نجام داوه،
شوین په یامی قورشان که و توون و پابه ندی فهرمان و جلوه گیریه کانی
پدروه دگاران، به هیچ جوړی له بیرو باوه ری خو یان لا ناده ن..

وه کوو چۆن نه و خودا په رستانه ی سه رده می (اصحاب الأخدود)
له به رده م نه و تاقی کرد نه وه گه وره یه دا خو یان راگرت و تۆز قالیک
له هه لوتیستی خو یان نه هاتنه خواره وه. نهوانه له پاداشی نیمانی
چه سپاویان و کرده و ی باشیان باغ و باغات ی به هه شتیان پی ده در ی: که
به ژیر دره خت و باله خانه کانیان دا جۆگاو جۆبار ده کنشین و هینده ی تر
جوانی و رازاوه یی به دیمه نی به هه شت ده به خشن، نه و پاداش و به خششه
به مرز گه یشتنیکی گه وره یه، هیچ به مرز گه یشتنیکی تری پی تاگا.

په روه دگار ده سه لاتی ره های هه یه، واده و هه ره شه کانی دینیتته دی

إِنْ بَطَشَ

رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٤﴾ إِنَّهُ هُوَ بَدِيٌّ وَبُعِيدٌ ﴿١٥﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْودُودُ ﴿١٦﴾ هَلْ أُنَبِّئُكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنُ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ هُوَ قَرِيبٌ أَنْ تُجِيبَ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

له وپیش هه ره شه ی له و کافرو سته مکارانه کرد: که سورن له سهر کوفرو بی دینی، واده ی به هه شت و نازو نیعمه تی به وانه دا که خاوه ن باوه و کردار چاکن. نه مجار نه وه ی راگه یاند: که له هه موو سهرده م و روژگاریک دا وینه ی نه صاحبو لئو خدود هه ن و هه میشه کوفرو ئیمان له صیراع و بدر به ره کانی دان. به مه ش هه ره شه ی توند ناراسته ی کافره کانی قورپه ش ده کاو واده ی نازو نیعمه ت ده دا به موسو لمانان و ته سه لایان ده داته وه، دلنایان ده کا: که سهره نجامی هه موو کافرو بی دینیک وه کوو سهره نجامی نه صاحبو لئو خدود وایه.

ده فهرموی: ﴿ان بطش ربك لشديد﴾ بیگومان هه لمه تی خودای تو توندو نه سته م و به هیزه، هه لمه تی تو له ستاندنه وه ی له سته مکارو ملهوران و ره تکه ره وه ی په یامی پیغه مبه رانی و سهر پیچی کاران زور به هیزو سامناکه، هیچ شتیک خو ی بو ناگری و هه موس ته مکاریک ده پروینی.

﴿انه هو یبدئ و یعید﴾ بیگومان خودا خاوهنی دهسه لاتی ره هایه،
 ههرته و سهرته به دیهینه ره، نه و ناده میزادی له دونیادا دروست کردوه،
 دواى مردن جارى کی دی زیندویان ده کاته وه، یان خودا سهرته ها هه لمه تی
 ده باو دوباره شی ده کاته وه، واته: له دونیاو قیامت دا خودا هه لمه تی
 سهخت بو سته مکارو ملهوپان ده باو تیکیان ده شکینی. له دونیادا
 هه لمه تیان بو ده با چونکه کوفرانی نیعمه ته کانی خودا ده کهن، له قیامت
 دا هه لمه تیان بو ده با، چونکه پروایان به زیندو بوونه وه نیه.

﴿وهو الغفور الودود﴾ پهروه دگار زور لیخو شبووه بو تاوانی
 بهنده کانی به مهرجی تویه بکهن و بولای نهو بگه ریته وه. بهنده
 گوپرایه له کانی زور خو ش دهوین، به ته وای پاداشیان ده داته وه.

﴿ذو العرش المجید﴾ پهروه دگار خاوهنی عهرشی گه و رهو بهرزو
 شکو مهنده، خاوهنی ملک و سه لته نه ته، خاوهنی بونه و ره، نهو په ری
 سه خاوهت و به خشنده بی هیه.

﴿فعال لما یزید﴾ خاوهنی دهسه لاتی ره هایه، ههرچی بیهوی بیکا
 ده بیکا، ههرچی بیکا کهس نیه بتوانی رته بکاته وهو بهر هه لستی بکا،
 پرسیاریشی لی نا کرئ بوچی نه وه ده کاو نه مه نا کا، ههرکاتئ بیهوی
 سته مکارو سهر ره قه کان له ناو بهری و یارمه تی خودا په رستان بدا، چونی
 بوئ ناوا ویستی خو ی دینیته دیو کهس ناتوانی نه له ناسمان و نه له
 زهوی دا بهر هه لستکاری بی.

﴿هل أتاك حدیث الجنود فرعون و ثمود﴾ نهی موحه مه د!
 نایا هه وال و سهر گورشته ی کو مه لانی کوفرو به درو خه ره وهی پیغه مبه رانت
 پی گه یشتو وه، سهر گورشته ی نهو گهل و نه ته وانته پی گه یشتو وه: که
 یاساول و ده سته و دایه ره ی خو یان کو کرده وه بو به گژدا چوونه وهی
 پیغه مبه ران، یان نایا هه والی نهو عه زاب و سزایه ی توشی نهو

سته مکارانه بوو به تو گه یشتووه؟ لهو گهل و نه ته وه سته مکارو به درو خه ره وانه فیرعه ون و دارو ده سته که ی و گه لی شه موود: که به شیکن له نه ته وه ی عه ره ب و خودا دوا برای کردن. مه به ست به (حدیث) هه لویست و کوفرو عه نادو نهو عه زاب و سزایه ی توشیان بوو، شه وه بوو خودا فیرعه ون و داروده سته که ی له ده ریادا (ده ریای سور) خنکان و ریشه کیچی کردن. گه لی شه موود حوشتی پیغه مبه ره که یان سه رب ری، خودا ولاتی ویران و خاپور کردن، سه ر له به ر له ناوی بردن و که سیان لی دهر نه چوو!

نه مجار په روه دگار دل دانه وه ی پیغه مبه ره ﷺ ده کاو ده فهرموی: ﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ﴾ نه مه داب و نه ریتی کو مه لی کوفرو سته مکارانه، له هه موو سه رده م و روژگار یك دا هه ر کاتی پیغه مبه ری کیان هات بیته سه ر، به درو یان خستو ته وه. به لکوو واقع و هه لویستی موشریکه کانی قور هیش نه وه یه به توندی په یامه که ت ره ت ده که نه وه، بروات پی ناکه ن، په ندو عی به رت له گهل و نه ته وه پی شینه کان و ه ر نا گرن.

﴿وَاللَّهُ مِنْ ورائِهِمْ مُحِيطٌ﴾ خودا توانای ره های هه یه بو شه وه ی عه زابی سه ختیان بو سه ر بنیری، ده توانی سته مکاران په روینی و بشکی نی. هه موو بوونه وه ره ل ژیر ده سه لاتی ره های دایه، که سیان له ده سته رز گاریان نابی، پیویست ناکا به هه لویست و کوفریان دل ته نگ بی. شه وه داب و نه ریتی هه موو کافرو بی باوه رانی روژ گاره.

﴿بَلِ هُوَ قَرَّانٌ مُجِیدٌ﴾ فی لوح محفوظ ﷻ به لکوو نه م قورنانه ی شه وان بریای پی ناکه ن و به سیحرو جادوی له قه لسم ده دن، هه ندی جار یش ده لین: شیعه یان فال و کوله وه نانی یه یان چیرۆکه کو نی رابرد وانه ... دل نیابه شه قورنانه قورنانیکی سه ر ناسایه، چمک و شیوازی، ماناو ناوه روکی

هینده بهرزو پیروژه، بۆته موعجیزه و له توانای ئاده میزادا نیه که لامی
ئاوا دابنی . که لامی خودایه، به نیگا و سروشت ناردویه تی بو پیغه مبه
(د.خ) ، له هه مو که موکوپری و گۆرانکاری تییدا پارێزراوه .
له له و حوله محفوظ دا نوسراوه ته وه .

له و حوله محفوظ: یه کیکه له عاله مه غه ییبیه کان و نازانین حه قیقه تی
چۆنه، پیتیسته ئیمانمان پیی هه بی وه کوو خودا هه والی پیداوین .
خودا ده فهرموی: قورئانی تییدا نوسراوه ته وه . له مه زیاتر هه رچی
بوتری زیاده یه ..

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الطارق)

ئه م سوره ته مه ککیه و حه قده ئایه ته . ناوی نراوه سوپه تی (الطارق)
چونکه له سه ره تاوه خودا سویندی پیی خوارده ،
ده فهرموی: ﴿والسّماء و الطّارِق﴾ وشه ی (الطارق) ناوه بو
ئه و ئه ستیره یه ی به شه و هه لدی به نووری خۆی تاریکایی شه و کون ده کا .
به شه و دیاره و به رۆژ هونه .

ئه م سوپه ته له دوو پوهوه ده شو به یته سوپه تی پیشوو:

۱. له سه ره تای هه ردوکیان داسویندی به ئاسمان خوارده .
۲. له هه ردوکیان دا باسی زیندو بوونه وه و رابوونی قیامه ت کراوه .
له هه ردوکیان دا پیروزی قورئان ده ست نیشان کراوه .
- ناوه پۆکی سوپه ته که وه کوو باقی سوپه ته مه ککیه کان گرنگی به
بنه مای بیروباوه ده دا، ده سه لات و به توانایی خودا راده نوینی . دینه و
روداوو دیارده کانی رۆژی قیامه ت نمایش ده کا .

سوره تی (الطارق)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾ النُّجُومُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾ إِنَّ كُلَّ
 نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ
 دَافِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾
 يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾

ده فەرموی: ﴿والسما و الطارق﴾ سویندم بە ئاسمانی بەرزو توکمەو
 جوان و قەشەنگ، سویندم بە ئەستیڤە درەوشاوە کە بەشەو دەرەدە کەوێ.
 ﴿وما أدراك ما الطارق﴾ ئەتۆ چووزانی حەقیقەت و چۆنیەتی
 ئەو ئەستیڤانە چییە؟ طارق بریتیە لە ئەستیڤە درەوشاوە:
 کە بەروناکی خۆی تاریکی شەو کون دەکا. ئەم جۆرە ئەستیڤە
 گەورەترین بەلگەن لەسەر تاک و تەنهایو بەدەسەلاتی خودا بو
 کەسانیک لێیان وردبیتەو.

سویند خواردن بە ئاسمان و ئەستیڤە و خۆرو مانگ و تاریکی و
 روناکی و شەو رۆژ: کە خودا لە قورئان دا زۆر جار دوبارەیان دەکاتەو و
 سویندیانی پێ دەخوا لەبەر ئەوەیە دیاردەو گۆران و حال و وەزە و هاتوچوو
 شیوەو هەلەتەن و ئاوابونیان تابلێی سەرنج راکیش و سەر سوپهینەرن؛
 وەلی لەبەر زۆر دوبارە بوونەو هیان خومان پێو گرتون و لەلامان بەشتیکی
 ئاسایی دینە بەر چاو. ئەگینا هەموویان جینگای سەرنجن و، نیشانە

تاك و تەنھايى و دەسلەتلى رەھاي پەرودەگارىن، نىشانەي ئەودن: كە
خاوەنيان خودايەكى دەستپەنگىن و كار دروست و فەرمانپروايە...!
كە دەفەرموى: ﴿وما أدراك ما الطارق﴾؟ پرسىاردەكە بۆ بەگەورەزانين و
سەر سورمانە، مەبەست ئەوھيە: ئەو ئەستىرە دورو قەبارە زەبەللاخانە:
كە بەئاسۆي ئاسمانەو دەدرەوشىنەو كەي لە تواناي ئادەمىزاددا ھەيە
حەقىقەتيان بزانى؟ زانيارى و روانين و ديتنى ئادەمىزاد سنووردارە،
ناتوانى حەقىقەتى ئەوانە كۆنترۆل بكاو بيانزانى.

سوفيانى كۆرى عويەينە دەلى: ھەر شتەك لە قورئان دا بە رستەي
﴿ما أدراك﴾ ئاراستە كرابى، خودا بە پىغەمبەرى خۆي زاناندوھ.
ھەرشتەك بە رستەي ﴿وما يدريك﴾ ئاراستە كرابى پىغەمبەرى لى
ئاگادار نەكردوھ بە نەيتنى ماوھتەوھ. وەكوو دەفەرموى: ﴿وما يدريك
لعل الساعة قريب﴾ (الشورى/۱۷).

ئەجار مەبەست لەوشەي (الطارق) دەردەخاوە دەفەرموى:
﴿النجم الثاقب﴾ ئەو شتەي ناوي طاريقي بۆ دائراوھ زانيارى ئادەمىزاد
لەوانەنيە بتوانى كۆنترۆل بكا، ئەو ئەستىرانەن: كە بە روناكى خۆيان
تاريكى شو كون دەكەن و بەلگەو نىشانەي ئاشكران لەسەر بە توانايى
خودا، ئەو ئەستىرانە روناكى دەبەخشن و لەساراو بىابان و دەريادا
ريگايان پى دەدۆزنەوھ، كاتى باران بارينيان پى دەزاندرى.

جەماوھرى زانايان پىيان وايە: طاريقي ناوھ بۆ ئەستىرەي ئوردىيا.
قەتادەو ھەسەن دەلەين: ھەموو ئەستىرەيەك دەگرىتەوھ. چونكە ئەستىرە
بەشو دەردەكەون ھەر شتەيكيش بەشو پەيدا بى، پى دەگوتري طاريق.
ئەجار خودا بۆ وەلامى سويندەكە دەفەرموى: ﴿ان كل نفس لما عليها
حافظ﴾ واتە: سويندم بە ئاسمان و ئەستىرەكانى ھەريەكى لە ئىوھ چاو
دەريكى بەسەرەوھيە، ھەمىشە ئاگاي لىيەتى و ساتە وەختەك لى

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە پىپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قىامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاۋىك بىھىيەنەوہ، تاۋىك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولالوۋ كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پىراۋپىرى كىردەوہ خراپەكانىانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونىيان دا ھاۋەلىيان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىانە.

بتوانی ناده میزاد بهو جوړه له توژی خاک دروست بکا، دهشتوانی
جاریکی تر پاش مردن له کاتی خوۍ دا زیندوی بکاتهوه..

هه لېته هه موو شتیکی شله مهنی: که به ته کان و فیچقه د درد ده چی،
ده بی هیژیک هه بی پالی پتوه بنی و ریگای دهر چوونیشی تنگه به ربی.
که وابی نهم (تدفق) و قه له مبار بوونه ی ناوی پیاو: که به ته کان دهر ژیتسه
ناو ره حه می نافرته وه، نه خشی پدرو دگارو کاریکی پیویسته بو نه وه ی
بگاته درگای مندالدان و شوینی خوۍ بگری، نه گهر نهو قه له مبار بردنه ی
پیاو نه بوایه و ناو فیچقه ی نه کردایه، سکی نافرته پر نه ده بوو، چونکه
ناوی پیاو که نه ده گه شته شوینی مه به ست. زور پیاوی وا هیه نه زو که،
هویه که ی نه وه یه: ناو فریدانه که ی سسته و ه کوو پیویست فیچقه نا کاو
ناگاته دهر گای مندالدان.

به پرسته ی: ﴿يُخْرِجُ مِنَ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾ سهر چاوه کانی نهو ناوه
دیاری ده کا: که ناده میزادی لی پیداده بی. ده فهرموی: نهو ناوه له
پشتی پیاو سنگی نافرته وه هه لده قولی: نیستا زانیاری فیزیولوژی و
زانیاری تایبته به زاووزی دهری خستوه: که له ناو موراغی پشت دا
مؤخیک هیه پی دهر گوتری مؤخی دهره کی (نخاع الشوكی) له بریکی
نهم مؤخه دا شویتیک هیه پی دهلین: مؤخی لؤکه بی (النخاع القطن)
هیژو وزه له بهشی به ره ژووری مؤخ وهر دهر گری و ده ماغ رولیک گرنگی
له وه دا هیه، به بی ثیعاز وهر گرتن لهو شوینه، ناوی پیاو پیدایه نابی.

هه لېته نه گهر گیانه بهرانی تووی (الحيوانات المنویه) که له گون دا
پیداده بن، تیکه له به گهرا (بویضه) نافرته نه بن و له گهل ناوه که دا
نهر ژیندرینه دهر گای مندال، زاروک و کوړپه له مندالدان دا دروست
نابی!! هه موو نافرته تیک مندالدانیک هیه، له گهل دوو گهرادان دا،
یه کیان له لای راست و نهو تریان لای چه پ. له نیوان مندالدان و گهرادان دا

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه بی و راخرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وعه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَٰهَا، مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژو گی او دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دا بین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوترا ون، بو ئه وه ی له ره و راتله قان دن نه کا و گیانله به را ن بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم هینا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

ده کاته ههوزیکى خوینى رهوان و گونجاو بو بژیو، بژیویکی ته پرو تازهی بو دهسته بهر دهبی.

نه مجار که بژیوی بو دابین بوو، دهست دهکا به گردو کوئی بهرده وام بوخانه دروستکردن و دابه شبونیان بو پیکهیتانی جهسته. ههر کومه له خانهیه که به قودره تی خودا چون ناراسته ده کریئن و پیویسته چ نهندامیکیان لی پیک بی، لهوی کومه له دهن و نهو نهندامه پیک دینن، بهم جوړه بینای جهستهی ناده میزاد داده موزری.

هیچ کامی لهم خانانه: که ناراسته ده کریئن بو پیکهیتانی نهندامه کانی جهسته، ریگهی خویان هه له ناکهن، نهو خانانهی گره که چاویان لی پیک بی، ناچنه شوینی لوت و لوتیان لی پیک نایه. ههروه ها نهو خانانهی چاو له شوینی خوئی پیک دینن ناچنه شوینی که جیگای ناسایی چاونیه. ههر بهم جوړه هه موو پارچه نیسقانی که هه موو ماسولکهیه که و رهگ و ده ماریک هتد خانهی تاییه تی خویان بو ناراسته ده کریو له شوینی خوئی دا دروست دهبی!!

وهلی نه م دروست بوونه هه روا به ناسانی و ساده بی نیه، به لکوو ورده کارییه کی زور سهیرو سه مه ره تی دیایه و دهستی قودره تی ریکیان دهخا، خودا بو خوئی چاودیترو سه په رشتیاره به سه ر پیکهیتانی نه م ملیاره ها جهسته و نهندامانه دا.

ههر نیسقانی که لهو نیسقانانه، ههر ماسولکهیه که لهو ماسولکانه، ههر ده ماریک لهو ده مارو ره گانه هی نه م جهسته ناشو بهیته هی جهستهیه کی تر؛ ههر خانهیه کی پچوک: که ناراسته ده کری ریازی خوئی ده زانی، ده زانی بو کوئی ده چی و چی پیک دینی! نهو خانانهی چاویان لی پیک دی ده زانن چاو له جهستهی ناده میزاددا له کوئی دروست دهبی، بو نهو شوینه ده چی و ناچی له پشت یان له سه ر نه ژنوو له لاقه برغه چاو

ئاسمانه کان و شهوو روژ به هه زاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بووه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بووه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اَنْدَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بووه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکراوه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کراوه ته هیلکه یی و راخراوه و وای لی کراوه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندراوه، به م نه وعه: که..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَٰهَآ، مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده رهیناوه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به روبوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهه م هیناوه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

زاده ی کیسو له کهن و له ووه ده رچوون، جا نه گهر گهرا توشی گیاندارانی
تووی نه بوو پیکه وه متور به بن، نهوا پاش ماوه یه ک ئاوه زهرده کesh و
گهرا کesh نامینن و ئافره ته که توشی عاده ی مانگانه ی ئاسایی خووی
ده بی. وه لی نه گهر گهرا توشی گیاندارانی تووی بوو متور به بوون
پیکه وه، بناغهی کوپه له دامه زرا، ئیتر نهو ده مه ئاوه زهرده که و نهو
هۆرمونه ی هه یه تی سی کار ی سه ره کی نه نجام ده دن.

۱- ناهینلی کیسو له ی تر دروست بن بو نه وه ی له ماوه ی نه م سه که دا
گهرا و گیاندار ی مه نه وی تر متور به نه بن.

۲- منالذان ناماده ده کات بو نه وه ی بگوغی کوپه له تیدا
پهروه ده بی.

۳- مه مک ناماده ده کات بو گهوره بوون و ژیان وه، که وایی گهرا و
سنگ و مه مکی ژن په یوه ندییه کی به هیژیان به یه که وه هه یه.

کار سازو به دیه ی نه ر نهو خودایه یه: که له و دلۆپه ئاوه ی پیاوژن نه م
ئاده میزاده جوان و قه شه نگ و زیته ئاوا به دی دینی؛ نه م رهو شته جوړاو
جوړانه ی تیدا ده خولقی، بهو شیوه سه رسور هینره قه له می نه دامه کانی
ده کی شیی و چاو تروکانیک لی بی ناگا نابی، هه می شه چاو دیرو
پاریزه ریه تی نه مجار دوا ی نه م پر سیار و لاهه و زانینی چۆنیه تی
دروست بوونی سه ره تا و قوناغه کانی دروست بوون: که هه موویان
نیشانه ی ده سه لاتی ره های پهروه دگارن، باسی زیندو بوونه وه ی
دوامردن ده کاو ده فهرموی:

﴿انه علی رجعه لقادر يوم تبلى السرائر﴾ بیگومان پهروه دگار توانای
ته وای هه یه دوا ی مردن و رزینی جهسته سه ره له نو ی ئاده میزاده کان
زیندو بکاته وه. که سیك بتوانی سه ره تا ئاوا و بهو جوړه له دلۆپه ئاو یك
ئاده میزاد دروست بکا، نهو دلۆپه ئاوه ش له خواره مه نی په یدابو وه

خوارده مه نییه کهش له چهند پیکهاته یه کی زهوی په یدابووه! دیاره دوا مردن و لیک بلاو بوونی جهسته به ئاسانی ده توانی سه رله نوی نهو ناده میزاده وه کوخوی درورست بکاته وه. به ته نکید دروستی ده کاته وه له پوژیک دا که نهی نی یه کان ناشکرا ده بن، هه رچی نیازو بیرو باوه پری ناودله کان هه یه ده رده کهون و هیچ شاراوه یه ک نامی نی.

﴿فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ﴾ ناده میزاد لهو روژه دا: که زیندو ده بیته وه، نه بو خوی هیزو توانای به رگری کردنی له خوی هه یه، نه که سیکیش هه یه یارمه تی بدو عه زابی خودای لی دوور بخاته وه. نه هیتری خوی نه هیتری ده ره کی هیجیانی نیه.

سویند خواردن له سه ر راستی قورئان و راستی پیغه مبه رایه تی

حه زه تی موحه مده د

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّانِعِ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا هَزْلٌ ﴿١٤﴾ إِنَّهُمْ

يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾ فَمَهْلِ الْكَافِرِينَ أَهْمُ لَهُمْ رُوبِدًا ﴿١٧﴾

له وه پیش تاك و ته نهایی خودای سه لماند، ناماژه ی بو نه وه کرد: که پهروه دگار ده سه لاتنی ره های هه یه له سه ر دروستکردن و زیندو کردنه وه. نه مجار سویند ده خوا له سه ر نه وه: که قورئان که لامی خودایه وه له خوداوه نازل بووه بو سه ر هه زه تی موحه مده د.

نه مجار هه ره شه ی توند له وانه ده کا: که درژی پیغه مبه ر موسولمانان پیلان داده ریژن. ده فره موی: ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ﴾ سویند به ئاسمان

که خاوه نی بارانه، سالانه و هرزانه به پی پی پتویست بارانی لی ده باری، به م
جوره به هوی تیشکی خوره وه له ده ریا کانه وه هه لم هه لدهستی و بهرز
ده بیته وه بو ناسمان و نه مجار له ویه به گویره پی پتویست ده باریته وه سه ر
زهوی. زهوی وشک و سوتهمهرو زینلو ده کاته وه خواره مه نی پی پتویست بو
گیانداران دابین ده کری.

﴿والأرض ذات الصدع﴾ سویند به زهوی خاوه ن قلش که چله گیاو
نه مام و چروزه سه ری لی دهر دینن، ناو نهوت و کان و کانهزای جوراو
جوری لی دهر دیند ری و پیدایستی ژیا نی ئاده میزادو گیا نه بهرانی تری
تیدا دهسته بهر ده بی. سویند به ناسمان و به زهوی: که بهو جورن نه م
قورنانه که لامیکی حق و راسته، گومانی تیدا نیه له خودا وه هاتوه.
حق و به تال لیک جیا ده کاته وه.

﴿وما هو باهزل﴾ به بیته وه گالته بازار نازل نه کراوه، شیعو سیحرو
فال و نه فسانه نیه، له خودا وه نازل بووه، فریشته ی نه مین و ده ستپاک
به نیگا و سهروش بو حه زه تی موحه مه دی هینا وه، هیچ ده ستکاری و
گۆرانکاری تیدانه کردوه.

ترمیذیو دارمی له نیمامی عه لییه وه ریوایه تیان کردوه، ده لی:
له پیغه مبهرم ژنهوت ده یفه رموو: له وه به ولاره فیتنه و ناشوب پهیدا
ده بن، وتم: نهو کاته چاره مان چیه نه پیغه مبهری خودا؟ فه رموی:
قورنانه بگرن و بهری مه ده ن، پابه ندی نامه ی خودا بن به سه رهاتی
رابوردوان و هه والی داها تووی تیدایه. قانون و یاسایه بو یه کالاً کردنه وه ی
کیشه کانتان نامه یه که حق و به تال لیک جیا ده کاته وه، هه رکه سی به
لوتبه رزی پشتی تی کا خودا تیکی ده شکیتنی، که سییک به ته مابی
هیدایهت و به خته مبهری له غهیری ریبازی قورنانه ده ست بکهوی، خودا
گومرای ده کا. قورنانه حه بلی پتهوی پهروه دگاره هه رکه سی خسوی

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سهری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیککی تر دا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُوْنَ بِالَّذِیْ خَلَقَ الْاَرْضَ فِیْ یَوْمَیْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهٗ اَنْدَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه یی و را خرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمرعاهَا والْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعًا لِّکُمْ و لاٰنْعَامَکُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژو گی او دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دا بین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کو تراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قان دن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم ه یئا وه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

﴿وَأَكِيدُ كَيْدًا﴾ منیش جله ویان بۆ شل ده کم و کیشیان ده کم بۆ ناو گومپایی، نه مجار سزای پیلان و تاوانه کانیان لی ده ستینم، ناهیتلم هه روا به ناسانی به سه ریانه وه بیچی.

﴿فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَهْلُهُمْ رَوِيدًا﴾ مۆله تی کافره کان بده و په له له به هیلا کچون و فهوتانیا مکه. که میك چاوه پروان به و مۆله تیان بده، بزانه خودا چییان له گهل ده کا. دلنیا به خودا مۆله تیان ده دا، ئیه مالیان نا کا. تۆله ی خودا به سه بره به لام به زه بره!! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿نَمْتَعُهُمْ قَلِيلًا، ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ غَلِيظٍ﴾ (لقمان/۲۴).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الأعلى)

ئه م سوره ته مه ککییه و نۆزده نایه ته. ناوی نراوه سورپه تی نه علا چونکه به نایه تی ﴿سبح اسم ربك الأعلى﴾ دهستی پی کراوه، ناوه پۆکی سورپه ته کهش وه کوو باقی سورپه ته مه ککییه کانی تر بریتیه له باسی یه کتا په رستی و پاک و بهرزی زات و صیفات یه پروه دگار له هه موو عه یب و که م و کورپیه ک.

جهخت له سه ر نه وه ده کاته وه: که خودا زات و صیفات و ناو و کرداری، حوکم و برپاری، بی خهوش و له ککه ن. شکۆمهندو بهرزو پیروژه، چه زه ته موحه ممد پیغه مبهرو فرستاده ی خودایه و فیتری قورشان ی ده کاو ناهیتلی له بی پیچیتته وه. نه وهش دوپات ده کاته وه: که هه ر که سیك خوی له کوفرو هاوه لدانان بۆ خودا دور بخاته وه و قیامه تی له دنیا مه به ست تر بی. نه وه رزگاری بووه به مراز گه یشته وه.

سوره تی (الأعلى)

بسم الله الرحمن الرحيم

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى
 ﴿٣﴾ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُ غَنَاءً أَحْوَى ﴿٥﴾ سَنُقَرِّئُكَ
 فَلَا تَنسَى ﴿٦﴾ إَلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ﴿٧﴾ وَنُيِّسِرُكَ
 لِلْيُسْرَى ﴿٨﴾

ده فەرموی: ﴿سبح اسم ربك الأعلى﴾ تەسبیحات و تەنزیهیی خودا
 بکە بە دوری بگرە لە هەموو شتێک: کە شیای ئێو نیە، هەرچی کەم و
 کۆری و عەیب و عارە لە خودای دوور بخرەو، بێ: ﴿سبحان ربی الأعلى﴾
 ناو و صیفاتێ خۆدا بۆ کەسی تر بەرەوامەزانە، هیچ شتێکی تر مەکەرە
 هاوێ و هاوشانی خۆدا، هەمیشە بە گەورەو بەرزو پێرۆزی بزانی.

ئیمام ئەحمەد و ئەبو داود و ئیبنو ماجە لە عوqbەیی کۆری عامیری
 جوهەنی یەوێ ریوایەت دەکەن: دەتێ: کە نایه تی ﴿فسبح باسم ربك
 العظيم﴾ نازل بوو، پێغەمبەر ﷺ پێی فەرمووین: بێخەنە روکووی
 نوێژتانەو. کە نایه تی ﴿سبح اسم ربك الأعلى﴾ نازل بوو فەرموی:
 بێخەنە سوژدەیی نوێژە کانتانەو.

ئەجار چەند صیفاتێک بۆ خودای بەرزو شکۆمەند دەهێنێ: کە نیشانەیی
 خودایه تی و توانای بێ سنورینی و دەفەرموی: ﴿الذي خلق فسوى﴾ ئێو
 خودایه ی هەموو بونەوهری بە دیهێناو: کە بە شێک لەو مەخلوقاتە
 ئادەمیزادە، هەموو شتێکی دروست کردووە لەسەر شێک و شێوێ جوان و

نایاب، ھەر شتە بە شێوەیەك و ھەر رەگەزە بە جۆریك: كە ئەو پەرى تەنسیق و گونجان لە نێوانیان دا بەر چا و گیراوە، ھەریەكە لە تاكى بونەوەر و تێكرا نیشانەى دانایی و كار دروستى خودای زاناو خاوەن ھىكمەتە.

﴿والذی قدر فھدی﴾ ئەو خودایەى ئەندازەى ھەموو شتیكى گرتووە، بۆ ھەموو دروستكراویك شتیكى بۆ داناوە: كە لە گەلى دا گونجاوبی. نەخشەى ھەموو رەگەزىكى كێشاوە، چەندیەت و چۆنیەتى ھەموو شتیكى دەست نیشان كردووە..

ھەموو گیانلەبەریكى دروست كردووە و رێگای ژيانى تايبەتى خۆى فێركردووە، ھەریەكە لەو ھەزاران جۆرە زیندەوەرانە رێبازی ژيانى خۆى چۆنیەتى دا بینكردنى بژیو و ھۆكارى ژيانى فێركردووە، ھەموو گیانلەبەریك چاك و خراپى خۆى دەزانى، بەپى سروشت ئەو شتانەى پتویستى ژيانى بن فێریان بوو. بەلەندە لە ھیلانەى خۆى دەردەچى و دەگەپى بەدوى بژیو و كە تیروو دەگەپتەو بۆ ھیلانەكەى خۆى، ئەگەر بیچوى ھەبن بەشى ئەوانیش دەباتەو.

ھەنگ شانە ھەنگوینى خۆى جى دىلى و بەیانى زوو دەردەچى، چەندان كیلۆمەتر لە ھەنگەلانى خۆى دوور دەكەوێتەو دەست دەكا بە گەران بە ناو گول و گولزارا بەناو درەخت و گژوگیای جۆراوجۆردا، بۆ كۆكردنەوى ھەلال و بۆ ناو خواردنەو، كە كارى تەواو بوو یان ئێوارەى لى ھات لە شوێنى خۆى بەرز دەبیستەو بەرەو بەرەو ھەنگەلانى خۆى دەگەپتەو و قەت رێگای لى گوم نابى^(۱).

(۱) لە سورەتى (النحل) لە راقەى نایەتى ﴿وأوحى ربك الى النحل.....﴾ لەبارەى ژیری و کارامەیی ھەنگ شتێكمان نوسیوە دەتوانی سەیری بكەى .

جالجالۆكه مالى خۆى به جورىكى وا دهتهنى رهنگه ئادهمیزاد نه توانى
 ناوا بهرىك و پىكى بيهتهنى، لهوانهيه ئادهمیزاد له تهين و چينى خۆى دا
 ههله بكا، بهلام جالجالۆكه ههركيز ههلهناكات . له ههموو شتىك
 سهبرتر نهو رايهل و پۆيهى نامادهى دهكا بۆ تهين كه تيرهيهكى لينجى
 وای له دهدا: كه نه گهر بايهك ههلبكا يان هه شتىكى تر بيهوى
 ريسهكهى لى ئالۆز بكا، يان لى تىك بدا لى تىك نه چى. نه گهر مېشك
 لى بكهوى بههوى لينجى كه تيرهكهوه پتوهى دنوسى و دهبيتته خۆراكى
 جالجالۆكه خۆى؛

نهتۆ بهشهوى تاريكى ههنگوسته چاو گوئدریۆتىك، هېستريك له بيايان
 پيش خۆت بدهو دواى كهوه بهناو شيوو دۆل و سارادا ريچكهى خۆى
 دهبينى و پى دا دهروا تا دهگاتهوه شوئى خۆى هېچ ريگای
 لى تىك ناچى. كۆمهلتىك رهشهولاغ له كىو: كه شهويان لى هات بۆ
 خۆيان له شوئىك گرد دهبنهوهو پاشيان تىك دهكهن و ههريهكهيان
 رودهكاته لايهك و خۆيان ناماده دهكهن بۆ پاريزگارى له خۆيان. ماسى
 (سهلمون)ى بچوك سالهها بهناو دهريادا دهروا كهچى دواى دهگهريتهوه
 بۆلاى نهو چۆمىلكهى تىيدا له دايك بووه!

نه گهر رهشهبايهك پهپولهيهكى ميينهى له پهنچهرهيهكهوه به ژورىك دا
 كردو پهنچهرهكه داخرايهوه، پاش ماوهيهك نه م پهپوله ميه ئيشاره تىك
 دهدا به پهپوله نيرهكهو تى دهگهيهنى له كۆيه، نهویش خيرا وهلامى
 ده داتهوه! وادهبى پهپوله نيرينهكه زۆر لى دووره كهچى ئيشاره تهكه
 دهبيسى و يهكترى حالى دهكهن، دهى باشه خو هېچيان تهلهفۆن و
 مۆباييليان پى تيه چۆن يهكدى حالى دهكهن؟

لهمهش سهبرتر ماری ئاوىيه، ههركاتى گهورهبوو وهختى نهوهى هات
 گهرا دابنى، گۆماوو چۆمهكان بهجى دىلى و رودهكاته دهرياکان، ههزاران

کیلۆمه تر به ناو ئۆقیانوس و ده ریا لوشه کان دا ده بریۆ ده چیته قولایی
ترین شوینی ده ریاوه له باشوری (به رمودا) له وی دا گه راداده نیۆ ده توپی،
بیچوه کانی له قولایی به دا که ده ست ودوی خویان ده ناسن، به هه مان
ئه و ریگیایه ی دایکیان پیی داهاتوو، ده گه ریینه وه بو ئه و شویینه ی
دایکه که یان لییه وه هاتوو، ده چنه وه هه مان گۆماوو چۆمی پیشوو:
که شوینی دایکیان بووه!!

له م باره وه نمونه زۆرن و له ژماردن نایهن. هه موو ئه و نمونانه و
سه دانی ترو هه زارانی تر نیشانه ی ئه ون: که خودایه کی زاناو داناو ناگادار
هه یه، ئه و رینمویی هه موو گیانله به ریك ده کا بو دۆزینه وه ی
ریبازی ژیا نی خۆی!!

﴿والذی أخرج المرعی﴾ ئه و خودایه ی: که هه موو جوړه گیاو گژیکی
له زه وی ده ره یئاوه هه ر جوړه یان بو خۆراکی جوړه گیانله به ریك
ده گوئین، هه ندیکه به که لکی ئه وه دی ئاده میزاد بیخوا، هه ندیکه تری
ده بیته خۆراک و ئالقی ئاژهل و باقی گیانله به رانی تر.

﴿فجعل غشاءً أحوی﴾ پاشان ئه و گژوگیا جوان و سه وزو ناسکه ی کرد
به پوشیکی ره ش هه لگه راو، ورد بوو هه نجن هه نجن کراو، هه ر به و جوړه
که هه موو سه وزایی و گژوگیایه ک ده بیته پل و پوش و سه ره نجام
له ناوده چی، هه موو زیندوئیکیش سه ره نجامی مردن و له ناوچوونه.

جا چونکه ئه و ته سبیح و ته نزیه ی خودا فه رمانی به پیغه مبه ر ﷺ
کرد: که ته نجامی بدا فیتری موسولمانانیشی بکا، هه ر ئه وه بو خودا
گوئجاوه پی رازییه، پیغه مبه ر ﷺ زۆر مه به ستی بوو بیزانی و له به ر بکا،
مه به ستی بوو ئه و قورئانه ی خودا بوئ ناردوه له به ری بکاو له بیر
نه چیته وه، بویه خودا واده ی پێدا به وه ی: که قورئانی فیرده کاو
له دلێ دا ده یچه سپیتی و نا هیلێ له یادی بجیته وه، هه ر له و قورئانه دا چی

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۈەكانى وەكۈو لۆكەي كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرەمۈي: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈي: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈي: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەرۋەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرەمۈي: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەرۋانى ملھورۋ ستەمكارانە، لە بېرپارۋ حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاۋانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھورۋ ستەمكارۋ ياخى بوۈەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەۋە تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىڭ تىيدا دەمىننەۋە: كە ئەو ماۋە دورو درىڭانە تەۋاۋ بوۈن، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىڭايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەۋە فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەۋە تاۋىك بىسېننەۋە، تاۋىك ناخۆنەۋە ساردبىۋ تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژۋارە پراۋپرى كردهۋە خراپەكانىانە، ھىچ تاۋاننىك لە ھەلۋلداۋان بۆ خودا گەۋرەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىە، ئەوان لە ژيانى دونيانىان دا ھاۋەلىيان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

بیرکردنه وه له بوونه وه رو پاککردنه وه ی نه فس و
کارکردن بو دوا روژ

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى ① سَيَذَكِّرُ مَنْ يَخْشَى ②
وَيَنْجِنُهَا الْأَمْثَلَى ③ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى ④ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
فِيهَا وَلَا يَحْيَى ⑤ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ⑥ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ⑦
بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ⑧ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ⑨ إِنَّ
هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ⑩ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ⑪

له وه پیش دوو موژده ی به پیغه مبه ر ښه دان، یه کیکیان له بهر کردنی
قورئان و فیتربوونی و له بیر نه چونه وه ی. دووه میان یارمه تیدان و توفیق دان
بو تیگه یشتن و ئاسانکاری بو کردن بو شهریه تیکی ئاسان و گونجاو.
نه مجار فرمان به پیغه مبه ر ښه ده کا: که ناموژگاری ئاده میزاد بکا
بو ههرشتیک سودی دنیاو قیامه تیانی تیدابی. بانگه وازیان بکا بو
ریبازی حق و راستی.

ده فهرموی: ﴿فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى﴾ نه ی موحه مه ده! ناموژگاری
ئاده میزاد بکه به قورئان، قورئانیان بو بخوینه و بویان شی بکه ره وه.
شاره وازیان بکه بو ریبازی خیر و چاکه، شهریه ت و ئایینیان فیتربکه، له
خهوی بی هوشی بیداریان بکه ره وه، ته گهر بیدار کردنه وه سوودی هه بی.
چونکه ئاده میزاد دوو جوړن، جوړتیکیان سود له ناموژگاری و بیدار
کردنه وه وهرده گرن. هه ندیکیشیان سوودی لی وهرناگرن.

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۈەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرەمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەرۋەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرەمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەرۋانى ملھورۋ ستەمكارانە، لە بېرپارۋ ھۈكىمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاۋانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھورۋ ستەمكارۋ ياخى بوۈەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەۋە تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەۋە: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەۋاۋ بوۈن، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەۋە فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەۋە تاۋىك بىھىيەنەۋە، تاۋىك ناخۆنەۋە ساردبىۋ تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژۋارە پراۋپرى كردهۋە خراپەكانىانە، ھىچ تاۋاننىك لە ھەلۋلداۋان بۆ خودا گەۋرەترنەي، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

﴿و یتجنبها الأشقی الذی یصلی النار الکبری ثم لا یموت فیها ولا یحیا﴾ خۆی لە بیرکەوتنەوهو ئامۆژگاری دوور دەخاتەوهو کافرو بەدبەختی خراپ، هیچ کەلکی لی وەرناگریۆ سوردەبی لەسەر کوفرو بێدینی خۆی. بۆیە ئەو بەدبەختە توشی ئاگری دۆزەخ دەبیۆ نازارەکەى دەچیۆی، ئەو بەدبەختەى دەچیۆ ئەو ئاگری گەرەوه: کە ئاگری دۆزەخەو بە ئیجگاریو بۆ هەتا هەتایە تییدا دەمیننەوه، ئیتر نە دەمریۆ بۆ خۆی ئیسراحت بەکاو لە ئاگر رزگاری بی. نە دەژیا بە ژیانیک پیتی بگوتری ژیان.

دوای هەرپەشە کردن لەوانەى رو لە ئامۆژگاریو پەيامی قورئان وەرەگێن، وادەى خێروخۆشى بە خودا پەرستان دەدا، دەفەرموی: ﴿قد أفلح من تزکی، و ذکر اسم ربہ فصلی﴾ بێگومان بە مراز گەشتووهو رزگاری بووه لە عەزابی دۆزەخ، کەسیک خۆی پاک کردۆتەوه، برۆای بە تەک و تەنهایی خودا کردووهو پابەندى شەریعەتى ئیسلام بووهو خۆی لە رەوشتی ناشرین و فەسادو ئاشوب پارازتووه. بە زوبان دان بە تەک و تەنهایی خودا دا دەنێن و دڵسۆزن بۆ ئاین و لەدل دا ناوی خودایان لا گەرەوهو بەرزو پیرۆزە، نوێژەکان بە ریکو پینکی و لەکاتی خۆی دا ئەنجام دەدەن، بە هیوای وەدەستەتێنانی رەزامەندیی خودان و گەردنکەجی فەرمانی پەروەدگارن. بە گوێرەى پەيامی قورئان هەلس و کەوت دەکەن!

ئەجار سەرزەنشتی ئەوانە دەکا: کە گرنگی زۆر دەدەن بە دنیاو قیامەت پاشگۆی دەخەن، دەفەرموی: ﴿بل تؤثرن الحیاة الدنیا، والاخرة خیر وأبقى﴾ بەلکوو گرنگی زۆر دەدەن بە ژیاى دنیاو ئەو ژیاى کورتخایەنە هەڵدەبژێرن بەسەر ژیاى قیامەت دا. ئەوێ فەرمانتان بێکراوه بە ئەنجامدانی نایکەن، لەزەت و خۆشى کەم و کورتخایەنى

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وه ی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بووه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بووه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهُ اَنْدَاداً﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بووه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکراوه ئه بجا دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کراوه ته هیلکه بی و راخراوه و وای لی کراوه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندراوه، به م نه وعه: که..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعاً لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یناوه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به روبوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم هیناوه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

(په نچا) بۆ سمر شیت (سی) بۆ سمر ئیدریس و (ده) بۆ سمر موسا.
 نه مجار خودا تهورات و ئینجیل و زه بورو قورئانی نازل کردوه.
 به کورتی بنه ما سمرکییه کانی ئایینی ئیسلام بنیاتی هه موو
 ئاینیکن، نه گهر ئایینه که گۆزا نهو بنه مایانه گۆزانیان به سمر دانایه.
 دهی نه گهر نهوانه بروایان به نامه و صوحوفی پیغه مبه ره کانی پیشوو
 هه یه بابرواشیان به قورئان هه بی، چونکه نهوهی لهوان دا هه یه له
 قورئانیش هه یه.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره قی (الغاشیه)

نهم سوپه ته ناوی نراوه سوپه تی غاشیه، چونکه به ئایه تی ﴿هل أتاك
 حديث الغاشية﴾ دهستی پی کراوه، غاشیه: ناوی که له ناوه کانی رۆژی
 قیامهت، چونکه به کاره سات و دیمه نی ترسناک ئاده میزاد داده پۆشی.
 سوپه ته که مه ککییه و بیست و نۆ ئایه ته. باسی بنه ما کانی عه قیده ی له
 خۆگرتوه و له سی ته وه ره دا ده خولیتته وه:

۱- وه صفی روداو و دیمه نه کانی رۆژی قیامهت ..

۲- سه لماندنێ تاک و ته نهایی خودای مه زن و ره هایێ تواناو ده سه لاتی:
 که دروستکردنی ئاسمان و زهوی و کیو و که ژو حوشترو باقی شته کان،
 نامه ژ به به دیه یته نه ری داناو زاناو خاوه ن ده سه لاتی ره ها ده کهن.

۳- کۆتایی سوپه ته که وه کوو کۆتایی سوپه تی پیشوو باسی گه رانه وه ی
 ئاده میزاد ده کا بۆ لای خوداو هه بوونی حیساب و لی کۆلینه وه
 لهو رۆژه دا.

دېمەنەكانى رۆژى قىيامەت و وەزەع و ھالى دۆزەخىيان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾ وَجُوهٌ يُّومِذٍ خَشِيعَةٌ ﴿٢﴾
عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تُشْقَى مِنْ عَيْنِ آيَةٍ ﴿٥﴾
لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ ﴿٦﴾ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾

دەفەرمۇي: ﴿ھەل ئاتاك ھادىث الغاشية﴾ ئەي مۇھەممەد ھەۋالى
ھاتنى قىيامەت پى گەيشتوۋە: كە بە كارەسات و دېمەنە ترسناكەكانى
ھەموو ئادەمىزاد دادەپۇشن!! واتە: لەۋەپىش باسى ئەم كارەساتەت بۆ
نەھاتوۋە، ئەۋا ئىستا بۆمان ناردى باشىشان گوى لى بگرەۋ لىيى
ھالى بە. مەبەست بەم (استفهام) ھە ماناى پىسيار نىيە. بەلكو ئامادە
كردنى بيسەرە بۆ ۋەرگرتن و گىرنگى پىدانى ۋا بزانى ئەۋەي لەۋەدۋا بۆي
باس دەكرى شتىكى عەجىبەۋ بەباشى ۋەرى بگرى بۆيە
پىغەمبەر ﷺ زۆرى گىرنگى بەم سورەتە دەدا، ھەركاتى گوى لى دەبوۋ
ۋايدەزانى يەكەجارە گوى لى دەبى.

ئەبو ئىسحاق لە عىمرانى كورى مەيمونەۋە رىۋايەت دەكا: دەلى:
پىغەمبەر ﷺ بەلای ئافرەتتەك دا تىپەرى ﴿ھەل ئاتاك ھادىث الغاشية﴾
دەخوتىدەۋە، ئىتر پىغەمبەر ﷺ راۋەستاۋ فەرمۇي: (نعم قد جاءني)
بەلى ھەۋالم پى گەيشتوۋە.

ئەجار ۋە زەئەب ۋە ئادەمىزاد لە رۆژى قىامت دا بەيان دەکا
 دەيانکاته دوو تاقم: بەدبەخت ۋە بەختوەر، سەرەتا باسى بەدبەختەکان
 دەکا، چونکە مېحوەرى سورەتە کە ھەرپەشەو ترساندنە، تەنانت ناوی
 سورەتە کەش: کە (الغاشية) يە ئامازە بۆتەو ھەرپەشەو ترساندنە دەکا.
 دەفەرموی: ﴿وجوه يومئذ خاشعة، عاملة ناصبة﴾ لە رۆژى قىامت
 دا چەند دەم وچاویک - مەبەست کافرو ستەمکارەکان - سەر شۆپو چاۋ
 بەرەۋرۆترو ترساۋو رەنگ پەش ھەلگەپراۋ، ترسی ئەو عەزابەیان ھەيە: کە
 لە پېشيانە، ماندوۋوشە کەت ۋە زەندەق چوۋ.

ۋە کوو لە ئايەتتەكى تردا دەفەرموی: ﴿ولو ترى اذ المجرمون ناكسوا
 رؤوسهم عند ربهم﴾ (السجدة/۱۲) يېڭومان ئەوانە لەدونيادا كردهۋەي
 باشيان زۆر كردون ۋ زۆريان خۆماندو كرده، بەلام ھېچ پاداشتتەيان نىە
 چونكە ئيمانينان نەبوۋە. كردهۋەي باش بەبى ھەبوۋنى بېرو باۋەرى راست
 بى سوۋدە. ئيمان بە خداۋ بە پىغەمبەر مەرجه بۆ قبولبۋنى كردهۋە.
 مەبەستى ئايەتە كە، كەشيش ۋ بتيەرسىت ۋ رەبەنە دېرنشېنەكان ۋ
 ھەموو ئەوانەي پابەندى بېروباۋەرى ناپەسندن ۋ لە چوار چىۋەي ئايىنى
 ئىسلام دا كار ناكەن.

﴿تصلى نارا حامية﴾ ئەوانە دەچنە ناۋ ئاگرىكى زۆر گەرم ۋ بەتېنەۋە
 - كە ئاگرى دۆزەخە - تېيدا سزاي سەخت دەچيژن.

﴿تسقى من عين أنية﴾ كە تىنوۋيان بى ئاۋى كولاۋتوۋيان دەرخوارد
 دەدرى، بەو ئاۋە گەرمە تىنۋايەتتەيان ناشكى، بەلگۈۋ ناۋ سەككىان پىي
 دادەپلۋخى ۋ عەزابەكەيان زياتر دەبى.

﴿ليس لهم طعام إلا من ضريع﴾ ئەوانە خۇراكيان نادىتتى جگەلە
 گىيى حۈشتر خۆركە، تا بلىي تال ۋ ناخۆشە. ئەم گىيە بە تەرى پىي

ده گوتری (شیپرەق) ئە گەر وشك بوووه پیی ده گوتری (ضمری) پیستری و ناخۆشترین خۆراکه . به وشکی خوشتریش بۆ ناخوری .
﴿لایسمن ولا یغنی من جوع﴾ به خواردنی ئەو خۆراکهیان نه قەڵەو دەبن و نه برسیایه تییان لاده چی .

بێگومان ئێمه ناتوانین له ژیا نی دنیامان دا هەست به چۆنیە تی ئەو عەزابە سەختە بکەین ، لە لایەکی تره وه رۆژی قیامت نەش و نمای جهستی نی ، خواردنیك نیه هەزم بکری و بیئت به گوشت و خوین .
ئەو دیارده و هەصفانه دینی بۆ ئەوهی له حیسسی ئاده می ئێمه دا نازاره کهی (تصور) بکری ، تۆزیک لەزیه نی ئاده میمان نزیک بیته وه ، ئەگینا لە راستیدا که سیک ده زانی نازاره کهی چه نده : که به فیعلی - خودا په نامان بدا - بیچیژی ، زانیانی ئیسلام ده فەرموون : دۆزهخ پله پله و قاتقاته ، دۆزهخیه کان هەندیکیان خۆراکیان کیم و زوخواه ، وه کوو ده فەرموی : ﴿ولا طعام الا من غسلین﴾ (الحاقه / ۳۶) . هەندیکیان خۆراکیان (زه قومه) وه کوو ده فەرموی : ﴿ان شجرة الرقوم طعام الاثیم﴾ (الدخان / ۴۴) .

وه صفکردنی حال و وه زعی دۆزهخیان و باسی خواردن و خۆراکیان ، داخوازی ئەوهیه ئێمه ی ئاده میزاد هەلوێستی له سەر بکەین و هەول بدهین خۆمانی لی پپاریزین . به م رەنگه خۆمان دوور بگریسن له پەپره و یکردنی بیرو باوه ری فاسیدو به تال ، حالیک به سەر خۆمان دا نه هینین له قیامتدا مایه پوج بین ، ناشکرشه هەر بیرو باوه رپک له سەر بنه مای یه کتاپه رستی و بپروا به به قورئان و به پیغه مبه رایه تی هه زره تی موحه ممه د ﷺ دانه مه زری به تاله و که لکی نیه . هەر تاعه ت و خودا په رستی هک به گویره ی ئایینی ئیسلام نه نجام نه در ی په سه ند نییه و قەبول ناکری .

وهزوع و حالی موسولمانان له بههشت دا

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ۖ لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ۖ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۖ (١٠)
لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً ۖ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ۖ فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ۖ (١١)
وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ۖ وَنَارٌ مَّصْفُوفَةٌ ۖ وَزُرِّيٌّ مَّبْنُوتٌ ۖ (١٢)

لهوه پيښ هديره شهي له کافره کان کړدو وه زغ و حالي ناو دۆزه خياني
باس کړد ، نه مجار نه حوالتي موسولماناني به ختوهری روون کړده وه . پاداش
و نازو نيغمه تي نه پراوهی به هه شتي نه وه به ختوهرانهی به يان کړد بؤ
نه وهی خوداپه رستان زياتر لي بپړين بؤ خوداپه رستي و پابه ند بوون
به شه ريعه تي ئيسلامه وه ، ده فدرموي:

﴿وجوه يومئذ ناعمة﴾ زور دهموچاو لهو روژدها گهش و درهوشاوڼ،
دياردهی خوښی و بهخته و هرييان پټوه دياره، كهيف خوښ و تهر دهماخڼ،
رازين بهياداستي خوښان .

﴿لَسَعِيهَا رَاضِيَةً﴾ رازين له کۆشش و بهری کردووی خۆیان ،
﴿فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ﴾ جیگیر دهن له ناو به ههشتی خوش و دلگیر و بهرز و
بیروژدا ده گوزهرتن.

﴿لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً﴾ لهو به ههشته دا هیج قسه یه کی پرپوچ و لاقرتی و قه شمیری و جنیو نابیسری. ههرچی ده بیسن سه لام و چاك و چونو به خته وه ریه. سو پاس و ستایشی خودایه، دهرپرینی ره زامه ندیه له سه ره نجامی خو یان، هه می شه دهم به زهرده خنه و پیکه نینن،

وہ کوو لە ئایەتیکی تردا ناماژە بەم مانایە دەکاو دەفەر موی:
﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا﴾ (مریم/ ۶۲) یان دەفەر موی:
﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾ (الواقعة/ ۲۵-۲۶)
لەدوای رانواندنی ئەم بەهرە گیانیانە دێتە سەرباسی خۆشی و لەزەتە
ماددیەکان و دەفەر موی: ﴿فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ﴾ لەبەهەشتدا سەرچاوە و
کانیاوی هەلقوللۆ و هەن، جۆرەها خواردنەوێ بە لەزەت و صاف و
بیخەوشیان لی دەستەبەر دەبی.

﴿فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ﴾ لەبەهەشت دا هەیە زۆر کورسی و قەنەفە
بەرزو شکۆمەند، کە لە دەوێ ئەو کانی و جۆگا و جۆبارانە ریزکراون بۆ
دانێشتن لەسەریان .

﴿وَأَكْوَابُ مَوْضُوعَةٌ﴾ گەلی پیالە و گلاس و جامی جوان و رازاوە
ئاو خواردنەوێ و مەی خواردنەوێ و شلەمەنی تر بەیدەستن.
﴿وَعَنَارِقٌ مِّصْفُوفَةٌ﴾ زۆر پشتی و سەڕین و گۆشەیی ریزکراو و لەسەریەک
نراو لەسەر ئەو کورسی و قەنەفانە دانراون.

﴿وَزُرَابِي مَبْثُوثَةٌ﴾ زۆر فەرش و مافووری لاکێشو چوارگۆشەیی
جۆراو جۆرو گۆل گۆلی و رەنگارەنگ و توك نەرم، کەبە سەیرکردنیان حەز
دەکەێ لەسەریان دانیشی! لەو بەهەشتەدا دەستەبەر دەبن .

دەسەلاتی خودا لەسەر هێنانی قیامەت

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ
رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ
سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾ فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ

بِمُصِطَرٍّ ﴿۲۲﴾ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكُفِّرَ ﴿۲۳﴾ فِعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ
الْأَكْبَرَ ﴿۲۴﴾ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿۲۵﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿۲۶﴾

لهو پيش پهروه دگار بریاری هاتنی قیامه تی دا، ناده میزاده کانی
کردن به دوو تاqm: به دبهخت و به ختوهر، پاشان حال و وه زعی ههردوو
تاقمی به بیان کردو به لگهی جوړاو جوړی هیئایه وه له سر تاك و ته نهایی
خوداو قودرهت و دهسه لاتی بی سنووری . نه مجار سه رنجیان راده کیشی
بؤلای دیارده کانی بوونه وه ، دهست ده کات به پرانواندن دیمنی
دروستکراوه کان له دونیاداو ده یانکاته به لگه له سر به توانایی خودایه کی
داناو زانا. داوایان لی ده کا بؤ خویان له بوونه وه بروانن به وردی سه رنجی
بذهنی ، ده فرموی:

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبْلِ كَيْفَ خَلَقَتْ﴾ نه وه به چ عه قلیك
موشریکه کان ټینکاری زیندوبوونه وه ده کمن؟ وه لخال نه وانه روژانه حوشر
ده بینن، چونکه زوړیه ی ناژه لیان بریتیه له حوشترو گه وړه ترین ناژه له له
بیته ی عه رب دا، ده ی با نهو موشریکانه له حوشر وردبینه وه بزنان
خودا چوڼ نهو گیانله بهر زه به لاحه ی دروستکردوه، جهسته ی گه وړه
خاوه ن هیژو توانا به صه برو خوراگر بؤ برساییه تی و ټینوایه تی،
باره لگرو خوشره و گوشت و شیری حوشر چهند تاییه تمندی ټیدا هه ن
له ناژه لی تردا دهست ناکه ون، وټپرای نه وه ی جهسته ی گه وړه یه و هیژو
توانای زوړه ، که چی گیانله بهر ټکی به سته زمان و بی وه ی و ژیرباره،
به منالیک بارده کری و کاری پی ده کری ، پیره میړدیک ی بی هیژ یخی ده داو
باری لی بار ده کا. مه سرفی که م و بی تهرک، به درک و دال و پوش و
په لاش قه ناعهت ده کا، نهو گیاو گژه ی نهو ده یخوا ناژه لی تر که متر

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دواپی زهوی و کیوه کانی وه کوو لۆکه ی کراوه یان لی دی. وه کوو ده فهرموی: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، نه مجار هه موویان وردوخاش ده بن، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) نه مجار ده بنه ته پ وتۆز به هه وادا ده پروا وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفاً﴾ (طه/۱۰۵).

نه مجار پهروه دگار باسی نهو عه زاب و نار هه تی هه کا: که توشی کافره کان ده بی، ده فهرموی: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً﴾ لابشین فیها أحقاباً بیگومان دۆزه خ چاوه پروانی مله پرو سته مکارانه، له بریارو حوکی خودا دا ئاماده کراوه بو تاوانباران، ئاکام و شوینی هه وان هه ی مله پرو سته مکارو یاخی بووه کانه، رۆژی قیامهت به ریسوایی یه وه تۆر ده درینه ناوی وچه نده ها هه زار سال و زه مانی دورو دریت تی دا ده میننه وه: که نهو ماوه دورو دریتانه ته و او بوون، ماوه ی تریان بو دیاری ده کری بو هه تا هه تیه.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ به دریتایی نهو ماوه بی کۆتایی یه ی له ناو دۆزه خ دا ده میننه وه فینکایی یه ک ناچه ژن گهرمایان له سه ر که م بکاته وه تاویک به سینه وه، تاویک ناخۆنه وه سارد بی و تینه وه تی بشکی نی. ﴿الا حميماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگه له ناوی کولاوو کی م و زوخاوی که له جهسته ی دۆزه خیه کان ده تکی، نهو عه زابه سه خت و دژواره پراوپری کرده وه خراپه کانیانه، هیه چ تاوانیک له هه ولدانان بو خودا گه وره تر نیه، هیه چ سزایه ک له سزای دۆزه خ به ئازار تر نیه، نهوان له ژیا نی دونیایان دا هاوه لیان بو خودا داناوه، بۆیه به ئاگر سزا ده درین. سزای دۆزه خ سه ر به سه ری تاوانه کانیانه.

خۆرئاۋابوون دا : كە ھەريەكەيان بۆ خۆى كاريگەرييەكى چەشمەنداز و دلقرىنى ھەيە. بۆ تەماشاي ئاسمانى پان و بەرىن ناكەن لەشەويكى سايەقەو سامال دا گوچكەى دلتان ناكەنەو بۆ ئەوقسانەى ئەستىرەكان دەيچرىنن بەگوى دل و دەرونتان دا و ھەلتان دەينن بۆ خوداپەرستى.

﴿والى الجبال كيف نصبت﴾ ئەو بۆ تەماشاي كىۋەكان ناكەن چۆن ۋەكوو سنگ داكوتراون؟ بەناو زەوى دا بۆ ئەو ھى لەنگەر بەزەوى بگرن و نەھىلن ھوجوئى ناناسايى بكاو زىندەوەرانى سەرخۆى فرى بدا. بىنگومان كىۋ پەناگاۋ ھاودەم و ھاۋەلى ئادەمىزادە ، دىمەنى شاخ و كىۋەكان جەلال و شكۆمەندىيەك دەنۆينن ئادەمىزاد خۆى لەئاستيان دا بەزەبوون دىتە بەرچاۋ، ئادەمىزادى لى دەوژمن ترساۋ لەباۋەشى كىۋەكان دا ھەست بەئەمان و ئارامىيەك دەكا لەشۋىنى تردا ھەستى پى ئاكا. لى ۋوردبۈنەو ھە كىۋانە خودا ۋەبىر ئادەمىزاد دىنيتەو ھە . نەفسى ئادەمى لەباۋەشى كىۋەكان دا بەسروشت روو دەكاتە خودا و ھەست دەكا بەلى تريك بوونەو ھە لەزاتى پاكى و خۆخستە ناۋ پەناگەى ئەمىنى ژىر دەسەلاتى...

بىنگومان دىمەنى چەشمەندازى ئەو رىزە كىۋو شاخانە كە دوورو نزيكى ۋ بەرزى ۋ بلىنديان لەيەكدى جوداۋازە ھەندىكيان گردۆلەو ھەندىكيان مام ناۋەندى ۋ بىرپىكىشان چىاي سەرگەش و كەل كەل و لوتكە لوتكەى سەر بەبەفر داپۆشراۋى زستان و خالخالبوۋى كۆتايى ۋەرزى بەھارو سەر لەبەرى ۋەرزى ھاۋىن و سەرەتاي ۋەرزى پايز، دىمەنىكە تا لى ۋوردبىتەو ھە چاۋ لى تىرنابى ، چەندىك بەرەو بەرزايى پىيان دا سەرىكەوى ئاسۋى بىننى بونەو ھەرت بۆ بەر فراۋان دەبى ۋ دەسەلات و قودرەتى خودات پتر لەلا بەرجەستە دەبى، چەندىكىش داپرىە خوارەو بۆ ناۋ قولايى

دۆل و شیوه کان ههست بهزه بوونی خۆت و زه به لاهی شاخ و چیاکان ده که یو ناچار خۆت ده هاویه ناو په ناگای خودای بالادهست و خاوهن ده سه لاتمه وه.

به کورتی سه رنجدان له دیمه نی چه شه ندازی شاخ و چیاکان حاله تیکی به خۆد اچونه وه وه ههست کردن به ناتاجی خۆت بو چاودیری خودا له لادروست ده بی، به جۆریک دل و دهرونت مشت و مال ده بی و ناماده ی خوداناسی و ههست به به ندایه تی کردنت پتر له لا گه لاله ده بی. که وابی ریکه وت و بیته وده نه بوو حه زره تی موحه مده د پیتش پیغه مبه رایه تی وه گری کیوی (ثور) بوو بووله نه شکه وتی حیراء دا به ته نیا ده مایه وه. تا له سه ره نجام دا له و چۆله وانیه یه که بچار نیگای بو هات و کرا به پیغه مبه ر.

حه زره تی موساش عليه السلام له سه ر کیوی (طور) شه ره فی ناخاوتنی له گه ل په ره و ردگاری بوونه وه ری پی به خشرا. له قه راخ نه و شیوه ی به ته نیشت کیوی (طور) وه وه یه و دۆله که که وتۆته دهستی راستی یه که بچار نیگای بو هات و کرایه پیغه مبه ر.

﴿و إلى الأرض كيف سطحت﴾ بۆچی ته ماشای زه وی ناکه ن و تی ناکرن چۆن راخاوه؟ بۆ لیی وردنابنه وه چۆن درێژکراوه و راخاوه بۆ نه وه ی گیانله به ران بتوانن به ناسانی له سه ری بژین سود له خیره فه ری وه ربگرن؟ بیگومان پیتش نه وه ی نه و ئاده میزادانه بیننه گۆرپانی ژیا نه وه نه م زه ویه راخاوه و ناماده کراوه بۆ تیدا ژیان. ده ی بۆ بیر ناکه نه وه کی رایخستوه، کی ناماده ی کردوه بۆ له سه ر ژیان؟

بیگومان راخران و پان بوونه وه ی زه وی به رواله ت و له پیتش چاوی ته ماشاکه رایه، نه گینا زه وی به گشتی گۆیه کی مه یله و درێژه واته:

هیلکه بییه، چونکه هر گۆیه کی قهباره گهوره ی وه کوو زهوی، هه موو پارچه یه کی بهراخواو دیتسه بهر چاو! بۆ غوونه گردۆلک یه کی بچوک له پیش چاوی ئیمه خپه ۱ وهلی که میرو له یه کی پیسی هه لده گه پری هه ست بهو خپری هه ورازیه ی ناکا.

نه جار پهروه ردگار فەرمان به پیغه مبه ر ﷺ ده کا: که ئهرکی سهرشانی خۆی نه نجام بدا، ده فهرمو ی: ﴿فَذَكِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مَذْكُرٌ، لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصِطِرٍ﴾ ئه ی موحه ممه دا! ئامۆزگاری مه ردوم بکه، له عه زابی خودا بیانترسیته و موژده بده به وانه ی چاکه کارن، سه رنجیان رابکیشه بۆ تیفکرین له و دیارده که و نیانه ی هه مویان به لگه ن له سه ر ده سه لات و بالاده ستی خودا به سه ر هه موو شتی ک دا، تۆ هه ر یاد خستنه وه ت له سه ره بۆ راگه یاندن و ئامۆزگاری و ترساندن و موژده دان ره وانه کراوی.

ئه تۆ ده سه لانی ئه وه ت نیه به زۆره ملی و به تۆزی موسولمانیان بکه ی. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرمو ی: ﴿وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ، فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مِنْ يَخَافُ وَعِيدٍ﴾ (ق/۴۵)

ئه حمه دو موسلیم و تیرمیذی و نه سائی له جابیره وه ریوایه ت ده که ن: ده لی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمو ی: (امرت ان اقاتل الناس حتی یقولوا: لا اله الا الله، فاذا قالوها عصموا مني دمانهم و اموالهم الا بحقها و حسابهم علی الله) فەرمانم پیکراوه که له گه ل کافراندا بجه نگم تا ئیمان ده هیتن و به پروا ته موسولمان ده بن و ده ئین: (لا اله الا الله) و دان به پیغه مبه ر یه تی من دا ده ئین، هه ر کساتیک شایه تومانیان هیئا ئیتر مال و خوینیان له ده ستی من ده پارێزن، ئه و جا حیساییان له لای خودایه ۱ خودا ده زانی ناخۆ ئیمان هیئانه که یان به دل بووه یان نا؟

﴿الّا من تولّى و كفر ، فيعذبه الله العذاب الأكبر﴾ وهلى كه سيك
پشت له ناموژگارى ئيسلامى هه ل بكا به دل و به زويان كافري
ئه وه خودا له قيامهت دا عه زابى گه وره ده دا، بۆ هه تا هه تا به
له ناو ئاگرى دۆزه خ دا ده به يلى ته وه، ئه مه جگه له عه زابى دونيا
كه بريتيه له كوشتن و به ديل گرتن و به غه نيمهت گرتنى مال و سامانى ،
چونكه ئه گه ر پيغه مبه ر ﷻ ده سه لاتى به سه ريان دا نه بى ئه وه خودا
ده سه لاتى ته واوى به سه ريان دا هديه، له ده ست رق و قارى خودا
رزگاريان نابى.

ئه مجار له كو تا بى سوره ته كه دا جه خت له سه ر رابوونى
قيامهت و زيندوبوونه وه ده كاته وه ده فهرموى: ﴿انّ الينا ايا بهم ،
ثمّ انّ علينا حسابهم﴾ بيگومان سه ره نجام و گه رانه وه يان
بۆ لاي ئيميه، ئيمه حيساب و ليكۆلينه وه يان له گه ل ده كه ين ،
له سه ر كرده وهى چاك پاداشتيان ده ده ينه وه و له تو لهى خراپه
سزايان ده ده ين.

په روه ردگار وادهى داوه و وادهى خوداش دي ته جى، واته:
خودا حيساب و ليكۆلينه وهى له سه ر خو ي پتويست كرده و
به گو يره ي حيكهت و عه دالهت خوازى خو يه تى، چونكه ئه گه ر
له سه ر سته م و كوفر تو له له سته مكار و كافر نه ستي نى، ماناى ئه وه
ده گه يه نى: كه خودا بۆ خو ي رازى بى به كوفرو سته م و خراپه كارى .
پاك و مونه زه هى بۆ خودا به و خودا هه رگيز رازى نيه به سته م و
كوفرو خراپه!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الفجر)

ثم سورته مه کیه و بیست و نو نایه ته ، ناوراوه به سورته تی (الفجر) چونکه سهرتا به نایه تی ﴿والفجر و لیل عشر﴾ دهست پی ده کا .
 په یوه ندی ثم سورته به سورته تی پیشه وهی له چندر رویه که وه یه :
 ۱- سویتند خواردنی په روه ردگار له سهرتای ثم سورته دا وه کوو به لگه وایه له سهر کوتایی سورته تی پیشوو که فهر مووی :
 ﴿اِنَّ الْيُنَا اِيَابَهُمْ ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ﴾ .

۲- له سورته تی پیشوودا ناده میزادی کردن به دوو بهش ؛ به دبه خت و به خته وهر ، له سورته تهش دا باسی چهند تا قم و گهل و نه ته وه یه کی مله ورو سهر رقی کرد ، وه کوو گه لی عاد و شمود و فیرعه ون و دارو دهسته کی . که نه مانه له به دبه خته کانن ، هه روه ها باسی کو مه لی خودا پهرست و سوپاسگوزاری نیعمه ته کانی خودای کرد ، نه مانهش له پیرو کو مه لی به خته وهر انن .

عه زابی خودا بو کافره کان شتیکی جه تمییه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ۝۱ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ۝۲ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۝۳ وَالْأَيْلِ إِذَا يَسَّرَ ۝۴ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ ۝۵ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۝۶ إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۝۷ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ۝۸

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەى ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسوايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاۋىك بىسېنەوہ، تاۋىك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولالوۋ كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونيانان دا ھاۋەليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

بهو (ده) شهوه خواردوه بۆ خۆی ده زانی، به نیسبته ئیمهوه زانیانیان
گرنگ نییه، ته گهر گرنگ بوایه خودا بۆ خۆی دیاری ده کردن.

﴿و الشفع و الوتر﴾ سویند به هه موو تاک و جوتیک بهم ده شهوه شهوه
واته: سویند بهم (ده) شهوه به سه ریه که وه هه به جیا جیا. یان سویند
به نوێ به تاک و جوت.

﴿واللیل اذا یسر﴾ سویند به شهوه که دی و ده روا، بیگومان وه کوو
چۆن له رۆیشتنی شهوه هاتنی رۆژدا سود و قازانجی بی شومار هه یه،
له هاتنی شهویش سود و قازانجی بی ته ندازه هه یه. چونکه شهوه کاتی
گوڤاوه بۆ حه سانه وه و پشودان، هه رچی ماندویو شه که ته که به رۆژ
توشی ئاده میزادو باقی گیانه به رانی تر ده بی، به ماندوو حه سانه وه ی
لاده چی و هیژ و وزه ی تازه ده بیته وه بۆ رۆژیکێ تر.

﴿هل في ذلك قسم لذي حجر﴾ ئایا له سویند خواردن به وشتانه ی
باسکران سویند خواردنی بتمان به پیکراو هه یه بۆ ئاده میزادی عاقل و ژیر؟
واته: ئایا نهو شتانه شیای سویند پی خواردن بۆ ئاده میزادی ژیر؟
وه لایمی سویند که ش له نیاز دایه (مقدر) ه واته: سویند به وشتانه ئیوه
زیندو ده کرینه وه سزاو پاداش وه ده گرنه وه.

ئه بچار پهروه ردا گه هه ندی سه رگوزه شته ی گه ل و نه ته وه رابوو رده کان
بۆ په ند لی وه رگرتن باس ده کاو ده فهرمو ی: ﴿ألم تر كيف فعل ربك بعاد،
إرم ذات العماد، التي لم يخلق مثلها في البلاد﴾ ئایا نازانی نه ی بیسه ر!
خودای تو چۆن هۆزی عاد ی به که می له ناو برد؛ نهو گه ل و هۆزه ی: که
له وه چه نه وه ی عاد ی کوپی (حوص) ی کوپی (إرم) ی کوپی (سام) ی کوپی
نوح عليه السلام بوون. (إرم) ناوه بۆ هۆزی عاد ی به که م.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه به وه ده کاو ده فهرمو ی: ﴿وانه اهلك
عاداً الاولى﴾ (الفجم/ ۵۰).

ئەم ئەتەو بەدبەختە هەموویان خاوەن ھێزو توانا و بالا بەرزو لەشساغ و بەهەلمەت بوون، لە روژگاری خۆیان دا لەهەموو کەس بەتواناترو بەدەسلات ترو بالا بەرزتر بوون، خانو و بالەخانەکانیان زۆر قایم و پتەوو بەرزو بەرەونەق بوون، لەهەموو ولاتی ئێوە روژگارەدا شارو گوندیک نەبوو بەئەندازەی شاری ئێوە تەلارسازیی تێدا بەرچاو گیرایی، بۆ خۆشیان لەهەموو کەس بەهێزتر و بالا بەرزتر بوون.

وہ کوو لەنایەتیکێ تردا دەفەرموی: ﴿واذکروا اذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح و زادکم فی الخلق بسطة فاذکروا الاء الله ، ولا تعثوا فی الارض مفسدین﴾ (الاعراف/ ۶۹).

﴿وئمود الذین جابوا الصخر بالواد﴾ ھەروەھا نازانی ئایا خودای تۆ چی بەسەر گەلی ئێمەوود ھینا؟ ئەم گەلە گەلیکی بەھێزو توانا بوون لەناوچە (الحجر) کە کەوتووەتە نێوان ولاتی شام و حیزازووە لە کێو شاخەکان خانوویان داتاشیبوون و تێیان دا نیشتەجێ بووبوون. شاخیان دەبڕی و دایان دەتاشی و دەیان کردە خانووی ھەڵاش بەرزو بەرفراوان، وەکوو لەنایەتیکێ تردا دەفەرموی: ﴿وکانوا ینحتون من الجبال بیوتاً فارھین﴾ (الشعراء/ ۱۴۹) یان دەفەرموی: ﴿وکانوا ینحتون من الجبال بیوتاً آمنین﴾ (الحجر/ ۸۲).

﴿وفرعون ذی الأوتاد﴾ ھەروەھا ئایا تۆ نازانیت خودای تۆ چی بەفیرەوون کرد؟ ئەو فیرەوونە فەرمانی ھای میصر بوو خاوەن بینا و بالەخانە بەرزو چەشمەنداز بوو، ھەندیک لەو بینا و بالەخانانە ئەھرامەکانن: کە ئیستاش وەکوو خۆیان ماون کاتی خۆی فیرەوونەکان بەمەبەستی ئێوە دروستیان کردبوون بیانکەن بەقسن و گۆپی خۆیان. بەبێگاری و زۆرە ملی ئێوە بالەخانەیان بەرەشە خەڵکەکوو بۆرە پیاوێکانیان دروست دەکرد.

یان ﴿ذِي الْأَوْتَادِ﴾ به مانا نه وه یه: (خاوه نی سوپا و عهسکه ریکی زۆریو ، هه موویان یاساؤل بوون و پارتیزگارییان له پاشایه تی فیرعه ون ده کرد).

به لām واپێده چی مه به ست به ﴿ذِي الْأَوْتَادِ﴾ نه هرامه کان بن: که وه کوو میخ به زهوی دا داکوتراون، له بناغه دا پان و هه تا به رزبنه وه چن به چن تهسک بوونه وه، ده لای میخی سه به ره و خوار داکوتراون .
جۆریکیش له ته عذیبی فیرعه ون بو نه یاره کانی نه وه بوو میخه ی داده کوتان، ویده چی ﴿ذِي الْأَوْتَادِ﴾ ناماژه بی بو نه و جۆره ته عذیبه .

کاری نه م سی نه ته وه سه ته مکاره (گه لی عادو گه لی شه موودو گه لی فیرعه ون) ﴿الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ﴾ نه وانه بوون: که هه ریبه که یان له ولات و رۆژگاری خۆیان دا له سه ته مکاری دا سنوریان به زاندبوو، یاخی و سه رکهش بوون، فه سادو ناشوییان له ولات دا به کوفرو سه ته مکاری زۆر کردبوو. به هیزو ده سه لات ی خۆیان ده نازین و بوغرابوون .
﴿فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ﴾ ئیتر خودای تۆ عه زابی سه خت و دژواری به سه ر نه وه سه ته مکارانه دا رشت، گورزی پۆلایینی عه زابی لی دان و به عه زابی ریشه کیشکه ره له ناوی بردن و بوونه په ندو عیبه ته تی رۆژگار .

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمُرْصَادِ﴾ بیگومان خودای تۆ نه ی موحه مه د! له که مین دایه بو سه ته مکاران، چاودیری کارو کرده وه ی هه موو که سیکه ، هیچی لی گوم نابی، هیچ کرده وه یه ک پاشگویی ناخا ، رۆزی قیامت هه موو نه ده میزادیك سزاو پا داشتی کردارو گوشتاری خۆی وه رده گریته وه .

سه رزه نشتی کردنی ناده میزاد چونکهی قیامه تی پاشگوی خستوه و
گرنگی به دونیا داوه

فَأَمَّا

الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْنَلَهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ
 ۱۵ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْنَلَهُ فَقَدَرَهُ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَنَنِ ۱۶
 كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ ۱۷ وَلَا تَحْضُونَ عَلَى طَعَامِ
 الْمَسْكِينِ ۱۸ وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا ۱۹
 وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ۲۰

لهوه پیش په روه ردگار نه وهی راگه یاند: که خوی له که مین دایه بو
 ناده میزاد، هه موویان به ته و او ی چاود تیری ده کریتن و هیچ کرده وه یه کیان
 له خودا گوم نابیی. نه مجار سه رزه نشتیان ده کا له سر نه وه: که گرنگی
 به قیامه ت نادهن و باوه شیان به دونیا دا کرده، واته: خودا فه رمانیان
 پی ده کا: که گرنگی به قیامه ت بدهن و تویشوی باش بو نه و ژیا نه
 جاویدانه پیش خویان بنیترن، که چی نه وان به پیچه وانه وه دونیا یان له کول
 داوه و قیامه تیان پاشگوی خستوه .

ده فه رموی: فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ: رَبِّي أَكْرَمَنِ
 وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ: رَبِّي أَهَانَنِ
 جا نه گه ر ناده میزاد تووشی خوشی و به خته وه ری بوو ده لئی: خودا ریزی

لی گرتووم ، نه گهر خوڅی له کیس چوو، کهوته نارپه حه تیه وه ، ده لئ: خدا ریسوای کردوم. نه مه یه بیرو بۆچونی ئاده میزاد، کاتیڅ خدا به تاقی ده کاته وه، ده لته مهندي ده کا، یان هه ژاری ده کا، نه خوڅی ده کا، یان له شساع ده بی .

کاتیڅ خدا نازو نیعمه تی به سهردا ده پرتی مال و سامان و پله و پایه ی ده داتی ، هه ست ناکا که نه وه تاقی کردنه وه یه و حیساب و لیڅو لینه وه ی به دوا دا دی. واده زانی نه و رزق و رۆژییه نه و پله و پایه نیشانه ی ریزو نرخیه تی لای خوداو خدا هه لئ بژاردوه ، کاتیڅیش به پیچه وانه وه بوو کهوته ناخوڅی ته نگانه وه به ریسوایی ده زانی و پی توایه لای خدا نرخه نییه بۆیه هه ژارو نه خوڅه !!!

بیڅومان نه و له هه ردوو حاله که دا هه لیه ، به لکوو هه ردوو حاله که بۆ تاقی کردنه وه له بوته دانن، بۆ نه وه یه ده ربکه وی ناخۆ به خوڅی و نازو نیعمه ت له خۆ بایی ده بی یان به به لاو هه ژاری ده که ویتته ناشکوری کردن و ناو میدی . یان صه بر ده گری بیڅومان ئاده میزاد کاتی دلی له ئیمان خالی بوو ، هه ست به حیکه مه تی به خشین و لیڅرتنه وه ناکا ، نه یینی نازو نیعمه ت پیدان و توشبوونی به لاو ناخوڅی نازانی ..

ریژداری لای خدا بۆ که سیڅه: که طاعت و خودا په رستی بکا و به دل سوژی نه رکی سه رشانی به رامبه ر به خودا نه نجام بدا، ریسوا کردن و سه رکۆنه کردنی خودا بۆ که سیڅه له خودا یاخی بی و گوئی به قیامه ت نه دا.

﴿ کَلَّا بَلْ لَا تَكْرَمُونَ الْيَتِيمَ، وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴾
نه خهیر وانییه وه زع و حال وانییه: که ئاده میزادی بی دین لی حی حالتی بووه، رزق و رۆژی زۆر و نازو نیعمه ت پیدان نیشانه ی ریژداری نه و که سه بی لای خودا، هه وه کوو چۆن هه ژاری و نه خوڅی نیشانه ی بی ریزی نیه،

بیگومان خودا مال و سامان ددها بهو کهسهی خوشی دهوی و بهو کهسهی خوشی ناوی ، دهستکورتی و کهم دهرامه تی ددها بهوانه ی خوشی دهوین بهوانه ی ناخوشی دهوین.

به لکوو خراپه ی شهوانه شهویه خودا رزق و رژی زورو زه وهنده ی پی به خشیون ، کهچی مافی خودای لی نادهن ، ریز له هه تیوو بی شه وایان ناگرن ، پیداو یستیه کانیا بۆ دابین ناکهن ، خویان و کهسانی دیکه ش هه لئاسن بۆ خۆراک دابه ش کردن به سهر هه ژاران دا ، به هانای فه قیرو بی دهره تانانه وه ناچن ، زه کاتی مائی خویان دهرناکهن ، خیرو خهیرات به لیتقه و ماوان ناکهن.

عبداللای کورپی مبارکه له شه بهو هورهیره وه له پیغه مبه ره وه ﷺ
فهرمووده یه کی ریوایت کردوه ، دهرمووی: (خیر بیت فی المسلمین بیت
فیه یتیم یحسن الیه ، وشر بیت فی المسلمین بیت فیه یتیم یساء الیه ،
ثم قال بأصبعیه : انا و کافل الیتیم فی الجنة هکذا) باشترین
مال و خیزانیك له ناو کۆمه لگای موسولمانان دا مائیکه هه تیویکی
تیدابی چاکه ی له گه ل بکری ، خراپترین خیزانیش شه و خیزانه یه
هه تیویکی تیدابی خراپه ی دهرباره بکری ، پاشان به دوو په نجه ی خوی
نامازه ی کردو فهرمووی: (من و سهیره رشتیاری هه تیو له به هه شت دا
تاوا جوتین و لیک نزیکین).

﴿وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا مَّا، وَتَحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا﴾ تیوه به شه میراتی
میراتگران به ناره و دهخون ، به تایبه تی مافی ئافره تان فهرامۆش ده کهن ،
ههر له بهر به شه میراته کهیان ماره یان ده کهن بۆ شه ی به شه میراته کهیان
بخون و مال و سامانتان خوش دهوی به جوریک هه میشه هه ول و تهقه لالا
دهدهن بۆ مال کۆکردنه وه به ههر شیوه یه کی بی ، کۆ له حه لال و حهرام
ناکهن چاوچنۆک و هه لپه کارن ، خوین مژو بی و یژدانن به داگیر کردن و

به سود و ریبا و چه پاو کردن مال کۆده که نه وه. گوی ناده نه داد و نرای
 هه ژاران و فرمیسکی هه تیوان و هات و هاواری بی ته وایان داتان
 ناچله کینی: دونیاتان له باو ههش گرتوو و قیامه تتان پاشگویی
 خستوو، نه مهش کاریکی خراپه و له وه به و لاوه بۆتان ده رده که وی
 چه ند خه ساره تمه ندن.

حال و وه زعی ناده میزاده چاو چنۆ که کان و دنیا نه ویسته کان
 له رۆزی قیامت دا

كَلَّا اِذَا دُكَّتِ الْاَرْضُ دُكًّا
 دُكًّا ﴿٢١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾ وَجِئَ يَوْمَئِذٍ
 بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَنْذِكُرُ الْاِنْسَانَ وَاَنَّى لَهُ الَّذِي كُرِيَ ﴿٢٣﴾
 يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿٢٥﴾
 وَلَا يُؤْتِيكَ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾ يَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ اَرْجِعِي
 اِلَى رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْضِيَةً ﴿٢٨﴾ فَاَدْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾ وَاَدْخُلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

له وه پیش په روهر دگار بیرو بۆچوونی ناده میزاده کانی ده رباره ی
 ده و له مه ندیو هه ژاری و له شساغی و نه خوشی و به هه له
 له قه له دا، سه رزه نشتی کردن له سه ر گرنگی دان به ژانی دنیا و پاش
 گوی خستنی قیامت، هه له کردن بۆ مال کۆکردنه وه به شیوه ی
 نااسایی، نه مجار هه وائی قیامت راده گه یه نی وه نه وه روون ده کاته وه

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاوپروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودريژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فينكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردىي و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخيەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

یجرونها^(۱) نهو رۆژه دۆزه خ دهیترئ حهفتا ههزار له غاو (قفل) ی ههیه،
هه ره له غاو یکی حهفتا ههزار فریشته ی له گه لدایه رایده کیشن .

نه بوسه عیدی خودی ده فهرموئ: کاتیک نایه تی ﴿وجیی یومئذ بجهنم﴾
نازل بوو رهنگی روخساری پیغه مبه رﷺ گۆرا، به تاشکرا دهم و چاری
رهنگی گۆرانیان پیوه دیار بوو ، به جۆرێک هاوه لآن که وتنه ترسه وه لی،
پاشان فهرموئ: جوبره نیل نه م نایه تانه ی بو خویندمه وه که ده فهرموئ:
﴿کَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ، وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلِكُ صَفًّا صَفًّا
وَجِئَی یَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ﴾.

نیامی عه لی فهرموئ: نه ی پیغه مبه ری خودا چۆن چۆناهی دۆزه خ
ده هیندری؟ له وه لام دا پیغه مبه رﷺ فهرموئ: (یوتی بها تقاد بسبعین
الف زمام یقود بکل زمام سبعون ألف ملک ، فتشرد شرده لو ترکت
لأحرقت أهل الجمع ، ثم تعرض علي جهنم فتقول: مالي و لك یامحمد، إن
الله قد حزم لحکم علي)^(۲) تیر هه موو نه هلی ساری مه حشر ترس
دایان ده گری ده که ونه گوئنی (نفسی نفسی) ییه وه جگه له پیغه مبه رﷺ
نهو ده فهرموئ: (امتی امتی) .

﴿یومئذ یتذکر الإنسان و آلی له الذکری﴾ جا لهو رۆژه سهخت و
دژواره دا ئاده میزاد هه رچی که نه نجامی دابی دیتسه وه یادی و په شیمان
ده بیته وه له هه لویست و بیروباوه رو کارو کرده وه کانی دونیای ، هه رچی
پیش خوی ناردویه تی له کوفرو تاوان و کرده وه ی خراب لییان په شیمان

(۱) - رواه مسلم في (۴۵) كتاب البرّ و الصلّة و الآداب (۱۳) باب فضل عيادة المريض
(الحديث ۲۵۶۹) .

(۲) رواه مسلم في كتاب الجنّة و صفة نعيمها و أهلها (۱۲) باب شدّة حرّ نار جهنّم و بعد
قعرها و ما تأخذ من المعتبين (الحديث ۲۸۴۲) .

ده بیته وه، به لام کوا بیر که وتنه وه و په شیمان بوونه وه سوودی پی ده گه یه نی،
کات به سهر چو وه و په شیمانی و ته و به کردن دادی ناده ن ، کاتی به که لکی
ده هات که پیش مردنی دونیای په شیمان بوویا به وه .

﴿يقول ياليتني قدمت لحياتي﴾ له و کاته دا که په شیمان بوونه وه دادی
نادا ، به غم و په ژاره وه ده لی: بریا له ژیانی دونیام دا بیرو با وه ری باشم
بوایه و کرده وه ی چاکم پیش خوم بخستایه، تازه هیچ شتیک دادم نادا و
په شیمان بوونه وه بی سووده .

﴿فيومئذ لا يعذب عذابه أحد ولا يوثق وثاقه أحد﴾ نه و روزه که س
سهر به رشتی سزادانی تاوانباران نا کا . خودا بوخوی جو ری سزایان بو
دیاری ده کا ، هیچ که س ناتوانی و ه کوو خودا سزای تاوانباران بدا،
که س و ه کوو خودا ناتوانی تاوانبار کو و زنجیر بکا و ده ست
به مله وه شته کیان بدا .

نه مجار و ه زع و حالی نه وانه به یان ده کا: که له ژیانی دونیایان دا گرنگی
به قیامت ده دن و کرده وه ی چاکه پیش خویان ده نی رن . ده فهرموی:
﴿يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي
عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّتِي﴾ په روه ردگار بو خوی یان له سهر زوبانی فریشته به
موسو لمانان ده فهرموی: نه ی نه فسی به نارام به هوی تیمان و
با وه ری راسته قینه ته وه به هوی کرده وه ی باشته وه، به هوی رازی بونت
به قه زاو قه ده ری خودا و پابه ند بوونت به شه ریه تی ئیسلامه وه،
نه تو نه ی گیانی پاکی خودا په رست روژی قیامت دی بی بو سارای
مه حشر به دل نارامی و بی ترس .

ده تو بگه پتیه بو لای پاداشی خودای خوت ، بچوره ناو نه و به هه شته ی
که خودا پی پی به خشیوی، نه تو رازی به به و پاداشته و به و بریاره ی
خودا بو ی داوی ، خوداش له تو رازی به . بچو ناو پی پی بهنده راستال و

ریزداره کانه وه ۱ بیه بهیه کیك لهو کۆمه له بهخته وه ره ، له گهل نه وان دا
بچۆره ناو به هه شتی رازاوه ی منه وه . بیگومان نه وه ته و پهری
به خته وه رییه ، موفه سسرین ده لێن: ئەم بانگکردنه له کاتی گیان ده رچون دا
ده بی. یان پیش مردن به چهند ساتیک ده بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (البلد)

ئەم سورەتە مەکیه بیست نایەتە ناو نراوه سورەتی (البلد) چونکە
پەروردگار لە سەر تە سۆرەتە کە دا سۆتێندی به شاری مەککە خواردوه
فەرموویەتی: ﴿لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾.

پەڕه نەندى ئەم سورەتە بە سۆرەتە پێشوو یە وه له دوو لایەنە وه یه :

۱- لە سۆرەتی پێشوو دا پەروردگار سەر زە نشتی نه وانە ی کرد کە مالتی
خە لک دەخۆن و لە پێگە ی نا ئاسایی یە وه مال و سامان
کۆ دە کە نه وه و یارمە تی بی ته وایان و هه ژاران نادن . لەم سورەتە دا
ئەو ره وشت و هه لۆیستانه باس ده کا کە پتو یستە خاوه ن مال و
سامان پەپرە و بیان بکەن . وه کوو نازاد کرنی کۆ یلە و مال به خشین
به هه ژاران به تاییه تی له روژانی برسێه تی و گرانی دا .

۲- کۆتایی سورەتی پێشوو ی به روون کردنه وه ی حال و وه زعی نه فسی
به ئارام و خودا پەرست هینا . لەم سورەتە شدا ریگە ی دل ئارام
بوون روون ده کاته وه ، به نده کانی ده ترسی نێ له کوفرو بی دینی و
سەر پێچیکردنی فەرمانی خودا .

میحوه رو ناوه روکی سووره ته که بریتیه له هوکاری به خته وه ری و
به ده ختی ئاده میزاد ، چۆنیه تی هه لێژاردنی ئاده میزاد بو یه کی له و دوو

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

القیامة ، لا یعضد شجره ، ولا یختلی خلاه ، وإنما أحلت لی ساعة من نهار ،
 وقد عادت حرمتها الیوم کحرمتها بالأمس الا فلیبلغ الشاهد الغائب)
 مه به سته که نه وه یه شاری مه که که شاریکی ریژداره له هه موو کات و
 زه مانیک دا ، ته نانه ته لهو حاله ش دا که موشریکه کان نازاردانی توئی
 پیغه مبه به به پروا ده زانن و هیچ ریژو نرخیکت بو دانانین...
 ﴿ووالد و ما ولد﴾ سویند به هه موو باوک و روژه یه که له ناده میزاد و
 گیانله به رانی تر و شینایی دا. نه مه ش ناماژه یه به بو گه وره یی و
 به نرخیی زاووزی...
 سویند بهو شتانه ﴿لقد خلقنا الإنسان فی کبد﴾ ئیمه ناده میزادمان

دروست کردوه له پهنج و کیشه و ماندوو بوون ، لهو روژه وه دیته گوپه پانی
 ژیانوه تاروژی مردن هه موو ژیانی بریتیه له ماندوو بوون و رهنج کیشان،
 رهنجی په ره وه رده بوون و پیگرتن و پیگه یشتن و قالبوون و ئه رک که وتنه
 سه رشان و خزمه ت کردنی ولات و مال و مندا ل و گه ل و نه ته وه.
 به تاییه تی پیاوانی به پررسی بالا و پیشه و او رابه رو هه لکه وتووی گه ل:
 که ده یانه وئی خزمه تی گه ل و ولات بکه ن ، هه میشه وه کوو مؤم ده سوتین
 بو رووناک کردنه وه ی جیهانی میلله ته که یان و رزگار کردنی گه ل و ولاتیان
 له تاریکه شه وی نه زانی.

هه ره لهو ده مه وه یه که م خانه ی تو م له مندال دان دا جیگیر ده بی،
 هه ولدان و خوچه سپاندن و په له قاژه بو بژیو ده ست پی ده کاو به رده وام ده بی
 تا له نا کام دا له نه نجامی ئیش و نازارو ژان دا، له دایک ده بی و رووناکی
 جیهان ده بینئ، به پروالته لهو ته نگانه و زه همه ته رزگاری بووه به لام نه مجار
 ئه رک و ماندوو بوونی زیاتر ده بی، بو یه که مجار هه وایه که هه لدمژی که
 له وه پیش پئی ناشنا نه بووه ، ده م سییه کانی ده کاته وه بو یه که مجار
 ده نگه گریان ی لی به رز ده بیته وه . که له و اقیع دا سه ره تایه بو

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاۋىك بىھىيەنەوہ، تاۋىك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولالوۋ كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

﴿أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ﴾ ثایا ئاده میزاد پیی وایه: کس ده سلاتی به سهردا ناشکی و کس تۆله ی تاوانه کانی لی ناکاته وه؟ نانا با وانه زانی بیگومان خودا ناگای له هه موو جم و جولیکیه تی و تۆله ی لی ده سیئیه وه و به توندی سزای ده دا.

ریوایه ت کراوه که ئهم نایه ته ده رباره ی (أبي الأسد) ی کوری که لده ی جومه حی نازل بووه، ئهم کابرایه چوارشانه و تیکسمر او بوو، زۆر به هیزو توانای خۆی ده نازی زۆری دژایه تی پیغه مبه ر ﷺ ده کرد.

﴿يَقُولُ أَهْلَكَ مَا لَأُبْدَأُ﴾ ئاده میزاد رژدو چاوچنۆکه نه گهر داوای لی بکری یارمه تیه کی هه ژاران بدا، ده لێ پاره و پولی زۆرم له ناو بر دوه، ئیتر به سه و هیچی تر نابه خشم، ئهمه چیه هه موو روژی ئهم داوایه م لی ده کری؟!

﴿أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَرَهُ أَحَدٌ؟﴾ ثایا ئهو ئاده میزاده پیی وایه کس نه ی بینیه ؟ واده زانی ئیمه ناگامان لی نه بووه چۆن ئهو مال و سامانه ی پهیدا کردوه و له چی دا خه رچی ده کا؟ لای وایه ئیمه روژی قیامه ت حیساب و لیکنۆلینه وه ی له گه ل ناکه ین و سزای ناده یینه وه؟.

ئاده میزاد بوو خۆی ریبازی خۆی هه لده برژی

الْمُجْعَلُ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيْتَهُ
التَّجْدِينَ ﴿١٠﴾ فَلَا أَقْنَحَ الْعُقْبَةَ ﴿١١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعُقْبَةُ ﴿١٢﴾
فَكُرْبَةُ ﴿١٣﴾ أَوْ اطْعَمَ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾ بَلِيْمًا ذَا مَقْرَبَةٍ
﴿١٥﴾ أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَصَّوْا

بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ ﴿٢٠﴾

لەو پەيش پەرەردگار سەر زەنشتى ئادەمىزادى كەرد لە سەر ھە ئۆستى
ناشیرىنى ، بە لگەى جۆر و جۆرى ھىنانەو لە سەر بە توانایى خودا بە سەر
ھەموو شتێك دا ، پێك لەو بە لگانە دروستکردنى چاوو زوبان و
دوولێوى ئادەمىزادە ، پێ بەخشىنى عەقل و ھۆشە : كە بە ھۆيانەو
دەتوانى رێبازى چاكەو خراپە لێك جىابكاتەو ، بۆ خۆى رێبازى ژيانى
خۆى ھەلبژێرى . كە وابوو پێويستە ئادەمىزاد لە سەر ئەو نىعمەتانە
سوپاسى خودا بكا ، رێبازى بە خەوەرەى ھەلبژێرى كەردەو ھى چاك
ئەنجام بدا ، بۆ ئەو ھى لە پێرى بە ھەشتیان بێ .

دەفەرموى : ﴿أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ، وَلِسَانًا وَ شَفَتَيْنِ﴾ ئەرى ئادەمىزاد
بۆ لە خودا ياخى دەبێ بۆچى بە ھێزو توانای خۆى لە خۆى بايى دەبێ ؟ ئايا
من دوو چاوم پێ ئە بە خشیون ؟ ھەموو شتێكى پێ دەبينى ، زوبانم بۆ
دروست نە كەردووە قسەى پێ بكا ؟ دوو لێوم بۆ دروست نە كەردون ھەتا
ددان و پۆكى داپۆشى و دەرگايەكى جوان و بە سودبێ بۆ دەمى .
يارمەتیدەرى ددان و زوبانيەتى بۆ خواردن و قسە كردن ؟ بە كورتى خودا
دەفەرموى : من توانای دیتن و قسە كردن و ھەموو ھەست و ئامێرو
ئەندامى جەستەيىمان بە ئادەمىزاد بە خشیوہ .

﴿وھدىناھ النجدين﴾ ئايا ئێمە رێگای خێرو شەرمەمان بۆ روون
نە كەردونە تەرە ؟ واتە ئێمە ئادەمىزادمان لە جوانترین شێوہ و روخساردا
دروست كەردووە ، ئامێرى بیستن و دیتن و ھەست و شعورى پێويستمان
پێ بە خشیوہ ، عەقلمان پێداوہ ئە بچار رێگەى چاكەو خراپەمان بۆ روون

کردۆتەوه، دهتوانی بهونه‌ندام و عه‌قل و هه‌ست و هو‌شه‌ی پێمان
به‌خشوه رێبازی باش بۆ خۆی هه‌لبژێری!!

ياسای خوا و ابووه و همرواش ده‌بی. هرگیز زوره ملی له‌بنده‌کانی ناکا بۆ گرتنه بهری رێبازیکی تایبه‌تی. به‌لکو ئاده‌میزاد بۆ خۆی ئازادو سه‌ربه‌سته سه‌رپشك کراوه له رێگای چاکه‌و رێگای خراپه کامیان هه‌لده‌بژێری هه‌لی بژێری، هه‌ر له‌سه‌ر ئهم بنه‌ماو بنه‌ره‌ته‌یه که په‌روه‌ردگار پێغه‌مبه‌رانی ناردون بۆ سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانیان و رێگای راست و حه‌قیان بۆ له رێگای چه‌وت و خوار لێك جیا‌بکه‌نه‌وه، باش و خراپیان بۆ رون بکه‌نه‌وه، واته‌: هه‌لبژاردنی رێبازیك له‌و رێبازانه‌ی خستۆته‌ ئه‌ستۆی مرۆفه‌که‌ خۆی. هه‌رکه‌سه‌و به‌ویستی خۆی رێبازی ژبانی خۆی هه‌لده‌بژێری.

وہ کوو لہ نایہ تیکی تردا ناماژہ بہوہ دہ کاو دہ فرموی: ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَّ إِمَّا كَفُورًا﴾ (الإنسان/۳) ، واتہ: ئیمہ ریہازی خیرو ریہازی شہرمان پیشانی مرؤف داوہ، چۆنیہ تی ہەردوو ریہازہ کامان بو رون کردۆتوہ ، ئیتہر خۆی بہ تارہ زوی خۆی کامیان پەسەند دہ کا با بیکا، وہ کوو لہ نایہ تیکی تردا ناماژہ بہم مانایہ دہ کاو دہ فرموی: ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ﴾ (الکہف/۲۹) .

ئىتر سزاو پاداش لەسەر ئەو ھەيە : كە كابرأ بهويستى خۆى ريبازىك
 ھەلەدەبژىرى و پەپەھى دەكا . دەى با ئادەمىزاد ريبازى خىرو چاكە بو
 خۆى ھەلەبژىرى سوپاسى ئەو خودايە بكا كە دەست و قاچ و چاۋو
 گوچچكەو عەقل و ھۆشى پىيەخشيۋە . پىويستە لەسوپاسى ئەو بەھرانەى
 كە خودا پىيەخشيۋە ، ريبازى چاكە بگرىو ھەموو ھىزو تواناى خۆى
 بختە گەر بو پارمەتيدانى ھەزاران و ئازادكرنى كۆيلەو ھەولەى

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە پىپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاۋىك بىھىيەنەوہ، تاۋىك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنۋەتى بشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولالوۋ كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىيەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پىراۋپىرى كىردەوہ خراپەكانىيەنە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونىيان دا ھاۋەلىيان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىيەنە.

وہ کو دھرمووی: (ثم کان من الذین آمنوا) پاشان سەرەرای کردوہی باش و پەسەندی لە پێری خودا پەرستان بێ، برۆای بە تاک و تەنھایی خودا ھەبێ، شوێن پەيامی پێغەمبەر کەوتبێ، برۆای بە نامە ئاسمانییەکان ھەبێ؛ کە پوختەى ئەو نامانە لە قورئانی پیرۆزدا پەنگی داوہ تەوہ، برۆای بە ھاتنی رۆژی قیامت ھەبێ، چونکە بەبێ برۆابوون بەو بێنەما سەرەکیانەى ئاین ھیچ کردوہ یەك سودى نییە.

﴿وتواصوا بالصبر﴾ ئەجار لەوانەبێ کە ئامۆژگاری یەکتریان کردوہ بو ئەجامدانی کاری باش و خۆراگری لە بەرامبەر پووداوو ئاستەنگی ژیان دا.

﴿وتواصوا بالرحمة﴾ لەو پێرو کۆمەڵەبێ کە ئامۆژگاری یەکتریان کردوہ بە بەزەیی ھاتنەوہ بە یەکتەدا، دڵنەرم و میھرەبان بێ لە گەڵ بەندەکانی خودادا، پێغەمبەر ﷺ لە فرمودە یە کدا دھرمووی: (الراحمون یرحمهم الرحمن، ارحموا من فی الأرض یرحمکم من فی السماء)^(۱). ئەوانەى بەزەییان بەبێ ئەوایاندا دیتەوہ و سیلەى پەحم بەجێ دیتن، خودا پەحمیان پێ دەکا.

پەحم بەدانیشتوانی سەر زەوی بکەن خوداش پەحمتان پێ دەکا، صەبرو خۆراگری زۆر لایەنى ھەیە: صەبرو پشودریژی لە سەر تاعەت و خوداپەرستی، خۆگرتنەوہ و خۆپاریژی لە تاوان، خۆراگری لە سەر بە لاو کارەسات، ھەر کۆمەڵ و تاقمێک ئامۆژگاری یەکتەر بکەن بۆ صەبرو خۆراگری و بەزەیی ھاتنەوہ دەبنە کۆمەڵێکی تۆکمە و پتەوو لە بەرامبەر بە لاو کارەساتدا ناروخیتن و لەشکریان ناشکی.. لەناو خۆیان یەکتریان خۆش دەوی و بۆیە کتری بە پەرۆش دەبن.

(۱) رواه أحمد و أبوداود و الترمیذی و الحاکم عن ابن عمر

﴿أولئك أصحاب الميمنة﴾ نهوانه ی که نهو رهوشته بهرزانه یان تییدا هه ن، یارانی دهسته راست و بههشت جیگایانه، کۆمه لّی بهخته وهرن و خۆزگیان پی دهخواری و بۆ ههتا ههتایه لهناو بههشتی پازاوه دا پاده بویرن.

﴿والذين كفروا بآياتنا﴾ نهوانه ی نایه تی قورئان رهتده که نهوهو گوی بۆ نهو په یامه پیروژه پاناکرن و نایاته که ونیه کان ناکه نه به لگه له سه ره به بوونی خوداو تاك و ته نهایی له زات و له صیفات ی دا، واته: له بونه وهر ورد نابنده و تا دیارده کانی بکه نه نیشانه ی خودای به دیه ی نهرو خاوه ن توانا ﴿هم أصحاب المشأمة﴾ نهوانه یارانی دهسته چه پن، به دبهخت و چاره رهشن، نه هلی دۆزه خن.

﴿عليهم نار مؤصدة﴾ ئاگریکی ده رگا داخراو له سه ریانه و له خۆی گرتوون، نه بلێسه ی ده رده چی نه دووکه لّی ده ره چی، ئاگرو دوکه ل و تاوانباران تییدا په نگ ده خۆنه وه.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الشمس)

ئه م سووره ته مه ککیه و پانزه نایه ته، ناوی نراوه سووره تی (والشمس) چونکه له سه ره تای دا خودا سویندی به خۆر خواردووه و فره موویه تی: (والشمس...).

په یوه نه دی ئه م سووره ته به سوهرتی پیتشه و له م ره ووه ویه:

که کۆتایی سوهرتی پیتشووی به وه هیئا، که تیکرا ئاده میزادی کردنه دوو تاقم (أصحاب الميمنة) و (أصحاب المشأمة) ئه مجار له م سوهرته دا

مه به ست له هه ردوو تاقمه که باس ده کا، به وه: که ده فه رمووی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ
مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾.

می جو هه رو ناوه پۆکی سوره ته که دوو سه ره باسی سه ره کین:

۱- سویند خواردن به دیار ده کانی بونه وهر له جیهانی بالآو پایین ده ست
نیشان کردنی نهوانی به خته وهرن و دیاری کردنی به دبه خت و چاره
ره شه کان.

۲- به نمونه و بۆ په ندو عیبه ت لی وهر گرتنه ئاماژه به چیرۆکی قهومی
سه مود ده کا: که چۆن له تۆلای تاوانه کانیان خودا له ناوی بردن.
به کورتی مه به ستی سوره ته که هه ئنانی ئاده میزاده بۆ خودا په رستی
ترساندنیانه له نه نجامدانی تاوان.

ئاکامی چاک په روه رده کردنی نه فس و پاشگویی خستنی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا ﴿١﴾ وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا ﴿٢﴾ وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا ﴿٣﴾
وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا ﴿٤﴾ وَالسَّمَاءُ وَمَا بَنَاهَا ﴿٥﴾ وَالْأَرْضُ وَمَا طَحَاهَا
﴿٦﴾ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾ قَدْ
أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ﴿١٠﴾

﴿والشمس وضحاها﴾ سویند به خۆرو روناکیه کدی که هه می شه
روناکی ده به خشی و بونه وهر روناک ده کاته وه، هیژو وزه ده به خشی
به گیانه به ران و روه ک و دره خت، خۆر نه ستی رهیه کی گه وره و زه به للاح و

سەر سورپهینه ره مه لاین سآله ئەم وزهیه ده به خشیته بونه وهر و زه ی
لی نابری و ساته وه ختیك نه وه ستاوه و ناوهستی تا ده گاته ئەو کاته ی
خودا دایناوه بۆ وهستان و کۆتایی هاتنی ته مه نی.

﴿والقمر إذا تلاها﴾ سویند به مانگی خاوه ن نورو ورشه کاتیك به دوا
خۆردا دی، به تاییه تی له شهوانی سیانزه تا شانزه که له م شهوانه دا مانگ
خۆی ته واو ده کاو جوانی خۆی ده نوینی.

﴿والنهار إذا جلاها، واللیل إذا یغشاها﴾ سویند به پرۆژو پوناکی
له کاتیك دا خۆر له تاسۆ ده رده که وی و سروشت پوناك ده بیته وه و
گیانله به ران له جم و جولدان، سویند ده خۆم به شه و: که به تاریکایی
خۆی خۆر داده پۆشی و پوناکایی به که ی ناهیتلی، نیوه کوره ی
زه ی ده که ویتته تاریکیه وه و نیوه که ی تری له پوناکی دا ده بی، به م
گۆرپانکاری و ناوابوون و هه لاتنه ی خۆرو مانگ، په دی ئەو موشریکانه
ده داته وه، که ئەستیره یان به خودا زانیوه، هه روه ها په تی ئەوانه ش
ده داته وه که دوو خودایان به په وا ده زانین بۆ بونه وهر (خودای پوناکی و
خودای تاریکی) چونکه خودا نابی گۆرانی به سه ردابی و ئاواببی و
ده رکه وی و ون بیته وه ..

﴿والسماء وما بناها﴾ سویند به ئاسمان و ئەو که سه ی دروستی کردوه،
ئاسمان ئەو دیمه نه شینه پان و پۆریه له ژوور سه رمانه وه ده بیینین و نازانین
چی، به هه زاران هه زار ملیۆن مانگ و خۆرو ئەستیره ی تیدا دی و ده چن،
تا ئیستا زانیاری مرۆف نه یه توانیوه ئەندازه ی پان و پۆری ئاسمان و
ژماره ی ئەستیره کان بزانی، له وه به ولاره ش ناتوانی، چونکه قورئان دیاری
نه کردوه و له توانای ئاده میزادیشدا نه ئەو زانیاریه وه ده ست بیئی.
﴿وسع کرسیه السموات والأرض﴾

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿إذا رجت الأرض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاوپروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودريژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو دريژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فينكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخيەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

﴿قد أفلح من زكاه، وقد خاب من دساها﴾ بیگومان پرگاری بوو بهخته وهر بوو نهو نهفسه ی خودا پاکی کرده وه، به پاکی دروستی کرد، ریسوا بوو نهو نهفسه ی خودا به کافری دروستی کرد، یان هه موو ئاواته کانی هاتنه دی و به مرز گه یشت که سیټک نهفسی خوئی له بیټدینی پاک کرده وه و به ته قواو خواپه رستی گه شه ی پی کرد، خه ساره تمه ندبوو که سیټک نهفسی خوئی گومرا کردو به خراپی په روه ده ی کرد، رامی نه کرد بو خودا په رستی و کرده وه ی چاک.

ته به رانی له نیبنو عه بیاسه وه ریوایه ت ده کا ده فهرمووی: پیغه مبه ر ﷺ هه رکاتی نهم نایه ته ی بخویندایه ﴿ونفس وما سواها فألهمها فجورها وتقواها﴾ راده وه ستاو ده ی فهرموو: (اللهم آت نفسي تقواها أنت وليها و مولاها وخیر من زکاه).

نیبنو نه بی حاته میش له نه بو هوره ی ره وه هه مان ریوایه ت ده کا. نیمام نه حمه د له خاتو عائیشه وه ریوایه ت ده کا ده فهرمووی: شه ویټک پیغه مبه ر ﷺ له شوینی نووستنی دا دیار نه بوو ده ستم لی گیرا له ژوره که دا ده ستم لی تی که وت، له سوژده دابوو، گویم لی بوو ده ی فهرموو: (رب اعط نفسي تقواها، وزکها وانت خیر من زکاه، أنت وليها ومولاها).

نیمام نه حمه دو موسلیم له زهیدی کوری نه رقه مه وه ده لی: پیغه مبه ر ﷺ نهم دوو عایه ی ده کرد (اللهم أعوذ بك من العجز والكسل، والهزم والجبن والبخل وعذاب القبر، اللهم أنت تقواها وزکها أنت خیر من زکاه أنت وليها ومولاها، اللهم أني أعوذ بك من قلب لا يخشع، ومن نفس لا تشيع، وعلم لا ينفع ودعوة لا يستجاب لها)^(۱). زهید ده لی پیغه مبه ر ﷺ نهم وشانه ی فیتر ده کردین، نیمه ش فیتری که سانی دیکه مان ده کرد.

(۱) ته فسیری نیبنو که ټیر ج ۲۰۳۶/۴ طبعه دار الفکر سالی ۱۴۲۰ هـ.

ئاسمانه کان و شهوو روژ به هه زاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بووه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بووه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهُ اَنْدَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بووه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکراوه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کراوه ته هیلکه بی و راخراوه و وای لی کراوه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندراوه، به م نه وعه: که..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعًا لِّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئاوه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به روبوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهه م هیناوه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

﴿كذبت ثمود بطغواها، اذ انبعث اشقاها﴾ هۆزی شمود پیغه مبهری
خۆیان : که حه زه تی صالح بوو- به درۆیان خسته وه، به هۆی بوغراییی و
یاخی بوون و سه ره قی خۆیان زیده ره وییان کرد له به رنگار بوونه وهی
پیغه مبه ره که یاندا. نه مه ش کاتیک تاوانبارترین که سیان که (قوداری
کوری سالف) بوو پیاویتیکی بی عه قلی قهومی شمود بوو، به ده نه ده نه وه
هه لئانی گه له که ی حوشره که ی سه رپری؛ نه حوشره ی به موعجیزه خودا
خو لقا ند بووی. سه رپرینی نه وه حوشره و پازی بوونی گه له که به و کاره
نا شیرینه نیشانه ی نه وه بوو که هه موویان تاوانبارن و هه موویان حه زه تی
(صالح) یان به درۆ خسته وه.

وه کو له نایه تیکی تر دا ئا مازه به وه ده کاو ده فرموی: ﴿فنادوا
صاحبهم فتعاطى فعقر﴾ (القمر/ ۲۹) له هه مان کات دانیشانه ی راستی
پیغه مبه رایه تی حه زه تی صالح بوو، چونکه نه وه عه زابه ی هه ره شه ی پی
لی کردن هاته دی و له ناوی بردن.

وه کوو ریوایه تکراره نه م کابرا به ده به خته ی حوشره که ی سه رپری
پیاو ماقو لی گه له که ی بوو، له بنه ماله یه کی خانه دانی نه وه گه له بوو،
قه سه رۆیشتوو خاوه ن که س و کار بوو.

بوخاری و موسلیم و تیرمیزی و نه سائی له عه بدوللای کوری زه معه وه
ریوایه تیان کردوه ده لئ: پیغه مبه ر ﷺ وتاری دا، باس حوشری حه زه تی
صالحی کردو باسیی نه وه تاوانباره ی کرد که سه ری بری، فرموی:
پیاو یک هه لسا بۆ سه رپرینی حوشره که پیاو ماقول بوو، خاوه ن قسه و
ده ست رۆیشتوو له ناو گه له که ی دا^(۱).

(۱) رواه البخاری في (۶۵) كتاب التفسير (۹۱) باب والشمس و ضحاها الحديث
(۴۹۴۲) و رواه مسلم في (۵۱) كتاب الجنة و ضفة نعيمها و أهلها (۱۳)
الحديث (۲۸۵۵).

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (اللیل)

نهم سوره ته مه ککیده بیست و یدک نایه ته. ناو نراوه سوره تی (لهیل)
 چونکه خودا له سه ره تای دا، سویندی به ﴿اللیل﴾ خواردوه و فه موویه تی:
 ﴿واللیل اذا یغشی﴾ سویند به شه و کاتیک بونه وهر داده پوژی.
 په یوه ندای نهم سوره ته به سوره تی پیشه وه له و پوه ویه:
 که له سوره تی پیشه ودا فرمووی: ﴿قد أفلح من زکاه و قد خاب من
 دساها﴾ نه بجا له سوره ته دا نه و رهوشتانه دیاری کردن: که فه لاح و
 خه ساره ته ندیان لی وهری دی... فرمووی: ﴿فأما من أعطی واتقى﴾
 ﴿و أما من بخل و استغنى﴾
 میحوهری سوره ته که و ناوهری کی برتیه له هه ول و تیکوژشانی
 ناده میزاد و سزاو پاداشتی.

جوداو وازی هه ول و تیکوژشانی ناده میزاد

بسم الله الرحمن الرحيم

وَاللَّیْلِ إِذَا یَغْشَى ۝ ۱ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ۝ ۲ وَمَا خَلَقَ الذَّکَرُ وَالْأُنْثَى ۝ ۳
 إِنَّ سَعِیْکُمْ لَشَتَّى ۝ ۴ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ۝ ۵ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ۝ ۶
 فَسَنِیْهِ لِلْیَمِیْنِ ۝ ۷ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ۝ ۸ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ۝ ۹
 فَسَنِیْهِ لِلْعُسْرَى ۝ ۱۰ وَمَا یَغْنِیْ عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ۝ ۱۱

دهرباره ی سه به ب نزولی نایه تی ﴿فأما من أعطى واتقى...﴾
 ئیبنو جهریرو حاکم له عامیری کوری عه بدولائی کوری زوبهیره وه ریوایدت
 ده کهن، ده لئی: حه زره تی نه بویه کر: له مه که هه رکه سی کۆیله بویه و
 موسولمان بویه ده یگیری و نازادی ده کردو، به زۆری پیرو ئافره تی
 نازاد ده کردن که ئیمانیان ده هیئا، نه بو قوحافه ی باوکی، وتی:
 پۆله: ده بینم پیرو په که ه و ته نازاد ده که ی؟ بو پیاوی نازاو گهنج و
 گورج و گۆل ناکری و نازادیان ناکه ی؟ تادوایی یارمه تیت بدهن و
 بهرگرت لی بکه ن؟ حه زره تی نه بو بهر فهرمووی: من له بهر
 خودا نازادیان ده که م.

ئیت نایه تی ﴿فأما من أعطى واتقى...﴾ تاکۆتایی سوره ته که
 نازل بوو. نایه تی ﴿وأما من بخل واستغنى﴾ ده رحه ق به ئوممه یه ی کوری
 خه له ف نازل بووه.

﴿واللیل اذا یغشی﴾ سویند به شه و که به تاریکایی خۆی هه رچی
 روناکی هه یه دایده پۆشی و په رده به سه ر بونه وه ردا ده دا.

﴿والنهار اذا تجلی﴾ سویند ده خۆم پۆژ هه رکه وت تاریکی
 نه ماو بوونه وه ر پوناک بووه.

﴿وما خلق الذکر والأنثی﴾ سویند به وکه سه ی نیرو می تی له هه موو
 په گه زیك دروست کردوه، له ناده میزادو هه موو گیانله بهرانی تر و په وک و
 شتی تریش، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرمووی: ﴿وخلقناکم ازواجاً﴾
 (النبا/ ۸).

نه بچار وه لآمی سوینده که ده هیئی و ده فهرمووی: ﴿إنّ سعیم لشی﴾
 بیگومان هه ول و تیگۆشانتان جیا جیا یه، هه تانه چاکه کاره و هه تانه
 خراپه کاره، بریگۆشانتان هیادیته دراوون و هه ندیگۆشانتان گومران، کۆمه لیگۆشانتان
 به هه شتین و تاقمیگۆشانتان دۆزه خین، هه ریه که تان ئاواتیکی هه یه و بو

مه به ستيك كاردە كا، هەر كه سه يرو باوه رپكي هه يه و رپ باز تيكي هه لبرارد وه، جا ﴿فأما من اعطى واتقى و صدق بالحسنى فسنيسره لليسرى﴾ كه سيك مال و ساماني خۆي ببه خشي له رپگه ي خي ردا، خۆ له كاري حه رام بپاريزي و تو خني نه وش تانه نه كه وي: كه خودا نه هي لي كرده وه، بپرواي به واده ي خودا هه بي و چاو ه پرواني پاداشي كرده وه ي چاكي خۆي بي، نه وه باد لنيابي: كه تيمه هيدا يه تي ده ده ين بۆ رپ باز ي سه هل و ئاسان نه و نه ركانه ي خرا وه ته سه رشاني به ئاساني نه نجاميان ده دا.

﴿واما من بخل واستغنى، وكذب بالحسنى فسنيسره للعسرى وما يغنى عنه ماله اذا تردى﴾ به لام نه و كه سه ي رژدي و چرۆكي له مال و ساماني خۆي دابكا، دل ي نه يه لي ي ببه خشي و يار مه تي هه ژاراني لي بدا، يامالي خۆي له رپگاي ئاره زو باز ي داخه رج بكا، به رابواردني دونيا و خۆشي ژيان خۆي به بي ناتاج بزاني له ژياني خۆشي قيامه ت، بي منه ت بي له خوداو پاداشي به هه شتي، رابووني قيامه ت و حيساب و ليكۆلينه وه به درۆ بزاني. نه وه رپگاي بۆ خۆش ده كه ين بكه وي ته ناو ته نگ و چه له مه وه، توشي مه ينه تي و ناخۆشي بب ي، به هيچ شي وه يه ك رپگاي خير نه دۆز يته وه ده ستي نه چي ته كاريكي خي ره وه، تاتوشي ده بي به توشي دۆزه خه وه، نه مجار نه وكاته مال و ساماني دونيا ي كه رژدي چرۆكي تي دا ده كرد هيچ فرياي نه كه وي، به لي نه وكاته ي تو ر ده دري ته دۆزه خه وه هيچ شتيك فرياي ناكه وي، هه رله وكاته وه كه مه رگ يه خه ي ده گري ئي تر هيچ شتيك داد ي ناداو ده ستي له هه مبانه كه ده رده چي.

بوخاري و موسليم له عه لي كوري نه بو تاليبه وه ريوايه ت ده كه نه ده فهرموي: له گه ل پيغه مبه ردا بووين، له گۆرستاني به قيع خه ريكي ناشتني ته رمي ك بووين، له وكاته دا پيغه مبه ر ﴿فهرموي: (ما منكم من احد الا وقد كتب مقعده من الجنة ومقعده من النار) هيچ كه س نيه

له ئیوه ئیلا شوینی له به ههشت دابودیاری کراوه و له دۆزه خیش دا شوینی بۆ دیاری کراوه، هاوه لآن وتیان: ئه پیغه مبهری خودا ئیتر بۆ پالتی لی نه دینه وه؟ پیغه مبهر ﷺ فهرمووی: (اعملوا فکل میسر لما خلق له) تی بکۆشن، هه ریه که تان پێگهی بۆ خوش کراوه بۆ ئه و سه ره نجامه ی بۆی دروست کراوه، نه مجار نایه تی ﴿فأما من أعطى... الذریات﴾ خوینده وه^(۱).

ئاده میزاد بۆ خۆی به رپر سیاره له کرده وه کانی

إِنَّ عَلَيْنَا

لِّلْهُدَى ۝۱۲ وَإِنَّا لَآخِرَةُ وَآلُأُولَى ۝۱۳ فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ۝۱۴
لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ۝۱۵ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ۝۱۶ وَسَيُجَنَّبُهَا
الْأَتْقَى ۝۱۷ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ۝۱۸ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدُ مَنْ
نِعْمَةٍ تُجْزَى ۝۱۹ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ۝۲۰ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ۝۲۱

له وه پێش نه وه ی راگه یاند: که هه ول و تی بکۆشانی ئاده میزاده کان جیا جیا یه، هه ر که سه و ناما نجی کی تایبه تی خۆی هه یه؛ هه ول ی چاکه ده دا و هه یه روو له خراپه ده کا چاکه کار ریی بۆ خوش ده کری بۆ زیده کاری چاک و هه خراپه کار پتر پتیبازی گو مپایی بۆ خوش ده کری، نه مجار نه وه ده گه یه نی که په ره و ده ردار پێگای چاک و پێگای خراپای پون کردۆته وه،

(۱) ته فسیری ابن کثیر ج ۴/ ۳۹-۲۰ ته م فهرموده به چه ندریوایه تی کی جۆراو جۆر هاتوه به لام هه موو ریوایه ته کان یه ک مانایان هه یه رواه البخاری فی (۶۵) کتاب التفسیر (۹۲) الحدیث (۴۹۴۸) و رواه مسلم فی (۴۶) کتاب القدر (۱) الحدیث (۲۶۴۸).

هه ره شهی له خراپه کاران کردوه و موژدهی به چاکه کاران داوه، هه ره خویشی خاونی دونیا و قیامه ته و له هه مو کهس بی ئاتاجه، نه گهر هه موو شیان کافرین له خودایه تی ئەو کهم نابیی.

ده فهرموی: ﴿ان علینا للهدی﴾ حیکمه تی خودایه تی ئیمه واداخواز بوو: که ڕینگه ی هیدایه ت و ڕینگه ی گومرایی بو بهنده کامان ڕون بکهینه وه، حه لال و حه رامیان بو دیاری بکهین، حه ق و به تالیان بو لیك جیا بکهینه وه، پیغه مبه رانیان بو سه ر بنیترین، نامه ی ئاسمانیان بو نازل بکهین، نه حکامی عیباده ت و بیروبا وه ڕو مامه له و بازرگانی و ئاداب و ره وشتیان بو شی بکهینه وه.

﴿وان لنا للآخرة و الأولى﴾ هه رچی له قیامه ت دایه وه هه چی له دونیا دایه هی، ئیمه یه، ملکایه تی و ته سه روف تیدا کردنی به ده ست ئیمه یه چۆنمان بوئ ناوا کاره کان هه لده سو ڕینین، هه رکه سی داوایه کی هه یه، باله ئیمه داوایه کا، چیمان بوئ پی تی ده به خشین، چه ندیک به به خشین له گه نجینه مان کهم ناکا، نه گهر هه موو ئاده میزاد و جنو که هیدایه ت وه ره بگرن له خودایه تی ئیمه زیاده نابیی، خو نه گهر هه موشیان کافرین له خودایه تی ئیمه کهم نابیی، قازانجی خودا په رستی و زیانی کوفرو بی دینی خو یان بو خو یانه و بو خو یان ده گه ریتته وه.

نه مجار په ره دگار بهنده کانی له ناگری دۆزه خ ده ترسی ئینی و ده فهرموی: ﴿فانذرکم ناراً تملی﴾ ئەهی ئاده میزادینه! ئەمن ئیوه م ترساندوه له عه زابی ناگری کی گه وه ره که هه لگه رسا وه له کل و گره گره دایه، نه ویش ناگری دۆزه خه و بی ئامانه.

﴿لا یصلاها إلا الا شقی الذی کذب وتولی﴾ ناچیتته ناو دۆزه خه وه و عه زابی سوتان و گهر ما و هه لاوی دۆزه خ نا چیتژی مه گهر ئەو کافره بی با وه ره نه بی: که ئەو حه قه ی پیغه مبه ران هی ناویانه به درۆی بزانی و

يېغەمبەرى ئىسلام بە درۆبخاتەو، پىشت لەئىمان ھەلبکا و شوئىن
پەيامى پىرۆزى خودا نەكەوئ و پابەندى فەرمان و جلەو گىرىيەكانى
شەرىعەتى خودانەبى.

﴿وسيجنبها الأتقى، الذى يؤتى ماله يتزكى﴾ خۆ لەناگرى دۆزەخ
دوور دەخاتەو، كەسىك خۆلەكوفردوور بگرئ و بە ھىچ شىئەيەك خۆ
لەوبوارانە نزيك ناخاتەو: كە بەلای كوفردا مەيلى ھەيە. بە دئسۆزى
خوداپەرستى دەكاو بەجىدى دەيەوئ خۆ لەعەزابى خودا بپارىزئ.
ئەم تەقوا كارە وئراي خوداپەرستى مال و سامانىشى دەبەخشئ لە بوارى
خىردا، بۆ ئەوئ لەچلكى تاوان پاك يىتەو، مالبەخشىنەكەى بۆ رىئىيازى
نيە، بۆ ئەوئ نيە مال پى بەخشراو، كان سوپاسى بكن.

ئەحمەدو بوخارى لە ئەبو ھورەيرەو: كە رىوايەت دەكا دەئى:
يېغەمبەر ﷺ فەرموئى: (كل امتى تدخل الجنة يوم القيامة الا من أبى،
قالوا ومن أبى يارسول الله؟ قال: من اطاعنى دخل الجنة، ومن عصانى
فقد أبى) ھەموو ئومەتى من دەچنە بەھەشتەو مەگر كەسىك
ياخى بئ، ھاو، لآن وتيان: كئ ياخى دەبئ ئەى يېغەمبەرى خودا؟
فەرموئى كەسىك پايەندى شەرىعەتم بئ دەچئتە بەھەشتەو، كەسىك
سەرپىچى فەرمانەكانم بئ ئەو، ياخى يە.

﴿وما لإحد عندہ من نعمة تجزى الا ابتغاء و جه ربه الأعلى
ولسوف يرضى﴾ ئەومالو سامانەى دەيبەخشئ بۆ ئەو، نيە پياو، تى
كەسانى دىكەى بەسەرەو، بئ و پاداشتىيان بداتەو، بەلكوو ئەو
مالبەخشىنەى تەنھا بۆ و دەستەيئنانى رەزامەندى خودايە، دەيەوئ خودا
لەخۆى رازى بكا، بئگومان لەوبەولاولە لەقيامەت داخودا ئەو، ئەندەى نازو
نيعمەت پى دەبەخشئ كەرازى.

تیمام نه حمده و ئیبنو ماجه و ئیبنو مبرده و هیله له نه بهرهوره یهوه
ریوایه ت ده کهن : که ده ئی: پیغه مبر ۷ فهرمووی: ناچیتته ناو
دۆزه خه وه مه گهر که سیک به دبه خت بی، و ترا: کی شهقی و به دبه خته؟
فهرمووی: که سیک تاعه تی خودا نه کا، کاریک نه کا مه به سستی
نه کردنه که ی به ندایه تی کردنی خودایی، واز له تاوانیک نه هیتی له بهر
خاتری خودا. واته: تاوانکاری بی خو نه گهر خو ی له تاوان پاراست و
خو پارستنه که ی له بهر خودا نه بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الضحی)

نهم سوره ته مه ککیه و یازده نایه ته. ناوی نراوه سوره تی
﴿والضحی﴾ چونکه له سهره تای سوره ته که دا خودا سویندی به (الضحی =
چیشته نگاو) خواردوه، سوره ته که ده رباره ی حال و وه زعی پیغه مبر ۷
نازل بووه، بۆیه سهره تاکه ی به سویند خواردن به و کاته روناک و
گرنگه ده ست پی ده کا.

په یوه ندای نهم سوره ته به سوره تی پیتشوویه ۷ له دوو پوهویه:

۱- سوره تی (اللیل) کۆتایی پی هاتوه به وه: که خودا واده ی
به ته قواکاران داوه: که به فەزلو نیعمه تی خو ی رازیان بکا
له سوره تی ﴿والضحی﴾ ش دا جهخت له سهر ئه وه ده کاته وه
که له وه به ولاره خودا به نازو نیعمه تی مادی و مه عنه وی پیغه مبر
رازی ده کا. ده فهرمو ی ﴿ولسوف يعطيك ربك فترضى﴾.

۲- لەسورەتى پېشوو دا فەرمووى ﴿وَسِيحِبْنَهَا الْآتَى﴾ لەم سورەتەش دا نىعمەتەكانى خۆى باس دەكا كە بە پىڭەمبەرى بەخشيون. ئەو پىڭەمبەرى كە سەردارى تەقوا كارانە .

ناوەرۆكى سورەتە كە برىتيە لە باسكردنى كەسايەتى پىڭەمبەر ﷺ و واقىعى وەزە و حالى ئەو ئادەمىزادە بە پىزە و چۆنىەتى پەرورەدە بوونى و سەرەنجامى ژيان و پەيامى.

ئىمامى شافىعى دەفەرموى: سوننەتە دواسورەتى (والضحى) (الله اكبر) بكرى، واتە: بگوتى: (الله اكبر: لا اله الا الله والله اكبر) ھەرورەھا تاكۆتايى قورئان ئاخىرى ھەموو سورەتەكان دا سوننەتە ئەو تەكبىرە بكرى، زانايانى ئىسلام لەم بارەو فەرموويانە:

يەكەبجار كە پىڭەمبەر ﷺ سروشى بۆ ھات لەئەشكەوتى (حیراء) زۆر ترسا. لەرز دايگرتوو گەرايەو بۆ مال و دايان پۆشى، ماوہىەك بەدەم بىدارى و نوستويى دا مايەو، تاسروشيكى ترى ئاراستە كراو ھىندەى تر ترس و سامى لى نىشت، سروشەكە نىشانەى ئەوہى تىدابوو كە نەركىكى قورسى دەخريتە سەرشان و ماندو بوونى زۆرى گەرەكە ..

ئەبجار ماوہىەكى زۆرى پى چوو نىگا و سروش لە پىڭەمبەر بىرا، وردەوردە سام و ھەببەت لە پىڭەمبەر ﷺ پەوييەو ھەزى لى بوو سروشى بۆبى، بە پۆژ دەچوو بۆ ئەشكەوتى (حیراء) چاوەرۋانى نىگا بوو، بەلام نىگا دواكەوت و پىڭەمبەر ﷺ بى ھىوابوو، واى زانى خودا دەست بەردارى بوو، دلى تەنگ بوو، غەم و خەفەت دايگرت، ئەبجار پەرورەدگار ويستى ئەو چاوەرۋانى يەى پىڭەمبەر بەكۆتا بىنى و سورەتى (والضحى) بۆ نارد، ئىتر پىڭەمبەر ﷺ ھىندەى پى خۆش بوو لە خۆشيان دا تەكبىرى كرد ..

نیعمه ته کانی خودا به سهر پیغه مبهردا

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالضُّحَى ﴿١﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى ﴿٣﴾
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى ﴿٤﴾ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَتَرْضَى ﴿٥﴾ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَالًّا
فَهَدَى ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ﴿٨﴾ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ
﴿٩﴾ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

موسلیم بوخاری له جوندو به وه ریوایت ده کهن: ده لی: پیغه مبهردا
نازاریکی هه بوو شهوێک یان دووشه له جیگا دا کهوت و هه لئه ستا
تافره تیک هات بو لای وتی: ئه ی موحه د! ئه وه چیته، ده لی
شهیتانه کهت وازی لی هیناوی؟

نیت پروردگار سوره تی ﴿والضحی واللیل اذا سجدی، ما ودعک
ربک و ماقلی﴾ به نازل کرد.

ده فهرموی: ﴿والضحی﴾ سویند به کاتی چیشه نگاو: که جوانترین
کاته و خۆربه تیشکی خۆی بونه وه ده رازینیتته وه، هه موو کون و قوژبنیک
روناک ده کاته وه هه پته تی جم و جول و ده ست به کاربوونی گیانه به ران و
ناده میزاده بو وه دهستهینانی بیووو سه ره تای ئیش و جولانه وه یه بو
ژیانیک تازو له پوژیک تازو ده.

﴿واللیل اذا سجد﴾ سویند به شهو کاتیک ده زینگیته وهو به تاریکی
خوی پوناکی رۆژ داده پۆشی وه کوو چۆن ئاده می به لیفهو به تانی خو
داده پۆشی! ﴿ما ودعك ربك وما قلى﴾ خودای تو ده سته ردارت نه بوو
وازی لی نه هیناوی، نیگای لی نه بریوی، رقی لیت هه لئه ساوه خه شم و
قاری لی هه لئه گرتووی.

ئه جار مزگینی به پیغه مبه ر ﷺ ده داو ده فهرموئ: ﴿وللاخرة خير لك
من الاولى﴾ به ته نکید داهاتوت باشت ده بی له رابردوت، قیامهت باشته
له دونیات، رۆژه رۆژ له به رزی و شکومه ندی داده بی.

ئیمام نه جمه دو تیرمیزی و ئیبنو ماجه له ئیبنو مه سعوده وه رپوایهت
ده کهن ده فهرموئ: پیغه مبه رم بینى له سه ر هه سیریک راکشابوو چال و
چوئلی هه سیره که به لاپه راسوودیه وه دیار بوو شوئینی لی کردبوو، جاکه
به خه به ر هات ده ستم له په راسوه کانی داو دوسى جار ده ستم پێدا هیئا، وتم
ئه ی پیغه مبه رى خودا، ئه وه بۆرپگه ئاده ی له سه ر هه سیره که وه شتیکی
نه رمهت بۆ رابجه نه؟ پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: ئه وه ندهم دونیا مه به ست نه،
فونه ی من و دونیا وه کو سواریکى رپوار وابه، تاویک لاده داته بن
سپه رى دره ختیک و دواى ده رواو به جیى دئلی.

﴿ولسوف يعطيك ربك فترضى﴾ له وه به ولاره خودا به فه زلو گه وره یی
خوی پله و پایه و نازو نیعمهتت ئه وه نده پی ده به خشی پازی بی. له دونیا دا
بالا ده ست و سه رکه وتوت ده کا به سه ر دوژمه کانت دا له قیامه تیش دا
پاداش و پله ی به رزت پی ده به خشی، هه وزی که وسه رت خه لات ده کا،
ده بیته شه فاعه تکار بۆ ئومه ته کهت و تکهت وه رده گیرى. له دونیا دا
ئایینه کهت بالا ده ست ده بی و رپزو قه درت زیاده ده کا.

ئه جار په روه ردار نیعمه ته کانی خوی که پیش پیغه مبه ری تی به
هه زه ته ی موحه مده ی به خشیون راده نوئینی و ده فهرموئ: ﴿ألم یجدک یتیمًا

فأوی ﴿ نهی موحه مده نایا خودای تۆ تۆی نه بینی به هه تیوی و
 حه وانیدیته وه؟؟ تۆ هیشتا له سکی دایکت دابوی باوکت له دونیا ده رچوو،
 نیتر خودا شوینی حه وانیه وه پهره رده کردنی بۆره خساندی، له مائی
 عه بدولوته لیبی باپیرت داو مائی نه بوتالیبی مامت دا پیگه یشتی.
 نه وه بوو هیشتا پیغه مبه ر له سکی دایکی دابوو باوکی له دونیا ده رچوو،
 پاشان (خاتو نامینه) ی دایکی له دونیا ده رچوو، نه وکاته
 پیغه مبه ر ﷺ ته مه نی شه ش سال بووه. نه جار کهوته ژیر سه ره رشتی
 عه بدولوته لیبی باپیری.

هیشتا پیغه مبه ر ته مه نی هه شت سال بوو: که باپیری شی له دونیا
 ده رچوو، نه جار نه بوتالیبی مامی له خۆی گرت به رده وام بوو
 له یارمه تیدانی تا ته مه نی گه یشته چل سائی و بوویه پیغه مبه ر ﷺ.

﴿ووجدك ضالاً فهدی﴾ نهی موحه مده خودای تۆ، تۆی بینی بی
 ئاگابوی له نه حکامه شه رعیه کان و نه تده زانی بیرو باوه پری راست و حه ق
 چیه، نیتر خودا هیدایه تی دای و په یامی پیروزی ئیسلامی بۆ ناردی.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ئامازه بۆ نه وه ده کا و ده فره موی: ﴿وکذلك
 اوحینا الیک روحاً من امرنا ما کنْتَ تَدْرِی مَا الْکِتَابُ وَلَا الْإِیْمَانُ وَلَکِنْ
 جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِیْ بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا﴾ (الشوری/ ۵۲).

﴿ووجدك عائلاً فأغنی﴾ نه تۆی بینی هه ژار و بی مال و سامان بوی
 ده وه له مه ندی کردی به قازانجی مامه له و بازرگانی کردن به مائی خاتو
 خه دیجه، هه روه ها به هۆی نه و خیر و فره ی خسته بویه ناو
 مال و سامانتیه وه، به هۆی نه و دلقراوانی و قه ناعه ته وه که خودای
 پیی به خشیبوی.

هه ردوو پیری فره مووده (بوخاری و موسلیم) فره مووده یه کیان
 له نه بوه وره یه وه ریوایه ت کردوه ده لئ: پیغه مبه ر ﷺ فره مویه تی:

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه بی و را خرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَٰهَا، مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده رهینا وه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به روبوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بو ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم هینا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الأنشراح)

مه ککیه و هشت نایه ته. ناوی نراوه سوره تی (الشرح) یان (الإنشراح) چونکه سهره تابه باسی دل روشنکردنی پیغه مبهردی دهست پی ده کا.

په یوه ندی نهم سوره ته به سوره تی پیته وه:

په یوه ندی نهم سوره ته به سوره تی پیته وه زور ناشکراو نمایانه، چونکه ناوه پړک و رسته کانیان لیک ده چن، همدوکیان راناندنی نیعمه ته کانی خودا: که به پیغه مبهری به خشیون له خو گرتون، بویه هندی له زانیانی سه له ف پتیا وایه: همدوو سوپه ته که یه سورتن، نابی له ناوانیان (بسم الله الرحمن الرحيم) هدی، به لام جه ماوه ری زانیان پتیا وایه دوو سوره تن.

سوره تی (الأنشراح)

بسم الله الرحمن الرحيم

الَّذِي نَشْرَحُ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾ الَّذِي
أَنقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ إِنَّ
مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ﴿٧﴾ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴿٨﴾

ده فهرموی: (الم نشرح لك صدرك) نایا نیمه دل و دهر وغان فراوان و روشن نه کردوی؟ واته: بیگومان سنگ و دل و دهر ونی تۆمان فراوان کردوه

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتيە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودريژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فينكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

هه ندی له زانیان ره خه یان له م ریوایه ته گرتووه، ده ئین:
 نه م روداوه له کاتی مندالی پیغه مبه ر دابووه، نه مه موعجیزیه و
 نابی پیش پیغه مبه ریتی بی، پیوسته موعجیزه دوی بوون
 به پیغه مبه رکی.

له لایه کی تره وه کاریگه ری شت به ناو بو لابرندی چلکی جهسته یه،
 خوتاوان قه باره ی نیه و شتیکی مه عنه ویه ششتی کاریگه ری تیدا نیه،
 نه جار دل پرناکری له زانیاری به لکو خودا زانیاری تیدا دروست ده کا.

نیمام (فخرالدین) ی رازی له وه لامی نه م ره خه یه دا ده فره موی:
 نه وه جوریکه له مزگینی و ئیهاصات ریخوشکهره و پییشه تای
 فهیزی پیغه مبه ریه تین، نه م جوره مژده و سه رتاو ریخوشکهرانه بو
 پیغه مبه ری ئیسلام زۆرن، دوریش نیه: که شتنی دلی پیغه مبه رو لابرندی
 نه و خوینه ره شه لی بو نه وه بی مه یلی تاوان نه کا. نیشانه ی نه وه بی:
 که دووره له تاوان و مه عصومه. له لایه کی تره وه نه وه کاری خودایه و
 چی بو بیکا ده یکا.

﴿ووضعنا عنک وزرک الذی انقض ظهرك﴾ هه لمان گرت له سه رت
 نه و نه رکه گرانه پشتی ماندو کرد بووی و برستی لی بری بووی؟ نه و شتانه ی
 پیت وابوو تاوانن و نه نجامت دابوون و پیتان خه فه تبار بوو بووی، له سه ر
 شانمان لابردی، پیغه مبه ر ﷺ نه وه نه ده پایه ی به رز بووه، زۆر کارو کرده وه:
 که بو که سانی دیکه موباح بووه، بو نه و به تاوانۆ که (خلاف الأولى)
 حیساب کراوه، خودا عیتابی لی گرتووه، بو نمونه: روخسه تدان
 بو هه ندی له دوو پرووه کان که هاوبه شی غه زای ته بوک نه که ن، فیدییه
 وه رگرتن له دیله کانی جهنگی به در، روگژ کردن له پوی عه بدوللا کوری
 نومی مه کتوم دا.

دكة واحدة ﴿(الحاقة/١٤)﴾ دوايى زهوى و كيئوه كانى وه كوو لوكهى كراوهيان لى دى. وه كوو ده فهرموى: ﴿وتكون الجبال كالعهن المنفوش﴾ ﴿(القارعة/٥)﴾ ، تهجار هه موويان وردوخاش دهبن، وه كوو له نايه تيكي تردا ده فهرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ ﴿(الواقعة/٤-٦)﴾ تهجار ده بنه تهپ وتوز به هه وادا ده روا وه كوو له نايه تيكي تردا ده فهرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفاً﴾ ﴿(طه/١٠٥)﴾ .

ئەبجار پەرودەگار باسی ئەو عەزەب و نازەھەتییە دەکا: کە توشی
کافرەکان دەبی، دەفەر موی: ﴿ان جهنم کانت مرصداً للطاغین مآباً
لابثین فیها أحقاباً﴾ بێگومان دۆزەخ چاوەڕوانی ملهپوو ستهمکارانه، له
بریارو حوکمی خودا دا ئاماده کراوه بۆ تاوانباران، ئاکام و شوینی
ههوانهوهی ملهپوو ستهمکارو یاخی بووه کانه، روژی قیامهت
به ریسوایی یهوه تۆڕ ده درینه ناوی وچهندهها ههزار سال و زهمانی
دورو درێژ تییدا ده میننهوه: کە ئەو ماوه دورو درێژانه تهواو بوون،
ماوهی تریان بۆ دیاری ده کری بۆ ههتا ههتایه.

﴿ لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً ﴾ به دريژايي ئەو ماوه بى كۆتايى يەى
لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ە فىنكاىى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم
بكاتەو ە تاويك بچەسىنەو ە، ئاويك ناخۆنەو ە ساردبى و تىنوەتى بشكىنى.
﴿ الا حميماً و غساقاً، جزاء وفاقاً ﴾ جگە لە ئاوى كولاو كىم و
زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو عەزابە سەخت و دژوارە
پراوپرى كردهو ە خراپەكانيانە، هىچ تاوانيک لە ھەل و ئدانان بۆ خودا
گەورەترنەى، هىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازاتر نەى، ئەوان لە ژيانى
دونيانيان دا ھاو ەليان بۆ خودا داناو ە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرين. سزاي
دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

به راستی نه مهش موعجیزه یه کی تری قورئانه نه وه ههزارو چوار سه دو بیست و پینج ساله نه نایه ته نازل بووه، سال دوا و سات دوا و سات ناوی پیغه مبهرد ﷺ له دواناوی خودا له ناوی هه موو که سیکی تر پتر به سهر دهم زوبانی ناده میزادانه وه یه.

هیچ چرکه یه که له ژبانی ناده میزاد تینا پیری ئیلا به سه دان ملیون جار ناوی پیغه مبهرد ﷺ ده گوتی و ده بیستری، به پیره وه ناوی ده بری و ناوه ینانو شایه تیدان له سهر پیغه مبهردی نه و زاته پیره وه پیناسه موسولمانانه، هه که سی له شایه تومان دا له بانگ و قامهت دا له نویژ و وتاری نایینی دا، ناوی پیغه مبهرد نه هیئت و شایه تی خوی له سهر پیغه مبهرد یه ته حه زه تی موحه مده ﷺ تازه نه کاته وه، تاعه ته که ی قبول نیه، به موسولمان حسیب ناکری. به لکو ناو هیئانی و سه لا وه تدان لی ی به خودا پهرستی له قه له م ده دری.

نه که هه ره نه وه نده به لکو ناوی پیروزی پیغه مبهرد ﷺ له عاله می بالاش دا بهرز راگرتووه؛ له له و حوله حفوزدا بهرز کراوه ته وه، له سهر زوبانی فریشته کان سه لا واتی لی ده دری و ناوی پیروزی ده هیئری.

وه کوو له نایه تی کی تر دا ئامازه بو نه وه ده کاو ده فرموی: ﴿ان الله و ملائکته یصلون علی النبی یا ایها الذین آمنوا صلوا علیه و سلموا تسلیما﴾ (الاحزاب/۵۶). ده ی ده بی چ بهرزییه که بگاته نه و بهرزییه ی پیغه مبهرد ﷺ پی ی گه یشتووه؟ بیگومان پیغه مبهرد ﷺ (سید الخلق) ه خۆشه و یستری مه خلوقه لای خودا ناوی بهرزترین ناوه لای خودا، زۆرترین ناوی که به سهر دهم و زوبانی ناده میزاد دابی ناوی (موحه مده) ﷺ.

دوا و پانواندنو بیر خستنه وه ی نه ونیعه تانه، پهروه دگار نه وه راده گه یه نی: که نه و گۆرانکارییه ی له ژبان دا پوده دهن خوشی دوانا خوشی و فره حی دواته نگانه، هه مووی به گویره ی داب و نه ریتی پهروه دگار له بوونه وهردا، بۆیه بو ده مکوت کردنی موشریکه کان: که پیغه مبهرد یان به وه له که که دار ده کرد: که هه زاره فرموی: ﴿فإن مع العسر یسراً﴾ بیگومان له گه ل خوشی

ئەو تەنگانەو ناخۆشیانە ی لەو پێش هاتوونە پێت فەرەحی و خۆشی
هەبە، لە دوا تەنگانە، نازادی خۆشی هەبە. بێگومان لە دوا ناخۆشی
خۆشی هەبە.

ئەمەش دلدانەو و تەسەللا دانەو ی پێغەمبەرە، مزگێنی یە بۆی: کە لەو
بەو لاوێ خودا حال و وەزعی لە هەژارییەو دەگۆڕی بۆ دەوڵەمەندی،
لە بێ هێزییەو بۆ بە هێزی، دژایەتی گەلە کە ی بۆ دەکاتە
خۆشەویستی و تەبایی.

هەرچەندە خیتابە کە بۆ پێغەمبەرە ﷺ بەلام وادەکە بۆ هەموو
ئومەتە کە یەتی لە هەموو چاخ و پوژ گاریک دا؛ ئەمە باوی پەروردگارە لە
جیهان دا، هەر حالە تێک لە تەنگانە و هەژاری، لە ترس و خۆف و
نا ئارامی، لە زەبوونی و نەفامی، توشی هەر گەل و نەتەوێک بێ
بە تاك و کۆیانەو، بە تاییەتی کە ئەو گەلە دوژمنەکانی بە هێز و
لە خۆشی دابن.

ئەجار ئەو گەلە کۆس کە وتووێ بیهوی خۆ لەو تەنگانە پزگار بکا،
بیر بکاتەو و پلان دانێ و هەول و تەق ئالداو کۆل نەدا، پشتیشی بە خودا
بە هێزی، وێرای هەول و تێکۆشانی خۆی، تەوێ ککولی بە خودا بێ،
حەقەن سەرەنجامی تێکۆشانیان بەردار دەبێ و لەو تەنگانە و ناخۆشی و
ژێر دەستەیی و چەوساندنەو یە پزگاریان دەبێ.

ئەجار کە سەرکەوتن و پزگاریان بوو، پێویستە سوپاسی خودا بکەن و
هەول بدەن لەو نازو نیعمەتە زیاد بکەن، شانی بەربدەن و بە بژۆلشی چاو
دەستکەو تەکانیان بپارێزن، بە دڵسۆزی و خودا پەرستیی، بە شوکرانە
ژمیری پوژ بە پوژ هەول بدەن زیاتر خودا لە خۆیان پازی بکەن و ولات و
گەلیان بەرەو پێشکەوتن و سەر بەرزی بەرن. ئەک سەپلە و پێنەزان بن و
خودایان لە بیر بجێتەو، سەر تە پۆل و گەلۆر بن و پالێ

لی بده نه وه، کاتیک به خوین بزانن بهر یان له ژیر پی دهر هیندر او وه
که له پورو میراتی بنیات نراوی باوک و با پیرانیان له دهست داوه و
خودایان لی ره غجاوله و که وتوتونه پهراویزی میژووه وه و کهس حیساییان
بو ناکا. خه ساره تمندی دونیاو قیامت بوون.

ههروه کوو چو ن ناوه جاخزا دهیه که ریز له بنه ماله که ی خوی نه گری و
پابه ندی داب و نه ریتی باوک و با پیری نه بی، هه ره له گهل باوکی مردو
دهسه لاتی که وتته دهست، له ماوه یه کی که م دا سهروه ت و سامانی بو
به جیماوی له دهست ده داو خوی خیزان و بنه ماله که ی ده خاته سه ر ساجی
عه لی. نه مجار بو خوی دهسته وه سان و دابینیشی و نه توانی خوی به خیتو
بکاو دهست له خه لک پان بکاته وه، یان بیته ره نجبه رو و خزمه تکاری
نه وانده ی کاتی خوی خزمه تکاری باوکی نه بوون.

به راستی نه م نایه ته گه و ره ترین ناموزگاری و په ندو عیبه ته بو
موسولمانان چونکه نایینی نیسلام نایینی هه لبار ده ی پهروه رد گاره،
قورئان بهر نامه و په پره و پرؤگرا گرامیه تی.

هه ره له و پوژوه نه م نایینه بلا و بوته وه، لایه نگر و پابه ند بوانی په یدا
بون، وه کوو یاسایه کی هه میشه یی و نه گور، چه ندیک موسولمانان پابه ندی
بهر نامه ی ناین بووبن و دهستیان به قورئان گرتبی، نه وه ند خودا عه زیزو
بالا دهستی کردون، چه ندیک قورئانیان پاشگو ی خستبی و له نیسلام و
دوور که وتبته وه نه وه ند زه لیل و ژیر دهسته بون.

هه ر کاتیک موسولمانان وه هوش خو هاتبته وه و به لای نیسلام دا
بایان دایته وه به پی دهستوری قورئان جولابنه وه، خودا رکیفی
فرمانه وایی پی داونه وه و سهروه ریایان به دهست هیئا وه ته وه. له ته نگانه و
ژیر دهسته یی رزگاریان بووه. نه گه ر سه ریری میژووی نیسلامی بکه یین

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كىردەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا داناو، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىانە.

﴿الزیتون﴾ خواردوه و گرنگی بهم دوو دره خسته بهرداره داوه، لهم پروهوه:
که خیر و فدیای زوره و بهسودن..

ناوه پوکس نهم سوره ته مه ککیه بریتیه له سن شتن په یوه ست
به ناده میزدادو بیرو باوه په کهن:

۱- ریزگرتن له ناده میزداد لهم پروهوه: که خدا له جوانترین شیوه و پوخساردا
خولقاندویه تی، قه دو بالای راست و جوان، نه ندای ریك و پیک!
۲- وپرای به لگهی جؤراو جؤر له سهر هه بوونی خدا له خودی بونه وهردا.
نه گهر لیان وردیته وه، که چی ناده میزداد خویان لی گیل ده کاو
له ناستی ناده میزدادی خوی داده بهزی و خوی گیرو دهی دوزه خ ده کا.
به هوی نه وه وهرای به خودا و به پیغه مبهری خودا نیه، ینکاری
زیندو بوونه وه و حیساب و لیکولینه وه ده کا.

۳- خالی سیبهم راگه یاندنی بنه مای عه داله تکاری پهروه ردگاره دهرباره ی
به نده کانی: که به گویره ی نهو عه داله تکاری به ره هایه ی پاداشی خودا
په رستان ده داته وه و سزای تاوانباران ده دا.

سوره تی (التین)

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ ﴿١﴾ وَطُورِ سِينِينَ ﴿٢﴾ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٣﴾
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾
فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ بِالْأَيْنِ ﴿٧﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه بی و را خرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اُخْرِجْ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَآءًا لِّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژو گی او دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوترا ون، بو ئه وه ی له ره و راتله قان دن نه کا و گیانله به را ن بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم ه یئا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

له نزیکیه وه ئاخاوتنى له گه‌ل حه‌زه‌تى موسادا ته‌نجام دا، دووه‌میان: شارى مه‌ککه‌ی پیرۆزه، به‌لام مه‌به‌ست به‌ ﴿تین﴾ و ﴿زیتون﴾ لیره‌دا چیه؟ نه‌مه جیگای قسه‌یه و زۆر ریوایه‌تى جو‌راو جو‌ر ده‌رباره‌یان هه‌ن.

هه‌ندیک ده‌لێن: ﴿التین﴾ ئاماژه‌یه بۆ (طوری ته‌نیا): که‌ له‌ته‌نیشت دیشقه، هه‌ندیکى تر وتویانه ئاماژه‌یه بۆ ئه‌و دار هه‌نجیره‌ی: که‌ ئاده‌م و حه‌وا له‌ کاتى ده‌رکه‌وتنى شه‌رمگایان دا گه‌لاکه‌یان لی‌ کرده‌وه‌و شه‌رمگای خۆیانیان پى‌ داپۆشى. بریکى تر پێیان وایه: مه‌به‌ست ئه‌وشوینه‌یه که‌ دره‌ختى هه‌نجیری لی‌ پراوه‌ له‌سه‌ر ئه‌و کتیه‌ی که‌ شتییه‌که‌ی حه‌زه‌تى نوح له‌نگه‌رى گرت.

مه‌به‌ست به‌زه‌یتون ئاماژه‌یه بۆ (طوری زه‌ینا) له‌ به‌یتوله‌قدیس هه‌ندیک پێیان وایه مه‌به‌ست خودی به‌یتوله‌قدیس، بریکى تر پێیان وایه: ئاماژه‌یه بۆ ئه‌ولقه‌زه‌یتونه‌ی که‌ ئه‌و کۆتره‌ی حه‌زه‌تى نوح له‌ که‌شتیه‌که‌وه هه‌لی‌فران بۆ ئه‌وه‌ی بزانی‌ حاله‌تى تۆفان به‌ج گه‌یشتوه . جا که‌ کۆتره‌که‌ گه‌رايه‌وه لقیکی دارى زه‌یتونى پى‌ بوو، ئیتر به‌وه‌زانده‌را: که‌ لافاوه‌که‌ نیشته‌توه‌وه زه‌وى ده‌رکه‌وتۆته‌وه.

مامۆستا - سه‌یید - ده‌فه‌رموی: نزیکترین مانا له‌پراستییه‌وه ئه‌وه‌یه بلیێن: مه‌به‌ست به‌هه‌نجیره‌و زه‌یتون ئاماژه‌یه بۆ ئه‌و شوێن و بیره‌وه‌رى یانه‌ی په‌یوه‌ندیان به‌ ئایینه‌وه هه‌یه که‌کتوى طورو به‌یتوله‌قدیس و مه‌ککه‌ی پیرۆزن.

په‌روه‌ردگار سوێندی به‌وسى شوێنه‌ خوارد چونکه‌ شوێنى نازل‌بوونى نیگا‌و س‌روشن له‌خوداوه بۆ سه‌ردلی پێغه‌مبه‌ره ئولولعه‌زمه‌کان، له‌م جیگایانه‌دا چ‌رای ه‌ی‌دايه‌ت بۆ ئاده‌میزاد هه‌لک‌را. له‌ کۆتایی ته‌ورات دا هاتوه‌ ده‌لی: په‌روه‌ردگار پورته‌وى دا له‌ طوری سه‌یناء واته‌: له‌وى نیگای بۆ حه‌زه‌تى موسا کرد. پاشان له‌شاخی ساعییر پوناکی دایه‌وه،

واته: ئەو کێوهی خودای مهزن ههزره تی عیسای تێدا کرده پێغه مبهه،
 دوا بێ ئەو نوورهی له سهه کێوه کانی فاران ئیعلان کرد، واته کێوه کانی
 مه ککه: که پێغه مبهه ئیسلامی تێدا کراوه به پێغه مبهه، پێده چێ ئەمه
 موژده دان بێ به موسولمانان: که له دوا پوژێکی نزیکدا ئەهوشوینانه
 ده که ونه ژێر دهستیان و خۆیان تێیان دا بالا دهست ده بن، بهو
 سویند خواردنه پێیان، ئاماژه بۆ گرنگی و پیرۆزی ئەهوشوینانه
 ده کاو موسولمانان هه لده نی: که پارێزگاریان بکهن و نه هیلن
 له دهستیان ده ریجن.

گرنگی ئەم شوینانه ه له پوری جوگرافیاوه، له پوری سهه رازیه وه، له پوری
 بازرگانیه وه خۆره لاتی ناوه راسته و ناو جههرگه ی و لاتی ئیسلامه
 به تاییه تی بۆ پارێزگاری له مه ککه ی پیرۆز: که پوگه ی موسولمانانه، هه
 له بهر گرنگی و پیرۆزی فه له ستینه: که قودس کراوه به شوینی شه وره ی
 پێغه مبهه ئیسلام ﷺ! هه لبه ته موسولمانان هه ستیان به م گرنگیه
 کردوه و له م ئاماژه پێکردن و سویند خواردنه ی خودا بهوشوینانه
 حالێ بوون، خۆشه ویستی فه له ستین و به تاییه تی شاری، قودسیان له دل دا
 جیگری بووه، هه رکاتی هێرش کرا بێته سه ری و دوژمن و یستبیه تی
 داگیری بکا، موسولمانان به سه رو مال بهرگریان لی کردوه.

سال (۱۵) ی کۆچی (۶۲۶) ی ز که موسولمانه کان گه مارۆی
 بهیتوله قدیسیان دا، پۆمه کان ناچار بوون خۆیان به دهسته وه بدهن، به لām
 مه رجان دانا که ده بی فرمانه وای موسولمانان بێ و له سه ر دهستی
 ئەهوشوینان ته سلیم ده کهن، ئیتر فه رمانده ی له شکری ئیسلام:
 که ئەهوشوینه یه جهراح بوو، هه والێ نارد بۆ خه لیفه ی موسولمانان
 (ئیمامی عومه ر) و داوای لی کرد: که ته شریفی بجێ بۆ فه له ستین،
 هه زره تی عومه ر له مه دینه وه چووبۆ فه له ستین و له سه ر دهستی ئەهوشوینان

فهله کان خوځیان ته سلیم کرد چه زره تی عومهر ته و په پری پرتی لی گرتن و هیچ خراپه یه کی له گهل نه کردن.

هر له و روژه وه تاته مپو فهله ستین بووه ته هوکار یکی سهره کی کی برکتی نیوان هیژی حق و هیژی به تال، هر که موسولمانان له قورنانه که یان دوور که وتونه وه و بی هیژی بوون، هیژی کوفر شالو یان هیناوه و قودسیان له موسولمانان داگیر کرده، خاچه رسته کان که قودسیان گرتوه چی موسولمانی تیدا بوو به رده ستیان که وتن سهریان برین، جوله که کانیش کاتی چونه قودسه وه موسولمانه کانیان سوتاند.

نه گهر میژووی گرتنه وهی قودس له لایه ن خاچ په رستانه وه سهر بکه یین روداوی وا ده بیینی: که ته و کافرانه دژی موسولمانان نه نجامیان داوه سهرت سوپ ده مینی، نه مانه چ درنده یه ک بوون، چ پق و کینه یه کیان بهرام بهر موسولمانان هه بووه، که چی دواپی که سولتان (صلاح الدین) ی نه یوبی په لاماری دان و له هه موو شهرو نه به رده کان دا به سهریان دا زال بوو، به ته و په پری پیاو ته تی و مهرانه په فتاری له گهل کردن، هینده ی پیاو ته تی له گهل کردن، نه وه نده به عه داله تکاری له گهل یان جوولایه وه، میژوونوسه کانیان به شهرمه وه تواریان کرده، له نامردی خاچه رستان و پیاو ته تی (صلاح الدین) و ده ستو دایره که ی سهریان سوپ ماوه!

به لام به داخه وه به لاواز بوونی خه لافه تی عوسمانی و گهنده لبونی فرمان په وایی یه کیان و دواپی روخانی خه لافه ت به ته وای و پارچه پارچه بوونی عالمی نیسلامی و دوور که وتنه وهی موسولمانان له ناینه که یان، به ته حدید دوا شپری دووه می جیهانی، سال (۱۹۴۸) ی ز هیژی کوفر له سهر خاکی پیروزی فهله ستین دهوله تی نیسرائیلیان دروست کرد و کردویانه به سه نگر یکی ستراتیجی خوځیان دژی عالمی نیسلامی و به رده وام تیری ژهراوی خوځیان ناراسته ی موسولمانان ده که ن،

ئەوێندە یان فیتنەو ناشوب لەنیوانیان دا نراونەو و هیئەندە لەئیسلا م دوورکەوتونەو مەگەر خودا (صلاح الدین) یکی تر برەخسیتی و جارێکی تر سوپای کوردان پێک بجاتەو، لەژێر ئالای ئیسلا م دا قودس پزگار بکاتەو، ئەگینا تازە فەلەستین لەدەست موسوڵمانان دەرچوو!! بەبانگەشە عوروبەو عەفەلقییەت و دیموقراتیەت و شیوعیەت.. هتد فەلەستین وەر ناگیریتەو !!!

﴿لقد خلقنا الإنسان في أحسن تقويم﴾ سۆتێند بەو سۆ شوینانە ی لەو و پێش باسکران ئیمە ئادەمیزادمان لەجوانترین شیوەو شەکل و پوخساردا دروست کردووە، قەدو بالا پاست و شوخ و شەنگ، ئەندام و جەستە ی پێک و پێک، شیوە ی ناغواردن و خواردنەو و خەوتن و دانیشتن و پاوەستان و پۆیشتن... هتد لەو پەری جوانی و شیرینی دان، جودا وازی لەگیانلەبەرانی تر لەبارە ی زانست و بیرکردنەو و قسەکردن و نەخشە کێشان بۆ ژیان و حیکمەت و دانایی لەهەلس و کەوتی دا، بەجۆرێک گونجاو بپێتە جێ نشین لەسەر زەوی.

دەگیرنەو لەپۆژگاری خەلیفە مەنصور ی عەباسی دا، کابرایە کە ناوی عیسا ی کوپی موسا ی (الهاشمی) بوو زۆری خێزانە کە ی خۆی خوش دەویست، پۆژێک بەژنە کە ی خۆی گوت: ئەگەر لەمانگ جوانتر نەبی تە لاقت بکەوئ سۆ بەسۆ.

ژنە کە خێرا لای هەلسا و پۆیی و خۆی لەمێردە کە ی گوم کرد.

وتی: مێردە کەم تە لاقتی داوم، ئەو شەو بەناپەحەتی و ناخۆشی پۆژی کردەو، کە پۆژی لی بوووەو چو بۆ بارە گای خەلیفە مەنصور و هەوالی پروداوی بۆ گێپرایەو و زۆر ناپەحەتی و خەفەتی خۆی بۆ خەلیفە هەلپشت، خەلیفە فەرمانی دا شەرەزانان کۆبونەو و داوای فتوایان لەم بارەو

لى كرا، ھەموو زاناكان وتيان تەلاقتى كەوتوو، جگە لە قوتايىيەكى
ئەبو حەنەيفە كە بىدەنگ بوو.

خەلىفە مەنصور وتى: ئەو تۆ بۆ بىدەنگى؟ كابرا ھاتە قسەو
لەسەرەتاو ھە بۆ كۆتايى سورەتى (التين)ى خويندەو، ئەجار وتى:
ئەي فەرمانرەوای موسولمانان، ئادەمىزاد جوانترىن مەخلووقى خودايە،
ھىچ شتەك نىيە لە ئادەمىزاد جوانترى، مەنصور بە عىساي
كورپى موساي گوت: قسەي ئەم زانايە راستەو باشى بۆ چوو،
خىزانى خۆت بىنەو ھە لاي خۆت و تەلاقت نەكەوتوو، ئەجار خەلىفە
مەنصور ناردى بۆلاي ئافرەتەكەو راپىسپارد كە بچىتەو ھە لاي مېردەكەي و
تەلاقتى نەكەوتوو^(۱).

﴿ثم رددناه أسفل سافلين﴾ پاشان ھەندى ئادەمىزادمان گىپراو تەو ھە بۆ
تەمەنى پىرى و بى ھىزى و خەرەفاوى، پشتى دەكۆمىتەو، چاوى
نايىنى، گوئى نايىسى، عەقل و ھۆشى لەدەست دەدا! ئەمە تەفسىرى
ئىبنو عەبباس و عىكرىمەو ضەحەك و نەخەئىيە ...

يان پاشان گىپراومانەتەو ھە بۆ ناوئاگر، بۆ قولايى دۆزەخ، چونكە
بەگوئە ھەست و شعور و عەقل و بىرو زانىارى خۆى ھەلسوكەوتى
نەكردوو، بەدلى كراو ھە چاوى پونەو لەنیشانەكانى ھەبوونى خودا ورد
نەبۆتەو ھە تىي نەروانىون، پابەندى فەرمانى خودا نەبوو ھە شوين پەيامى
پىغەمبەر نەكەوتوو، ئەمە راي ھەسەن و موچاھىدو نەبولعاليەو
ئىبنو زەيدو قەتادەيە.

جا بەگوئە ھە تەفسىرى ئىبنو عەبباس و جەماعەتەكەي چەرت
(استثناء)كەي دوايى (منقطع)ە. بەگوئە ھە تەفسىرى ھەسەن و
جەماعەتەكەي (استثناء)كە (متصل)ە.

(۱) تەفسىرى طەبەرى ج ۱۰/۵۴۹۸ (۸۲).

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۈەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بوۈەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسوايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كىردەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلداۋان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

هه رکاتی بهندهی خودا نهخۆش کهوت، یان سهفه ری کرد، خودا خیر و پاداشی نهو تاعه تانهی بۆ ده نووسی که به له شساغی و له حاله تی ناسایی له ماله وه کردونی.

ئیبنو نه بو حاتم له ئیبنو عه بیاسه وه ریوایه ت ده کا: که له ته فسیری ئه م نایه ته دا فهرموویه تی: هه رکاتی ئاده میزاد پیرو لاواز بوو نه یه توانی نهو کرداره چاکانهی به گه نجی ده یکردن بیانکا، خودا پاداشی کرده وهی حاله تی گه نجی بۆ ده نووسی.

﴿فما یکذبک بعد بالذین﴾ و پرای ئه م هه موو به لگه و ده لیلانه له سه ر ده سه لاتی خودا به سه ر هه موو شتیک دا، چی وا له تو ده کا نهی ئاده میزاد که هاتنی قیامه ت به درۆ بجه یه وه؟ نهی ئاده میزاد نه تو به چاوی خۆت ده بیینی سه ره تای ئاده میزاد چۆنه و چۆن پی ده گاو هیژو توانا په یدا ده کاو دواپی چۆن پیر ده بی و هیژو توانای نامینی، دهی که سیك بتوانی ئاده میزاد له نه بو وه بیئیته وجود و نهو هه موو گۆرانکاریانه به سه ر ژياندا بیئی، بیگومان ده توانی دوا ی مردنیشی جاریکی تر زیندووی بکاته وهو کیشی بکا بۆ سارای مه حشر حساب و لیکوئینه وهی له گه ل بکا، که وایی ده بی چ شتیک هه بی تو هه لئی بۆ نه وهی پروا به را بوونی قیامه ت نه کهی؟

﴿أليس الله بأحكم الحاكمین﴾ نایا خودا با شترین و دادوهرترین حاکم نیه؟ برپارو حوکه کانی هه موو عه داله تکاری نین؟

دهی عه داله تکاری خودا داخوازی نه وه یه که قیامه ت بیئی بۆ نه وهی تو له ی سته م لیکراو له سته مکار بیستی!! هه موو کهس سزاو پاداشی خۆی وه ربگریته وه. تیرمزی فهرمووده یه کی له نه بو هوره یه وه (به مه رفوعی) ریوایه ت کردووه: ده لئی هه ریبه کی له نیته سوره تی ﴿والتین﴾ خوتیندو گه یشته کو تایی سوره ته که با بلی: ﴿بلی وأنا علی ذلک من الشاهدین﴾.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (العلق)

نهم سووره ته مه ککیه و بیست نایه ته، ناو نراوه سووره تی (عه له ق) یان سووره تی (اقرأ) یان سووره تی (قه له م).

په یوه ندای نهم سووره ته به سووره تی پیشه وه له م پوه وه یه :

له سووره تی پیشو دا نه وه ی به یان کرد که په روه ردگار ناده میزادی له جوانترین شیوه و پوخساردا دروست کردوه، له م سووره ته شدا نه وه پوون ده کاته وه که ناده میزادی دروست کردوه له خوینپاره، واته له سووره تی پیشو دا شیوه و پوخساری به یان کرد، له م سووره ته ش دا نه وه ماده یه ی به یان کرد که ناده میزادی لی دروست ده بی.

سهره تای نهم سووره ته یه که م شتی که که له قورثان نازل بووه.

واته: له سهره تای سووره ته که وه تا ده گاته ﴿ما لم یعلم﴾ یه که م وه جبه ی قورثانی نازل کراوه. به لام به شه کانی تری سووره ته که له وه دوا هاتونه ته خورای.

نیمام نه حمه دو هه ردو و پیری فهرمووده (موسلیم و بوخاری) له خاتو عانی شه وه ریوایه ت ده که ن ده فهرمووی: سهره تای ده ست پیگردنی ناردنی نیگای خودا بو پیغه مبه ر ﷺ له شیوه ی خه ون بینینی باش بوو، هه ر خه ون ټکی بدیبایه وه ک دوخ راست دهر ده چوو، به رهنگی سپیای به یان ده دروشایه وه پاشان پیغه مبه ر حه زی له گۆشه نشینی و داپران له کومل ده کرد، رۆژانه به ته نیا ده چوو بو نه شه که وتی (حه را) تویشووی له گمل خوی ده برد، واده بوو چند شه ویک ده مایه وه، خودا په رستی ده کرد، که تویشووه که ی ته و او ده بوو ده هاته وه بو مال و هه ندیکی تری ده برده وه.

ههتا رۆژتیک بۆیه که مجار و له نکاو نیگای بۆ هات. فریشتهی نیگ
 له نهشکهوتی ههرا دا ههته لای و فهرمووی (أقرأ) بخوینه. پیغه مبه ر^ﷺ
 ده فهرمووی به فریشتهی نیگام وت: من خوینده وارم نیم. ئیتر فریشته که
 به خۆیه وه گوшим به جۆرتیک زۆرم تین پیگهیی. ئه مجار به ره لّای کردم و
 وتی: بخوینه. وتم: خوینده وار نیم، دوباره جاریکی تر به خۆیه وه گوшим و
 به ته وای تینم بۆ هات، ئه مجار به ره لّای کردمه وه وتی: بخوینه، وتم:
 خوینده وار نیم، بۆ جاری سییه م به خۆیه وه گوшим و پاشان به ره لّای کردم و
 وتی: ﴿أقرأ بسم ربك الذي خلق، خلق الإنسان من علق، اقرأ وربك
 الأكرم، الذي علم بالقلم، علم الإنسان ما لم يعلم﴾

ئیت پیغه مبه ر^ﷺ به تاساوی و ترساوی گهرایه وه بۆ ماله وه و
 به خه ده یجهی خیزانی فهرموو: دامپۆشن دامپۆشن، دیانپۆشی ورده ورده
 ترسه که ی لی ره و ییه وه، دواپی فهرمووی: ئه ی خه ده یجه: ده بی چیم بی و
 چیم لی رو درابی؟ ئیت رودا وه که ی خۆی بۆ گێپرایه وه، فهرمووی: ته نانه ت
 له گیانی خۆم ترسام و به ته ماخۆم نه مام.

خه ده یجه که وته دلخۆشی دانه هوی وتی: نه خه یر مه ترسه و مژده ت لی بی
 خودا تۆ ریسوا ناکا. ئه تۆ سیله ی ره حم به جی دینسی، پاستگۆی
 یارمه تی بی نه وایان ده ده ی، میوانداری میوان ده که ی، یارمه تیده ری
 حق و پاستی.

ئه مجار خه ده یجه پیغه مبه ری برد بۆ لای وه ره قه ی کورپی نه و فه لی
 نه سه دی: که کورپی مامی خه یجه بوو، له کاتی خۆی دا ئایینی مه سیحی
 وه رگرتبوو له نووسینی عه ره بی دا به ره دار بوو، زۆر نوسخه ی (ئینجیل) ی
 نووسی بونه وه. پیر بوو بوو چاری له ده ست دابوون، خه ده یجه وتی: ئه ی
 نامۆزای خۆم، گوئی رابگره برازا که ت چی به سه ر هاتوه. وه ره قه وتی:

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتيە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاوپروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودريژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فينكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

سورەتى ﴿والضحى﴾ بۇ نارد و دۇنيای کرد که خود لیتی تورە نەبوە وازی لی نەھیناوە و پاشە پوژتیکی رەوشەن پوژژ چاوە پروانی دەکا، پی پی دەفەرموی: خودا ئەوەندە نیعمەتی گەورە و بەنرخت پی دەدا، بەئارەزوی خۆت رازیت دەکا. ئیتەر لەوە بەولاولە نیگا هاتن بۆ پیغەمبەر ﷺ بەردەوام بوو، بەگوێرە پیویست و روداو وەجە وەجە لەماوەی (۲۳) سال دا سەرچەم قورئان نازل بوو.

لەرستی دا وەکوو مامۆستا سەید دەفەرموی ئەم ماوەی (۲۳) سالە هاتنی نیگا بۆ پیغەمبەری ئیسلام ماوەیەکی زۆر گەورە و گەورە، فەترە بەوە ئە مێژووی ئادەمیزاد دا جاریکی تر دووبارە ناییتە، ئەو دەمە یە کە عجار نیگا هاتن بۆ پیغەمبەر ﷺ دەستی پیکرد گەورە ترین و بەنرخترین کات بوو: کە بەسەر زەوی و مێژووی ئادەمیزاد داتیپەری، روداو کە گەورە و بەنرخ، چونکە ئەوەی تیتیدانیان دراو گەیهندرا گەورە و بەنرخ بوو.

بە ئی خودای پەروردگار؛ خواوەنی بوونەور و بالا دەست بە سەر هەموو شتیک دا، بی نیازو بی ئاتاج لەهەموو شتیک، پوی رەحم و بەزەبی خۆی کردە ئادەمیزاد: کە لەبەشتیکی بونەوردا ژیان بەسەر دەبا، پیزی لینا بەوە: کە یەکیکی لی هەلبژارد بۆ ئەوەی نیگای خۆی ئاراستە بکاو بییتە جیگای تیشک و پوناکی خودای میهرەبان، بیی بە کان و گەنجینە ی حکمەت و دانایی خۆی، بییتە مەزکەزی فەرموودەو فەرمانی خودا بۆ جیهانیان، هەلبژارد بۆ ئەوەی بیگاتە پیغەمبەر و فروستادە ی خۆی و راگەیانەری بریارو فەرمان و نیازی خودا بۆ دانیشتوانی سەرزەوی.

هەر لەم ساتە وەختەو ئیتەر دانیشتوانی سەرزەوی؛ ئەوانە ی: کە حەقیقەتی ئەم نیگا و سروشە لەگیان و کیانیان دا جیگیر بوو، ژیانیان

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە پىپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاۋىك بىھىيەنەوہ، تاۋىك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنۋەتى بشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىيەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پىراۋپىرى كىردەوہ خراپەكانىيەنە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونىيان دا ھاۋەلىيان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىيەنە.

له ژيانی ناده میزادو جندو که دا هدی و کۆمه لیک له بهنده کانی خودا نهو
 ریبازه حق و راسته ده گرنه بهرو پهیره وی ده کهن، شوین که وتوو قورنان
 ده بن و نهو په یامه پیروزه له هه لسو کهوت و نا کارو په فتاریان دا په نگ
 ده داته وه.

سوره تی (العلق)

بسم الله الرحمن الرحيم

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ اقْرَأْ وَرَبُّكَ
 الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾ كَلَّا إِنَّ
 الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَ طَغْيٰى ﴿٦﴾ أَن رَّاهُ اسْتَغْنٰى ﴿٧﴾ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعٰى ﴿٨﴾ أَرَأَيْتَ
 الَّذِي يَنْهٰى ﴿٩﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ﴿١٠﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدٰى ﴿١١﴾ أَوْ أَمَرَ
 بِالْتَّقٰى ﴿١٢﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلٰى ﴿١٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرٰى ﴿١٤﴾ كَلَّا لَئِنْ
 لَّمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾ نَاصِيَةٍ كَذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿١٧﴾
 سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾ كَلَّا لَا تُطِيعُهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴿١٩﴾

(اقرا باسم ربك الذي خلق) نهی موحه مه د بخوینه به ناو خودای
 خۆت، نهو خودایه ی هه موو شتیکی به دی هیناوه، هه موو شتیکی
 دروست کردوه، له م نایه ته دا په روه ردگار فرمان به پیغه مبه ر ده کا: که
 ببیسته خوینده وار، هه رچه نه ده له وه پیش خویندنه وه نووسینی نه زانیوه،

كەسى: بونەۋەرى دروست كوردى، دەتوانى پەۋشەتى خويندەۋارى
لەپىغەمبەر دابەدى بەيتى.

﴿خلق الانسان من علق﴾ ئادەمىزادى دروست كوردە لەخوينى
توندبوو (خوينپارە) مەبەستى ئەۋەيە بلى: خۇدايەك بتوانى لەخوينپارە
ئادەمى زىرەك و عاقل و خاۋەن بىرو ژىر دروست بكا، ئەو ئادەمىزادە
لېھاتويى بگاتە ئاستىك زۆر شتى ناو ئاسمان و زەۋى بۆ خۆى پام بكاو
سوديان لى ۋەر بگرى، چۆن ناتوانى ئادەمىزادىكى لېھاتوى ۋەكوو
ھەزەرەتى موھەمەد بگاتە خويندەۋارو ۋاى لى بكا ھەرچى بەسەرى دا
خويندرايەۋە يەكسەر لەبەرى بكا!

يىگومان قۇناغى خوينپارەيى، قۇناغىكە بەسەر كۆرپەلەدا تىپەر
دەبى، سەرەتا كۆرپەلە دۆپە تۆماۋىكە، ھەيۋاننىكى مەنەۋىيە ماۋەيەك
لەمنداڭدان دا دەمىنىتەۋە، پاشان بەقودرەتى خۇدا دەيىتە خوينپارە،
پاشان دەيىتە گۆشتپارە، ئەجبار دەچىتە قۇناغى ئىسقائەۋە، واتە:
پەيكەرى ئىسقائى پىك دى ئەجبار بەگۆشت دادەپۆشرى و ئىتر جەستەى
ئادەمىزادى تىدا بەرجەستە دەبى.

﴿اقرأ وربك الاكرم﴾ ئەۋەى فەرمانت پى كراۋە لە خويندەۋە
ئەنجامى بدە، خۇداى تۆ: كە فەرمانى پى كردوى بەخويندەۋە لە ھەموو
كەسىك بەخشندە ترە، بەخشندەيەكى ۋەھا يە ئەتۆ ۋالى دەكا بتوانى
قورئان بخوينتەۋە، ھەرچەندە لەۋەو پىش تۆ نەخويندەۋار بووى.

﴿الذي علم بالقلم﴾ خۇدايەكى ۋەھايە بەھۆى قەلەمىكى
بى گيانى رەق و تەقەۋە ئادەمىزادى فىرى خويندەۋارى كوردە،
ۋاتە: خۇدايەك بتوانى قەلەمىكى بى گيانى وشك بكاتە ھۆى
تىگەياندن و فىربوون لەناو ئادەمىزاد دا، چۆن ناتوانى تۆ بكات
بە خويندەۋار؟!

له راستی دا فیژیوونی ئاده میزاد بۆ نووسین به قه لیم نیعمه تیکی
 فره مه زنه و خودا به بهنده کانی به خشیوه، نووسین به قه لیم هۆکاری
 لیک تیگه یشتن و بیرو پا گۆرینه وه یه وه کوو زویان بیرو پای پی
 ده رده بری، نه گهر نووسین نه بوايه زۆر زانست و زانیاری ده فوتان، زۆر
 ده قی ئاینی و شتی تر به تیمه نه ده گه یشتن و لییان بی ئاگا ده بووین،
 ژیان به پتوه نه ده چوو، یاسا پایه دارنه ده بوو..

به کورتی نووسین، زانیاری و زانست زنجیر ده کاو ناهیتلی پهرته وازه بی
 هۆکاری کۆنترۆل کردنی هه والی پرودای رابردوانه و ئامیزکی گرنگ و
 بهرچاوه بۆ گواستنه وه ی زانیاری و زانسته کان له نیوان نه ته وه کان دا،
 به نووسین زانیاریه کان ده چه سپیندرین و لییان زیاد ده کری، پهیتا پهیتا
 زانیاری تازه ده خریشه سهر زانیاری پیتشو سات دوی سات گه شه
 ده کات، ئیتر ژیا ره کان و بیرو بۆ چون و تیوهره کان نه ش و غا ده کمن،
 ئاینه کان پارێزگاری ده کرین و هیدایهت و ریتنمایی کردنی ئاده میزاد
 بلا ده بیتته وه .

به راستی جیگای سهرنجه: که به کهم نایه تی نازلبووی قورئان فرمان به
 خۆتندنه وه نووسین بکا، ئاده میزاده کان هه لنی بۆ هه ولدان و تیکۆشان
 له پیتناو وه ده سته پیتانی خۆتندن و نووسین دا، لایه نی: له ره چه تی خودا
 به بهنده کانی نه وه یه: که موعجیزه ی هه زره تی موحه مده ﷺ قورئانیک بی
 بخۆیندریتته وه و نامه یه ک بی بنوسریتته وه، به مه رجیک له وه و پیتش
 نه و پیتغه مبه ره نه خۆتندن زانیوه نه نووسین! ئهو پیتغه مبه ره به ریتزه
 به هۆی کاریگهری په یامی پیروزیسه وه ئومه ته که ی له حاله تی
 نه خۆتنده واری یه وه گواسته وه بۆ ناو رۆشنایی زانست و زانیاری، شان
 به شانی بلا بوونه وه ی ئاینی ئیسلام به ناو ولاتان دا زانست و زانیاری و
 نووسین و خۆتندنه وه ش بلا بووه وه .

دكة واحدة ﴿(الحاقة/١٤)﴾ دوايي زهري و كيٲوه كاني وه كوو لوٲهي كراوهيان لى دى. وه كوو ده فهرموى: ﴿وتكون الجبال كالعهن المنفوش﴾ (القارعة/٥) ، ئهجار هه موويان وردوخاش دهبن، وه كوو له نايه تيكي ترده فهرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/٤-٦) ئهجار ده بنه تهپ وتوژ به هه وادا ده روا وه كوو له نايه تيكي ترده فهرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفاً﴾ (طه/١٠٥) .

ئەبجار پەرودەگار باسی ئەو عزاب و نارهەتییە دەکا: کہ توشیی
کافرەکان دەبی، دەفەرموی: ﴿ان جهنم کانت مرصداً للطاغين مآباء
لابثین فیها أحقاباً﴾ بێگومان دۆزەخ چاوەرپوانی ملهپورو ستهمکارانه، له
برپارو حوکمی خودا دا ئاماده کراوه بۆ تاوانباران، ئاکام و شوینی
ههوانهوهی ملهپورو ستهمکارو یاخی بووهکانه، رۆژی قیامهت
به‌ریسوایی یه‌وه تۆر ده‌درینه ناوی وچه‌نده‌ها هه‌زار سال و زه‌مانی
دورو درێژ تی‌یدا ده‌می‌ننه‌وه: که ئەو ماوه دورو درێژانه ته‌واو بوون،
ماوه‌ی تریان بۆ دیاری ده‌کری بۆ هه‌تا هه‌تایه.

﴿ لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً ﴾ به دريژايي ئەو ماوه بى كۆتايى يەى
لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ە فىنكايى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم
بكاتەو ە تاويك بچەسىنەو ە، ئاويك ناخۆنەو ە ساردبى و تىنەو ەتى بشكىنى.
﴿ الا حميماً و غساقاً، جزاء وفاقاً ﴾ جگە لە ئاوى كولاو كىم و
زوخوايىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو عەزابە سەخت و دژوارە
پراوپرى كردهو ە خراپەكانيانە، هىچ تاوانيەك لە ھەل و ئدانان بۆ خودا
گەورەترنەى، هىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازاتر نەى، ئەوان لە ژيانى
دونيانيان دا ھاو ەليان بۆ خودا داناو ە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرين. سزاي
دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

زۆر بهی موفه سرین پیتان وایه، نهم نایه ته ده رحه ق به نه بوجه هل و
هاووینه کانی نازل بووه، به لام ههر که سی: نه و رهوشتانیه
تیدا بن ده یگرته وه، چونکه عیره ت به (عموم) ی له فظه نه ک به
(خصوص) ی سه به ب.

نه مجار پهروه ردگار هه ره شه ی توندیان لی ده کاو ده فره موی:
﴿إِن إِلَى رَبِّكَ الرَّجْعِي﴾ بینگومان سه ره نجام و گه رانه وه ی هه موو
ناده میزاد بۆلای خودایه، نه و حیساب و لی کۆلینه وه یان له گه ل ده کا،
هه موو که سی ک پرسیاری لی ده کری چۆن مال و سامانی کۆکردۆته وه
له چی دا خه رجی کردوه!

ئیبنو ئه بی حاتم له عه بدوللای کوری مه سه عوده وه ریوایه ت ده کا
ده لی: دو چلیس تیر ناخۆن، عه ودال به دوا زانیاری داو عه ودال به دوا
دونیا دا، به لام نهم دوو پی ره چون یه ک نین، چونکه عه ودالی زانیاری سات
دوا سات ره زامه ندی خودا به ده ست دین. به لام دونیا ویست پتر
سه رکه ش و گومرا ده بی.

نه مجار پهروه ردگار چه ند حاله تیکی ناشیرین و دزیوی ملهور و
له خودا یاخی بووان راده نوینی و ده فره موی: ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى عَبْدًا
إِذَا صَلَّى﴾ هه وائم پی بده ده ربارهی حال و وه زعی نه و ملهوره
سته مکاره: که نه بوجه هل و هاو وینه کانیه تی پیم بلای: چۆن جورته ت
ده کا ریگری له به نده یه کی خو شه ویستی من بکا: که موحه مده وه ده یه وی
نوێژ بکا؟ چۆن پرکیشی نه وه ده کانه هیلی پیغه مبه ر و شوینکه وتوانی
نوێژ بکه ن؟ ریگری خودا په رستیان لی ده کاو ده یه وی بته رستی بکه ن!
ئای: که تاوانی کی گه وره یه، که نه فامیه کی که م وینه یه؟! ریگری
نوێژ کردن له که سی ک بکه ی که له هه موو که س زیاتر پابه ندی نوێژ کردن
بی و فینکایی چاوی له نوێژ کردن دا بۆ ده سه به ربی، نوێژ کردن ی پی له

دكة واحدة ﴿(الحاقة/١٤)﴾ دوايي زهري و كيٲوه كاني وه كوو لوٲهي كراوه يان لي دي. وه كوو ده فهرموي: ﴿وتكون الجبال كالعهن المنفوش﴾ (القارعة/٥) ، ئه مجار هه موويان وردوخاش ده بن، وه كوو له نايه تيكي تر دا ده فهرموي: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/٤-٦) ئه مجار ده بنه ته پ وتوژ به هه وادا ده روا وه كوو له نايه تيكي تر دا ده فهرموي: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفاً﴾ (طه/١٠٥) .

ئەبجار پەرۋەدگار باسى ئەو غەزەب و نارەھەتتە دەکا: كە توشىي
كافرەكان دەبى، دەفەرمۇي: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً
لابئين فيها أحقاباً﴾ بىگومان دۆزەخ چاۋەرۋانى ملهوپرو ستمەكارانە، لە
برپيارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى
حەوانەوہى ملهوپرو ستمەكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قىامەت
بەرىسۋاىىيەوہ تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەها هەزار سال و زەمانى
دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون،
ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿ لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً ﴾ به دريژايي ئەو ماوه بى كۆتايى يەى
 لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ە فىنكايى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم
 بكاتەو ە تاويك بچەسىنەو ە، ئاويك ناخۆنەو ە ساردبى و تىنوەتى بشكىنى.
 ﴿ الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً ﴾ جگە لە ئاوى كولاو كىم و
 زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو عەزابە سەخت و دژوارە
 پراوپرى كردهو ە خراپەكانيانە، هىچ تاوانيک لە ھەل و ئدانان بۆ خودا
 گەورەترنەى، هىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازاتر نى، ئەوان لە ژيانى
 دونيان دا ھاو ەليان بۆ خودا داناو ە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرين. سزاي
 دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

نویژه که ی بکا هیدایه تی بی و بانگه وازی یه که ی فەرمانکردن به ته قوا بی،
 نایا هەر جله وگیری نویژ کردنی لی ده که ی؟ نه مه ته صویره که ی به مجۆره یه:
 سته مکارو سته ملیکراو هەر دووکیان لای حاکم ئاماده کرابن، نه بچار
 دادوهر هەر جاره روی خیطاب ئاراسته ی یه کیکیان بکا!!

﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ نایا تو نابینی نه ی موحه مه د؟ واته:
 هه وائم بده ری دهر باره ی حال و وه زعی نه و کافره: که نه بو جه هل و هاو
 وینه کانی، نه گهر به لگه و نیشانه کانی تاك و ته نهایی خودا و دیارده کانی
 تواناو ده سه لاتى سهر سوپه ی نه ری به درۆ بخته وه، په یامی پیغه مبه ره که ی
 ره ت بکاته وه و پشت له ئیمان نه ی تان به خوداو به پیغه مبه ره هه ل بکا.

﴿أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى﴾ نایا نه و کافره نازانی: که خودا ده یینی و
 ناگای له هه لئس و که وتیه تی و نیازو مه به سته ده زانی و له وه دوا پراو
 پر سزای ده داته وه؟ ده ی چۆن جور نه تی نه وه ده کاو به چ عه قلیك
 هه لویستی ناوا ده نویژی؟

﴿كَلَّا﴾ بانه و بی پروا سته مکاره دل په قه واز له وه هه لویسته دزیوو
 ناشرینه ی خۆی بیینی! باچی تر جله وگیری له به نه ده ی خوشه ویستی
 خودا نه کا: که نویژ ده کا.

﴿لَنْ لَمْ يَنْتَهِ لِنَسْفَعِنَ بِالنَّاصِيَةِ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ﴾ سویند به خودا
 نه گهر واز له هه لویستی به دکارانیه ی خۆی نه هیینی و به رده وام بی له سهر
 نه زیه تدانی پیغه مبه رو شوینکه وتوانی، ناو چه وانی ده گرین، واته:
 به قژی پیشه سهری کیشی ده که یین بو ناو ئاگری دۆزه خ، ناو چه وانیك:
 که خاوه نه که ی درۆزن و تاوانباره، گالته ی به تاوانکردن دی و به شتیکی
 ئاسایی ده زانی.

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فينكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخيەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كەردەوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

لەباقى شەھو رۆژەكانى سال پىرۆزترە، چونكە ئەو شەھو فرىشتەو
جوبرائىل قورئانيان ھىتاۋەتە خوار، جۆرەھا نورو پەھمەت و بەرەكەت،
خىرو فەر نازل بوون و نازل دەبنە سەررەھو. پەھمەت بەندە
موسولمانەكانى خودا دادەپۆشى.

ئەھوئى ئاشكراو چەسپاۋە ئەھوئە: قورئان ۋە جەبە ۋە جەبە لە ماھى
بىست و سى سال دا نازل بوۋە، كەۋاتە: كە دەفەرموى: قورئانمان لەشەھى
قەدر دا نازل كىردە، مەبەستە كە ئەھوئە سەرەتاي نازل بوونى قورئان لەو
شەھو پىرۆزەدا ھاتۇ تەخوارى، چونكە ھەزەرەتى موحەممەد ﷺ لەمانگى
پەمەزان دا پەلەي پىغەمبەرئىتى پى بەخشاۋە.

ھەندىك پىيان ۋايە: لەشەھى قەدر دا قورئان ھەموى نازل كراۋە بۇ
ئاسمانى دونيا، ئەجار لەۋتو بەگۈيرە پىتويست لەماۋى بىست و سى سال
دا نازل كراۋە بۇ پىغەمبەر ﷺ.

سۈرەتى (القدر)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾
لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ نَزَّلَ الْمَلَكُ الْكَوْثُرَ ﴿٤﴾
فِيهَا يَأْذِنُ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿٥﴾ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٦﴾

دەفەرموى: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ ئىمە لەشەھى قەدر دا دەستمان
كىردە بەناردنى قورئان، شەھى قەدر شەھىكى پىر فەرپە بەرەكەتە، ۋەكو
لە ئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مَبَارَكَةٍ﴾ (الدخان/۳)

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرەمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەرۋەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرەمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەرۋانى ملھورۋ ستەمكارانە، لە بېرپارۋ ھۈكىمى خودا دا ئامادە كراۋە بۆ تاۋانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەى ملھورۋ ستەمكارۋ ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەۋە تۆر دەدرىنە ناۋى ۋچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەۋە: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەۋاۋ بوون، ماۋەى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەى لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەۋە فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەۋە تاۋىك بىھىيەنەۋە، تاۋىك ناخۆنەۋە ساردبىۋ تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژۋارە پراۋپرى كردهۋە خراپەكانىانە، ھىچ تاۋاننىك لە ھەلۋلداۋان بۆ خودا گەۋرەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

ئیمام نه حمه دو نه سائی له نه بو هور په یوه ریوایه ت ده کهن ده لئی: که مانگی په مه زان هات پیغه مبر ﷺ فەر مووی: نه وه مانگی په مه زان هات مانگی کی پیروژه، خودا له سهری پیویست کردون پروژه کانی به پروژو بن. ده رگا کانی به هه شتی تیدا ده کریت هوه، ده رگای دۆزه خی تیدا داده خرین. شه یاتینی تیدا زنجیر ده کریت، له شه ویکمی پر فهور بهر که ت دا: که له هه زار مانگ باشته، که سیک لهو خیرو بیتره بی بهش بکری نه وه بی بهش کراوه .

له سه حیحی موسلیم و بوخاری دا فەر مو ده یه که هیه نه بو هور په یوه ریوایه تی کردوه، ده لئی: پیغه مبر ﷺ فەر مووی: (من قام ليلة القدر ايمانا و احتسابا، غفر له ما تقدم من ذنبه) که سیک شه وی قدر خه ریکی عیباده ت و خودا په رستی بی، پروای به پاداش و سزا هه بی و به ته مای نه وه بی خودا پاداشی ده داته وه، له تاوانی رابردوی چاوپوشی ده کری.

﴿تنزل الملائكة و الروح فيها ياذن ربهم من كل امر﴾ لهو شه وه پیروژه دا فریشته کان و جوا برانیلیش له گه لیان دا له ئاسمانه کانه وه داده بهر نه سهر زه وی، هه رچی بریارو کاروباریکی دونیا هیه تا سالی داهاتو، له گه ل خویان ده یهینن.

پیغه مبر ﷺ فەر مووی هه تی: (ان الله يقدر المقدر في ليلة البراءة فاذا كان ليلة القدر يسلمها إلى اربابها) په روه ردگار له شه وی بهرات داشته کان مه زنده ده کا، که شه وی قدر هات نیت فەرمان و بریاره کانی ده دا به فریشته بهر پر سه کان، هه ر فریشته یه و نه رکی خو ی پی ده سپیتر درئ، چونکه به بی ئیزنی خودا هیچ کاریک نه نجام ناده ن. وه کو له نایه تی کی تر دا ده فەر مووی: ﴿وما ننزل إلا بأمر ربك﴾ (مریم/۶۴).

مه به ست به وشه ی (الروح) له نایه ته که دا هه زه تی جو برانیله، هینانی ناوی نه وه به دوا ناوهینانی فریشته کاند (عه طفی خاصه بۆسه ر عام) و

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فينكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

سەرگهرمی خودا پهرستین له کاتی ک دلیاش نین که ئه وشه وه شهوی قه دره، ده بی ئه گهر دلیا بوونایه که ئه وشه وه قه دره چییان بکرایه؟ ئه م به ندانه م ئه وانهن که کاتی خۆی ئیوه ده ربارهیان گوستان ﴿انجعل فیها من یفسد فیها ویسفک الدماء﴾ (البقرة/۳۰).

شهوی قه در ئه وه نده به رزو پیرۆزو به نرخه، زانیاری ئاده میزاد ده رکی حه قیقه تی ناکا، شهوی که گه وه ره پیرۆز بووه خودا هه لی بژاردوه بۆ ئه وهی بپیته کاتی سه ره تای نازلبوونی قورئان و پژانی ئه وه فه یض و به ره که ت به سه ر زهوی دا، ناردنه خواره وهی ناشتی و ئاسایش: که له روحی خودا وه پژایه سه ر و یژدانی ئاده میزاد.

به داخه وه ئاده میزاد به گشتی له به ر نه زانی و نه فامی خۆی له ریزو گه وهی شهوی قه در بی ناگابوون، حه قیقه تی ئه وه پودا وه گه وه ره یه ی له وه شه وه دا روی دا باشگۆی خستوه.

به راستی له وه کاته وه ئاده میزاد ناوه پڕۆکی ئه وه حه قیقه ته ی پاشگۆی خستوه، پیرۆز ترین و گه وه ره ترین نیعمه تی خودایان له کیس چوه، ناشتی و ئارامی له ده ست دا، ناشتی و یژدان و ناشتی تاک و کۆمه ل و ناشتی خیزان و ناشتی ئاده میزاد به گشتی له ده ست دا وه خه ساره تمه ندی دویا و قیامه ت بوون. هیه ک کامیك له پیشکه وتنی مادی و ژیا ری و بیناسازی هتد.. قه ره بووی ئه وه زیانه ی بۆ نه کرد نه وه.

چه ندیک ئاده میزاد ئه مپڕۆشی له گه ل دابی له به واری ماددی دا پیشکه وتنی به ده ست هی ناوه ههنگاوی سه ر سوپه ی نه ری ناوه قۆناغی به رچاوی بریوه. به لام چونکه به رنامه ی خودای پاشگۆی خستوه توشی ته نگ و چه له مه و ناشوب و قه له ق و دله پاوکیك بووه ژیا نی شیرینی لی تال بووه خوشی له ژیا نی دویا ی نابینی و قیامه تیشی له کیس چوه!!

ئىمەى موسولمان نابى ئەوردادە گەورەيەى لە شەوى قەدردا پوى دا
 پاشگۆى بخەين. پىويستە ھەموو كاتى ئەو يادە بىكىنە بەرپزە ۋە لىى
 بىروانىن، بەتايىبەتى: كە ھەزەرەتى پىغەمبەر ﷺ رىگاي ئاسانى بۆ دىارى
 كىروين بۆ زىندو كىردنەۋەى ئەو يادە پىرۆزە لەناخمان دا بۆ ئەۋەى گىيانە
 كانمان پەيۋەست بن بەناۋەرۆكى ئەو رودادە گەورەۋە كەلەشەوى قەدردا
 پوى دا ئەۋەتا پىغەمبەر ﷺ ھەلمان دەنى بۆ ئەۋەى ھەموو سالىك لە (دە)
 شەوى كۆتايى رەمەزان دا لەشەوى قەدر بىكۆلىنەۋەو خوداپەرستى زۆرى
 تىدا بىكىن.

بسم الله الرحمن الرحيم

سورەتى (البىئە)

ئەم سورەتە مەدەنىيە ۋە ھەشت ئايەتە. ناۋى نراۋە سورەتى (البىئە)
 چونكە بە ئايەتى ﴿لَمْ يَكُنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
 مُنْفَكِينَ، حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ دەستى پى كراۋە.

دەگوتى: ئەم سورەتە ۋەكۈۋ ھۆكار (العلە)ۋايە بۆ سورەتى پىشۋو،
 لەم پۈۋە: كە لەسورەتى پىشۋودا فەرمۋى: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي الْيَلَةِ الْقَدْرِ﴾
 ۋەكۈۋ بلى گوتراۋە بۆچى قورئانى نازل كىردە؟ دەفەرمۋى: چونكە
 كافىرەكان ۋاز لەكوفرو بىدىنى خۆيان ناھىتن ھەتا بەلگەى ئاشكرايان
 بۆ نەيە. كەۋابى سەرەتاي ئەم سورەتە ۋەكۈۋ عىللەت ۋە بايىس ۋايە بۆ
 سەرەتاي سورەتى پىشۋو.

زۆر فەرمۋودەو رىۋايەت ھەن دەربارەى گەۋەرىى ئەم سورەتە، لەۋانە:
 ئەمەدو بوخارى ۋە موسلىم ۋە تىرمىزى ۋە نەسائى لە ئەنەسى كۆرى مالىكەۋە
 رىۋايەت يان كىردە دەفەرمۋى: پىغەمبەر ﷺ بە توبەى كۆرى كەعبى

فهرموو: (ان الله أمرني أن أقرا عليك: ﴿لم يكن الذين كفروا من أهل الكتاب﴾) توبه ی وتی: بۆ چی به تاییه ت خودا ناوی منی هیئا؟ پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: به لّی، ئیتر توبه ی دهستی کرد به گریان^(۱).

ئیمام نه حممه له مالیکی کوری عه مری کوری ثابیتی نه نصارییه وه به هه مان مانا فهرمووده یه کی تری ریوایه ت کردوه. وێرای خویندنه وه ی سوره ته که، پیغه مبه ر ﷺ نه مه شی فهرمووه: نه گهر ئاده میزاد پر به شیویک مال و سامانی بدریتی داوای شیویکی ترده کا، نه گهر شیوی دووه می بدریتی داوای شیویکی ترده کا، گل نه بی هیچی تر ئاده میزاد تیر ناکا. هه رکه سی تۆ به بکا خودا تۆبه ی لی وهرده گری.

ثایینی راست لای خودا ثایینی به کتاپه رستی و خاوینه، ثایینی که هاوه لّی تیدا به ره وا نه زانری بۆ خودا، ثایینی جوله که وه مه سیحی نه بی.

سوره تی (البینه)

بسم الله الرحمن الرحيم

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ
حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿١﴾ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ﴿٢﴾
فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ﴿٣﴾ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ

(۱) رواه مسلم في (۶) كتاب صلاة المسافرين، باب استحباب قراءة القرآن على أهل الفضل (حدیث ۷۷۹) له نه نه سی کوری مالیکه وه.

الْقِيمَةِ ﴿٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
 فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾ إِنَّ
 الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾
 جَزَاءُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
 فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

ده فەرموی: ﴿لم يكن الذين كفروا من أهل الكتاب والمشرکین
 منفکین حتی تأتیهم البینه﴾ ئەوانە ی بێ پروا بوون لە ئەهلی کتێب و
 بێ پرستە کان، جیانە بوونە وەر وازیان لە بێ و باوەری بەتالی خۆیان
 نەهێنا تەبەلگە ی ناشرکیان بۆنە هات: کە بریتی بوو لە پەوانە ی کردنی
 پیغەمبەر یان نازلکردنی قورئانی پیروژ.

واتە: کافرە کان وازیان لە کووفرو شیرکی خۆیان نەهێنا هەتا پیغەمبەر
 هاتە سەریان و گومرایی و سەرلێ شیتوای خۆیان ی بۆ پون کردنە وەر
 بانگەوازی کردن بۆ ئیما نەهێنان و خودا پەرستی.

ئەجار مەبەست لە (البینه) دیاری دەکا و دەفەرموی: ﴿رسول من الله
 يتلو صحفاً مطهرة، فيها كتب قيمة﴾ ئەو بەلگە و نیشانە ناشرکیایە
 پیغەمبەرێکە لە خودا وەر وەنە کراوە بۆ سەر هەموو ئادەمیزاد و
 جندۆکە، پەرەمەت و هیدایەت بۆیان، نایە تی قورئانیان بۆ دەخوینیتە وەر،
 قورئانێک: کە پاک و خاوێنە لە هەموو عەیب و نەقصێک، هیچ درۆ و
 شوبهە ی لەخۆ نەگرتوون، گۆرانکاری و تیکە لاوی و وتە ی بێ سەر و بەر و
 بێ مانای تێدا نین، بەلکو حقو راستی لەخۆ گرتووە، پێبازی راست و

حق نىشانى موشرىكەكان و خاۋەن نامەكان دەدا، ئەۋەي لىيان شىۋاۋە و سەريان لى تىكچۈە بۆيان راست دەكاتەۋە، ئەحكام و بېياری موھكەم و پېرۋ قازانچ بۆ دىن و دونىايان بۆ پون دەكاتەۋە.

بېگومان پېش ناردنى پېغەمبەرى ئىسلام سەرزەۋى ئەۋ پەرى پېۋىستى ھەبۋ بە پەيامىكى تى ئاسمانى، ئاشوب و فېتنەۋ فەسادو داۋەشان ھەموو سەرزەۋى داگىر كىرەبۋ، ئەتەۋەيەك نەبۋ ئاينىكى راستى ھەبى، كۆمەلەك نەدەبىنرا پېيازىكى خودا پەرستى گىرتبېتە بەر، فەرمانپەرۋا يەك نەبۋ لەسەر بىنەماي دادو خوداناسى دروست بوۋى...

دژايەتى و دوژمنايەتى لەناو دلى ئادەمىزادەكان دا پروابو، خوینى خەلگ بە نارەۋا دەرژىنرا، مالى ئەم و ئەۋ بەخۇرايى دەبىراۋ دەخورا، كەس لە تاۋان نەدەگەرپاۋە، ھەرچى دەستى بىرۋىشتايە كۆى لە سىتەم نەدەكرد، چاۋەرۋان نەدەكرا بەبى ناردنى پېغەمبەرىكى ۋەكوو پېغەمبەرى ئىسلام و پەيامىكى تى ۋەكوو پەيامى قورئان چارەسەرى ئەۋ ھەموو فەسادو خراپەكارىانە بىرى، كوفرو بېدىنى چوبوۋە ناخ و دەرۋونى ھەموو كەسەكەۋە.

خاۋەن نامە ئاسمانىيەكانىش ئاينەكەيان لى گۆرا بوو يەكتاپەرستى نەدەكرا، ئاينى حق و راستى ئاسمانى لەيادى خەلگەكە چوۋ بوۋەۋە، بىتەرستى لەنىۋە دورگەي غەرەبى و دەرەۋەي دا پەگى داکوتا بوو، بەجۆرىك تەسۋور نەدەكرا ئەۋانە ۋاز لەكوفرو بېدىنى خۇيان بىنن ئىلا بەم پەيامە تازە نەبى: كە پەيامى ئىسلامو دەبۋايە لەسەر دەستى ئەۋ پېغەمبەرى: كە قورئان پەيامىەتى و ناۋو نىشانەي ئاشكراۋ نمايانە بەكۆتا بى...

بۆيە ئەۋ پېغەمبەرە سەردارە بەرپىزە لە كاتى خۆى دا رەۋانە كراۋ قورئان لەكاتى پېۋىستى خۆى دا نازل بوو، بۆ ئەۋەي كارىگەرى خۆى

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بووه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بووه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهُ اَنْدَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بووه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکراوه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کراوه ته هیلکه بی و راخراوه و وای لی کراوه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندراوه، به م نه وعه: که..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعًا لِّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئاوه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به روبوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهه م هیناوه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

پهرستی هینابوو، خهریکی پهره رده ی گیانیان بوون، خویان کردبوه
ره بهن و خه لوه کیش!!

هه ندیکیش له پیاوه نایینه کان که له ناو کۆمه لگا کادا مابوونه وه و
که نارگیر نه بوبوون، له گه ل پاشاو فرمانه رواوده ره به گ و دونیاویسته کان
دا تیکه لاو بو بوون، یارمه تیده ریان بوون بو دست دریزی و سته مکاری و
مالخواردنی خه لگ به ناحق.

نایینه ناسمانیه کان بوبوونه گالته جاری کاربه ده ست و دام و ده زگاکانی
قه یصه رو پاشاکان، تاوانباران به ناره زوی خویان ده ستکاریان ده کردن،
هه تاوای لی هاتبوو ناوه پۆکی نایینه کان نه مابوو؛ به لکرو په یکه رو
شیوازیشیان شیویندرا بوو، ته گهر هه لگرانی پیتشووی نایینه کان زیندو
بکرانایه وه هیتچیان نهیده زانی کامه نایینه که یانه.

مه رکه زو پایته ختی ژیارو پۆشنیری و فرمانه روای و پامیاری بوبونه
شانوی ناشوب و فیتنه و دارزان و داوه شان و ناآرامی و بشیوی و فساد،
وه ها به خویانه وه هه لوه گیر بوبوون نه یانده توانی نیصلاهی ناو خویان
بکه ن چ جایی ده وره بر چاک بکه ن، له بواری مه عنه وی نیفلاسیان
کردبوو، سه رچاوه ی گیانیان وشک بو بوو، شه ریه تیکی ناسمانی نه مابوو
به صافی و بینگهردی، پۆتیمیکی یاساپه روه ره له سه رزه وی نه بوو. ته مه بوو
حال و وه زعی مرۆفایه تی و نایینه ناسمانیه کان و پیاوه نایینه کان له
پیش روانه کردنی هه زه تی موحه مه ددا.

بۆیه فه زل په همه تی خودا داخوازی ته وه بوو پیغه مبه ریک بنیری بوو
پزگار کردنی ناده میزاد له و سه رلی شیواوی و گومرایی یه ی تیتی که وتبوو،
نایینه قاقای نوغرو بو بوو، حیکمه تی خودا وابوو ته و پیغه مبه ره
په یامه که ی قورئانی پیروزی بی، بوو ته وه ی بتوانی خاوه ن نامه کان

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكى يەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كىردەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

سهیره نه هلی کیتاب پیتش رهوانه کردنی پیغهمبه رﷺ هه موویان
کۆک بوون له سهر ئیمان پیهتانی، کهچی که رهوانه کرا بو سهریان
تهفره قهو جودا وازیان تیکهونت

﴿وما أمروا الا ليعبدوا الله مخلصين له الدين حنفاء، ويقيموا الصلاة
ويؤتوا الزكاة، وذلك دين القيمة﴾ نهوانه دواي رهوانه کردنی
پیغهمبه ری ئیسلام تهفره قه بیان تیکهوت و بوونه گرو گرو، له حالیک دا
نهوان له تهورات و ئینجیل دا یان له قورئان دا فەرمانیان پی نه کراوه
به عبادته تکردن بو هیچ که سیك ئیلا بو خودانه بی..

فەرمانیان پی کراوه به یه کتا په رستی به خودا په رستی راسته قینه و
دلسوزانه، هاوهلی بو به رهوا نه زانن، واز له هه موو تاین و بیرو باوه ریک
بهتین بو تاینی ئیسلام، نوێه کانیان به بهرده وامی و به دلسوزی له کاتی
خۆیان دا نه نجام بدن، زه کاتی مالی خۆیان ده رکه ن بو نهوانه شیای
زه کات پیدانن. نه مهی فەرمانیان پی کراوه داخوازی یه کیه تی و ته بایی یه،
نه ک دژایه تی و په رته وازه بی.

له گه ل دوباره کردنه وهی نه و راستیه که په یامی حه زره تی موحه مده رﷺ
بریتیه له ناوه رۆکی په یامی پیغهمبه ره کانی پیتشو په یه ره و پڕۆگرامی
موحه مده ده ق په یه ره و پڕۆگرامی تاینی حه زره تی ئیراهیمه، نه و
ئیراهیمه ی دوره په ریز و گۆشه گیر بوو له هه موو جوړه بته په رستیه کانی
پڕۆگاری خۆی و لیبراوانه پوی کرده ی خودا په رستی و یه کتا په رستی
دلسوزانه عبادته تی خودای ده کرد.

وه کوه له تایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ثم اوحينا اليك ان اتبع ملة
ابراهيم حنيفاً﴾ (النحل/۱۲۳).

ئا نه و دلسوزی کردنه له عبادته داو وازه تان له هه موو بیرو
باوه ریک بو تاینی ئیسلام و نه نجامدانی نوێه کان له کاتی خۆیان داو

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىڭ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىڭانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىڭايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكىيەك ناچەرن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كەدەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونىيان دا ھاۋەلىيان بۆ خودا داناو، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىانە.

﴿ جزاؤهم عند ربهم جنات تجرى من تحتها الأنهار خالدين فيها أبدا رضي الله عنهم، ورضوا عنه، ذلك لمن خشي ربه ﴾ پاداشی ئەو موسولمانە دلسۆزانه له پۆژی قیامەت دا لای خودا خۆیان له پاداشتی ئیمان و کردەوهی باشیان باخ و باخاتی بەهەشەتی پازاوهیە، کە بەژێر درختی باخەکان داو بەژێر بالەخانەو خانووەکانیان دا جوگاو جوێار دەکشێن، ئەوەندە تر جوانی و رازاوهیی بەشوێنی هەوانەو هیان دەبەخشێ. بۆ هەتاهەتایە تییان دا دەمێننەوه و لییان وەرزانن و لییان دەر ناچن بەلکوو بەردەوام لەزەت وەر دەگرن و لەو خۆشییەدا پادەبوریترن.

ئەوانە خودا لییان رازییە، چونکە لەژیانی دونیایان دا پابەندی فەرمانی خودا بون بەگوێرەی شەریعەت و یاسای ئەو هەلس و کەوتیان کردەوه، ئەوانیش لە خودا پازین چونکە پاداشی داوئەوهو خۆشی و لەزەتی لە پادەبەردەری بۆ دەستەبەر کردون. نازو نیعمەتیکی پێداون نەچاروینیویەتی، نەگوێجکە بیستویەتی، نەبەسەر دلی ئادەمیزادا تێپەرپیوه.

ئەم پاداش و پەزامەندییە بۆ کەسیکەبەتەواوی لەخودا بترسی، وەها بەندایەتی خودابکاو و ابزانی خودا دەبینی، خۆ نەگەر ئەو خودانەبینی ئەو بێگومان خودا ئەو دەبینی.

ئایەتە کە بەناشکرا هەرەشەیه لەوانە ی لە غەیری خودا دەترسن، هەرەشەیه لەوانە ی هاوێ بۆ خودا دادەنێن، هەلنانی ئادەمیزادی تێدایە بۆ خوداپەرستی و ترسان لەخودا، هەتاوای لی دی هەموو کردەویەکی بۆ خودا و لەبەر خاتری خودا ئەنجام دەدا. ناماژە ی ئەوێشی تێدایە کە مەرجی ئەنجامدانی عیبادهت وەکوو نوێژو پۆژو ترسان لەخودایە، خوداپەرستی بە بێ ترس و خوشوع لەخودا کەلکی نیە!

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الزلزله)

نهم سوره ته مه ده نییه و ههشت نایه ته، به گویره ی هندی ریوایه تی تر مه ککیه، نوسلوبی سوره ته که و ناوه پوکی سوره ته که پشتگیری نه وه ده کهن که مه ککی بی.

نهم سوره ته ناوی نراوه سوره تی (الزلزله) چونکه سه ره تای سوره ته که به هه والی پودانی پاشله قانندی زهوی دهستی پی کرد و وه، له سوره تی پیشوودا هه ره شه ی له کافره کان کرد و واده ی به خودا په رستان دا، سزای کافره کانی به دۆزه خ دیار کرد و پاداشنی خودا په رسته کانی به به ههشت و باخ و باخاتی پازاوه ی دهست نیشان کرد. نه بچار له و سوره ته دا کانی نه و سزاو پادشاهی دیاری کرد، وه کوو نه وه بلین: گو تراوه: که ی نه و سزاو پاداشه ده درپته وه؟

له وه لام دا ده فرموی: ﴿اِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زُرَّاهَا﴾ کافره کان زۆریان پرسیار له پیغه مبه ر ﷻ ده کرد، که ی قیامت پاده بی؟ ده یانگوت: ﴿إِنَّا يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ (القیامة/۶).

یان ده یانگوت: ﴿مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾ (الملك/۲۵).

زۆر پرسیاری تری له م جوړه. په وهر دگار له م سوره ته دانیسه کانی قیامه تی دیاری کردن، بو نه وه ی دنیابین: که زانیاری نه وه لای خودایه و بهس، جگه له خودا کهس نازانی که ی قیامت پاده بی.

سوره تی (الزلزله)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾
 وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾
 بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا
 لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ﴿٦﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا
 يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

ده فمرموی: ﴿اذا زلزلت الارض زلزالها﴾ کاتیک زهوی پاتله قاو
 وه شقه توله کهوت و بهتوندی کهوته جونبوش و لمرزه، به جوریکی وا:
 که همرچی وابه سدریه وه تیک برؤخی و تیک بشکی و هیچ شتیک له
 شوینی خوی نه مینئ .

﴿واخرجت الأرض أثقالها﴾ زهوی همرچی تییدا بسوو له مردوو
 گهنج و جهواهیرات ده ری هاویش و خوی خالی کرد.
 وه کوو له ثایه تیک تیردا ده فمرموی: ﴿واذا الأرض مدت والقت ما
 فيها وتخلت﴾ (الانشاق/۳-۴)

موسلیم و تیرمیژی له نه بو هوریه پروه ریوایه تیان کردوه ده فمرموی:
 پیغه مبر ۞ فمرموی: (تقیی الأرض افلاذ کبدها امثال الاسطوان
 من الذهب و الفضة فيجئ القاتل: فيقول: في هذا قتلت و ويجئ القاطع

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بو تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندیمان بو له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بو ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بو وه.

وه کو وه له شوینیکی تر دا ئاماژه بو ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهٗ اِندَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بو وه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکرا وه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کرا وه ته هیلکه بی و را خرا وه و وای لی کرا وه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندرا وه، به م نه وه: که ..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئا وه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژو گی او دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بو ئاده میزاد و له وه رو ئالف بو ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کو تراون، بو ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ره ان بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم ه یئا وه بو به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بو ژیا نی ئاژه له کانتان.

هۆی ئەو هەوال و شایه تیدانه له سەر بهنده کانی له لایه ن زه و یسه وه
﴿بأن ربك أوحى لها﴾ به فه رمان و نیگای خودای تۆیه، پهروه ردگار
ئیزنی داوه: که شایه تی بدا.

یان مانای ﴿یومئذ تحدث أخبارها﴾، بأن ربك أوحى لها ﴿لهو روضة دا
زهوی به زمانی حال سەرگورشتهی خۆی بۆ ئاده میزاد ده گیریتته وه، هۆی
وه شه قه تۆله هاتنی خۆی بۆ مه ردوم باس ده کا و تیی ده گه یه نی،
که ئەو جسم و جۆله نا ناسایی یه ی سه ره تای دونیا و یرانبوونه،
هۆی و یرانبوونه که شی ئەوه یه خودای تۆ وای سروس بۆ کردوه:
که و یران ببی، هۆی و یرانبوونی بۆ په خساندوه، که نه مانی
هیژی کێشنده یه.

﴿یومئذ یصدر الناس اشتاتاً لیروا اعمالهم﴾ لهو رۆژه دا: که دونیا
به ته وای و یران ده بی و هه موو دیار ده یه کی بونه وه رتیک ده چی، ئاده میزاد
له گۆره کانیان راده بن و به ره و سارای مه حشری ده کیشین بۆ حیساب و
لیکۆلینه وه له گه لیان، په نگ و روخسارو حال و وه عیان جیا جیا یه،
هه ندیکیان دلنیان و به رچاو پونن، هه ندیکیان ترس دایگر تioon،
بریکیان په نگ ی به هه شتیانیان پیوه دیاره، هه ندیکیان په نگ ی دۆزه خیان
لی نیشته وه.

هه موو ئەو پیرو کۆمه له جیا جیا یانه به ره و ده شتی مه حشر ده برین
بۆ ئەوه ی کرده وه کانی خۆیان ببینن. ئەمه ته گه ر مانای ﴿یصدر الناس﴾
رۆیشتنی ئاده میزاده کان بی بۆ سارای مه حشر.

ئیبینو که شیر و هه ندی موفه سرینی تر مانای ﴿یصدر الناس﴾
به وه ده کهن: که ئاده میزاده کان له سارای مه حشر ده گه رینه وه،
واته: لهو رۆژه دامه ردومان له سارای مه حشر ده گه رینه وه به په رش و

بلاوى، كۆمەل كۆمەل و پىر پىر، ھەندىكىيان بەختە، ۋەرن،
ھەندىكىيان بەدبەختو چارە پەشن، بېرىكىيان فەرمانيان پى كراۋە
بچنە بەھشتەۋە، ھەشيانە فەرمانى پى كراۋە بچىتە ناو دۆزەخ،
بۆئەۋەى ھەموو كەسىك پاداش و سزاي كۈدەۋەى لە خىرو
لە شەر ۋەرىگىتتەۋە.

جا ﴿فمن يعمل مثقال ذرة خيراً يره﴾، و من يعمل
مثقال ذرة شراً يره ﴿هر كەسىك بە ئەندازەى گەردىلەيك كارى باشى
ئەنجام دابى، بىگومان پۆۋى قىامت لەنامەى ئەعمالى دا دەى بىنىتتەۋە
پاداشى لەسەر ۋەردەگىتتەۋە، ھەركەسىك بە ئەندازەى گەردىلەيك
خراپەى ئەنجام دابى، لەو پۆۋەدا لەنامەى ئەعمالى دا دەى بىنىتتەۋە و
سزاي عادلانەى لەسەر ۋەردەگىتتەۋە.

ۋەكوو لە ئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ونضع الموازين القسط ليوم
القيامة فلا تظلم نفس شيئاً﴾، وان كان مثقال حبة من خردل اتينا بها
وكفى بنا حاسبين ﴿الانبياء/ ۴۷﴾.

بسم الله الرحمن الرحيم

سورەتى (العاديات)

ئەم سورەتە مەككىيەۋ يانزە ئايەتە. ناۋى نراۋە سورەتى (العاديات)
چونكە پەرۋەردگار لەسەرەتاي دا سۆيىندى بە (العاديات) خواردۋە.
عاديات: بەماناي ئەسو ئەسپانەن: كە جەنگاۋەران تاۋيان دەدەن و
بەگورجى لەگۈرە پانى جەنگ لەگەل دوزمندا دىن ۋە دەچن.

سوره تی (العادیات)

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ﴿١﴾ فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا ﴿٢﴾ فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا ﴿٣﴾ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴿٥﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾ وَإِنَّمْ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لِشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ﴿٩﴾ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

ده فهرموی: ﴿و العادیات ضبحاً﴾ سویند بهو نه سپانهی که جهنگاوه ران هه لینگیان ده دن له گۆره پانی جهنگ دا به تاو دین وه ده چن و ده پرمیتن، هانکه هانکیانده ﴿فالْموریات قدحاً﴾ سویند به نمو نه سپانهی که بلیسهی ناگر له ژیر سمیانه وه درده چی کاتی به پرتا و غارده دن و نال و بزماری ژیر سمیان له به ردو شتی ده خشی.

﴿فالْمغیرات صبحاً﴾ هه لمت بهرن بو سهر دوژمن له به ره به یاندا ﴿فأثرن به نقعاً﴾ بهو هه لمت و غاردانه له به ره به یان دا ته پ و توژیان به رپا کردوه گۆره پانی جهنگیان پر کرده له ته پ و توژو.

﴿فوسطن به جمعا﴾ نه جار به هه لمت و پرتا و خوژیان هه لدا وه ته ناو کۆمه لئی دوژمنه وه و ریز و کۆمه لئی دوژمنیان تارو مارو په رته وازه کردوه، په روه ردگار سویندی به نه سپ خواردوه، چونکه له ناو پیژویان دا چه ند ره وشت و خوئی تاییه تی تیدان، ناوچه وانی خیرو به ره که تی پیوه یه،

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كىردەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

بەختو كىردن و پراگرتنى بى بايەخ بوو ۋە چە گرنگىيەكى پى نادىرى، دىمەنى
ئەسپى پەسەن و سوارىبونى، مەگەر لە فىلم و شاشەى تەلەفىزىيۇن دا
بىيىن، ئەويىش بەبايەخوۋە تىي نافرەن و سەرنجى نادەينى، كوردى ئىمە
ئەوئەندەى گرنگى بە كۆتر بازى و سەگ بەختو كىردن دەدەن نىو ئەوئەندە
بايەخ بە پراگرتنى ئەسپ و سوارىبونى نادەن، بەلكو ئىستە: كەس گرنگى
بەسوارچاكى ناداۋ بىر لە ئەسپ بەختو كىردن ناكاتەو . ئەوانەى سوار
چاكىشىيان دەزانى لەبىريان چۆتەو، ۋەكوو فۆلكۆرىش ۋەبىر خۆيانى
ناھىيەنەو .

﴿ان الإنسان لربہ لکنود﴾ بىگومان ئادەمىزاد بەگىشتى بەرامبەر
بەنەيمەتە كانى خۇدا سىلەو كافەر، زۆر ئىنكارىيان دەکا . لەپاساۋى ئەو
ھەموو نەيمەتەنەدا: كە خۇدا پىي بەخشيۋە ھىچ سوپاسى خۇدا ناکا،
مىلكەچى شەرىع و ياساى نابى، بىر لە بونەوەر ناكاتەو، خۇداى بىر
نايەتەو، مەگەر كەسانىك نەبى: كە جىھاد لەگەل نەفسى خۇيان دەكەن و
دۇنياۋ دىن بەرچاۋ دەگرن، ئىتر رو دەكەنە خۇداپەرستى و ئەنجامدانى
كارى باش و خۇيان لەتاۋان و خراپەكارى دەپارىزن .

﴿وانه على ذلك لشهيد﴾ ئادەمىزاد بۆ خۆى شايەتە لەسەر كوفرو
سىلەيى خۆى، واتە بەزمانى حال شايەتى لە كۆفرى خۆى دەدا، لەقسە و
كردەو كەنىشى دابەئاشكرا كوفرو بىدىنى پىئو ديارە، زۆرىيەى زۆرى
ئادەمىزاد لەگەل كەوتە خۆشىيەو ۋە خۆى بەبى ئاتاج زانى بوغرا دەبى و
پاشە پۆۋى لە بىر دەچىتەو، مىل لەرابواردن دەنى، كىردەو كەنى نىشانەى
بىدىنى و سىلەيىنى، ۋەكوو لەئايەتتىكى تردا ئامازە بەو دەكاۋ
دەفەرموى: ﴿ماكان للمشرکین ان يعمرؤا مساجد الله شاهدين على
انفسهم بالكفر﴾ (التوبة/۱۷).

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كىردەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

سورەتی (القارعة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٣﴾
 يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ﴿٤﴾
 وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿٥﴾ فَأَمَّا
 مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ
 وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٧﴾ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴿٨﴾
 وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ﴿٩﴾ نَارُ حَامِيَةٍ ﴿١٠﴾ نَارُ حَامِيَةٍ ﴿١١﴾

دەفەرموی: ﴿القارعة﴾ قاریعە ناویکە لەناوہ کانی روژی قیامت وەکو
 (الحاقہ) و (الطامة) و (الغاشية...) ھتد. وەجھە تەسمییە قیامت
 بەم ناوہ لەم ڕەوہویە ھەرچی دل ھدیە لەو ڕۆژہ دا دادەچلەکی.
 ﴿ما القاعة﴾ دەبی ئەو ڕۆژہ چ ڕۆژیک بی؟ ئاخۆ کارەساتە کانی چۆن بن؟
 واتە: ئەوەندە ڕۆژیکێ سامناک و پڕ کارەساتە کەس نازانی چۆنە.
 ﴿وما أدراك ما القارعة﴾؟ ئەتۆچوزانی ئەو ڕۆژہ چ ڕۆژیکە؟ واتە:
 تانە یینی نازانی چیە، کە دەشی یینی ئەوەندە سامناکە ھەست
 بەکەمیکی دەکە.

﴿يوم يكون الناس كالفرش المبثوث﴾ ئەو ڕۆژە نادەمیزادەکان
 لەگۆرەکانیان دینە دروہوہ، بەبی ئامانج و مەبەست دەسورپینەوہ،

هه ریه که یان روله لایه ک ده کاو به ره و شوینیک ده روا، ده لئی په پوله ی
بلاوه بوون، یان ده لئی میشلوه و کولله ی پهرش و بلاون، هه ریه که یان رو له
شوینیک ده کاو دین و ده چن سهرگردان و سهر لی شیواو. وه کوو له
نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿کأنهم جراد منتشر﴾ (القمر/۷).

زومه خشهری ده فهرموی: خودا لهم نایه ته دا، ناده میزاده کانی
شوبه اندون به په پوله له زوری و زه بوونی و زه لیلی دا له بلاو بون دا بو
هه موو لایه ک وه کوو چو ن په پوله بو لای ناگرده فری..

﴿وتكون الجبال كالعهن المنفوش﴾ کتوه کان وه کوو خوری کراوه و
به (شه) کراوو شیکراوه یان لی دی به وزه بایه ک به حووا دا بلاو ده بیته وه.
وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿واذا الجبال سیرت﴾ (التکویر/۳)
یان ده فهرموی: ﴿وكانت الجبال کثیبا مهیلا﴾ (المزمّل/۱۴).

ته مجار دواي رانواندنی ته م دوو دیمه نه سامناکانه به مده به سستی ترساندنی
ناده میزاد باسی پاداش و سزای یه که یه که یان ده کا و ده فهرموی:
﴿فأما من ثقلت موازينه فهو في عيشة راضية﴾ جا هه رکه سی ک
له تهرازی ته عمل دا کرده وه چاکه کانی زور تر بن له کرده وه خراپه کانی،
ته وه ده که ویتته ژیانیتی خوشی وه هاوه لئی پازییه و هیچ ناگوزوریه کی
لئی نیه.

﴿وأما من خفت موازينه، فأما هاهية، وما ادراك ما هية، نارحامية﴾
که سی کیش له تهرازی ته عمل دا خراپه کانی له چاکه کانی گرانترین یان
کرده وه ی چاکي نه بی، یان شتیکی وای نه بی به شت چیساب بی ته وه
شوینی حووانه وه ی دوزه خه، که شوینیکی به هیلاک به ره، قولو گهرم و
ناگردانه، ته تو جوزانی ته و ناگره سامناکه ی دوزه خ چونه؟ ته وه ناگریکی
زور گهرم و له راده به دهر سوتینه ره. بلیسه دارو ترسناکه، له هه موو

ئاگریکی تر گهرم تره. زۆر فهرموده ده‌رباره‌ی گهرمی ئاگری دۆزه‌خ
ریوایه‌ت کراون .

مالیک و بوخاری و موسلیم له ئه‌بو‌هوریره‌وه وه‌ ریوایه‌ت ده‌که‌ن،
ده‌لی: پیتغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی (نار بنی آدم التي توقدون جزء من سبعین
جزءا من نار جحیم) هاوه‌لان وتیان ئه‌ی پیتغه‌مبه‌ری خودا؛ بۆ ئه‌م
گهرمییه‌ی ئیستا به‌س نیه‌ بۆ سزادان؟ پیتغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی:
(انها فضلت عليها بتسعة و تسعين جزءا) بیگومان ئاگری دۆزه‌خ نه‌وه‌دو
نۆپله‌ له‌ ئاگری دۆزه‌خ گهرم‌تره‌.

ئه‌حمده‌ له‌ ئه‌بو‌هوریره‌یه‌وه‌ له‌ پیتغه‌مبه‌ره‌وه‌ ﷺ ریوایه‌ت ده‌کا:
که‌ ده‌فهرمووی: (هذه النار جزء من مئة جزء من جهنم) ئه‌م ئاگری ئیه‌
به‌شیکه‌ له‌ سه‌د به‌شی ئاگری دۆزه‌خ.

ههر ئیمام ئه‌حمده‌ له‌ ئه‌بو‌هوریره‌یه‌وه‌ ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: پیتغه‌مبه‌ر ﷺ
فهرمووی: (ان اهون اهل النار عذابا: من له‌ نعلان، یغلی منهما دماغه‌)
سوکت‌ترین ئه‌هلی دۆزه‌خ له‌روی عه‌زابه‌وه‌ که‌سیکه‌ دوو نه‌ه‌لی ئاگری له‌
پی‌کراون می‌شکی ده‌کۆلی.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره قی (التکاثر)

ئه‌م سوره‌ته‌ مه‌ککیه‌وه‌ هه‌شت ئایه‌ته‌، ناوی نراوه‌ سوره‌تی (التکاثر)
چونکه‌ له‌سه‌ر تابه‌وه‌ ده‌فهرمووی: ﴿الهاکم التکاثر﴾ له‌م سوره‌ته‌دا
په‌وه‌ردگار هه‌ندێ پوداوو دیمه‌نی سامناکی پۆژی قیامه‌ت پاده‌نوینی،
پاداشی به‌خته‌وه‌ران و سزای به‌دبه‌ختان دیاری ده‌کا.

سوره تی (التکاثّر)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْهَنَكُمْ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ
 تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ
 عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿٥﴾ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا
 عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

ده فهرموئ: ﴿الهاکم التکاثّر، حتی زرتم المقابر﴾ شانازی کردن
 به مال و منداّل و داروده سته ی زورتان ئیوه ی بی ناگا کردله خودا پهرستی
 هه ئینان بۆ هه لپه کردن بۆ کۆکردنه ی مال و سامان و هه بوونی خیزان و
 منداّل و پیدای کردنی داروده سته ئیوه ی له به ندایه تیکردن بۆ خودا غافل
 کرد، هه تا مردن له نکاو ی به خه ی گرتن تیکه وه پیچان و به ره و
 گوپستان پویشتن.

بوخاری و موسلیم و تیرمیزی و نه سائی له نه نه سی کوری مالیکه وه
 ریوایه ت ده کا ده لئ: پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی (یتبع المیت ثلاث فیرجع
 اثنان و یبقی معه واحد، یتبعه اهله و ماله و عمله، فیرجع اهله و ماله،
 و یبقی عمله).

زیاره تکردنی گوپستان ده رمانئیکی کاریگهره بۆ دلهره قه کان. چونکه
 قیامت بیر ئاده میزاد ده خاته وه، دونیاله پیش چاو بی بایه خ ده کا.
 له روانگه ی ئایینی به وه زیاره تکردنی گوپستان مویاحه به مه رجیک

دیده نی کردنه که به گویره ی شهر ع بی؛ بهم په نگه: که ده چی بو دیده نی لای سهری گوړه که پاره ستی و سلاو له مردوه که بکا، نه مجار روبکاته قیبله و له خودا بیار پته وه داوای لیخو شبون بو مردوه کهو بو خو ی و موسولمانان بکا.

زانایانی نیسلام کوړایان هدی له سهر نه وه: که زیاره تکر دنی گوړستان بو پیاوان حه لاله: به لام دهر باره ی نافرته که وتوونه راجیایی یه وه: بو نافرته تی گهنج یاساغه، بو پیره ژن و نافرته تی به سالا چو موباحه. نه گهر نافرته چ گهنج و چ به سالا چو بو خو یان به بی نه وه تی که لای پیاری نامه حرم بن بچن بو دیده نی گوړستان قهینا کا. نه گهر ترسی فیتنه یان بو له تی که لا و بوونیان به پیاوان نه وه دهر چوونی نافرته بو گوړستان حرامه.

نیبنو ماجه له نیبنو مه سوده وه ریوایه ت ده کا ده لی: پیغه مبر عليه السلام فرمووی: (كنت نهی تکت عن زیارة القبور الا فزوروها فانها تزهدي في الدنيا و تذكر الآخرة)^(۱).

حاکم له صه حیه که ی دا له نه نه سه وه ریوایه ت ده کا ده لی: پیغه مبر عليه السلام فرمووی: (كنت نهی تکت عن زیارة القبور، الا فزوروها، فانها ترق القلب و تدمع العين و تذكر الآخرة، و لا تقولوا هجرا).

نهم حه دیشانه به لگمن له سهر نه وه: که همرکاتی دیده نی کردنی نافرته تان بو گوړستان فیتنه یی لی چاوه پروان ده کرا، بهم جوړه شین و شه پوری تیدابوو، یان پیاو و نافرته تی که لاو ده بوون نه وه زیاره ته که حرامه ^(۲).
﴿کلا، سوف تعلمون، ثم کلا سوف تعلمون﴾ وانیه، نیوه به هه له چون، نه ده بوو نه وه نده کوړ به دونیا وه هه ل بگرن نه وه هه لپه

(۱) رواه ابن ماجه فی (۶) کتاب الجنائز (۴۷) باب ماجاء فی زیارة القبور (الحديث ۱۵۷۱).

(۲) ته فسیری طبعی ج ۱۰/۱۲۳ (۵۵۳۹) طبعة دار الفکر.

بکه ن بۆ مال کۆکردنه وه و خۆده و له مه نکردن و لی نه به خشی نی، که نه وه
سه رده کیشی بۆ لیک دابړان و رق لیک بوون و دژایه تی کردنی یه کتری و
له بیر چوونه وه ی قیامت و سه رده نجام خه ساره تمه ندی دونیا و قیامت دبن،
نیوه سه رده نجامی نه وه له لویست و کرده وانه تان پوژی قیامت بۆ
ده رده که وی، پاشان جاریکی تربیتان ده لئین: وانیه و نیوه به هه له چون
له وه به ولاره پوژی قیامت ده زان.

﴿کلا لو تعلمون علم یقین﴾ واز له و حاله ته بی ناگایی و خوغافل
کردنه بینن، بیگومان نه گهر نیوه به دلنایی بزائن بۆ کۆی ده چن و چیتان
به سه ردی، دونیاتان پاشگۆی ده خست و گرنگیتان به قیامت ده داو وازتان
له مال کۆکردنه وه و هه لپه کردن بۆ زۆر کردن و سه ریه کنانی ده هیئا.

﴿لزون الجحیم﴾ بیگومان نیوه له قیامت ناگری دۆزه خ ده بینن سزای
به نیشی ده چیژن. ناگریکتان چا و پی ده که وی: که هه رکاتی نرکه و
نالیه کی لی دی هه موو فریشته نزیکه کانی باره گای نه قده س و هه موو
پیغه مبه ره کان به چۆکادین له ترس و سام و دیمه نی نه و دۆزه خه: که ناوی
خۆی به خۆیه وه یه تی

﴿ثم لزونها عین یقین﴾ پاشان به ته نکید نیوه دۆزه خ به چاوی یه قین
ده بینن، هیچ شک و گۆماتان تییدا نابی، ده ی خۆتانی لی پاریژن،
هه لویستیک مه نوینن و کاریک مه که ن شیاوی نه و دۆزه خه بن، به ده سستی
خۆتان خۆتان توشی نه و شوینه مه که ن.

﴿ثم لتسألن يومئذ عن النعیم﴾ بیگومان نیوه له وه دوا پرسیارتان
لی ده کری ده رباره ی نه و نازو نیعمه ته ی له قیامه تی بی ناگا کردن
پرسیارتان لی ده کری ده رباره ی هه موو نازو نیعمه تیکی پیتان دراوه وه کوو
له شساغی و نارامی و خواردن و خواردنه وه ی خۆش و هه موو نازو
نیعمه تیکی تر.

نیمامی رازی ده فهرموئ: نهوانه ی پرسیاریان لی ده کری کافره کان هندیکی تر ده لئین: پرسیاره که ئاراسته ی موسولمانان و کافر ده کری و هه موو کهس ده گریته وه. به لگه یان نهو فهرموده یه له عومره وه ریوایه ت کراوه: که پرسیار ی له پیغه مبه ر کرد، وتی: ئسه ی پیغه مبه ری خودا له چ نازو نیعمه تیک پرسیارمان لی ده کری نه وه تا ئیمه له مال و حال ی خو مان دهر کراوین، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: سیبه ری خانوو سیبه ری دره خت و خیمه: که له سه رماو گهرما ده تانپاریزن، ئاوی سارد له رۆژی گهرما دا.

له سه حیحی بوخاری و سونه نی تیرمیزی و نه سانی و ئیینو ماجه، له ئیینو عه باسه وه ریوایه ت ده که ن، ده فهرمووی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: (نعمتان مغبون فیهما کثیر من الناس الصحة و الفراغ) دوو نیعمه ت هه ن زۆر به ی ئاده میزاد تی یان داخه ساره تمه ندن، له شساغی و ده ست به تالی، واته: ئاده میزاد به رامبه ریان که مته رخه من، ئهرکی سه رشانی خو یانیان تیدا به جی ناهینن، نهوکاته زیرینه ی له به ر ده ستیان دایه و نهو له شساغی یه ی خودا پیی داو ن له تاعه ت و خودا په رستی دا به کاری ناهینن، که واته زهره رمه ندن.

تیرمیزی له نه بو به رزه وه ریوایه ده کا ده لئ. پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: (لاتزول قدما العبد يوم القيامة حتى يسأل عن أربع، عن عمره فيم أفناه و عن شبابه فيم ابلاه و عن ماله من أين أكتسبه و فيم أنفقه، وعن عمله ماذا عمل به) رۆژی قیامه ت دوو پیی ئاده میزاد له شوینی خو ی ناجولئ هه تا له چوارشت پرسیار ی لی نه کری. له ته مه نه ی له چی دا سه رفی کردوه، له گه نجی له چی دابه سه ری بر دوه، له مال و سامانی چۆنی پهیدا کردوه و له چی داخه رجی کردوه، له زانیاری خو ی چۆنی کار پی کردوه.

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كەدەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا داناو، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىانە.

به پیچه وانه وه، گۆرانی روداو و هه لویست و حال و ئه وزاعی فه رمان په واو دهسه لاتی پاشاو فه رمان په واکان، که هه موویان نیشانه ی هه بوونی خودای تاک و تهنها و خاوه ن دهسه لاتی په هاو بی سنورن. یان سویند به کاتی عصر که کاتیکی پیروژه.

په روه ردگار سویندی به کات خوارد، چونکه کات له هه موشتیکی به نرخت، به لکو ژیان خۆی زنجیره یه که له کات، هه رکه سیکی کات به فیرو بدا خه ساره تمه نده، نه وه ی هه ل له کیسی خۆی نه دا سه رکه وتو و به خته وه ره، هه رساته وه ختیکی له ژیان تیده په پری گه رانه وه ی نیه، عاقل نه وکه سه یه نه هیلای کاتی به فیرو پروا کاری باشی تیدا نه بجام بداو سود به خۆی و گه ل و ولاتی بگه یه نی.

زۆر جار واری ده که وی هه ولدانی تاکه که سیکی یان کۆمه لیک ده بیته خیرو بیر بو گه ل و ولات و جه ماوه ریکی زۆرو به رفراوان له سیبه ریا ده که سیته وه، به پیچه وانه شه وه که مته ر خه می لیپرسراو و زانا یه ک یان کۆمه لیک ده بیته مایه ی نه گبه تی و له ده ستدانی خیرو بییریکی زۆر بو گه ل و ولات، دواپی ده ریا یه ک خوین و ئاره قی بو ده ریژی تا به نیوه چلی ده ست ده که ویتته وه، کوردی واتنه ی بهر دی نه زان بیخاته گۆمه وه به سه زانا ده رناهیتریتته وه.

به کورتی کات زۆر به نر خه و به فیرو دانی تاوانه، هه موو شتیکی که له کیس چوو قه ره بوو ده کریته وه جگه له کات: که له کیس چوو ناگه ریته وه له بهر نه و گرنگی و به نر یه ی کاته: که خودا سویندی پی خواردوه و جه ختی له سه ر نه وه کردۆته وه: که هه موو ئاده میزاد به گشتی له خه ساره تمه ندی و گومپایی و فه وتان دان، خه ریکی هه لپه ی مال کۆکردنه وه و دنیا خواردنن، به دونیا وه هه له وگیر بوون و پشتیان له قیامهت کردوه.

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە پىپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىڭ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىڭانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىڭايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيىنكايىيەك ناچەرن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەو ھەي تاۋىك بىھەيىنەو، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنەوتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پىراۋپى كىردەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترىنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونيانان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سىزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

موقاتىل: دەلى: ئەم سورەتە دەربارەي (الوليد) كورى (المغیره) نازل بوو، چونكە زۆرى پىغەمبەر ﷺ ناخۇش دەويست، بە ئاشكراو بەنھىنى غەيبەتى دەکرد، ھەندىكى تر دەلىن: دەربارەي ئوممەيەي كورى خەلف نازل بوو، چونكە ئەويش ھەلوئىستى (الوليد) ھەبوو..

(السدی) دەلىت: دەربارەي ئەخنەسى كورى شوپەيق نازل بوو، ئەو ھەبو ئەم ملۇزمە سەر رەقە پاشملە غەيبەتى پىغەمبەرى دەکرد و بەچا و پرو تانەي لى دەدا، ھەندىكى دەلىن: دەربارەي كەسانى دىكە نازل بوو، دەتوانىن بلىن: دەربارەي ھەموو كەسىك نازل بوو: كە ئەو پەوشتانەي تىدابن.

سورەتى (الهمزة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَا لَا وَعَدَدَ لَهُ ﴿٢﴾
يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ الَّتِي تَطَّلِعُ
عَلَى الْأَفْعِدَةِ ﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ﴿٨﴾ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

﴿ويل لكل همزة لمزة﴾ ريسواي و عەزاي دۆزەخ بۆ ھەموو ئەوانەي پاشملە باسى ئادەمیزادانى تر دەكەن بە شىوہەي كى ناشيرين و لەپىز داگرتنيان، يان روبەرو تانەيان لى دەدەن، موقاتىل دەفرموى: (الهمزة) ئەو كەسەيە پاشملە تانەو تەشەر لە كەسانى دىكە دەدا، (لمزة) ئەو كەسەيە روبەرو تانەو شەر لە خەلك دەدا.

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاۋىك بىھىيەنەوہ، تاۋىك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاوو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كەردەوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوہليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

﴿إِنهَا عَلَيْهِمْ مُّصَدَقَةٌ﴾ ئەو ئاگرە بەسەریان دا زالەو لەناو خۆی گرتوون، دەرگاگانی دۆزە خیانی لەسەر گال دراو، هیچ پەنجەرەو کون کە لەبەریان لەسەر ناکرێتەو، بەهیچ جوړتیک دەرەتانی پزگار بونیان نیە، وەکوو لەناوەتییکی تردا دەفەرموی: ﴿عَلَيْهِمْ نَارُ مُّصَدَقَةٍ﴾ (البلد/ ۲۰) یان دەفەرموی: ﴿كَلِمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا﴾ (الحج/ ۲۲).

وێرایی ئەوەش هەموویان شەتەك دەدرێن بەچەند كۆلەكەییەکی درێژ كراوەو: لەهەموو لایەكەو بەو كۆلەكە ئاگرینانە دەورە دراو. موقتیل دەڵێ: ئەو بەدەختانە دەرگای دۆزەخیان لەسەردا دەخرێن ئەجار بەكوت و زنجیری ئاسنین دەبەستری ئەو، نەدەرگایان لی دەكرێتەو، نەهەوایان بۆ دی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورەتی (الفیل)

ئەم سورەتە مەككەو پێنج نایەتە. ناوی نراوە سورەتی (الفیل) چونكە لەسەرتای سورەتەكەدا باسی چیرۆکی ئەصحابولفیل دەكا. **پونكردنەوێهەكی میژووویی:**

هەمیشە مەككە رێزو نرختییکی بەرچاوی لای عەرەبەكان هەبوو، چونكە سالانە عەرەبەكان لەهەموو لایەكەو بەناوی حەجكردنی كایە زیارەتی مەككەیان دەکرد، ئەوشارە بوو قیبلە ی عەرەبەكان بەگشتی، پۆلتیکی گرنگی هەبوو لەبەرز كردنەوێ باری ئابوری و پامیاری عەرەبە قورەیشیەكان بەرپزەو سەیریان دەكرا، ئەم دیارە سەرنجی زۆر كەسی راكێشاو كەوتنە بێر كردنەوێ بۆ ئەوێ هۆیک رێك بخەن ئەو

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۈەكانى وەكۈو لۆكەي كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرەمۈي: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈي: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرەمۈي: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەرۋەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرەمۈي: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېيارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بوۈەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەۋە تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەۋە: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەۋاۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەۋە فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەۋە تاۋىك بىھىيەنەۋە، تاۋىك ناخۆنەۋە ساردبىۋ تىنۋەتى بشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژۋارە پراۋپرى كردهۋە خراپەكانيانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەۋرەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانيانە.

قورپه ییشیه کانی خسته بارو دۆخیتکی ناهه مواره وه، ترسیئه وه یان لی نیشته:
که نهو ریتزو نرخه ی بههۆی کابه وه هه یانه له کیسیان بچی (امتیازات)
پیشوو یان نه میتنی!

(ذونفر): که یه کیك بوو له گه وه ره پیاوانی عه ره ب، له یه مه ن دا به ناو
عه ره به کان دا گه راو دهستی کرد به هاندانیان بو به ره نگار بوونه وه ی
سو پای نه به ره هه، به لام چونکه سو پای نه به ره هه زۆر و بی شمار بوو چییان بو
له گه ل نه کرا نه فیلی کورپی هه بیبی خوشعه می: که نه مه ییش یه کیك بوو
له پیاو ماقولانی عه ره ب، له شکریکی پیکه وه نا بو به ره نگار بوونه وه ی
نه به ره هه، به لام نه مه ییش خۆی بۆنه گیتراو له شکره که ی شکاو بو خوشی
به دیل گیرا، پاشان بووبه چاو ساغی له شکری نه به ره هه.

سو پای نه به ره هه هات گه یشته (مه غمه س) له نزیک مه ککه،
مه فره زه یه کی نارد ناژه لی قورپه ییش و تیره کانی تریان کۆکرده وه هینایان
دووسه د حوشتی عه بدولوته لیب بهر نه م چه پاو کردنه که وتن. له هه مان
کات دا نه به ره هه پیاویکی خۆی نارد بۆلای قورپه ییشیه کان تیتیان بگه یه نی:
که بو شهر نه هاتوون، ته نه ها کابه ده پۆخینن و ده گه پینه وه، باخویان
تووشی مه ینه تی و خوین ریتزی نه کهن.

پاش راویژ و لیکۆلینه وه قورپه ییشیه کان به سه رو کایه تی عه بدولوته لیب
هاتنه سه ر نه وه که به ره نگاری نه به ره هه نه بنه وه، عه بدولوته لیب
له گه ل پیاوه که ی نه به ره هه دا رۆیی بۆلای نه به ره هه زۆر ریتزی
له عه بدولوته لیب گرت و وتی: چ داوایه کت هه یه؟ نه ویش وتی:
حوشته کانم بده نه وه نه به ره هه وتی: که چاوم پیت کهوت زۆر به گه وه هاتیه
بهر چاوم. به لام به م داوایه ت پیش چاوم که وتی، نه من هاتوم که عه به
بروخینم که ره مزى شکۆمه ندی و جیگه ی بیرو باوه ری خۆتان و
باوک و باپراتانه، که چی داوای مه ره خه سکردنی چه ند حوشتریکم

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۈەكانى وەكۈو لۆكەي كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈي: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈي: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈي: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈي: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېيارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بوۈەكانە، رۆژى قيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناۋ دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كەدەو خراپەكانىانە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋلداۋان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نىيە، ئەوان لە ژيانى دونيانىان دا ھاۋەلىيان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاۋانەكانىانە.

ئەم تیشکان و تیداچونەى سوپای ئەبرەهە کاریگەرەى کى زۆرى هەبوو
لەمێژووی عەرەب دا، ئەوەندەى تر قورەیشیەکان پێزیان پەیدا
کرد، وتیان: ئەوانە خودایان لەگەڵەو خودا دوژمنەکانى لەناو بردن،
هێندەى تر کەعبەیان لەلا پیرۆز بوو، پەرەردگار ویستی بەم روداوە
کابە لەبەرچاوی عەرەبەکان و دنیا گەورەبکا، پێى خوش بکا بۆ
ناردنى حەزرەتى موحەممەد لەناویان داو بلاوکردنەوى ئاینى ئیسلام
لەسەر دەستی ئەوان..

ئەم روداوە گرنگە هاوژەمان بوو لەگەڵ لەدایکبونى حەزرەتى
موحەممەد سالى (۵۷۰)ى ز واتە: ماوەى نێوان سالى فیل و ناردنى نیگا
بۆ پێغەمبەرى ئیسلام چل سال بوو، ئەو دەمەى حەزرەتى موحەممەد ﷺ
پەيامى خۆى راگەیاندا زۆرىک لەو قورەیشیانە لە ژيان دابوون: کە بەچاوی
خۆیان روداوى (فیل)یان دیبوو، بەچاوی خۆیان ئەوبالندانەیان دیبوون یان
بەتەواتوروو شیوەیەکى بەر بلاو بیستبوویان هەربۆیە کە ئەم سورەتە
نازل بوو عەرەبەکان هیچ لەوبارەو پەخنەیان نەبوو خۆ ئەگەر تۆز قالێک
پێگەیان ببوایەو کاتى خۆى ئەو بالندانەیان نەبینیانە، دنیایان پێ
دەکرد لە قالە قال دژی پێغەمبەر ﷺ و جۆرەها رەدو بەرھەڵستکاری
پێغەمبەریان دەکردو لێیان دەکردە هەللاو دەیانگوت، بالندەى چى و
بەردى (سجیل) چى؟

بەلام لەم بارەو نەزۆر و نەکەم قورەیشیەکان نەیان لى نەهاتوو،
ئەجار ئەم لەناو بردنەى سوپای ئەبرەهەییە بالندە بووبى بەردەبارانیان
کردبن، یان بەھۆى میکروۆب و ئاوەلەبووبى وەکوو هەندى لەموفەسیرنى
تازە نووسیویانە، هەر موعیجزەیه و خودا شارى مەککەو کەعبەى پیرۆزى
لە دەستى ئەو ستەمکارە پاراست و دوژمنانى مالى خۆى تەفروتونا کردن
دەفەرموی:

سوره تی (الفیل)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ
 فِي تَضَلُّلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ
 بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ﴿٥﴾

﴿الم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل﴾؟ نه تو نازانی نهی موحه مه د! به زانینیکی ته و اوو بی پهرده وه کوو نه وه بو خوت ناگاداری پوداوه که بووبی، خودای تو چی به نه بره وه وه له شکری زورو بی شماری کرد که بری فیلیان پی بوون بؤروخانی کابه. نازانی چون تارو ماری کردن و که عبهی پاراست له نیازو مبهستی گلاوی نه بره وه وه له شکره کهی؟

﴿الم يجعل كيدهم في تضليل﴾ نایا پبلان و نه خشه که یانی هه لئه وه شانده وه؟ واته: نه تو نازانی: که خودای تو مه کرو پیلانی نه بره وه وه سوپاکه ی بو پوخانی کابه و چه و ساندنه وه ی دانیش توانی مه که وه ده و روبه ری پوچ کرده وه وه نه وه ی ده یانه ویست بو یان نه هاته جی، نه یاننتوانی بگه نه که عبه و بیروختن، به لکوو خودا تارو ماری کردن و ناسه واری برینه وه.

دهی گه له کهی تو نهی موحه مه د! که نه مه ده زانن ناگایان له هه وال و به سه رهاتی نه بره وه وه له شکره کهی هه یه باترسن له وه ی: که خودا به سزایه کی هاوچه شن نه وانیش له ناو به ری نه گهر سه ریچی فرمان و جله و گریه کانی بکن.

﴿وارسل عليهم طيراً أبابيل، ترميهم بحجارة من سجيل﴾ ئەو ھېو
 پەرۋەردگار چەند پۇلە بالئەندەيەكى رەشەرەشەي، لەلای دەریاۋە رەخساند،
 كۆمەل كۆمەل ھېرشیان ھېئایە سەرسوپای ئەپرەھە، ھەریەككە لەو
 بالئەندە سى بەردى ھەلگرتبۇو دانەيەك بەدەندۇكى و دوودانەشى بە
 قاچەكانیان، بەچرى بەردە بارانیان کردن، ھەربەردىك كە پېیان دەكەوت
 یەكسەرى لە تەۋقى سەریانەۋە تاناۋسکیان دادەرزو دادەوشا!

ئەۋبەردانەي بالئەندەكان بەردەبارانى سوپای ئەبرە ھەیان پى کرد، قورى
 رەقەلاتبۇو، بە ئەندازەي نۆك و لەنيسك گەۋرەتربۇون، رىتى ھەركەسىك
 بکەۋتەنایە جەستەیان دادەرزوگيانیان دەدا!!

﴿فجعلهم كعصف مأكول﴾ پەرۋەردگار ۋەكۇو كای خورای لى کردن،
 ۋەكۇو خۇراكى ئاژەل كە ھەزمى کردبى و دەرى دابیئەۋە .

مامۇستا سەيید دەفەرمۇي: رىۋایاتی جۇراۋ جۇر ھەن دەربارەي دیاری
 کردنى ئەم پۇل پۇلە بالئەندەۋ شەكل و قەبارەیان و قەبارەي ئەۋ بەردانەي
 بەکاریان ھېئو جۇرى بەردەكان و کاریگەرییان، ھەرۋەكۇو چۇن ھەندى
 رىۋایەت ھەن ئەۋ دەگەيەنن كە ئاۋلەۋ خپۇتلىكە لەۋسائە دا لەمەككەدا
 پەیدابۇون، ئەۋانەي دەیانەۋى چوار چىۋەي خارقە و غەیبیيات تەسك
 بکەنەۋە ھەمۇو شتىك لەۋ جۇرە غەیبیيات و خارىقولعادانە بگىرپنەۋە بۇ
 باۋو یاسا كەۋنییەكان كەخودا لەم بونەۋەرە، دایناۋە، ئەۋانە دەیانەۋى
 تەفسىرى، رۇداۋەكە بەۋە بکەن كە نەخۇشى ئاۋلەۋ خپۇتلىكە لەناۋ سوپای
 ئەبرەھەدا بلأۋ بۆتەۋە ئەۋ بالئەندەي ئایەتەكە باسیان دەكا برىتى بوون
 لەۋ مېش و مېشولانەي مىكرۇبە كانیان ھەلگرتوۋە بۇ ناۋ سوپاكەۋ
 بلاویان كەردۆتەۋە، ھەرشتىك بفرى بالئەندەيە، مېش بى یان بالئەندەي تر.

ئەجار مامۇستا سەيید دەلى: مامۇستا شىخ موحەممەد عەبدە
 لەتەفسىرى جزمى (عم) دەدا دەلى: لەرۇژى دوۋەم دا نەخۇشى ئاۋلەۋ

خړۆیلکه له ناو سوپای نه برهه دا بلاو بووه، عیکریمه ده لئ: نه وه یه که مجار بوو که له ولاتی عه ره بډا نه خوځی ئاوله سهر ه لېدا.

یه عقوبی کورې عوتبه ده لئ: بېنگومان یه که مجار که دیارده ی نه خوځی ئاوله و خړۆیلکه له ولاتی عه ره بډا بېنرا له و سالداده بوو، نه و نه خوځی و تاعونه کارېکی به جهسته ی نه وانه کرد: که نمونه ی که م بئ، نه و به و هرجی نه و نه خوځییه ی تووش ده بوو جهسته ی داده رزاو گوشتی له شی ه لده و هری، ئیتر ترسیک له ناو دلی سوپاکه ی نه برهه دا په یدا بوو، هیچ چاریان نه ما ه لاتن نه بئ، سوپا هه مووی تووشی نه و نه خوځییه بوو نه برهه بۆ خوی جهسته ی داوه شاو پارچه پارچه گوشتی له شی که و ته خواره وه، هه تا سنگی دوو له ت بوو له صه نعا مرد!

نه مه ته فسیریکه هه موو رپوایه ته کان له سه ری کۆکن و برپا پیکردنی صه حیحه. نه م سوره ته پیرۆزه ش نه وه ی بۆ پروونکردینه وه که نه و نه خوځی ئاوله و خړۆیلکه له و به رده وشکانه وه بلاو بووه وه که به سه ر سوپاکه دا باریندراڼ به هوی پۆل پۆلی بالنده ی زور که خودا له گه ل په شه بادا ده یان نیړی.

که واته دروسته: که بروامان وابی نه و بالنده له جوړی نه و میښوو له و میښ و مه گه زانه بووبن: که میکرۆبی بری نه خوځی ده گوژنه وه، نه و به رده وردانه ش به ردی ژه هراوی بووبن که (با) هه لئ ده گری و ده ینووسینئ به قاچی نه و میښ و مه گه زانه وه، جا: که رپی جهسته ی ئاده میزاده کان که وتبن و چوبنه ناو له شیان ه وه و نه و نه خوځییه سامناکه یان تیدا په یدا بووبی و به و جوړه گوشتی له شیان هه لوه ریپی.

بېنگومان زور له و بالنده لاوازان به گه وره ترین له شکری خودا ده ژمیتردرین بۆ له ناو بردنی نه وانه ی خودا بیهوی له ناویان به ری.

ئەم گیاندارە بچکۆلە ی ئیستا پیتی دەگوتری: میکروڤ، جۆریکە لەو لەشکرانە ی پەرەردگارو ئەوەندە زۆرو ھەمە جۆرن ھەر خودا ژمارەیان دەزانێ، دەرکەوتنی دەسەلات و بەتوانایی خودا بۆ لەناوبردنی سەرپێچیکارو یاخی بووان و ملھوپان نەبەستراوە بەوہ ئاخۆ ئەو بالەندە بەقەد کیتی زەبەللاح بێ یان جۆریک بێ لە بالەندە ی کەس نەدیو ناوازە، یان پەنگ و قەبارە یەکی تایبەتیان ھەبێ!

ھەرچی ھێزیکی ناو بوونەوەر ھەیە، ھەمووی ملکەچی دەسەلاتی خودایە، ئەم ملھوپە ی ویستی مالی خودا بروخینی، خودا جۆریکی لەبالەندە بۆ نارد کە میکروڤی ئاوەو خڕۆلکە ی پێگە یەنیت و خۆی و سوپاکە ی بەو دەردە بەری: کە بەسەری ھێنان و بیانکاتە پەند بۆ پڕۆگار، ئەمەش نیعمەتیکە خودا دانیشتوانی مەککە ی پێ بەھەرەمەند کرد - ھەرچەندە خۆیان بپەرست بوون- بەلام خودا پارێزگاری لە مالی خۆی کرد، بۆ ئەوہ ی لەوہ دوا کە سیکی بۆ پرەخسینی بانگەوازی بۆ ئاینی خودا بکاو لەبت و بپەرستی تیدا پاکی بکاتەوہ، ئەمە بەلاو سزایەکی خودایی بوو بەسەر ئەوانە ی دا رشت: کەویستیان بەناپەرەوا مالی خودا بروخینن .

(ئەم جۆرە تەفسیرکردنە دروستەو ڕەوایە پشتی پێ ببەستری لەشیکردنەوہ ی ئەم سورەتەدا، جگە لەم تەفسیرە تەفسیری تر بەتەئویل نەبێ وەرناگیری، ھەر لەدیاردە ی گەورە یی و بەتوانایی خودایە: ئەو کەسە ی بە فیل دەنازی کە گەورەترین گیانلەبەرە بە بچوکترین گیاندار لەناو بچی: کە میکروڤە؛ تەنانەت بەچاویش نایینری، گومانیشی تیدا نیە لای ئادەمیزادی دانا ئەم شیوہ لەناو بردنە بەو زیندەوەرە بچوکە زۆر گرنگ ترو سەرسوڕھێنەرترە).

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردىي و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

وهختیك دووباره ده بیتهوه، نهو باره پیوه گرتن و وه گری بوونه و زور
دووباره بوونه وه یان وای له ئیمه کردوه به کاریکی ئاسایان بزانی و
به خاریقولعه دیان له قه لم نه دهین!

به کورتی ماموستا سهید پی وایه، نهو پرووداوه پرووداویکی ئاسایی
بووه و ئاده میزاد پی ئاشنا نه بوون، ریوایه ته کان به په سه ند ده زانی و
ده باره یان دوو دل نهو هیچ ته تو یلیک نه نجام نادا، به گویره ی ده قی
ریوایه ته کان، لهو سه رو به نه ده دا: که نه بره ه ده یه ویت ه یرش به ریته سه ر
کابه و بیرو خینی، په روهر دگار (تهیری نه بابیلی) نارده سهریان و هه ریه که یان
سی به ردی پی بووه به نه ندازه ی ده که نوک و له نیسک گه وره ترو له شکره که یان
به رده باران کرد، نهو کاره ساته یان به سه ر له شکره نه بره ه هینا.

هه رکه سی ده یه وی به ته وای بیرو بۆچوونی ماموستا شیخ موحه مده
عه بده و ره تدانه وه ی سهید قوتب له سه ری و پاساو هینانه وه بۆ
ته فسیر کردنه که ی بهو جو ره بزانی با سهیری (فی ظلال القرآن)
(ج ۸/ ۶۶۷-۶۷۵) بکا.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (قریش)

ئه م سووره ته مه ککیه و چوار ئایه ته، ناوی نراوه سووره تی قوره یش،
چونکه له سه ره تای سووره ته که دا نیعمه تی خو ی به سه ر قوره یشیه کاند
را ده نوینی. په یوه ندی ئه م سووره ته به سووره تی پیشه وه:

په یوه ندی ئه م سووره ته به سووره تی پیشه وه زۆرپته وه، چونکه هه ردوو
سووره ته که نیعمه ته کانی خودا وه بیر دانیشتوانی مه که که ده هیئتیه وه،
سووره تی فیل پروودای به هیلا که بردنی نهو دوو ژمنه یان را ده نوینی که هاتبوو

کابه بروخینسی و بناغهی شکومه نندی و پیاوه تیان له بیخ هه لکه نی. ئەم سوره تهش نیعمه تیکی تری پهروه ردگاریان وه بیر دینیته وه: که برپره ی پشتی کومه لگای به خته وه ره، ئەوه یان به گویدا ده دا: که خودا ئولفه ت و خوشه ویستی خستوته نیتوانیانه وه نیعمه تی ئاسایش و ئارامی به سهردا رشتوون و له ناو مه ککه دا ترسیان له کهس نیه، هه ر وانیه مه تی ده لئه مه نندی پیداون و جله وی بازرگانی ولاتی حیحازیان به ده سه ته وه یه، هاوینان قافله یان ده چی بۆ شام و زستان بۆ یه مه ن، له رپگادا کهس رپگریان نا کاو سام و هه یبه تیکی تایبه تییان پی دراوه، له و وولاتانه ی بازرگانیان له گه ل ده که ن ریزو شکومه ندیان هه یه.

ئەم سووره ته ئەوه نده به سووره تی پیشووه وه په یوه نندی به هیزه ته نانه ت ده گوتری: (چارو مه جروری) سه ره تای سووره ته که په یوه سه ته به کو تایی سووره تی پیشووه وه: که ﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّا كُولٍ﴾.

واته: خودا له شکری ئه بره هه ی له ناو برد بۆ ئەوه ی قوره یه شییه کان له ناو خۆیاندا به خوشی ژیان به سه ر به رن، بۆیه له موصحه فی (أبی) به یه ک سوهره ت حیساب کراون، به لام له موصحه فی ئیمام دا به دوو سوهره ت نووسراون و له نیتوانیان دا (بسم الله الرحمن الرحيم) نر سراره.

سوره تی (قریش)

بسم الله الرحمن الرحيم

لَا يَلْفُ قُرَيْشٍ ﴿١﴾ إِلَّا لِفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ

﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴿٣﴾ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ

مِّنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ ﴿٤﴾

ده فرموئ: ﴿لَا يَلَا ف قَرِيشَ، اِيلافهم رحلة الشتاء و الصيف،
فليعبدوا رب هذا البيت﴾. پروهردگار لهشكري ئهبرهههه لهناو برد
بۆ ئهوهي قورهيشيه كان لهناو خوياندا پيکهوه ئولفت بگرن و يهکيه تي و
تهبابي بکهويته ناويانهوه، وهگري ئهه خاك و دهشهره بين، هۆگرييان
بۆ دهسته بهر ببي بههوي هاتووچويان زستان بۆ يه مهن و هاوين بۆ
شام، بۆ ئهوهي ريزي کهعبه پايه داربي و نهوان لهه ريزو شکومهنديه
بههره مهندين.

پروهردگار نزاو پارانهوه کهي حهزره تي ئيبراهيمي عليه السلام قبول کرد، کاتي
له بنياتناني کابه بووهوه پاکی کردهوه، وتي: ﴿رب اجعل هذا بلداً
آمناً و ارزق اهله من الثمرات﴾ (البقرة/۱۲۵).

ههه لهه رۆژگاروهه خودا کابهي پيروزي له دهسته ريزي خراپه کاران
پاراستوه، رزگاري کردوهه له دهسه لاتي ملهوپان، هيچ تاغوتيك دهستي
خراپه کاري بۆ نابا، ههه کهسي بيته ناوي له ترس و بيمي خراپه کاران نه مين
دهبي، تهنا نهه ئهه کاتهش که دانيشتوانه کهي له ناييني ئيبراهيم
لايان داوه دهستييان کرد به بته رستي، خودا لهه بههره يهه
لي نهستاندنهوه، چونکه خودا بۆخوي دهيزاني له دوا رۆژا کهعبه دهبيته
مهلبه ندي خودا په رستي.

که ئهبرهههه سوپاي پيکهوه نا بۆ روخاندني کهعبه، خودا مالي خوي
پاراست و ئهوهي بهسهر لهشكري ئهبرهههه هينا که هيناي، بههوي ريزي
کهعبهوه قورهيشيه كان له مهن و ناسايشي دا بوون، بازرگانيان بهردهوام
بوو به زستان قافله کانيان بهرهو يه مهن دهچوو و به هاوين بۆ شام،
لهه سهفرانه دا شتي خويان دهبرد بۆ ئهه شويتانهوه دهيانفرۆشت و کالاي
پتويستييان دهکړي و دهيانهي نايهوه بۆ بازاړي مهکهوه بهه رهنهه جلهوي
بازرگاني مهکههيان به دهستهوه گرتبوو ژيانتيکي تارام و پر نازو

نیعمه تیان به سهر ده برد، به لام خه لکانی ده ورو به ریان هه میشه له شه پرو
ناخوشی و تالانکردن و یه کتر فراندا بوون، وه کو قورشان ده باره ریان
ده فهرمووی: ﴿اَو لَمْ يَرَوْا اِنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا اَمْنًا وَّ يَتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ
حَوْلِهِمْ؟﴾ (العنکبوت/۶۷).

بینگومان پرو داوی فیل و سهره نجامی له شکری نه به ره هه رۆلێکی
کاریگه ری هه بوو له زیده پێزگرتنی کابه و شاری مه ککه و قوره شیه کان
له لایه ن کۆمه لگای عه ره بی به گشتی، بۆیه قوره شیه کان به راشکاوی
به ناو ولاته کان دا ده گه ران و کهس ده سترپێژی نه ده کردنه سهر، به لکو بۆ
ههر شوینێک بچونا به پێشوازییان لی ده کراو پێزی تایبه تیان ده گیرا،
نه مهش هه لێنان که رو بکه نه بهواری بازرگانی و دوو که نالی کاریگه ر
به دۆزنه وه بۆ تیجارهت که بریتی بوو له چوونی کاروانیان به زستان بۆ
یه مه ن و هاوین بۆ شام، نه مهش ده رگای رزق و پۆزییه کی زۆر و
زه به نده ی لی کرد بوونه وه.

رزق و پۆزی زۆر دلتیایی له سه رو مالیان، ئانه مه به نه و منه ته ی
خودا به سه ریاندا ده کاو پێیان ده فهرمووی: له بهر نه و پێزو شکۆمه ندیه ی
بۆ ئێوه م ده سته بهر کردوه و نه و رزق و پۆزییه ی به سه رمدا رشتوون
ئێوه عیباده تی خودای نه م ماله پیرزۆه بکه ن، به و که مه ده ستی و بی
هێزیه تان و له ناو نه و هه موو شه رو هه رایه ی له ده ورو به رتان به رپا ده بی و
تالان و برۆیه ی له ناو خێله کان ده کری، خودا پاراستنی و له شکری بی
شماری نه به ره هه ی بۆ تارومار کردن و پارێزگاری کابه ی پیرۆزی له نه ستۆ
گرتوه به دلتیاییه وه له مالی خۆتان دانیشتوون.

وێپای نه وه ی هه رێمه که تان ناوچه به کی په قه ن و کرپن و بی کشت و
کال و به رو بوومه: که به گویره ی سروشتی ولاته که ده بوا به هه موو کاتی

قات و قری پیوه دیار بوايه، به لّام خودا رزق و رۆزیسه کی به رفراوانی به سهردا رشتوون و به تیرو ته سه لی ژیان به سهر ده بهن.

به کورتی نه وه تا خودا دوو نیعمه تی زۆر گه وهی به سهردا رشتوون، نیعمه تی تارو مار کردنی سوپای نه بره وه و نیعمه تی جیگیر بوونتان له په نا کابه ی پیرۆزو هۆگریتان به یه کتری تییدا، نه گهر هیچ نیعمه تیکی تری خوداتان له بهر چاو نه بی، له پاسای نه و دوو نیعمه ته دا عیباده تی خودا بکه ن، که خاوه نی کابه یه و رۆزو شکۆمه ندی پیداه و ئیسه وهش له په نای دا حه ساونه وه.

نه مجار هه ندی نیعمه تی تری خۆیان به یان ده کا: که به قورپه یه شییه کانی به خشیون ده فهرمووی: ﴿الذي أطعمهم من جوع﴾ به ندایه تی بو نه و خودایه بکه ن: که به هۆی هاتوچۆتان بو یه مه ن و شام خواره ده مه نی پێداون و رزق و رۆزی بو زۆر کردن و قات و قریتان به خۆوه نه بینیه وه، له برسیستی رزگاری کردوون.

﴿و آمنهم من خوف﴾ به فەزل و نیحسانی خۆی نارامی و دلنیا یی بو ره خساندوون، ترسی ده سترتیژیکارو هیژش به رانتان نیه دلنیا ن له سه لامه تی گیان و مال و سامانتان، که واته ئیوه ته نیا نه و خودایه بناسن و عیباده ت هه ر بو نه و بکه ن، بت و سه نه م مه که نه هاوه ل و هاوبه ش، دل سوژانه یه کتا په رستی بکه ن و له ناخه وه ملکه چی فه رمان و جله و گیریه کانی بن.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الماعون)

ئه م سووره ته به قسه ی ئیبنوعه بباس و قه تاده مه ده نییه و حه وت نایه ته جه ماوه ری زانایان فه رموویانه: مه ککییه واته: پێش کۆچکردنی

پیغه مبه ر ﷺ بۆ مه دینه نازل بووه (هبة الله) که موفه سسرئکی نابینا بووه ده لئ: نیوه ی له مه ککه نازل بووه، ده رباره ی عاصی کورپی وائیل و نیوه که ی تری له مه دینه نازل بووه ده رباره ی عه بدو و لّای کوردی ثوبه ی دورو.

ناوی نراوه سورته ی (الماعون) چونکه له کۆتایی سوره ته که دا پهروه ردگار سه ر زه نشته ی نهوانه ی کردووه که نامیتری پیویست له دراوسی و هاوولاتیان قه دهغه ده کهن، وشه ی (ماعون) هه موو نهو شتانه ده گرێته وه: که دراوسی له دراوسی ده خوازی وه کو نامیتری خواردن دروستکردن، نامیتری کشت و کال و نامیتری جل دروون و نهو جوړه شتانه.

سوره تی (الماعون)

بسم الله الرحمن الرحيم

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْدينِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي
يَدْعُ الْيَتيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يُخْصُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣﴾
فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾
الَّذِينَ هُمْ يَرَاءُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

ده فهرمووی: ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدينِ﴾ ئایا زانیوته و دهیناسی کئیه نهو که سه ی رۆژی قیامهت به درۆ ده زانی و بپروای به حیساب و لیکۆلینه وه نیه؟ نه گهر نایزانی با پیت بلیم:

﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتيمَ﴾ نه وه که سیکه هه تیو ده ر ده کات و پیا هه ل نه شاخی و به ناوی ناشیرین له گه لئ دا ده دوی، به توربه ی و قسه ی ره ق

پالئی پتوه دهئی، سته می لی ده کاو مافی خوی ناداتی، له میرات بی بهشی ده کا.

﴿ولا يحض على طعام المسكين﴾ هانه هانهی خوی مال و مندالی نادات بۆ به خشی نی خوارك به هه ژارو هه تیوان و یارمه تیدان و به ختوکردنی هه تیو به شیوه یه کی جوان.

وه کو له نایه تی کی تر دا ده فرمووی: ﴿كلا بل لا تكرمون الیتیم، ولا تحاضون على طعام المسكين﴾ (الفجر/۱۷-۱۸). دیاره كه سیك كه سانی دیکه هه لئه نی بۆ به خشی نی مال، هیئنده چرۆك بی دلئی نه یه له سه ر کیسه ی خه لك مال بیه خشری، له کیسه ی خوی هه ر نابه خشی.

﴿فویل للمصلین الذین هم عن صلاتهم ساهون﴾ شیوی (وهیل) كه شیوی كه له دۆزه خ، یان ریسوایی و عه زابی سه خت بۆ نه و دوو پرووانه ی به روا له ت نوێ ده كه ن و هه ر بۆ نه وه یه له ریزی موسو له مانان حسیب بکری ن و خویان بیاریزن، نه وانه ی له نوێ ده کانیان بی ئاگان و هیچ گرنگی بی ناده ن، نه گه ر نوێ زیش ده كه ن به ته مای پاداش نین، له سزای پۆزی قیامه ت ناترسن، له وه ناترسن نه گه ر نوێ نه كه ن خودا سزایان ده دا، نه گه ل ره گه ل موسو له مانان بن و كورته نامووس بیانگری به روا له ت نوێ ده كه ده كه ن، نه گه ر نا هه ر نایكه ن، یان نه گه ر بیشی كه ن دوا ی ده خه ن و به بی موبالاتی نه نجامی ده ده ن.

وه کو له نایه تی کی تر دا ئاماژه به م مانایه ده کاو ده فرمووی: ﴿واذا قاموا إلى الصلاة قاموا کسالی، یراؤون الناس﴾ (النساء/۱۴۲).

ئه مجار په وشتی کی تریان دیاری ده کاو ده فرمووی: ﴿الذین هم یراؤون﴾ نه و دوو پرووانه، كه گرنگی ناده ن به نوێ ده کانیان و نه گه ر نه نجامیشیان ده ن به بی موبالاتی ده یانکه ن.

ھىچ دلى نادنەنى، مەبەستىيانە خەلك بىيانىنى: كەوا نوپۇز دەكەن، يان ھەر كارىكى باش دەكەن دەيانەوى خەلك پىيان بزانى: كە ئەو كارانە دەكەن و پىياندا ھەلبىتىن، بەپىاوى چاك و مرؤف دوست ناويان بەرن.

ئىمام ئەھمەد لەعەبدوئىللاى كورى غومەرەو ە رىوايەت دەكا دەلى: پىغەمبەر ﷺ فەرمووى (من سمع الناس بعمله، سمع الله به سامع خلقه، وحقره وصفه) كەسىك ھەول بدا كەسانى دىكە بەكردەو ە باشەكانى بزەنن، بۆيە كارى باش بكا تا لەپىش چاوى خەلك بەباش بزەنرى و مەدھى بكەن خودا رىسواى دەكاو لەپىش چاوى خەلك بى رىزى دەكا.

﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾ ئەوانە حاجات لەدراوسى مەنە دەكەن، ھىچ پىاوەتىكىان لەدەست ھەلناوهرى (ماعون) بەو شتانە دەگوترى: كە خىزانەكان لەنا خۆيان دا لەيەكتى دەخوازن، ھەر كۆمەلگايەك بەگويرەى داب و نەرىتى خۆيان و بەگويرەى رۆژگار بۆ پىداويستى كاتى ھەندى شت لەيەكتى دەخوازن و دواى بۆيان دەگىرنەو ە، جا ئەو دوو پروانە نە بەجوانى خودا پەرسى دەكەن، نە چاكە لەگەل خەلكدا دەكەن، تەنانەت نامىرى ناو مالىيان بەئەمانەت و بۆ كاتىكى. دىارىكراو نادەنە دراوسىكانيان، ئىتر ئەو ە خىرو خىراتى تر ھەر ناكەن!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورەتى (الكوثر)

ئەم سوورەتە بەراى جەماوهرى زانايانى ئىسلام مەككىيەو سى ئايەتە، ھەسەن و عىكرىمەو قەتادە دەلىن: مەدەنىيە، ئىبنو كەسىرىش ئەم رايدى بەلاو ە پەسەندە.

ناوی نراوه سوره تی (کهوشر) چونکه له سه ره تای سوره ته که دا په روه ردگار خیطاب ئا راسته ی پیغه مبه ر ﴿﴾ ده کا و ده فره مووی: ﴿إِنَّا أُعْطِينَاكَ الْكُوثِرَ﴾.

ده رباره ی گه وره یی ئه م سوره ته ئیمام ئه حمده له ئه نه سی کور ی مالیکه وه رپوایه ت ده کا: که ده فره مووی: پیغه مبه ر ﴿﴾ جو ره وه نه وزیک ی به سه ردا هات و پاشان سه ری به رز کرده وه زه رده خه نه یه کی هاتی، جاییان هاوه لآن عه رزیان کرد ئه و پیکه نینه چی بوو؟ یان بو خوی فره مووی: ده زانن بو چی زه رده خه نه م هاتی؟

پاشان فره مووی: پیش ئیستا سوره تیکم بو سه ر نازل بووه ئیتر ده سته کرد به خویندن ی ((بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)) ، إِنَّا أُعْطِينَاكَ الْكُوثِرَ. تا کو تایی سوره ته که، ئه جار فره مووی: ده زانن: کهوشر چیه؟ هاوه لآن عه رزیان کرد خدا و پیغه مبه ری خدا ده زانن. فره مووی: کهوشر چۆمیکه له به هه شتدا خدا پی ی به خشیوم، خیر و بیریک ی زوری له سه ره، رۆژی قیامت ئومه ته که م دینه سه ری، پیالو په ردا خه کانی به ئه ندازه ی ئه سته ره کانه، هه ندی که سیان لی وه لا ده نری و هه لده هاو یه ردرین منیش ده ئیم: ئه ی خودایه! ئه وانه له ئومه تی منن، ده گو تر ی: ئه تو نازانی دوا ی تو چییان کردووه و چییان داهیتاوه.

ئیمامی موسلیم و ئه بو داود و نه سائی له ئه نه سی کور ی مالیکه وه هه مان فره مووده یان رپوایه ت کردووه به بر ی جیاوازی له وشه دا.

ئیبنو ئه بی حاتم له (السدی) یه وه رپوایه ت ده کا ده لی: له ناو قوره یشدا وا ساو بوو: ئه گه ر یه کیك کور ی بر دایه ده یانگوت ئه وه فلا نکه س دوا براوو وه جا خکویر بوو، جا که پیغه مبه ر ﴿﴾ کوره که ی (القاسم) مرد (العاصی) کور ی وائیل وتی: ئه وه (محمد) دوا براو بوو، ئیتر ئه م سوره ته نازل بوو، پیغه مبه ر ﴿﴾ هه ر که کوریک ی بر دایه

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەروانى ملھورو ستەمكارانە، لە بېريارو حوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شويىنى ھەوانەھەي ملھورو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىڭ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىڭانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىڭايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاۋىك بىھىيەنەوہ، تاۋىك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولالوۋ كىم و زوخاۋىكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كەردەوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدانان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاۋەليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

پیتغه مبهرو نومته که ی، ئەمەش ڕەتدانەوێ موشریکەکانی مەککە یە
کە درایەتی پیتغه مەریان دەکردو بەچاوی سوک لییان دەروانی و پیتیان وابوو
بەدبەخت و چارە ڕەشە..

بەشیکی تر لەو خێرە زۆرو بێ سنوورە پیتغه مبهریتی و ئیسلامەتی،
کە پلەو پایە یەکی ئیجگار گەورەو سەرما یەکی زۆرو نەپراو یە بۆ
دوونیا و قیامەت.

دەبێ چ پلەو پایە یەک بگاتە پلەو پایە ی پیتغه مبهریتی: کە هەمیشە
لە گەلّ خودای بونە وەردا پە یوەندی هە یە؟ چی لەو گەورە ترە بەندە یەک
لە سەر زەوی و خودا لەعالمی بالاو بە فرستادە ی خوێ دا پە یامی بۆ
بنیڕی و نە رکی هیدایە تەدانی مەردومی بختە ئەستۆ؟

چی لەو گەورە ترە هەمیشە لە شایە توماندای بەبێ ناوی پیتغه مبهر ناوی
خودا نە بری، هەتا دوا بە دوا ی ناوی خودا ناوی پیتغه نە هیئری شایەت و
مانە کە تەواو نە بێ؟

دەبێ چ ڕیزو ناو شۆرە تیک لەو گەورە تر بێ: کە پۆژانە لە هەموو
سات و چرکە یەکی ئەم جیهانە دا بە هەزاران ملیۆن جار ناوی پیتغه مبهر ﷻ
بە گوێی گیتی دا بدری و شایەتی بدری کە فرستادە ی خودایەو ڕە هبەری
ئادە میزاد و جندو کە یە، لە راستی دا ئەم خێرو فەرە ی بە پیتغه مبهر بە خشراو
نە بە زمان دە گوێری و نە بە قەلەم دە نووسی، بۆ یە پەر وەردگار بە ڕە هایی
باسی کردو و سنوورداری نە کرد، هەتا ئاماژە ی بێ بۆ ئەو: کە
پرانەو ی نیە، کەوابێ لە پاساوی ئەم بە هەر و خێرو فەرە ی بێ سنوورە ی خودا
پێی بە خشیوی .

﴿فصل لربك وانحر﴾ بەردەوام بە لە سەر ئەنجامدانی نوێ ژە فەر زە کان و
سوننە تە کان، بە دڵسۆزی بۆ پەر وەردگاریان ئەنجام بدە، بۆ روالەت و ڕییا
مە یانکە، بەردەوام بە لە سەر یە کتاپەرستی، قوربانی هەر بۆ خودا سەر

بیره، همر ناوی خودای له سهر بلی: قوربانای و نویژ به شیکن له عیبادهت، عیبادهت همر ده بی بۆ خودا نه نجام بدری.

وه کو له نایه تیکی تر دا ده فهرمووی: ﴿قل: ان صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین، لا شریک له و بذلك امرت و انا اول المسلمین﴾ (الانعام/۱۶۲-۱۶۳).

نه مهش به پیچه وانه ی کرداری موشریکه کانه: که نویژیان بۆ بت و صه نهم ده کرد، قوربانیان بۆ بته کانیان سهر ده بپری. دوو پرووه کانیان بهروالته عیبادهت ده کهن و مهبهستیان غهیری خواجه.

نه بچار موفه سسرین را جیاییان ههیه له وه دا ئایا مهبهست به: ﴿فصل لربك وانحر﴾ چیه:

۱- قه تاده عطاو عیکریمه ده فهرموون: مهبهست نویژی جهژن و سهر برینی قوربانیه.

۲- ئیبنو جهریر له تهفسیری نهم نایه ته دا دوا ی نه وه هه ندی رای هیئاو ن ده لی رای په سه ند نه وه یه: مهبهست هه موو نویژیك و هه موو ئاژه ل سهر برینیك بی، واته: هه موو نویژیك بۆ خودا نه نجام بده و مهبهستت به ندایه تی کردنی نه وبی.

ههر ئاژه لیك سهر ده بپری مهبهستت په زامه ندی خودابی و ته نها ناوی خودای له سهر بیته، سوپاسی خودا بکه له سهر نه و هه موو نیعمه تانه ی پی بی به خشیوی.

﴿ان شانتك هو الابر﴾ بیگومان نه و که سه ی رق و کینه ی له تۆیه نه ی موحه مه د! رقی له په یام و بهرنامه ی تۆیه، نه وه دوابراو و هه جاخکوئرو بی خێرو بی ره، نه و بی ریزو ناو و شو ره ته نه ك تۆ!!

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الکافرون)

ئەم سوورەتە مەككیەو شەش ئایەتە. ناوی نراوە سوورەتی (الکافرون) چونکە پەرەردگار فەرمانی بە پیغەمبەر ﷺ کردووە: کە خیطاب ئاراستە ی کافرەکان بکا: کە عیبادهتی ئەو خودا درۆزنانە ی ئەوان ناکا و بت و صدەم ناپەرستی، پیشی دەگوتری: سوورەتی (المنابذة) و سوورەتی (الاخلاص) و سوورەتی (المشقة).

ئەم سوورەتە مەككیە لەراستی دا سوورەتی جودا بوونەو دەست لەیەك بەردانە لەنیو پیغەمبەر و موشریکەکاندا. پیغەمبەر ﷺ بە ئاشکرا رابدەگەیەنی: کە تەنها عیبادهت بۆ خودا دەکا و بەهیچ شتوێهەك بت و صدەم ناپەرستی، موشریکەکان بی هیوا دەکا لەوێ پیغەمبەر ﷺ عیبادهت بۆ بت و صدەمەکان بکا.

دوای ئەوێ قورەیشیەکان پیشنیاریان بۆ پیغەمبەر کرد کە سالتیک ئەو عیبادهتی بته کانیان بکا و ئەوانیش سالتیک عبادەتی خودا بکەن، ئەم سوورەتە نازل بوو قورەیشییەکانی هیواپراو کردو دلتیای کردن: کە بەهیچ جوړیک ئەو ئاواتە پیس و بۆگەندیان نایەندەدی..

دەربارە ی سەبەب نزولی ئەم سوورەتە رپوایاتی جوړاوجوړ هەن هەموویان ئەو دەگەییەن: کە قورەیشییەکان داویان لە پیغەمبەر ﷺ کردووە: کە سالتیک ئەو بتپەرستی بکا و ئەوانیش سالتیک خودا پەرستن، ئیتر ئەم سوورەتە نازل بوو.

و هەکو ئاشکرایەو قورئان ئاماژە ی پی کردووە عەرەبەکان ئینکاری هەبوونی خودایان نەدەکرد، وەلی دانیان بەتاک و تەنهایی ئەو زاتەدا

نه ده نا، وه کو پیویست خودایان نه ده ناسی و وه کو پیویست عباده تیان
نه ده کرد، نه وه بوو بت و صه نه میان ده کرده هاوه لی خوداو په رستشيان بۆ
ده کردن بۆ نه وه ی له خودایان نزیک بکه نه وه ..

وه کو له سوره تی (الزمر) دا ناماژه به وه ده کاو له سهر زمانی
قوره هیشه کان ده فهرمووی: ﴿ما نعبدهم الا ليقربونا إلى الله زلفی﴾
له لایه کی تره وه نه وان پروایان وابوو: که به دیه یته ری ئاسمانه کان و زه وی
خودایه وه هر نه وه به دیه یته انون، هر نه وه بوونه وه ره ه لده سورپیتی و خوړو
مانگ و نه ستیره کانی رامکردون، وه کو له سوره تی (العنکبوت) دا
ناماژه به وه ده کاو ده فهرمووی: ﴿ولئن سالتهم من خلق السموات و
الأرض و سخر الشمس و القمر ليقولن الله﴾ یان ﴿ولئن سالتهم من
نزل من السماء ماءً فأحيا به الأرض بعد موتها ليقولن الله﴾.

له سویند خواردیشیاندا ناوی خودایان ده هیئاو ده یانگوت: (والله)،
(بالله)، (تالله). له پارانه وه دا ده یانگوت: (اللهم).

به لام و پرای نه م بیرو باوه په یان هاوه لیان بۆ خودا داده نا، بته پرستی
بالی ره شی کی شابوو به سهر وولاتیاندا، دل و ده وونیان قفل بوو بوو، بیرو
بۆچوونیان هه موو شتواوو گومپایی بوو!

له کشتوکالیان دا له ناژه ل و به روو بوو میاندا به شیکیان بۆ بته کانیان
ته رخان ده کردو هه ندیکیشی بۆ خودا، دواپی چنده فرت و فیلیان نه نجم
ده دان بۆ نه وه ی له وه به شه ی بۆ خودایان داده نا بیدزنه وه بیخه نه سهر
به شی بته کانیان.

عهره به کان خو یان به شوینکه وتووی هه زره تی ئیبراهیم عليه السلام ده زانی و
پیان وابوو نه وان له سهر هی دایه تن و له نه هلی کیتاب زیاتر له سهر حه قن،
جوله که پیان وابوو عوزه ی کوری خودایه، فه له کانیش عیسیان به کوری
خودا ده زانی. هه ندی له عهره به کانیش فریشته یان ده په رست و بریکیشیان

جندۆکه پهرست بوون، وایان دهانی رتیبازی ئهوان پهسه ندره، چونکه به خه یائی خویمان بیرو باوه ری ئهوه: که فریشته و جندۆکه مندائی خودابن زۆر ویتجووتره لهوهی: که عوزهیرو عیسا کوری خودابن!

که حهزره تی موحه مده ﷺ بانگه وازی خۆی راگه یاند، وتیان: ئیمه له سه ر تایینی حهزره تی ئیبراهیمین و چ پتویستیمان بهوه نیه شوین موحه مده بکهوین، له هه مان کات دا هه ولیان ده دا له گه ل پیغه مبه ردا رێک بکهو و رتیبازیکی مام ناوه ندی بگره به ر، بۆیه پێشنیاری ئهوه یان بۆ پیغه مبه ر ﷺ کرد: که ئه و سوژده بۆ ته کانیان به ری و ئه وانیش سوژده بۆ خودا به رن: ههروه ها پیغه مبه ر به خراپه باسی خودا کانی ئهوان نه کاو ره خه یان لی نه گری ئه مانیش رێگه له پیغه مبه ر نه گرن له بلا و کردنه وه ی په یامه که ی.

نیه ر بۆیه کاله کردنه وه ی ئه م پێشنیاره ی قوره یشیه کان و رێگه گرتن له و هه ول و ته قه لادانه ی کافره کان جو دا کردنه وه ی کوفرو ئیمان و یه کتا په رستی و ته په رستی ئه م سوژه ته به و شیوه جه زمی و حه سه نازل بوو، به ره به ستیکی توکمه ی له نیوان پیغه مبه ره و قوره یشیه کاندانا دا نا.

سوره تی (الکافرون)

بسم الله الرحمن الرحيم

قُلْ يَتَّيِّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

فهرمووی: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾ نهی موحه مده به کافره کانی قوره یش بلی: نهی بی پروایینه، نهی هاویه ش دانهران بۆ خدا، من هرگیزاو هرگیز عیباده تی نهو بت و صهنه مانه ناکه م: که ئیوه ده یانپهرستن، به هیچ شیوه یه که به ندایه تی نهو خدا درۆزنانه ناکه م! نایه ته که تایبته نیه به کافره کانی قوره یشوه به لکو هه موو کافرکی سهر زهوی ده گریته وه.. ناماژه ی نهو هشی تیدایه: که نهو هه رمانی خودایه و موساوه مه ی تیدا ناکری، خدا فهرمانی پی کردوه و هه لوه شانده ی نیه و ناکری ته نفیز نه کری!

﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ ئیوه ش تا بهرده ام بن له سهر شیرک و بی پروایی خۆتان، په رستشی نهو خودایه ناکه ن: که من ده یه پرستم. په رستراوی من جوداوازه له په رستراوی ئیوه، نه من خودای تاک و تنه ها و خاوه ن صیفات ی خودایه تی ده پرستم، هه موو صیفات ی که مال و جه مالی به رده های تیدان، خدا درۆزنه کانی ئیوه به ردوداری بی گیانن، هیچیان له ده ست نایه.

﴿وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ، وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ نه من نهو خودا په رستییه ناکه م: که ئیوه ده یکه ن، چونکه خودا په رستی من یه کتا په رستییه، که سی تر ناکه م به هاوه ل و هاوشانی خودا، ئیوه ش نهو خودا په رستییه ناکه ن که من ده یکه م، چونکه خودا په رستی ئیوه هاویه شی په یدا کردنه، چه ند بت و صهنه میکتان داناوه کردووتانن به هاوشانی خودا.

به هیچ جۆریک من و ئیوه یه کتر ناگرینه وه، خالی هاویه شمان نیه، که وابی ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ نایینی خۆتان بۆ خۆتان وه هیچ په یوه ندیه کی به مننه وه نیه و نایبی. نایینی خۆم بۆ خۆم و هیچ په یوه ست به نایینی ئیوه وه نیه، وامه زانن که نایینه که تان حه قه و من پروام پییه تی!!

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (النصر)

نهم سوورته مه ده نییه و سیّ نایه ته، ناوی نراوه سوورته تی (النصر)
چونکه بهرسته ی ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ﴾ دهستی پیکراوه، به ناشکرا ناماژه
بوّ فقهی مه ککه ده کاو مه بهستی سهرکه وتنی پیغه مبهرو موسولمانانه
به سهر قوره یشیه موشریکه کان دا، مژده ی بلاو بوونه وهی نایینی
نیسلامی پیروزی تیدایه، له هه موو کون و قوژینی نیوه دوورگه ی عه ره بی
و رامالینی تاریکی کوفرو سته مه تیدایه، له هه مان کاتدا هه والی نزیک
بوونه وهی له دونیا ده رچوونی پیغه مبه ریش ده گه یه نی، فهرمانی پیّ ده کا
به ته سبیح و ته قدیسی خوداو داوای لیّ خوش بوون.

کاتس نازل بوونی نهم سوورته راجیایس زانایانس نیسلامی تیدایه :

۱- هه ندیک پیتان وایه پرگارکردنی مه ککه سالی هه شته می کوچی بووه
نهم سوورته سالی ده یه می کوچی نازل بووه، پیغه مبه ر ﴿بِذَلِكَ﴾
دوای نازل بوونی نهم سوورته هه فتا رۆژ ژیاوه، له مانگی ره بیعول
نه وه لی سالی ده یه می کوچی دا وه فاتی کردووه، بویه له هه ندیک
ریوایه تدا هاتووه نهم سوورته ناوی سوورته تی (التودیع) ه، سوورته تی
خودا حافیزی.

۲- کۆمه لئیکی تر پیتان وایه: نهم سوورته له پیتس پرگارکردنی مه ککه دا
نازل بووه، خودا واده ی به پیغه مبه ر داوه: که به سهر قوره یشیه کاندا
بالا دهستی ده کاو شاری مه ککه ده که ویتته ژیر رکیفی
پیغه مبه ره وه، موژده یه که و پیتس وهخت پیّ دراوه.

نمونه ی نهم نایه ته نایه تی: ﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ﴾

(القصص/۸۵). له لایه کی تره وه وشه ی ﴿إِذَا﴾ له سووره ته که دا داخوازی نه وه یه سه رکه وتن و پرزگار کردنه که له داهاتوودا بی نهک رابورد بی. به گویره ی نه م رایه هه و لدان له پرزگار کردنی مه که هه وائی نه یینی یه و خودا به پیغه مبهری خو ی پاگه یان دو وه و جوړیکه له موعجیزه.

به لام به گویره ی ریوایه ته که ی عه بدووللای کور ی عومهر ﷺ پای یه که م په سه نده، عه بدووللا ده فرمو ی: نه م سووره ته له مینا له حه جی مالئاوایی دا نازل بو وه، پاشان نایه تی ﴿الیوم اکملت لکم دینکم واتممت علیکم نعمتی﴾ (العائدة/۳). نازل بو وه، پیغه مبه ر دوا ی نازل بوونی نه م نایه ته هه شتا پوژ ژیا وه، پاشان نایه تی (الکلاله) ی کو تایی سو ره تی (النساء) نازل بو وه، پیغه مبه ر ﷺ دوا ی نازل بوونی په نجا پوژ ژیا وه، نه مجار نایه تی ﴿لقد جاءکم رسول من انفسکم﴾ (التوبة/۱۸۲). نازل بو، پاش نه وه سی و پینج پوژ ژیا وه، نه مجار نایه تی ﴿واتقوا یوماً ترجعون فیہ الی الله﴾ (البقره/۲۸۱). نازل بو، دوا ی نازل بوونی نه م نایه ته پیغه مبه ر ﷺ بیست و یدک پوژ ژیا وه، موقتیل ده لی: حه وت پوژ ژیا وه.

نیمام نه حه دو به یه قی و نه سائی له نینو عه بیاسه وه ریوایه ت ده که ن ده لی: که سو ره تی ﴿إِذَا جاء نصر الله﴾ نازل بو پیغه مبه ر ﷺ فرمو ی: هه وائی مه رگی خو م راده گه یه نم، نا له م سالد دا ده مر م!

سوره تی (النصر)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ

يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ

وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

ده فەر مووی: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ئە ی موحه مەد؛ هەر کاتی
بە سەر دووژمنه قورەیشییە کانت دا زال بووی و یارمەتیدانی خودات بو
دەستە بەر بوو، شاری مە ککەت بو رزگار کراو بالادەست بووی.

﴿وَرَأَيْتِ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾ ناده میزادی بەرە گەز
عەرەب و ناعەریت بینین پۆل پۆل دەهاتنە ژێر خێوەتی ئیسلامە وە
موسولمانبوونی خۆیان راگیاندا، ئەو ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ
كَانَ تَوَّابًا﴾ لە پاساوی ئەو نێعمەتە گەورەیدا ئەتۆ شوکرو سوپاسی خودا
بکە، نوێژە کانت بەریتک و پیتکی ئە نجام بدە، بەردەوامبە لە سەر
یە کتاپەرستی و هەر شتێک بو خودا نەشی پالتی مە دەو لی ی دوور
بخرە وە، حەمدو سەناو تەسبیحی خودا بکە، داوای لیخۆشبوونی لی بکە،
بو ئەو ی نۆمەتە کەت چاوت لی بکاو داوای لی خۆشبوونی خودا بکەن،
هەر وەها داوای چاپۆشی لە تاوانی موسولمانانیش بکە، چونکە خودا
بە زۆری لە تاوان و هەڵی تۆبە کاران خۆش دەبی!

هەموو نێعمەتێکی خودا شیاوی ئەو یە سوپاس و حەمدی خودای
لە سەر بکری، یە کێک لە نێعمەتە گەورەکانی خودا بە سەر پێغەمبەر و
موسولماناندا بالادەستبوونی پێغەمبەر بە سەر دووژمنەکانی دا،
رزگار کردنی مە ککە یە، قیبلە ی موسولمانان مەلبەندی کابە ی پیروژه.

وێرای ئەم نێعمەتە گەورە و پیروژه، خودا نێعمەتێکی تری گەورە ی
بە پێغەمبەر بە خشی، ئەویش بریتی بوو لە موسولمانبوونی عەرەبەکان
پۆل پۆل و کۆمەل و کۆمەل بلاو بوونە وە ی ئایینی ئیسلام بەناو
نیو دەورگە ی عەرەبدا، بۆ یە لە کۆتایی سۆرەتە کەدا پەر وەر دگار فەرمان بە
پێغەمبەر و موسولمانان دەکا: کە زۆر سوپاسی خودا بکەن و داوای
لیخۆشبوونی لی بکەن، هەر چەندە فەرمانە کە پاستە و خۆ ئاراستە ی
پێغەمبەر کراو، وە لی لە کاتی ک دا ئەو لە گەل ئەو دا مە عسوومە و

به ده قی قورئان خودا له هه موو تاوانیکی خوش بووه
 نه گهر هه بیی، فرمان بهو بکری بۆ تۆیه کردن دیاره نومه ته که می زیاتر
 پتویسته تۆیه و ئیستیغفار بکه ن.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (المسد)

ئهم سووره ته مه ککیه و پینج نایه ته، ناوی نراوه سووره تی (المسد)
 چونکه له کۆتایی سووره ته که دا ده فرمووی: ﴿فِي جِدِّهَا حَبْلٌ مِّنْ مَّسَدٍ﴾
 ناوه رۆکی ئهم سووره ته بریتیه له دیاریکردنی سه ره نجامی نه بو له هه ب
 (عبد العزی بن عبد المطلب) مامی پیغه مبه ر ﷺ هه روه ها سه ره نجامی
 ژنه که شی (أم جمیل) که ناوی (ئه روا) ی کچی (حهرب)ه خوشکی نه بوسه فیانه
 ئهم ژن و میرده زۆریان نه زیه تی پیغه مبه ر ﷺ داوه، زۆریان دژایه تی
 کردو و گه لێک هه وێیان دا که سانی دیکه مه نه بکه ن له ئیمانیه تان..

له سه حیحی موسلیم و بوخاری دا هاتوه: له ئیبنو عبه ساهه
 رپوایه تیان کردوه: ده فرمووی: که نایه تی ﴿وَإِذْ عَشِيرَتُكَ الْأَقْرَبِينَ﴾
 (الشعراء/ ۲۱۴) نازل بوو پیغه مبه ر ﷺ چوه سه ر کتوی صفا و به ده نگه
 بهرز فرمووی: (یا صبا حاه!) و هاواری کرد، خه لکه که وتیان: ئه و هات و
 هاواره چی یه؟ وتیان ئه وه موحه مده، ئیتر قوره یش لی ئی کۆبوونه وه.

ئه مجار فرمووی: ئه ی خێلی فلان، ئه ی هۆزی فیسار، ئه ی بنه ماله ی
 فلان، ئه ی نه وه ی (عبد مناف) ئه ی نه وه ی (عبد المطلب)، هه موو گوئی
 قولا خبوون جا خو ده لێ چی؟ فرمووی: ئایا نه گهر من پیتان بلیم: ئه وه
 دوو ژمن به هیزی ته یاره وه واله پشت ئه و کتوه وه خو ی ئاماده کردوه بۆ
 هێرشکردن بۆ سه رتان، ئایا بروام پێ ده که ن؟

هه موویان وتیان: تا نیستا درۆمان لی نه بینوی، پیغه مبه رﷺ فهرمووی:
﴿فاني نذير لكم بين يدي عذاب شديد﴾ نه بو له هب وتی: دهك داوه شی
نه وه بو نه مه نیتمهت کو کرده وه؟ تیت سوره تی ﴿تبت يدا ابي لهب..﴾ نازل بوو.

سوره تی (المسد)

بسم الله الرحمن الرحيم

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَامْرَأَتُهُ
حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴿٥﴾

ده فهرمووی: ﴿تبت يدا ابي لهب وتب﴾ دهك له ناو بجی دوو دهستی
نه بو له هب و برزن، واته: به هيلاك بجی و بفهوتی نه بو له هب، خو
فهوتاو له ناو چوو، خه ساره تمه ندی دوونیواو قیامهت بوو، له هه ردوو
دوونیدا به ده بخت و چاره رهش بوو.

﴿ما أغنى عنه ماله وما كسب﴾ مال و سامان و ناو شوهرت، رۆژی
قیامهت فریای نه كهوت له عه زابی خدا نه پیا راست، فهوتانی مسوگه ر
بوو بۆیه به (کرداری رابردو) ته عبیری لی دایه وه، نه وه بوو له دواي جهنگی
به در به چهند رۆژێك ده ردیكي پیسی تووش بوو به گه رۆلی مرد!

نه بو له هب هیندهی رق له پیغه مبه ر بوو، پیش نه وه ی پیغه مبه رﷺ
سروش ی بۆ بی، نه بو له هب دوو کچی پیغه مبه رﷺ كه (رقیه و
ام کلثوم) بوون بۆ دوو کوپی خوئی خواستبوونی و بوکی بوون.

که پیغه مبه ر ۛ بانگه وازی نیسلامی ئاشکرا کرد، نه بو له هه ب
زه ختی له کوره کانی کرد: که کچه کانی پیغه مبه ر ته لاق بدهن، بو نه وه ی
پیغه مبه ر ۛ پی ی دلته نگ بی و پتر زه ختی بکه ویتته سه ر!

﴿سیصلی ناراً ذات لهب﴾ له قیامه تدا نه بو له هه ب ده چیتته ناو
ناگری بلتسه دارو هه لگیسراو.

﴿وأمراته حمالة الخطب﴾ ژنه کەشی که ناوی (أم جیل) ه له گه ل نه بو
له هه بدا ده چیتته ناو دۆزه خه وه، ه له واقع دا هه لگری چاوگی فیتنه و
ئاشوبه، فیتنه و دو زوبانی که هه میسه له هه ول و ته قه لادایه بو ئاشوب
نانه وه له نتوان پیغه مبه رو مه ردومدا.

یان ﴿حمالة الخطب﴾ ئاماژه بو نه وه ده کا: که درک و چقلی له کوئی
خۆی ده داو به شه و ده چوو له سه ر ریگای پیغه مبه ر ۛ بلاوی ده کرده وه.
﴿فی جیدها جبل من مسد﴾ گوریسیکی نه ستوری بادراو له پوشی
خورما و له ملیاو هه میسه کوئه داری فیتنه یی و ئاشوبی به کوئه وه یه و
دی و ده چی بو نانه وه ی ئاژاوه و خۆشکردنی ناگری فی نده یی.

یان چۆن له دونیادا نه و ژنه هه لژگ و درک و چقل هه لده گری و ده چی
له سه ر ریگای پیغه مبه ر بلاویان ده کاته وه بو نه وه ی له قاچی پیغه مبه ر
رابچن، یان کوئه داری له کوئل داوه بو هه لگیسانی ناگری فیتنه یی، پۆژی
قیامت زنجیری ئاگرینی له مل ده کری و به و جوړه سزا ده درئ،
چونکه هه موو تاوانباریک پۆژی قیامت به شتیک سزا ده درین: که له گه ل
تاوانه که یاندا بگوئجی له جوړی تاوانه که یان بی.

مانایه کی تریش هه لده گری، نه ویش نه وه یه: ده فه رموی: نه و ژنه
به دبەخته زۆر خۆی ماندوو ده کا بو ئاشوب نانه وه و دو زوبانی و
هه لگیسانی ناگری فیتنه یی، به م شیوه یه ی ده لینی گوریسیکی نه ستووری

بادراوی ناشیرینی له ملدا یه و کۆلێک هه لیژگ و چقلی له کۆلی خوێ
 شه تهك داوه بۆ هه لگه رساندنێ ئاگرێ فیتنه یی، نه جار دیمه نی شه کۆل
 هه لگه گوریس له مله چه ند ناشیرینه به تایبه تی نه گه ر ئافره ته بی شه
 ژنه ی (شه بو له هه ب) یش له دوو زمانێ فیتنه نانه وه دا شه وه نه دیمه نی
 ناشیرین و قیژه ونه .

زانایانی ئیسلام فهرموویانه شه م سوره ته موعجیزه یه کی گه وه یه و
 نیشانه ی راستی پیغه مبه رایه تی حه زره تی موحه ممه ده . چونکه له و کاته وه
 شه م سوره ته نازل بوو هه وائی له به دبه ختی شه بو له هه ب و ژنه که ی داو
 شه وه ی راگه یاند: که شه وان ئیمان ناهینن، هیچ کامی له م ژن و میرده ،
 یان هه ردووکیان نه به ناشکراو نه به نه یینی ئیمانیان نه هیناو به کافری
 سه ریان نایه وه ، قسه که ی قورئان راست ده رچوو ته عبیر بوو له واقع .

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الإخلاص)

شه م سوره ته مه ککیه و چوار ئایه ته، زۆر ناوی لی نراون:
 به ناویانگه تریان (سوره الإخلاص) هه وه وه ها پی ی ده گوته ی: (سوره التفهید)
 یان (سوره التجرید) یان (سوره التوحید) یان (سوره النجاة) یان
 (سوره الولاية) یان (سوره الأساس).

شه م سوره ته کورته هاوسه نگێ سییه کی قورئانه، وه کو له ریوایه تی
 سه حیحدا هاتوه، ئیمامی بوخاری له شه بو سه عده وه فهرمووده یه ک
 ریوایه ت ده کا، ده لێ: پیاوێک گوێی له پیاوێک ده بی ﴿قل هو الله أحد﴾
 ده خوێنی و دووباره ی ده کاته وه، که رۆژ ده بیته وه دیته خزمه ت پیغه مبه ر ﷺ
 باسی شه وه ی بۆ ده کا: که گوێی لی بووه کابرایه ک شه و شه م سوره ته ی

خویندوه و دووباره و سی باره ی کردۆته وه، کابرا به شتیکی که می ده زانی، پیغه مبه ر ﷻ فه رموی: (والذي نفس بيده، انها لتعدل ثلث القرآن) سویندم به و که سه ی گیانی منی به ده سه ته نه و سوره ته هاوتای سییه کی قورنانه!

نه مه ش جینگای سه ر سو پرمان نیه سوره تیکی و ا بچکۆله هاوتای سییه کی قورنان بی. چونکه بیگومان نه و یه کتاپه رستییه ی تییدا فه رمان به پیغه مبه ر ﷻ کراوه رایگه یه نی، نه و یه کتایی یه ی (قل هو الله احد) ناماژه ی پی ده کا، یه کتایی یه له بیرو باوه ردا، ته فسیره بو بو نه وه ر، قانون و یاسایه بو ژیان، که واته نه م سوره ته پانترین هیلی سه ره کی ده رباره ی حه قیقه تی ئیسلام را ده نوینی.

نه وه ده چه سپینی: که هیچ خدایه ک حه ق نیه زاتی خودانه بی، که س هاوشانی نیه و که سی له وینده ی نیه. هیچ حه قیقه تیک نیه جگه له حه قیقه تی خودا، هیچ بونیک نیه جگه له بوونی حه قیقی خودا، هه موو هه بوویه کی تر هه بوونه که ی له هه بوونی خوداوه ده گری هه نه و بکه ری حه قیقی یه و نه و به رپۆه به ر و به دیهیننه ری بوونه وه ره هه موو و جو دیک، هه موو بکه ریک له زاتی پاکی خوداوه سه رچاوه ده گر ٢ و هیزو توانا له و وه ره ده گری. هه نه و شیاوی په رستن و روتیکردن و هانا بو بردنه له خو شی و ناخو شی دا به ناشکراو نهینی.

سوره تی (الإخلاص)

بسم الله الرحمن الرحيم

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ① اللَّهُ الصَّمَدُ ② لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ③ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ④

﴿قُلْ: هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ نهی موحه ممد؛ بهو که سانه بلی، که پرسیمارت لی ده کهن خودای تو چونه و چیه؟ بلی: خدبه ری راست و واقع نه وهیه نهو خودایه ی که (واجب الوجود)، بوونی پتویسته و نه بوونی نابی، ناوی (الله) یهو تاک و ته نهایه له زات و سیفاتی دا، کهس هاوه لی نیه و بی نووونه و هاوشانه، واته: نهو خودایه ی تیوه دیناسن و دان بهوه دا ده نین، که به دیه پنه ری ناسمانه کان و زهوییه و تیوه شی به دیه پناوه یه کهو تاک و ته نهایه له خودایه تی دا. کهس هاوشانی نیه له خودایه تی دا، له هه موو رویه کهوه تاک و ته نهایه !!

﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ هه ر نه لا داوا ی لی ده کری بو دابین کردنی پتویستی، بو هه موو کاریک داوا لهو ده کری، چونکه هه ر نهو ده توانی به هانای ئاتا جانوه بی، واته ﴿الله﴾ نهو خودایه یه هه موو دروستکراویک په نای بو دبا، کهس بی نهو ناتوانی بی و بژی، هه موو کهس موحاجی نهوه، نهویش هیچ پتویستی به تهوان نیه، بوونی مه خلوقات له خودایه تی نهو زیاد ناکا نه بوونیشیان له خودایه تی نهو کهم ناکا.

ئیبنو عبباس له مانای ﴿الصمد﴾ دا ده فهرمووی: واته: نهو کهسه ی هه موو مه خلوقات داوا ی لی ده کهن بو جی به جی کردنی پیداو یستییه کانیا ن، گه وره یه که لهو نهو په ری گه وره یی دایه، پیزداری که ریزی بی سنووره، شکومه ندیکه له نیهایه تی شکومه ندیدایه، له ره وشتی حیلیم و عیلمدا فهردی موتله قه، خودایه که هه رچی صیفه تی که مال و جه مال و جه لال هه یه هه یه تی، له هه موو عه یب خه وشیک پاک و مونه زه هه.

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ مندالی لی نه بووه، له که سیش نه بووه، نه مندالی هه یه نه باوک و دایکی هه یه، چونکه زاتی که له کهس ناچی، قه دیه و سه ره تای بوونی نیه، کاتیک نه بووه نهو نه بووی، قه باره و ماده نیه،

له هیچ شتێک ناکاو کەس لەو ناکا، بەمەش رەدی ئەوانە ی دایەو: کە دەلێن: فریشتە کچی خودان، ھەر وەھا رەتدانەو ی بیرو باوەری جولە کەکانە: کە دەیانگوت: عوزیر کۆری خودایە، یان مەسیحیەکان: کە دەلێن: عیسا کۆری خودایە، بەلکو رەدی ھەموو بیرو باوەرە پوچ و بەتالەکانی دایەو

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ کەس نیە ھاوشانی ئەوی، نە لە حەقیقەتی بوونی دا، نە لە حەقیقەتی فەرمان و کردەو ی دا، خودایە کە بەبی ئیزن و مەشیئەتی ئەو هیچ کارێک ئەنجام نادری، ھەر ئەو گەورە یەو گەورە ی تر نین، ھەر ئەو خودایەو ئادەمیزاد و جند و کەو فریشتە ھەموویان بەندە ی ئەون، حەقیقەتی خودا پایە دارو ئەزەلی و ئەبەدی یە، ھەر بوو و ھەر دەبی، گۆرانی بەسەردا نایە، خودایە کە تاک و تەنھاو بی ھاو و بی مندال و بی خێزان و بی ھاوسەر!!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورەتی (الفلق)

ئەم سوورەتە پێنج ئایەتە بەلای (الحسن) و عەطاو عیکریمەو جابیرەو مەکییە، جەماوەری زانایانیش ھەر پێیان وایە، ئیبنو عەبباس و قەتادەو کۆمەڵێکی تر دەفەرموون مەدەنییە، ناوی نراوە سورەتی (الفلق) چونکە سەرەتا کە ی بە ئایەتی ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ دەستی پێ کراوە، فەلەق: لەتبون و لی جیابوونەو ی شتێکە لەشتێک، دانەوێڵە: کە لەژێر خاکدا شەق دەبی، بادام و فستەق کە دەم دەکەنەو، ئاو کە لەکیو ھەلەدەقوێ، باران کە لەھەور دێتە خوار، مندال کە لەدایک دەبی.. ھتد. وشە ی (فلق) دەیانگریتەو.

سوره ته که خو په ناگرتنی به خدا له خو گرتووه له شهرو نه گبه تی
مه خلوقات، به تاییه ت به لاو موصیبه تی ناو تاریکایی شهو،
فرت و فیلی جادوگهرو فیتنه جو یان و دل پیس و حه سودو چاوپیسه کان،
فهرمان ده کا به وهی ثاده میزاد په نا بگرن به خدا لهو نه خوشییه
دهرونیانه ی زیان ده گیه نن.

داوای پاریزگاری له خدا بکهن لهو گیانله بهره ژه هراویانه ی زیان
ده گیه نن، په نا بگرن به خدا له شهرو تاریکی: که بوونه وهر داده پوښی
به تاییه تی له بیابان و کیوو که ژدا، چونکه زورجار کاره ساتی جوړاو
جوړی تیدا دینه دی.

بوخاری خاوه نانی سونه ن له باسی داواکردنی شیفا به م سی سوره ته
(الإخلاص) و (المعوذین) له خاتو عائیشه وه ریوایه ت ده کهن ده فرمووی:
پیغه مبه ر ﷺ هه موو شه وی که ده جووه سهر جیگا بو نووستن، هه ردوو
ده ستی ده کردنه وه ده پارایه وه، پاشان فووی له ناو دهسته کانی ده کردو
﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ
النَّاسِ﴾ ی ده خویندو نه مجار به هه ردوو ده ستی سی جار دهم و چاوی سهرو
شان و مل و سنگی خو می مه سح ده کرد، نه مجار راده کشا!

سوره تی (الفلق)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ
شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي
الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ ئه ی پیغه مبه ر: بلی من په نا ده گرم به و خودایه ی په رده ی نه بوونی له ت کردو بوونه وه ری لی دهره ی نا، یان په نا ده گرم به خودای به یانی، که به و نوورو پروناکییه نارامی ده خاتسه وه و ترس و خو فی تاریکی لا ده با، یان په نا ده گرم به خودایه که به دیه ی نه ری هه موو بوونه وه ره، په نا ده گرم به زاتی پاکی له شهرو نه گبه تی هه رچی دروست کردوه، به هه موو جوړیک و هه موو کاتیک په نا ده گرم له شه ری مه خلووقاتی خودا، چونکه مه خلووقات له کاتی به یه که گه یشتن و لیک نریکبوونه وه دا هه ندی جار زیان به یه کتر ده گه یه نن، هه ر وه کو چو ن له حالاتی تر دا خیرو بیریان بو یه کتر هه یه .

په نا گرتن به خودا لی ره دا بو نه وه یه شه ر لابه ری و خیر بی نی، شه ر لاداو خیر ده سته به ر بکا، حال و وه زعه کان وابگوړی خیریان تیدابی و له شه ر دوور بن.

﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ په نابگره له شهرو نه گبه تی شه و که به تاریکی خو ی به سه ر بوونه وه ردا ده کشی و مه ردووم داده پو شی به رهنگیك، که رزگار بوونی لی نا کری و ده بیته مایه ترس و بیمیکی زور، چونکه کاتیک شه و روی زهوی داده پو شی له گهل خو ی دا ترس دینی، له مال دابی ترسی نه وه ت هه یه دووژمنت فرسه ت لی بی نی و زیانت پی بگه یه نی، نه گه ر له ریگاوبانای ترسی پی گو مکردنت هه یه، ترسی هه له نگوتن و هه لدیران و پیوه دانی مارو دوویشك و په لاماردانی چه ته و پیای ریگرت هه یه، هه روا خه یال و بیرو که ی ترسناك که له هه موو لایه که وه لی ت کو ده بنه وه، ختو که ی شه ی تان و وه سه وه ی شه یاتینی و شه وه ت و ناره زو و گه لی شتی تر که به هوی تاریکی شه وه وه په یدا ده بن.

﴿ومن شر النفاثات في العقد﴾ پەنا بگره لەزیانی ئەو دوو ڕوو دوو زمانانە ی بەردەوام خەریکی تێکدانی نێوان باوک و فەرزەندو ژن و میێردو خەزم و کەس و کارو برادەرانی، دلیان لەیه کتر کرمی دەکەن، فیل لەهەست و شعوری ئەم و ئەو دەکەن و لەخشتەیان دەبەن؟ بەرواڵەت جادوبازی دەکەن، گری لە داوه دەزوو دەسەسپ دەدەن و فوی پێدا دەکەن و لاسایی ساحیرەکان دەکەنەو پەیرەوی داب و نەریتی ئەوان دەکەن.

لەراستی دا سیحر سروشتی شتەکان ناگۆڕی و حەقیقەتیکی تر بۆ ئەو شتە دروست ناکا، بەلام هەستەکان وای دەکا گەردنکەچی ویستی ساحیرەکە بن، چاو بەستەکی لەسیحر لیکراو دەکری و راستییەکانی لی دەگۆڕین و حالەتە بینراوەکە ی لی دەبیتە حەقیقەت و راستی و تەسلیمیان دەبی.

تەنانەت حەزەرەتی موسا عليه السلام و پێرای پلە ی پێغەمبەراییەتی کە ماره درۆزنەکانی ساحیرەکانی بینی خەیاڵی بۆ ئەو چوو کە ماری راستین و لەدلی خۆی دا ترسی لی پەیدا بوو!

و هەکو قورئان ناماژە ی بۆ دەکا و دەفەرموی: ﴿قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبالُهُمْ وَعَصِيَّهُمْ يُخِيلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى ﴿ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةٌ مُوسَى ﴿ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى﴾ (طە/ ۶۵-۶۹).

بێگومان گوریس و گۆچانەکانیان نەبوو بوونە ماری راستی، وەلی حالەتێکیان دروست کرد تەماشاکەران و موساش لەگەڵیان وایان زانی ماری زیندوون و ئەو جم و جولەیان حەقیقەتە، بەجۆرێک حەزەرەتی موسا ترسی لی پەیدا بوو، نێتر خودا پشتگیری کردوو نەبەشت ئەو حالەتە ی

به رده وام بی، پاشان راستی ده رکعت کاتیک عه صای موسا بوو به ماری
راسته قینه و ماره دروژنه کانی نهوانی هه لگوشین.

به لئی نهوه یه سروشتی سیحرو پشت به کارامایی و ده ست سوکی و
چاوبه سته کی ده به سستی و فیل له بینهران ده کری، پیوسته ئاوا له سیحر
حالی بین و بهو جوړه پروامان پی تی هه بی..

چهند ریوایه تیک هه ن دربارهی نهوه: گوايه له بیدی کوری (الاعصم) ی
جوله که سیحری له پیغه مبه ر کردبی، ریوایه ته که موسلیم و بوخاریش
له عایشه وه ریوایه تیان کردووه ^(۱).

به لام نهو ریوایه تانه له گهل پله و پایهی پیغه مبه ریتی حه زره تی
موحه مدها ریک ناکه ون، چونکه پیغه مبه ر ﷺ هه موو وتو کرده ویه کی
ته شریعه و ده بی په پره و بکری، دهی نه گهر پیغه مبه ر سیحری لی کرابی و
بری جار شتیکی نه کردبی وای زانیبی کردوویه تی و به پیچه وانه شه وه،
چون وتو کرده ویهی نه م حالهی به که لکی نهوه دین بینه ته شریع!

له لایه کی تره وه: که موشریکه کان دهیان گوت پیغه مبه ر سیحری
لی گراوه (مسحور) ه قورشان به توندی نه م بۆچونه ی قوره یشیه کانی
په تکرده وه، بۆیه ده بی نهو ریوایه تانه به دوور له واقع بزاین و هه ول بدهین
ته نویل و پیچ و په نایان بۆ بدوژینه وه، (حدیث آحاد) یش له باری عه قیده دا
پشتی پی نابه ستری، نهو ریوایه تانه هیچیان نه گه یشتوننه پله ی ته واتور.
نه مجار نه گهر سوره ته که مه کی بی وه کوو جه ماوه ری زانیان ئاماژه یان
پی کردووه، نهوه نه وه نده ی تر بناغهی ریوایه ته کان بن هه لول ده بی.

(۱) سهیری بوخاری (۵۹) کتاب بدء الخلق (۱۱) باب صفة ابليس وجنوده (الحديث ۳۲۶۸)
بکه ههروه ها سهیری صهیحی موسلیم (۳۹) کتاب السلام (۱۷) باب السحر الحديث
۳۱۸۹/۴۳ بکه.

﴿وَمَنْ شَرَّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ پەنا بگره له شه پری هه موو هه سوودیك كه هه سوودی به مهردومان ده با ئاواته خوازی ئه وه یه نازو نیعمه تیک كه خودا به خشیویه تی به كهسانی دیکه له دهستیان ده رچی و نه میتی. هه سوود كه سیكه هه سوودی به كهسانی دیکه ده باو ئاواته خوازی ئه وه یه ئه و نازو نیعمه ته ی هه یانه له کیسیان بچی، جا بكه ویته ده ست هه سووده كه خۆی، یان نا! ئه مه ره وشتیکی ناشیرین و قیزلیکراوه، پیویسته موسولمان خۆی لی بیاریزی، هه ول بدا له دل و دهروونی خۆی دا نه یان هیل.

غیبطه: بریتیه له وه ئاواته خوازی ئه و نازو نیعمه ته ی كهسانی دیکه هه یانه تۆش هه تبی، به بی ئه وه ی له کیس ئه وان بچی، ئه مه دروسته، پیغه مبهر ﴿فَرَمَوْيَه تِي﴾ (الْمُؤْمِنُ يَقْبِطُ وَالْمُنَافِقُ يَحْسَدُ) موسولمان غیبطی هه یه پی خۆشه خودا وه كو خاوه ن نیعمه ته كان نیعمه تی پی بدا، دوو پروو هه سوود پی خۆشه خودا نیعمه ته كانی له كهسانی دی وه ربگریته وه، دلی به وه ته نگ ده بی كه ده یینی كهسانی دی له خۆشیدان. زانایان ده فهرموون هه سوود هه تا هه سوودیه كه ی به كرده وه یان به قسه ده ر نه خا زیانی نابی، به م جۆره هه سوودیه كه ی وای لی بكا به كرده وه زیان به و كه سه بگه یه نی كه نیعمه ته كه ی هه یه.

هه ندیكی تر له زانایان فهرموویانه سیحرو چاوه زارو هه سوودی به بی ئیزنی خودا زیان ناگه یه نن، چونكه قورئان ده فهرمووی: ﴿وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ (البقرة/ ۱۰۲).

وه لی له پرووی شه رعه وه پیویسته خۆپاریزیان لی بکه ین، چونكه هه زه ته ی عومه رو هاوه لآن هه رچه نده پروایان وابوو كه هه یچ شتیک به بی ئیزنی خودا نابی، وه لی به روا ته له تاعونی عه مواسدا قورمیتینه یان داناو خۆپاریزیان لی کرد.

ههروه‌ها چونکه پیغه‌مبەر ﷺ فەرمانی کرد که خۆپاریزی له‌چاوپیس بکری، ههروه‌ها له‌ترسی گول به‌راکردن هه‌لتی.

زۆربه‌ی زۆری زانایانی ئیسلام پێیان وایه: دروسته پشت به‌دووعاو پارانه‌وه ببه‌ستری بۆ نه‌خۆش، چونکه پیغه‌مبەر ﷺ نازاری هه‌بوو چه‌زهره‌تی جوهرائیل ئهم دووعایه‌ی به‌سه‌ردا خۆتند فەرمووی: (بسم الله ارفيك، من كل شئ يؤذي من شر حاسد و عين و الله يشفيك)^(۱).

ئیبو عه‌بباس ده‌فەرمووی: پیغه‌مبەر ﷺ فیری ده‌کردین: که له‌کاتی نیش و نازاری جه‌سته‌مانداو له‌کاتی له‌رزو تادا ئهم دووعایه بخۆتین (اعوذ بالله العظيم من شر كل عرق نعار ومن شر حر النار).

هه‌ر پیغه‌مبەر له‌فەرمووده‌یه‌کی تری دا ده‌فەرمووی: هه‌ر که سی‌ک چووه لای نه‌خۆش، ئهم دووعایه هه‌وت جار بخۆتی و بلی: (اسأل الله العظيم رب العرش العظيم ان يشفيك) به‌مه‌رجی نه‌خۆشی مردنی نه‌بی شیفای دی.

عوسمانی کۆری نه‌بولعاصی ئه‌قه‌فی ده‌لتی: چومه خزمه‌ت پیغه‌مبەر ﷺ نازاریکم هه‌بوو خه‌ریک بوو تیک بچم پیغه‌مبەر ﷺ فەرمووی: ده‌ستی راست له‌سه‌ر شوینی نازاره‌که دابنی و هه‌وت جار بلی: بسم الله اعوذ بعزة الله وقدرته من شر ما اجد) منیش وام کرد. ئیزر خودا شیفای دام. ئیمام عه‌لی ده‌لتی: پیغه‌مبەر ﷺ که ده‌چوو بۆلای نه‌خۆشی‌ک، ئهم دووعایه‌ی ده‌فەرموو: (اذهب البأس رب الناس، اشف انت الشافي، لا شافي الا انت).

ئیبنو عه‌بباس ده‌فەرمووی: پیغه‌مبەر ﷺ دووعای به‌سه‌ر چه‌سه‌ن و حوسه‌یندا ده‌خۆتندو ده‌یفه‌رموو (أعيذكما بكلمات الله التامة، من كل شيطان وهامة، ومن كل عين لامة).

هه‌روه‌ها رپوایه‌ت‌کراوه هه‌رکاتی پیغه‌مبەر ﷺ بچوبایه بۆ شوینی‌ک،

(۱) رواه الإمام أحمد في مسنده الحديث (۲۲۸۲۴ ج ۸) له‌حه‌دیشی کۆری صامتین.

دهیفرموو: ئەو زەهوییە که خودای من و خودای تۆ (الله) یە پەنا دەگرم
 بەخودا لەشەری خۆت و شەری ئەو شتانەی تێتدایە، لەشەری ئەو
 لێت دەرەجی، لەشەری ئەو شتانەی بەسەرتدا دێن و دەپۆن، پەنا دەگرم
 لەشێرو درێندەو مارو دووشک، لەشەری دانیشتوانی ئەم ھەریمە..^(۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورہ تی (الناس)

ئەم سوورەتە شەش ئايەتە، بەلای زۆربەى زانايانەو مەككىيەو بەلای
 ھەندىكى ترەو مەدەنىيە، وەكو سوورەتى (فەلق).
 ئەم سوورەتە دوا سوورەتە لە تەرتىبى قورئاندا، يەكەم سوورەتىشى
 سوورەتى فاتىحايە، سوورەتى فاتىحە بەپىتى (ب) دەست پى دەكاو سوورەتى
 (الناس) پىش بە پىتى (س) كۆتايى دى، ئەم دوو پىتە بخەرە پەنايەكەو
 وشەى (بس) پىك دىنن وىدەجى ئامارەبى بۆ ئەو راستىيە: كە ناو دوتوى
 ئەم قورئانەى سەرەتاي (ب)ى و كۆتايى (س)ە كىفایەتە بۆ بەرنامەى
 ژيان و ھەركەسى پابەندى بى بەسىەتى و ھەيئەتى بەھىچى تر نىە.

سورہ تی (الناس)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ
النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي
يُوسَّوْسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾

(۱) هەرکەسێ بیهۆی زیاتر لەم بارەیدوه قوڵ بێتسوه با بگهڕیتسوه بۆ سههراچه کانی وهک تەفسیر طەبەری ج. ۱/ ۱۸۵- ۱۹۱ تەفسیری رازی ج ۳/ ۱۸۹- ۱۹۰ .

ده فەرمووی: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ئەوی موحەممەد بلی: پەنا دەگرم
بە پەرورەدگاری ئادەمیزاد، بە چاودێرو بەختوکهریان .

﴿مَلِكِ النَّاسِ﴾ بە خاوەن و پاشای ئادەمیزاد ئەو کەسە دەسەلاتی
تەواو و رەهای هەیە، ﴿إِلَهِ النَّاسِ﴾ بە پەرستراوی ئادەمیزادە، کە هەر ئەو
شیای بەندایەتی بۆ کردن و پەرستنه، هەر ئەو پەرورەگاری ئادەمیزادە،
پاشای ئادەمیزادە، خوداو پەرستراوی ئادەمیزادە هەموو بوونەو
دروستکراوی ئەو، ملکی ئەو، بەندەیی ئەو، بلی: من پەنا دەگرم بەو
خواهی خاوەنی ئەو صیفت و پەشتانەییە.

﴿مَنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾ لە شەڕو زیانی شەیتانی ختوکه دەر، ئەو
شەیتانی سەرەتاکە لە ئادەمیزاد دەکا، دێتە پێشەو و دەچێتە دواو،
خۆ لە ئادەمیزاد نزیک دەکاتەو بۆ ئەوێ تاوانی پێ ئەنجام بدا، کە ناوی
خودای هیئا دەکشێتەو بۆ دواو. ئیبنو عەبباس دەفەرموی شەیتان
لە سەر دلی ئادەمیزاد مۆتەکەیی دواو، هەرکە ئادەمیزادە کە غافل بوو
خودای لە بیرچوو، ختوکهیی دلی دەداو لە خشتەیی دەبا، کە ناوی خودای
هیئا دەکشێتە دواو.

ئادەمیزادی رفتار شەیتانیش هەمان هەلس و کەوتی هەیە، بۆ
نمونه ئەگەر فیتنەو دو زمانیک بیهوی لای یەکیەک مەبەستی پیسی خۆی
ئەنجام بدا، ئەگەر ئەم بابایە برۆی پێ نەکردو دایەو بە دەمیای
تەریقی کردەو، خیرا ئەو کەسە پەشیمان دەبێتەو و قسە کەیی خۆی
سەحب دەکاتەو و دەکەوێتە گۆرینی قسەکانی و دەیەوی پاشەکشە بکا.
خۆ ئەگەر گوێی بۆ کلۆرکردو بە قسەیی فیتنە ئامیزەکانی
هەڵپەری ئەو درێژە بە بوختان و دوزمانییە کەیی دەدا و شوڵی
لی هەڵدەکیشی.

پیوسته ئاده میزاد بهرامبر (خه تناس) چ شهیتان بی یان ئاده میزادی رفتار شهیتان بی، مهردانه بهرامبر یان بوهستی، چونکه شهیتان کاتیک ده توانی کاریگری خرابی خوئی بهرامبر ئاده میزاد بنوینی، نه گهر نهو ئاده میزاده له خودا غافل بی، خوئی نه خستبیته ژیر حیمایه یهروهردگار، ههروه ها به نیسبته دوزمان و بوختانکه رانهوه، نه گهر توژیك پیاوانه ههلویت بنوینی و به گزیان دا بچیته وه زوو په شیمان ده بنه وه، ههول ده دن قسه کانیا ن قوت بده نه وه.

بیگومان خودا شهیتانی بالا ده ست کردوه به سه ر ئاده میزادا - مه گهر که سیك نه بی که خودا پاراستبیه تی - نه مهش بو تاقیکردنه وه و له بو ته دانه، له فرموده ی صهیح دا هاتوه پیغه مبر ﷺ فرموویه تی: هیچ که سی نیه له ئیوه ئیلا شهیتانیکی بو دیاری کراوه، هاوه لان وتیان: نه توش نه ی پیغه مبری خودا؟ فرمووی: به لئ منیش، وه لی نه وه نده هیه خودا منی به سه ر نه ودا زال کردوه، موسلمان بووه، هه ر بو کاری چاک هه لم ده نی.

له صهیحی موسلیم و بوخاری دا فرموده یه که ربوایه ت کراوه، له نه نه سه وه ده لی: پیغه مبر ﷺ (اعتکاف)ی گرتبوو (صفیه)ی خیزانی سهردانی کردبوو، چونکه کاته که شهو بوو پیغه مبر ﷺ له گه لی هاتبووه ده ره وه بو نه وه ی بیگه یه نیته وه مال، له وکاته دا دووپیاو له نه نصاره کان پیغه مبریان بینی ئیتر خیرا به په له ویستیان تیپه رن، پیغه مبر ﷺ بانگی کردن، فرمووی: له سه رخۆ وهرن، بزائن نهو ئافره ته ی له گه لم دایه (صفیه)ی کچی (حیی) خیزانه.

دوو پیاوه که وتیان: (سبحان الله) نه ی پیغه مبری خودا کی خه یالی خراب له تو ده کا؟ پیغه مبر ﷺ فرمووی: شهیتان وه کوو خوین به ناو جهسته ی ئاده میزاد ده گه ری ترسام شتیک چوو بیته دلتانه وه.

که واته پیویسته په نا بگریښ به خودا له زیانی بوختانکهر و
دوزویان و شهیتان ﴿الذی یوسوس فی صدور الناس﴾ نه وهی خه یال و
وه سوه سهی خراب ده خاته ناو دلی ناده میزاده وه هانه هانه ی ددها
بو نه نجامدانی کاری خراب یان نه کردنی کاری باش، یان
دوو زمانی و بوختان ده کا بو نه وهی دلی دوو کس یان دوو کومهل
له یه کتر کرمی بکا.

﴿من الجنة و الناس﴾ نه وه سواسکه ره یان شهیتانی جندوکه یه، یان
شهیتانی ناده میزاده، خه یال و خه تهره ده خه نه دل و دهر وونی
ناده میزاده وه، دلی بی تاگا و خالی پر ده کهن له رق و کینه، دوو
زمانی و بوختانی جوړا و جوړ هه لده به ستن، ناده میزادی فیتنه و دوو زمان
خوی ده کاته دلسوزو ده ست ده کا به هه لپشتنی درو و ده له سه،
دلی کابرای بی ناگا پر ده کا. ده بی پوژانه له م سر زه وییه دا چهند
راپوړتی درو و ده له سه له شه یاتینی ناده میزاده وه بنووسری دری
بی خه تایان؟!.

ده بی چهند کس به لکوو چهند خیزان و بنده له و هوژو عه شیرت و
گهل و نه ته وه بینه قوچی قوربانی قسه ی بی بناغه و راپوړتی به درو
هه لبه ستراوی ناده میزادی په فتار شهیتانی؟

چهند ژن و میترد لیک جیا بینه وه و لانه ی خیزانیان لی تیک بچی؟
چهند دوست و برادر بینه دوو ژمن و براکوشته ی به کتری؟ چهند دراوسی و
هاو هل دلیان له یه کتر کرمی بی؟!

خودایه به دورمان که ی له به لا و ناخوشتی دونیا و قیامت ،
بمانپاریزی له دهستی دوژمنان، له بوختانی بوختانکهران
له قه له می له رزوک ۱ و زمانی پیسی راپوړت نووسان، له نیازی

پىسى ئادەمىزادانى رەفتار شەياتىنى و دوو پروو و ھەلپەرىست و دلپىس و
سىلەو پىنەزان.

خودايە بەكەرەم و رەھمەتى خۆت بۆ خاترى ناوہ جوانە کانت
لەتاوانە کاتم خوشبە و قەلەمى عەفویان پىدا پىنە لەگوناهى باوک و
دايکەم خوشبە، روحە بەمامۆستاکاتم بکە، ئەرك و ماندوبوون و
شەونخونىم بۆ نووسىنى ئەم تەفسىرە پىرۆزە بکەرە تويشوى
قيامەتم و پىناسەى رزگارى و سەرفرازىم (ياربّ العالمين) .

۲۰۰۳/۴/۹

مەلا محمود أحمد

كۆتايى

بە يارمەتى خۇدا لەنۈوسىن و پاكىنۈوسى ئەم تەفسىرە پىرۆزە بوومەو و پاكىنۈوسى جزمى كۆتايىم كىرد، لەسەردەم و رۆژگارنىكى گىرنگ و پىركارەساتى سەپىر سەمەرەو دلتەزىن لەپىرەكەو و دلتەشكەر لەچەند روىەكەو. رۇداوكان پەيۋەندىيان ھەبوو بەگۇرانكارىي لەعىراق دا و روخانى دەسەلاتى حىزىي بەعسى عەفلەقى فاشى و رىشەكىشكەردنى دام و دەزگاكانى رۇئىمى (صدام حسين) ى فىرەون رەقتارى خۆسەپىنەرى دۇ بەئىسلام و موسۇلمانان و گەلى عىراق بەگشتى .

لېبۈنەوئەم لەم تەفسىرە پىرۆزە ھاۋكات بوو لەگەل روخاندنى دەسەلاتى (صدام حسين) ئەو دەسەلاتە دىكتاتورىيەى كە زىاد لە (۳۵) سى و پىنچ سال ۋەكۈو مۇتەكە سوۋارى سەرشان و مىلى گەلى عىراق بوو بوو ، بەئاگرو ناسن بەردەوام خەرىكى قەلاچۇكەردنى كۆمەلانى عىراق بوو بەھەموو چىن و تۈيۋەكانىيەو. چەند دەزگاي سەركۈتكەرى دامەزاند بوون بۇ كۈشتن و بىرىن و ئەشكەنجەدانى رۆلەكانى عىراق، سىدارە و فەلاقەو زىندانى تارىك و ژىرزەمىنى سامناك و دادگايى كەردنى رۇئىنى و ئىعلامى درۆ دەلەسە و چاۋپاۋ رۆژ دۋاي رۆژ لەپەرەسەندن دا بوون !!

ياساۋل ۋەللادى بىۋىژدان و دىندە ناساي بەردابوونە ھاۋلاتىيان و دۆزەخىكى بۇ داخستىبون تەپرو وشكى پىكەو دەسوتاند !

لەراستى دا رۇئىمى (صدام حسين) رۇئىمىك بوو چەندىك باسى دىندەيى بىكرىۋ چەندىكى لەسەر بىنۈوسىر ۋ بگوتىر قەترە بەدەريايە و پۈشكە بۇاردنە لەكايە و ھەرگىز لەبن نايە .

رۇئىمىك بوو دلى بە فرمىسك و خۈين دەگەشايەو، بە ئاھۈنالەى بىۋەوايان بىزە دەھاتى ھەزىلەخۈين رشتن وولات وىزانكەردن و تۇقاندن بوو!

لەشەرپىك تەسۋاۋ نەدەبۇ پىلانى بۇ شەرىپكى تر دادەپشت!
ئەۋەتا لەماۋەى تەمەنى (۳۵) سالەى ئەم رۇژمەدا چۈر جەنگى
كاولكارىيى و شوم روبەپۇى گەلى عىراق بۈەۋە . دەريايەك خوين و
فرمىسكى لى گەۋتەۋە .

شەرى سالى (۱۹۷۴)ى ز لەگەل شۆپشى ئەيلولى پىرۇزدا كە بەهەموو
جۆرە چەكىك لەگەلى كوردى بى كەسىدا . ماۋەى دوانزە مانگ
عەمبارەكانى چەك و تەقەمەنى خۆى لەگەلى بى دىفاعى كورددا
بەتاقى كردهۋە !

ئەمجار كە ھەر زانى كورد چۆك داناداۋ تۆپ و تەيارە كارى تى تاكا
پىلانى نىۋ دەۋلەتى لە شۆپشى كورد كىردو پەيمانى شومى جەزائىرى
مۆركىرد، سەركردايەتى شۆپشى ئەيلولى پىرۇز و بارزانى نەمىر (رېبەرى
كوردان) لەبەر بەرژەۋەندى گەل و نەتەۋە ناچار بوو بەكۇتا ھاتنى شۆپش
لەو بارودۇخەدا رابگەيەنىۋ بۇ ماۋەيەك شۆپش بلالەۋە پىكا .

خۆ ئەگەر سەركردايەتى كورد لەو كاتەدا بلالەۋە كىردنى شۆپشى
رانەگەياندايە، كارەسات بەسەر گەلى كورد دا دەھات و ئەو كاتە،
زۆربەى رۆلەكانى ئەنفال دەكران ! بەلى سەركردايەتى كورد واى بەباش
زانى بەشىۋەيەكى كاتى شۆپش رابگرى، راگرتنەكەش لەبەرژەۋەندى گەلى
كورد بوو ، پەيمانى جەزائىرى لەجىدا پوچاندەۋە ! سالىكى پى تەچوو
شۆپش دامەزرايەۋە بەلام كارىگەرى ئەۋتۆى لەسەر رۇژىم دروست نەكرد،
بارودۇخە نىۋ دەۋلەتتەيەكەش لەبەرژەۋەندى شۆپشەكەى نەبوو ، بەلام
ھەر ھىۋايەك بوو بۇ كورد دلى پى خۆش دەكرا .

سال تىۋەرسوپانەۋە رۇژگارى ئابى (۱۹۸۰)ى ز بەگەرمىي بەرى كرا .
لەو گەرمايەدا (صەدام) شەرى بەناحق دروستكراۋى عىراق ئىرانى
ھەلگىرساندو پەيماننامەى جەزائىرى ونچى ونچى كىرد، ئىتر ئەمجار زىاتىر

سەردەمى نەدامەتى و نەگبەتى گەلى عىراق بەگشتى دەستى پى کرد؛
 ھەشت سالى رەبەق لاوانى عىراق و ئىران بوونە سوتەمەنى جەنگى
 مالىوانكەرى دروستکراوى (صدام حسين) و بەمليۆن و زياتریش کوزراو و
 بريندار و شەل و سەقەت و دىلى لى کەوتەو .

شان بەشانى ئەو شەپە دژوارو دريژ خايەنە شۆرشى کوردیش تىوہ گلاو
 بارودۆخى بۆ رەخسا، ، ، ، ، ۱۱ بەتايىبەتى کە لەسالى (۱۹۷۷) ى ز رژیـم
 دەستى کرد بەویران کردن و راگواستنى گونەدە سەر سنورىەکانى نیوان
 عىراق ئىران و بەقولاىى سى کیلو مەتر کوردستانى بەھەشت ئاسای کردە
 ناوچەى یاساغ و سوتەمەپۆ، کانیاوہکانى تەقاندنەوہ و گوند و مزگەوت و
 قسن و نزرگەى پیاوچاکانى کوردستانى بەسەریەك دا ترشاندن و رەز و
 باخى وەرزیرانى ناگر تى بەردا ! نەى

دانىشتوانى ئەوگوندرو بىلارو ھىلا، لەچەند ئۆردوگایەكى زۆرە مىلى دا
 گرد کردەوہ و وردە وردە بەگۆیرەى نەخشەو پىلانى دارپژراو و تۆکمە کەوتە
 ویزەى گەلى کورد و دام و دەزگا جۆراو جۆرەکانى خۆى ھاندان بۆ
 روخاندنى ئەخلاق و رەوشتى رەسەنى کوردایەتى و پەرەپێدانى سیاسەتى
 تەعریب و تەبەعیث !!

زۆلە کوردی کردنە چلکاوخۆرو کەوتە بلاوکردنەوہى پرپاگەندەو
 روخاندنى و رە لەناخى جەماوەردا . دام و دەزگا داپلۆسیئەرەکانى
 وەگەرچىستن و زیندانى سامناكى رابەستن و سیدارەى ھەلخستن، ھەرکەسى
 بیگوتایە (لەل) کاتىكى بەخۆ دەزانى وا لە چوار دیوارى زیندانىكى
 سامناک دایە .

تا شەر لەگەل جەھورى نیسلامى ئىرانى دا گەرم بوايە مەینەتى گەلى
 کورد پتر دەبوو زیاتر تەنگى پى ھەلدەچنرا و پەتى قەنارە لەملى نزیك تر
 دەبوہوہ، ھەتا شۆرشگىرپانى کورد و ھىزى پىشمەرگە زیاتر پەرەیان

بەشەری سیاسی و پارتی زانی خۆیان بەدایە ، رژیمی بەعس زیاتر سوور دەبوو لەسەر خاپوور کردنی کوردستان و راگواستنی گوندو شارۆچکەکان بۆ کۆمەڵگا زۆرە ملی-یەکان و بەرفراوانکردنی ناوچە یاساگیراوەکان تاساڵی (١٩٨٨) ز دا گەیشته چلە پۆیەو قەلاچۆکردنی گەلی کوردو خاپوورکردنی ولاتی بەهەشت ئاسای کوردستان لەکیمیابارانێ هەڵەبجەو چەند ناوچەیەکی تردا و وێرانکردنی (٤٥٠٠) گوندو شارۆچکەدا رەنگی دایەو .

نەفەلکردنی هەشت هەزار بارزانیو (١٨٢٠٠٠) سەدو هەشتاو دوو هەزار کوردی تەری بێ-دیفاع و بێ-تاوانی کردە سەرباری تاوانە زۆرو هەمەجۆرو فاشیستەکانی !!

سالی (١٩٨٨) ی ز ، عێراق بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی بەندیخانەیەکی پڕ ئازارو ئەشکەنجە بوو ، دەریایەکی بوو لەخوێن و فرمیسک و جگە لەپیدا هەڵدانی دیکتاتۆرو (قادسیە) پێرۆزەکەیی هیچ دەنگێکی تر نەدەبیسترا !!

روژی (٨/٨/١٩٨٨) ی زەهرەمی شەری عێراق ئێران راگیرا ، عێراق خۆی بەسەرکەوتوو دەزانی (هەرچەند واش نەبوو!) ئیتر دەزگا سەکوێتکەرەکانی رژیم ئەوەندە تر دەستیان بەتال بوو بۆ چەوساندنەوێ کورد و خاپوورکردنی کوردستان و توندکردنی پەتی قەنارە لەمەلی رۆڵەکانی و کپ کردنی دەنگی نازادیی .

کار گەیشته ئەوە خەڵکی کوردستان بەجیددی بیران لەوە دەکردهوێ کە ی رژیم دەست دەکا بە راگواستنی شاری سلێمانی و دهۆک و شارەکانی تر بۆ خواری عێراق ، بەلکو بۆ ولاتانی عەرەبی تر و هێنانی عەرەب لەدەرەوێ عێراق و خواری عێراق بۆ نیشتەجێ کردنیان لە کوردستان !

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كيۋەكانى وەكوو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكوو دەفەرموى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكوو لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتتە دەكا: كە توشى كافەرەكان دەبى، دەفەرموى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېريارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بووہكانە، رۆژى قيامەت بەريسوويىيەو تۆر دەدرىنە ناوى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەوہ: كە ئەو ماوہ دورو درىژانە تەواو بوون، ماوہى تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماوہ بى كۆتايىيەى لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەوہ فېنكايىيەك ناچەژن گەرماييان لەسەر كەم بىكاتەوہ تاويك بھەسيئەوہ، تاويك ناخۆنەوہ ساردبى و تىنەوتى بشكىئى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاوى كولالو كىم و زوخاويكە لە جەستەى دۆزەخىەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراوپرى كردهوہ خراپەكانيانە، ھىچ تاوانىك لە ھەلۋلدا نان بۆ خودا گەورەترنە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارتر نى، ئەوان لە ژيانى دونايان دا ھاوھليان بۆ خودا داناوہ، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانيانە.

دەنگ و باس دا بلاوکرایهوه دەنگی ناپه‌زایی له‌هه‌موو جیهاندا دژی (صدام حسین) به‌رزبوهو دونیای لی‌پاپه‌ری و داوایان لی‌کرد چی زووه نهو ولاته جی‌ییلی و کیشه‌کانی نیوان عێراق و کویت له‌پێگای دان و سانه‌وه چاره‌سه‌ر بکریت .

به‌لام (صدام) سۆزێ گای هار بوو گوێی به‌کەس نه‌ده‌دا و سوور بوو له‌سه‌ر داگیرکردنی کویت و ته‌حه‌ددای جیهانی کرد . نه‌مه‌ریکا به‌ریتانیاو فه‌ره‌نسا به‌هاوکاری بیست و جه‌وت ده‌ولته‌تی‌تر و به‌سه‌رۆکایه‌تی نه‌مه‌ریکا هێزیان لی‌گۆگرده‌وه ، شه‌وی (۱۷ / ۱ / ۱۹۹۱) یز ده‌ست کرا به‌بۆردومان کردنی شوینه ستراجه‌کانی ناو عێراق ، له‌ماوه‌یه‌کی که‌م و کورتدا له‌ په‌ل و پۆیان خست هیچ ده‌ستی بۆ نه‌کرایه‌وه .

هه‌رنه‌وه‌نده‌ی بۆ کرا نه‌و فرۆکانه‌ی مابوونی و له‌بۆردومان رزگاریان بوو بوو هه‌لی‌فراندن به‌ره‌وه ئێران و تائیستاش نه‌گه‌رپێندراونه‌ته‌وه ، ژماره‌ی نه‌و فرۆکانه (۱۲۰) سه‌دو بیست فرۆکه بوون .

به‌لێ هێرشێ هاوپه‌یمانان ده‌ستی پێکردو پاش بۆردومانیکی چرو پرو له‌په‌ل و پۆ خه‌رو گشتگیر نه‌ه‌جار هێرشێ زه‌مینی ده‌ستی پێکردو ده‌ستکرا به‌دیل کردنی هێزی سه‌ربازی عێراق له‌ناو کویت داو رامالینیو راوانانی سه‌ربازانی بۆ ناو خاکی عێراق ، نه‌م تیشکانه نابڕویه‌ره وای کرد راپه‌رین له‌خواروی عێراق دژی رژیمی (صدام حسین) ده‌ستی پێکرد و له‌ ماوه‌یه‌کی کورت دا سه‌رانسه‌ر شاره‌کانی باشوور کۆنترۆڵ کرا .

له‌روژی (۵ / ۳ / ۱۹۹۱) یز له‌کوردستانیش راپه‌رین ده‌ستی پێکرد و له‌ماوه‌یه‌کی کورت و قیاسی دا کوردستان له‌به‌عس پاککرایه‌وه ، نه‌وه‌بوو روژی (۲۰ / ۳ / ۱۹۹۱) یز زۆریه‌ی زۆری شاره‌کانی کوردستانی عێراق

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دوايى زەوى و كىۋەكانى وەكۈو لۆكەى كراوہيان لىڭى. وەكۈو دەفەرمۈى: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، ئەجار ھەموويان وردوخاش دەبن، وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) ئەجار دەبنە تەپ وتۆز بەھەوادا دەپروا وەكۈو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۈى: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفا﴾ (طه/۱۰۵).

ئەجار پەروەدگار باسى ئەو غەزاب و نارەھەتىيە دەكا: كە توشى كافرەكان دەبى، دەفەرمۈى: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً لا بشئ فيها أحقاباً﴾ بىنگومان دۆزەخ چاۋەپروانى ملھوپرو ستەمكارانە، لە بېپارو ھوكمى خودا دا ئامادە كراوہ بۆ تاوانباران، ئاكام و شوئىنى ھەوانەھەي ملھوپرو ستەمكارو ياخى بوۋەكانە، رۆژى قىيامەت بەرىسۋايىيەو تۆر دەدرىنە ناۋى وچەندەھا ھەزار سال و زەمانى دورودرىژ تىيدا دەمىننەو: كە ئەو ماۋە دورو درىژانە تەواۋ بوون، ماۋەي تريان بۆ ديارى دەكرى بۆ ھەتا ھەتايە.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ بەدرىژايى ئەو ماۋە بى كۆتايىيەي لە ناو دۆزەخ دا دەمىننەو ھەيئەتتىكىيەك ناچەژن گەرمايان لەسەر كەم بىكەتەو تاۋىك بىھەيئەت، تاۋىك ناخۆنەو ساردىي تىنۋەتى بىشكىنى. ﴿الا حيماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگە لەئاۋى كولاۋو كىم و زوخاۋىكە لە جەستەي دۆزەخىيەكان دەتكى، ئەو غەزابە سەخت و دژوارە پراۋپرى كەدەو خراپەكانىيە، ھىچ تاۋانىك لە ھەلۋەلدانان بۆ خودا گەورەترىيە، ھىچ سزايەك لە سزاي دۆزەخ بە ئازارترىيە، ئەوان لە ژيانى دونىيان دا ھاۋەلىيان بۆ خودا دانائە، بۆيە بە ئاگر سزا دەدرىن. سزاي دۆزەخ سەر بەسەرى تاوانەكانىيە.

حکومهتی فهره نسا داوای ناوچهی ئارامی کرد بو گهلی کورد ،
 ئه مهريکا و بهریتانیا و لاتنه خۆرئاواییه کانی تر پشتگیریان لی کردو
 ئه مهريکا و بهریتانیا بریاریان دا گهلی کوردو شیعه کانی جنوب له دهستی
 رژیمی (صدام حسین) پارتیزن ، ناوچهی ئارامیان له باکورو باشور داناو
 چه ند قاعیده یه کی عه سکهریان کرده چاودێر به سهر هێزه کانی (صدام) هوه
 نه یانه یشت چی تر درێژه به تاوانه کانی بدا ، ئابلقه ی ئابوریان خسته سهر و
 کرینی نامیری سهریازیان لی یاساغ کردو له گه لیا که و تنه ململانی ی
 سیاسی و ئابورییه وه ، زیاد له دوانزه سال هینایان و بردیان و جۆره ها
 پیشنیارو داواکاریان ئاراسته ی (صدام حسین) کرد و ههرده مه بیانویه کی
 ده هینایه وه ده یویست خۆی له و ته نگزه گورچکبه رزگار بکا .

سالی (۲۰۰۳) ی ز خۆرئاوا به تایبه تی ئه مهريکا و ئینگلیز گه یشتنه
 ئه و قه ناعه ته که جگه له به کاره ی تانی هێز هه یچ شتیکی تر چاری (صدام
 حسین) ناکا ، بۆیه له مانگی ئازاری دووه زارو سی دا ئه مهريکا و
 بهریتانیا سه رۆکایه تی هێزی هاو په یمانیان کردو له (۲۰/۳/۲۰۰۳) ی ز دا
 هێرشێ ئاسمانی و ده ریایی و زه مینی یان کرده سه ر عێراق و به توندی
 لییان دا ، له ماوه ی که مته ر له مانگی ئه دا دوا شاری عێراق که شاری
 تکریت بوو دهستی به سه ر گیراو هه مو شارو شارۆچکه کانی عێراق که و تنه
 ژێر کۆنترۆلی هێزی هاو په یمانانه وه ، (صدام) و دارو دهسته که ی له بهر چاو
 هونبون و هه ولدان بوو ده ستگیر کردنیان له لایه ن هێزه کانی هاو په یمانانه وه
 تانه مپۆ که (۱۰/۴/۲۰۰۳) یه به رده وامه . بزانی ناکام به چی ده گا ؟؟

مه لا محمود أحمد
 ۲۰۰۳/۴/۱۰

ئاسمانه کان و شهوو روژ به هه زاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سه ری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندیمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بووه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بووه.

وه کوو له شوینیکی تردا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِيْ يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهُ اَنْدَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بووه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکراوه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کراوه ته هیلکه یی و راخراوه و وای لی کراوه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندراوه، به م نه وعه: که..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَاهَا، مَتَاعًا لِّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یناوه، کانیاوو جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به رو بوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دابین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قانندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهه م هینا وه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

لاپهړه	بابته
۵۱	پیشه کی سوره تی (الإنفطار)
۵۲	سوره تی (الإنفطار)
۵۴	سپله یی ئاده میزادو نینکاریکردنیان بو نیعمه ته کانی خوداو چاو دیری فریشته به سهریانه وه
۵۷	سوره تی (الطفقین)
۵۸	هه ره شه له تهرارزو بازارن
۶۰	سجل و دوسیه ی تاوانباران
۶۴	سجلی چاکان و حال و وه زعی خودا پهرستان له قیامت دا
۶۶	هه نویستی ناشیرینی کافره کان بهرام بهر موسوئلمانان له دونیلا له قیامتیش دا موسوئلمانان توله یان لی ده کهنه وه
۷۰	پیشه کی سوره تی (الإنشقاق)
۷۱	سوره تی (الإنشقاق)
۷۵	رابوونی قیامت شک و گومانی تیدانیه
۷۸	سوره تی (البروج)
۸۲	سویند خواردن به چهند دیارده یه کی بوونه وهر بو جه خنکردنه وه له سهر به فتاره چوونی نه صاحبوئوخلود
۸۵	سزای کافره کان و پاداشی موسوئلمانان
۸۷	پهروه دگار ده سه لاتی ره های هه یه، واده و هه ره شه کانی دینیته دی
۹۰	پیشه کی سوره تی (الطارق)
۹۱	سوره تی (الطارق)
۹۹	سویند خواردن له سهر راستی قورئان و راستی پیغه مبه رایه تی جه زره تی موحه ممد
۱۰۲	پیشه کی سوره تی (الأعلى)

لایه په	بابنه
۱۰۳	سوره تی (الأعلى)
۱۰۸	بیرکردنه وه له بووننه وهر و پاککردنه وهی نه فس و کارکردن بو دواړوژ
۱۱۲	سوره تی (الغاشية)
۱۱۳	دیمه نه کانی روژی قیامت و وه زع و حالی دوزه خیابان
۱۱۶	وه زع و حالی موسولمانان له بهه هشت دا
۱۱۷	ده سه لاتی خودا له سهر هینانی قیامت
۱۲۴	سوره تی (الفجر)
۱۲۴	عه زابی خودا بو کافره کان شتیکی جه تمییه
۱۲۹	سهرزه نشتی کردنی ناده میزاد چونکه ی قیامت ی پاشگویی خستوه و گرنگی به دنیا داوه
۱۳۲	حال و وه زعی ناده میزاده چا و چنوکه کان و دنیا نه ویسته کان له روژی قیامت دا
۱۳۶	سوره تی (البلد)
۱۳۷	به تاقیردنه وهی ناده میزاد به ته نگ و جه لاهمه و له خزیایی جون
۱۴۰	ناده میزاد بو خوی ریزی خوی هه لده بزیری
۱۴۶	سوره تی (الشمس)
۱۴۷	میجوه رو ناوه روکی سوره ته که دوو سهره باسی سهره کین
۱۴۷	ناکامی چاک په روه رده کردنی نه فس و پاشگویی خستی
۱۵۱	په ند وهرگرتن له سهر گورشته ی گه لی نه موود
۱۵۴	سوره تی (اللیل)
۱۵۴	جوداو وازی هه ول و تیکوشانی ناده میزاد
۱۵۷	ناده میزاد بو خوی به ریرسیاره له کرده وه کانی

لاپه ره	بابته
۱۶۰	سوره تی (الضحی)
۱۶۲	نیعمه ته کانی خودا به سهر پیغه مبهردا
۱۶۶	پیشه کی سوره تی (الأنشراح)
۱۶۶	سوره تی (الأنشراح)
۱۷۳	پیشه کی سوره تی (التین)
۱۷۴	ناوهر وکی سوره تی (التین) بریتییه له سی شتی په یوه سست به ناده میزدادو بیرو باوهره که ی
۱۷۴	سوره تی (التین)
۱۸۳	پیشه کی سوره تی (العلق)
۱۸۸	سوره تی (العلق)
۱۹۵	پیشه کی سوره تی (القدر)
۱۹۶	سوره تی (القدر)
۲۰۱	پیشه کی سوره تی (البینه)
۲۰۱	سوره تی (البینه)
۲۱۱	پیشه کی سوره تی (الزلزله)
۲۱۲	سوره تی (الزلزله)
۲۱۵	پیشه کی سوره تی (العادیات)
۲۱۶	سوره تی (العادیات)
۲۱۹	پیشه کی سوره تی (القارعة)
۲۲۰	سوره تی (القارعة)
۲۲۲	پیشه کی سوره تی (التکاثر)
۲۲۳	سوره تی (التکاثر)

بابہ ت	لاپہرہ
پیشہ کی سورہتی (العصر)	۲۲۷
سورہتی (العصر)	۲۲۷
پیشہ کی سورہتی (الہمزہ)	۲۲۹
سورہتی (الہمزہ)	۲۳۰
پیشہ کی سورہتی (الفیل)	۲۳۲
رونکردنہ وہیہ کی میژووی	۲۳۲
سورہتی (الفیل)	۲۳۷
پیشہ کی سورہتی (قریش)	۲۴۲
سورہتی (قریش)	۲۴۳
پیشہ کی سورہتی (الماعون)	۲۴۶
سورہتی (الماعون)	۲۴۷
پیشہ کی سورہتی (الکوثر)	۲۴۹
سورہتی (الکوثر)	۲۵۱
پیشہ کی سورہتی (الکافرون)	۲۵۴
سورہتی (الکافرون)	۲۵۶
پیشہ کی سورہتی (النصر)	۲۵۸
سورہتی (النصر)	۲۵۹
پیشہ کی سورہتی (المسد)	۲۶۱
سورہتی (المسد)	۲۶۲
پیشہ کی سورہتی (الإخلاص)	۲۶۴
سورہتی (الإخلاص)	۲۶۵
پیشہ کی سورہتی (الفلق)	۲۶۷

بابہ تہ	لاپہرہ
سورہ تی (الفلق)	۲۶۸
پیشہ کی سورہ تی (الناس)	۲۷۴
سورہ تی (الناس)	۲۷۴
کوٹابی	۲۷۹
پیرستی بابہ تہ کان	۲۸۷

بسم اللہ الرحمن الرحیم

